ՀԱՐԱԶԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՆԱՓԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃՃԱՄՍԻՆՁ	ՅՈՒԱՄՍԻՆՁ	ԹՈՒԱՄՍԻՆՁ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանգ	75 ֆրանգ	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանգ	140 ֆրանգ	
Ձեզրէ երկիրները	215 ֆրանգ	110 ֆրանգ	

ՋՈՐԵԿՇԱԲԹԻ
1
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
1 Novembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4184

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԴԷՊՔԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՂՈՎ

Պատերազմին 59րդ օրն էր երէկ։ Ցաւալին ոչ մէկ վճռական գործողութիւն արեւմտեան ճակատին վրայ, այլ միայն հետազօտութիւններ եւ փոխադարձ հրետակոծութիւն։ Գերմանացիները կը շարունակեն ապատակութիւններ կատարել ծովու վրայ եւ օդին մէջ։ Անցի օր ահազանգը չորս անգամ հնչեց Անգլիոյ մէջ։

Դիւանագիտական ճակատին վրայ՝ ամէնուն ուշադրութիւնը ուղղուած է դէպի Մոսկուա, ուր երէկ իր ճառը պիտի խօսէր Պ. Մոլոթով, Գերագոյն Խորհուրդին գումարման առթիւ, պարզելով Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը։ Ֆինլանտայի պատուիրակութիւնը Մոսկուա վերադարձաւ, ներկայացնելու համար իր վերջնական պատասխանը։ Զրոյց կը լսուի թէ Խ. Միութիւնը Մոսկուա հրաւիրած է նաեւ Շուէյտի կառավարութիւնը, «բանակցելու համար»։ Աւելորդ է բացատրել թէ ի՛նչպէս կը սկսին եւ ո՛ւր կը յանգին այս կարգի բանակցութիւնները։

Իտալիոյ դիրքը միշտ կը մնայ անորոշ, կապուած՝ դէպքերու ընթացքին հետ։

ՋԻՆՒՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
Արեւմտեան ճակատին վրայ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան։—

Զեկոյց թիւ **113**, Հոկտեմբեր **30**, առաւօտ։— Գիշերը հանդարտ անցաւ։ Ես մղեցինք թշնամի զօրամասերու քանի մը արշաւները։

Զեկոյց թիւ **114**, իրիկուն։— Գործունէութիւն յառաջապահ զօրախումբերու ընդհանուր ճակատին վրայ։ Տեղական հրետակոծութիւն։ Բուռն գործունէութիւն հետազօտիչ եւ հետապնդիչ օդանաւերու։— Պատերազմի առաջին երկու ամիսներու ընթացքին կորսուած են վէց Ֆրանսական առեւտրական նաւեր, համազումար 41,000 թոն տարողութեամբ։ Միեւնոյն ժամանակաշրջանին, մենք բռնած ենք չորս նաւեր, որոնց մէկը, գերմանական Հալէ փոխադրանաւը, ինքն իրեն ընկղմեցաւ։ Միւս երեք նաւերը, համազումար 19,000 թոն, կը գործածուին մեր կողմէ։ Ուրեմն պատերազմին սկիզբէն ի վեր մեր առեւտրական տորմիղը կրած է 22,000 թոնի կորուստ մը, այսինքն իրապէս գործածուած նաւերուն տարողութեան իբր մէկ առ հարիւրը։

*** Տեղական թերթերու զինուորական աշխատակիցները կը հաստատեն թէ կացութիւնը անփոփոխ կը մնայ արեւմտեան ճակատին վրայ։ Թէեւ օդը բաւական մեղմացած է։ Կիրակի ամբողջ օրը անձրեւեց, խափանելով գործողութիւնները։ Օդանաւային գործունէութիւնն ալ մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի։ Անձրեւները դադրելէ վերջը, դիւերուան պայծառութենէն օգտուելով, Գերմանացիները երկու - երեք անգամ կարեւոր արշաւներ կատարեցին, որոնք դիւրաւ եւս մղուեցան (Պլիսի շրջանին մէջ)։ Նոր տեղեկութիւններ կը պակսին գերմանական զօրքի կեդրոնացման մասին։ Ֆրանսական հրամանատարութիւնը կը սպասէ, միշտ կազմ եւ պատրաստ ամէն պատահական նութեան հանդէպ։

«Մաթէն»ի զինուորական աշխատակիցը, գնդ. Ֆապրի, վերլուծելով կացութիւնը, կ'ըսէ թէ կարելի է որ թշնամին խուսափելով տաժանելի ճակատամարտներէ, դիւրին գործողութիւններ փնտռէ Ֆրանքֆուրտ-Կալսրուհէ ճակատէն դուրս,— Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Ճանըմարքայի մէջ, դէպի Հիւսիսային ծով, Ռումանիա, Պալքաններու, Միջերկրականի կողմը։ «Ամէն բան կարելի է։ Բայց ցամաքային ռազմաճակատին ընդարձակումը մեծապէս պիտի ուժեղնայ հոդերը եւ այն առեն կը չափ այն որ ամէնէն ուժեղ կորով ունի։ Ապաւինած՝ ազատ ծովերուն եւ աշխարհի հինգ մասերու հարստութեանց, Ֆրանսա եւ Անգլիա աւելի նպաստաւոր դիրքի մէջ պիտի գտնուին, որքան ընդարձակուի ճակատը»։

*** Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց Խ. Միութեան, «Սիթի ավ Ֆլինթ» շոգենաւին բռնագրաւման առթիւ, զայն հակառակ համաձայնելով 1933ին տրուած խոստումներու։ Ցաւալին չէ ստուգուած թէ ո՛ւր կը գտնուի նաւը, թէեւ ճամբայ եղած է Մուրմանսքի նաւահանգիստէն։

Զորս ամպրիական նաւեր եւս ընկղմեցան

Անգլիոյ ծովային տեղեկագրով մը կը հաստատէ թէ չորս նաւեր ընկղմած են վերջին 24 ժամուան ընթացքին, իբրեւ հետեւանք թշնամի սուզանաւերու յարձակման։ Առաջին չոգենաւը, «Պրոքլպէնք», որ ունէր 8000 թոն տարողութիւն, ընկղմեցաւ Ատլանտեանի մէջ։ Մարդկային կորուստ՝ 5 հոգի։ Միւս երկուքը փոքր նաւեր են, 565 եւ 250 թոն տարողութեամբ, իսկ չորրորդի մասին լրացուցիչ տեղեկութիւններ կը պակսին։ Նոյն զեկոյցին համաձայն, Գերմանացիները կորնչուցած են առ նուազն մէկ սուզանաւ։

Անգլիա անցեալ չաբթու կորնչուցած է 21,000 թոն տարողութեամբ նաւեր, բայց նոյն ժամանակաշրջանին դրաւած է 19.500 թոն։ Ուրեմն անգլիական կորուստն ալ հարիւրին մէկ է, հաշուելով երթեւեկող նաւերուն վրայ։ Պատերազմի առաջին երկու ամիսներու ընթացքին Անգլիա կորնչուցած է 221,000 թոն։ Արդ, 1917 ապրիլին, մէկ չաբթուան ընթացքին կորսուած էր այդքան տարողութեամբ նաւ, երբ Գերմանիոյ սուզանաւային գործունէութիւնը իր զագաթնակէտին հասած էր։ Հոկտեմբերի ընթացքին կորսուած նաւերու տարողութիւնն եղած է 65,000, մինչդեռ 156,000 թոն էր պատերազմի առաջին ամսուան ընթացքին։

*** Երկուշաբթի օր անգլիական եւ գերմանական օդանաւերը բուռն ընդհարումներ ունեցան հիւսիսային Անգլիոյ մէջ։ Ահազանգը չորս անգամ հնչեց նոյն օրը այդ շրջանին մէջ, մէկ անգամ ալ կեդրոնական Լոնտոնի մէջ եւ հազարաւորներ պատսպարանները ապաստանեցան, երբ դեռ նոր գործի պիտի սկսէին։ Գերմանական սաւառնակ մը եւս մղուեցաւ Սկովտիոյ ափերուն վրայ։

Ահազանգը Լոնտոնի մէջ հնչած առեն, մայրաքաղաքի ութ միլիոն բնակիչներէն հազարաւորներ փողոցը կը դանուէին, գործի երթալու համար։ Կառավարական պաշտօնեաներն ալ հրաման ստացան անմիջապէս պատսպարանները քաշուելու։ Պըքինկէմի պալատին դուռներն ալ փակուեցան, մինչեւ որ վտանգը փարատեցաւ։

Ի՞նչ պիտի առաջարկէ Մոլոթով

Խ. Միութեան արտաքին գործակարը երէկ խօսած պիտի ըլլար իր քաղաքական ճառը, որուն անհամբերութեամբ կը սպասեն դիւանագիտական շրջանակները։ Լոնտոնի եւ Փարիզի թերթերը զանազան ենթադրութիւններ կ'ընեն, այս առթիւ, ճառը մանաւանդ ուղղուած ըլլալով Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ։ Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Խ. Միութիւնը հաշտութիւն պիտի առաջարկէ երկու Դաշնակիցներուն, հասկցնելով թէ հակառակ պարագային պատերազմը կրնայ աստկանալ եւ տարածուիլ։ Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը վերջացնելով իր «բանակցութիւնները» Ֆինլանտայի եւ Շուէյտի հետ, ուշադրութիւնը պիտի կեդրոնացնէ դէպի հարաւային - արեւելեան Եւրոպա, ձգելով պալքանեան պետութեանց վրայ։ Այս առթիւ կարդ մը թերթեր կը հաւատան թէ կարեւոր ռազմափորձեր տեղի կ'ունենան Բագուի շրջանին մէջ։

Կարգը Շուէյտի՞ եկաւ

Իտալական թերթերը կ'իմանան թէ Մոսկուա հետեւեալ պահանջները ներկայացուցած է Ֆինլանտայի,— 1. Խ. Միութեան ձգել Վիպորկի շրջանը եւ Տինոյի բերդը։— 2. Անոր հսկողութեան տակ դնել Ալանտ կղզիները։— 3. Նորվեգական զինուորական կայաններ հաստատել երկու ռազմապիտական կէտերու վրայ,— 4. Խ. Միութեան յանձնել հարաւային Քարելիոյ մէկ մասը, փոխարէնն ստանալով հիւսիսային Քարելիոյ մէկ մասը։ Եթէ այս պահանջները ընդունուին, Ռուսաստան առեւտրական ամէնէն նպաստաւոր դաշնագիրը պիտի առաջարկէ Ֆինլանտայի։

Միւս կողմէ Լոնտոնի թերթերը կ'իմանան թէ Սթոքհոլմի խորհրդային դեսպանը, Տիկին Քոլոնթայ, որ վերջերս Մոսկուա հրաւիրուած էր, Շուէյտի կառավարութեան ուղղած է Սթալինի մէկ հրաւէրը, որպէսզի պատուիրակութիւն մը ղրկէ Մոսկուա, բանակցութիւններ կատարելու համար։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Խ. Միութիւնը պիտի պահանջէ իրեն յանձնել կարգ մը նաւահանգիստներ Կէօթլանտ կղզիին մէջ, (Պալթիկ ծով)։

Իտալիոյ դիրքը եւ օրուան դէպքերը

«Տէյլի Թելէկրաֆ»ի խմբագրապետը մանրամասնօրէն քննելով Իտալիոյ քաղաքական դիրքը, կ'եզրակացնէ թէ թէեւ Մուսոլինի միշտ կուսակից եղած է Վերսայլի դաշնագրին վերաքննութեան եւ փորձած է ընդարձակել իր ազդեցութեան շրջանակները, բայց ընդհանրապէս չափաւոր եղած է, առանց միանալու Գերմանիոյ խելագար փառասիրութեանց։ «Այսպէս, հակառակ կարգ մը ֆաշական վարիչներու տեսակէտին, Մուսոլինի երբեք Հռոմ-Պերլին առանցքը նկատած չէ չահակցական ընկերութիւն մը որուն չնորհիւ 2 ազգեր կրնան իրենց կամքը պարտադրել ամբողջ աշխարհի։ Մուսոլինի միշտ ջանացած է խուսափիլ ընդհարումէ մը Եւրոպայի մէջ։ Անցեալ մայիսին բացորոշ էր թէ Մուսոլինի իմացած էր որ Գերմանիա վճռած է արմատապէս լուծել Տանցիգի հարցը, տարուան ընթացքին իսկ, պատերազմի դիմելով։ Ես վստահ եմ թէ այդ բանը պիտնալուն համար էր որ Մուսոլինի ստիպուեցաւ կնքել իտալեւգերմանական զինուորական դաշինքը, Հիթլէրէն հաւաստիք ստանալով թէ պիտի չառնուի որ եւ է քայլ որ կրնայ պատերազմի մղել երկու երկիրները։ Բայց, չատ մը պարագաներու մէջ, Հիթլէր խորհուրդ չհարցուց Մուսոլինիի կամ չատ ուշ հարցուց։ Անկէ ի վեր Մուսոլինի կը ջանայ պահպանել խաղաղութիւնը Միջերկրականի մէջ, բարձրացնելով իր դիրքը ոչ միայն իբրեւ առաջնորդը Իտալիոյ ժողովուրդին, այլեւ իբրեւ պետական մարդ մը, միջազգային տարողութեամբ»։

Անգլիացի հրապարակագիրը խօսելով նաեւ Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ յարաբերութեանց վրայ, յոյս կը յայտնէ թէ Մուսոլինիի չափաւորութիւնը պիտի օգնէ գործակցութիւն մը հաստատելու Միջերկրականի երկու պետութեանց, Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ, խրախուսելու համար պալքանեան միութեան չարժումը։

*** Հռոմի գերմանական դեսպանը Պերլին գնաց, իր կառավարութեան հաղորդելու համար Իտալիոյ տեսակէտները ներկայ կացութեան մասին։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը Սպիտակ տետրակ մը հրատարակեց, որ կը պարզէ Գերմանիոյ կեդրոնացման կայաններուն մէջ կատարուած բարբարոսութիւնները։ Այսպէս, կայանի մը մէջ միայն 400 փոխաթ է տրամադրուած տասը հազար դժբախտ կալանաւորներու համար, վայրենի պատիժներ կը սահմանուին — մէկ ոտքի վրայ կեցնել, թեւերէն կախել, թեւերը ետին կապել եւն.։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կեդր. դրամատան նոր տեղեկագրին համաձայն, կառավարութիւնը Անգլիոյ պարտք ունի 11,800,000 թրքական ոսկի, Գերմանիոյ՝ 6 միլիոն, Ֆրանսայի՝ 3 միլիոն, Շուէյտի՝ նոյնքան։ Ուրեմն ամէնէն մեծ պահանջատէրը Անգլիան է։

ՆՈՐ ՀՐԱՄԱՆԱԴԻՐ մը կը սահմանափակէ Ֆրանսացիներու ամուսնութիւնը օտարազգիներու հետ, համաձայն 1833ին հրատարակուած արքայական հրովարտակի մը, բացի Աֆղանիստանէն, Արաբիայէն, Զինաստանէն, Ճափոնէն, Իրաքէն, Իրանէն, Եգիպտոսէն եւ ուրիշ կարգ մը երկիրներէ։— Ուրիշ հրամանագիր մը կը տրամադրէ ի հարկին ջնջել տօնական օրերը, պատերազմի ընթացքին, պետական հաստատութեանց մէջ, իսկ անհատական գործերու մէջ ալ՝ համաձայն աշխատանքի նախարարին որոշման։

80 ՏԱՐԵԿԱՆ ձախ ընկերվարական մը, Լինտհակէն, անդամ Շուէյտի խորհրդարանին, հեռագիր մը ուղղելով Սթալինի, առաջարկեց զինադադար կնքել, խորհրդաժողով մը գումարելու համար։ Այս ժողովին պիտի հրաւիրուին նաեւ Զեխոսլովաքիա եւ Լեհաստան։

ՊԵՐԼԻՆԻ հիթլէրական գլխաւոր օրկանը, «Ֆոլքիչէր Պէօպախթէր», կարգ մը մեղադրանքներ ուղղելով Անգլիոյ դէմ, կ'ազդարարէ թէ փոխադարձաբար պիտի դիմեն ծայրայեղ միջոցներու։ Անգլիացիները կը պատասխանեն թէ պատրաստ են պատասխանելու նոյն խստութեամբ։ Կը նշանակէ թէ Գերմանացիները պիտի սաստկացնեն սուզանաւային պատերազմը։

ՎՐԻՊԱԿ.— Արձակելի զօրադասերու (1910) զինուորներուն տարիքը 39 նշանակած էինք երէկ։ Պիտի ըլլայ 49։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԵՒ ԽԵՆԹՈՒԹԻՒՆ

Վալ տը Կրասի փրոֆէսօրներէն Ֆերիսուր - Պլան եւ Վիլ - Էվրարի յիմարանոցին բժիշկապետը, Ա. Ռո - տիէ արժէքաւոր եւ պատկերազարդ աշխատութեամբ մը կ'ուսումնասիրէն 1914 — 1918ի պատերազմին դերը խենթութեան ծագման մէջ։

Նորութիւն մը չեն նման աշխատութիւնները։ Ալպունս թէ Քաթանէ, աւելի կանուխ 1912ին, աշխատած է ներկայացնել իտալեւթրքական պատերազմին առած խենթերը։ Վերջապէս ծանօթ են Տիւմայի, Պէնոնի եւ այլ մանազէտներու գործերը։ Նոյն գծին վրայ, նորընծայ բժիշկ մը, Հորովից, երկու տարի առաջ, կը փորձէր ցոյց տալ քաղաքական դէպքերու հոգեախտաբանական ազդակները, թերեւս ներչնչուելով Փ. Janէէն։ Իսկ Մօրիս Լըքոնթ կը բացատրէր ընկերային պայքարներու ազդեցութիւնը հոգեկան ախտերու ծագման մէջ, — օրինակ 1936ի գործադուլներուն դերը յիմարներու թիւին յաւելման վրայ, (այս վերջին գործը այնքան կարեւոր է, որ կը խոստանամ անդրադառնալ ուրիշ անգամ)։

Այս օրերուն, երբ պատերազմը միակ մտահոգութիւնն է դարձեր մարդոց, կ'արժէ ճշդել կարեւոր հարց մը։—

Պատերազմը խենթութիւն կը պատճառէ՞։

Ե՞նչ աւելի չահեկան եւ այժմէական հարց քան այս։ Հարցումին պատասխանը կը հետաքրքրէ մեզ բոլորս, քանի որ խնամի ենք պատերազմին,— եղբայր մը կամ տղայ մը փեսայ տուած ենք անոր։ Եւ յետոյ պատերազմին խնճոյները ամէն օր կը սպառնան կախուիլ մեր գլխուն վրայ։ Եթէ, իրրեւ հետեւանք բոլոր այս պարագաներուն, վտանգ կայ... խենթենալու, պիտնանք եւ դարման մը խորհինք։

Փրոֆ. Ֆերիսուր - Պլանի տեսակէտները յայտնելէ առաջ, հարկ կը համարիմ ներկայացնել Տոքթ. Ռոտիէնպէրկի մէկ ուսումնասիրութեան եզրակացութիւնը։ Այս բժիշկը, հազուագիւտ դիրքով մը, կ'ուսումնասիրէ Լեհաստանի Հրեաներուն խենթութեան պատճառները։ Ընդունուած է որ Հրեաները աւելի դիւրին կը խենթենան քան ուրիշ ժողովուրդներու մէջ,— եւ այս պարագան ապացոյց մը կը համարուի Հրեաներու խենթենալու նախատրամադրութեան։ Ընդհակառակն, Տոքթ. Ռոտիէնպէրկ կը պնդէ թէ Հրեաները չատ կը խենթենան ոչ թէ որովհետեւ ցեղային գետինը յարմարութիւն կը ներկայացնէ, այլ անոր համար որ չատ տանջուած են։ Եւ վկայութեան կը կանչէ ռուսեւլեհական պատերազմին դէպքերը, մանաւանդ 1920ին, երբ Լեհաստանի Հրեաներուն մէջ համաճարակ դարձած էր խենթութիւնը։

Մեր տեսակէտով, Տոքթ. Ռոտիէնպէրկ, ծագումով Հրեայ, այս ուսումնասիրութեամբ կը ներկայացնէ պատճառաբանութիւն մը որ գիտական չէ, մանաւանդ երբեք հաշտ չէ արդի բժշկապիտութեան սկզբունքներուն հետ։ Այժմ բժշկութիւնը կը քալէ ոչ թէ դէպի Փասթէօր, այլ դէպի Քլօտ Պէռնար, որ ախտածնութիւնը (pathogénie) կը կապէ գետինի (terrain) կենսա-քնախօսական պայմաններուն հետ։

Այդ եզրակացութեան կը հասնին նաեւ Փրոֆ. Ֆերիսուր Պլան եւ բժշկապետ Ա. Ռոտիէ։ Անոնք քննութեան առած են բազմաթիւ դժբախտներ, որոնք խենթեցած են ռազմաճակատին վրայ, ռումբերու տեղատարափին տակ,—այդ հիւանդները 1914—1918ին սկսալ բառով մը կը կոչուէին obusite։ Ենթակայ, հոգեկան հիւանդութիւն մը որ իբր թէ չատ հաճախ կուգար իբրեւ հետեւանք ռումբերու պայթումին։

Այս հիւանդները զինուորներ են, որոնք կը կորնչնեն իրենց միտքի հաւասարակշռութիւնը՝ երբ առաջին ռումբը կ'ինչայ իրենց մօտ եւ կը պայթի ու կը ցնցէ իրենց հոգին։

Բայց խոր քննութիւն մը երեւան կը հանէ չուտով, որ այս դժբախտներուն վերնաոտունը խարխուլ էր արդէն տակաւին ռազմաճակատ չգացած։ Հետեւաբար հիւանդ էր «դետինը», ռումբը պայթելով՝ սարսած, տակնուվրայ ըրած այդ դետինը։

Եզրակացութիւն,— պատերազմը խենթ չի չիներ՝ եթէ խենթութեան թեկնածու չէ ենթական։

Թոյլ տուէք ըսել, սակայն, որ եթէ պատերազմը չի կրնար պատճառ դառնալ խենթութեան, խենթը կրնայ պատճառ դառնալ պատերազմի։ Ներկայ պատերազմը ձեզի ապացոյց։

Բայց ներողութի՛ւն, — զոյութիւն ունի արբազան խենթութիւն մը, որ կրնայ պատերազմի մղել փոքր ժողովուրդները յանուն ազատութեան եւ յանուն հայրենիքի, որպէս զի աժեմ - չաժեմը «օտարական» չկոչէ քեզ արիւնդ սառեցնող արհամարհանքով մը, որպէսզի արդար աչխատանքդ իբրեւ գողութիւն չդատապարտուի։

Ես ատանկ ազատագրական պատերազմի մը համար պիտի ուզէի խենթենալ հարիւր անգամ, հազար անգամ։

Բայց, եթէ հասկցաք միտքս, զոր գրի այս տողերուն մէջ, չըսէք թէ խենթ եմ, խելքս գլուխս է։

ԱՐԱԶ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ 750,000 Գերմաններն ալ Գերմանիա փոխադրելու որոշում տրուած է Պերլինի մէջ։ բայց իրազեկներ կը հաւատան թէ անոնք չեն ուզեր չարժիլ իրենց տեղէն։ Գերմանները տիրական դիրքեր գրաւած են մանաւանդ Թրանսիլվանիոյ, ուրկէ կարեւոր կեդրոններու եւ Պուքրէշի մէջ։

ՖԱՇԱԿԱՆ ՑԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ տարեդարձին առթիւ Մուսոլինի ճառ մը խօսելով, յայտարարեց.— «Այսօր, ինչպէս յեղափոխութեան տաժանելի եւ արիւնալի օրերուն, ֆաշականութիւնը իրեն համար կը պահանջէ միայն մէկ առանձնաշնորհ,— կառուցանել եւ յառաջ խաղալ, միշտ ժողովուրդին հետ եւ ժողովուրդին համար»։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ իշխանութիւնները ոչնչացուցին կարգ մը հակառակորդական դիրքեր, որոնց մէկուն անունն է «Սթալինի եառւը կեցած են Հրեաները»։

ԿԱՐՈԼՈՍ ԿԱՑՍԵՐ մարմինը էքս լա Շափէլէն փոխադրուեցաւ արեւմտեան Գերմանիա, անծանօթ վայր մը։ Առաջին անգամ է որ այսպիսի տեղափոխութիւն մը կը կատարուի։

ԳՈՒՆԴ ՄԸ ԼՐՏԵՄՆԵՐ պիտի փոխադրուին Անգլիա, գիշերանց, անկարգելներու մէջոցաւ, հաղորդակցութեան դիծերը խզելու եւ ուրիշ խափանումներ կատարելու համար, համաձայն անգլիական թերթի մը քաղած տեղեկութեանց։ Անգլիոյ օդանաւային նախարարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է, թէեւ խելքի մօտ չերեւար այսպիսի ձեռնարկ մը։

250 ՀԵՏԱԶՕՏԱԿԱՆ ԳԵՐԿԱՐ, 74 հատ ալ գիշերը կատարուած են Զիկֆրիտի գծին վրայ, պատերազմին սկիզբէն ի վեր, համաձայն տեղական թերթերու ստացած տեղեկութեանց։ Ֆրանսացիները կորնչուցած են միայն ութ թեթեւ օդանաւ։

«ԿԵՌ ԽԱՉ, ՄՈՒՐՃ ԵՒ ՄԱՆԳԱՂ» անունով թերթ մը սկսած է հրատարակուիլ գերմանական մեծ մեռապատրաստի մը մէջ։ Թերթը խաչակրութիւն կը քարոզէ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի սեղանաւորներուն դէմ։

Հետաքրքրական լուրեր ամբողջ աշխարհից

Ֆրանսիայի ամենահին մարդը

Ֆրանսիայի ամենահին մարդը, որ ապրում է Ալպերի լեռներում, Սավոյայի նահանգում, Մոդանա գյուղում, 111 տարեկան է։ Նրա անունը Ժան Ֆրանսուա Ռոշա է։ Նա ծնվել է 1814 թ. հունվարի 28-ին։ Ռոշան ամուսնացել է 1838 թ. և ունեցել է 12 զավակ։ Նրա կինը մահացել է 1904 թ. Ռոշան ունի 99 թոռնուհի, 34 ծոռ, 131 ծոռնուհի և 17 ծոռնուհու զավակ։ Ռոշան ամբողջ կյանքում զբաղվել է հողագործությամբ։ Նա ոչ մի անգամ հիվանդացել չի եղել։ Ռոշան ունի լավ ախորժակ, ուտում է ամեն տեսակ կերակուր։ Նա սիրում է ծխել իր ճակատագրի մասին։ Ռոշան ասում է, որ ինքը ոչ մի անգամ չի զղջացել իր կատարած որևէ գործի համար։ Ռոշան ասում է, որ ինքը ոչ մի անգամ չի զղջացել իր կատարած որևէ գործի համար։

Ամենամեծ ծառը

Ամենամեծ ծառը, որ գոյություն ունի աշխարհի վրա, Կալիֆորնիայում է։ Նրա բունը 30 մետր բարձրության վրա ունի 11 մետր տրամագիծ։ Ծառի ամենամեծ ճյուղերից մեկը 2 մետր հաստություն ունի։ Ծառի տերևները շատ խիտ են։ Ծառի տերևները շատ խիտ են։

Ամենամեծ ձուկը

Ամենամեծ ձուկը, որ գոյություն ունի աշխարհի վրա, կետն է։ Կետի երկարությունը 30 մետր է, իսկ քաշը՝ 150 տոննա։ Կետի ամենամեծ ատամը 30 սանտիմետր է։ Կետի ամենամեծ ատամը 30 սանտիմետր է։

Ամենամեծ թռչունը

Ամենամեծ թռչունը, որ գոյություն ունի աշխարհի վրա, ջայլամն է։ Ջայլամի բարձրությունը 2 մետր է, իսկ քաշը՝ 150 կիլոգրամ։ Ջայլամի ձվի քաշը 1,5 կիլոգրամ է։ Ջայլամի ձվի քաշը 1,5 կիլոգրամ է։

Ամենամեծ կենդանին

Ամենամեծ կենդանին, որ գոյություն ունի աշխարհի վրա, կապույտ կետն է։ Կապույտ կետի երկարությունը 33 մետր է, իսկ քաշը՝ 180 տոննա։ Կապույտ կետի ամենամեծ ատամը 1 մետր է։ Կապույտ կետի ամենամեծ ատամը 1 մետր է։

Ամենամեծ ձկնորսական նավը

Ամենամեծ ձկնորսական նավը, որ գոյություն ունի աշխարհի վրա, «Ամերիկա» նավն է։ Նավի երկարությունը 150 մետր է, լայնությունը՝ 20 մետր, իսկ խորությունը՝ 10 մետր։ Նավի տոննաժը՝ 5000 տոննա։ Նավի տոննաժը՝ 5000 տոննա։

Ամենամեծ ձկնորսական նավահանգիստը

Ամենամեծ ձկնորսական նավահանգիստը, որ գոյություն ունի աշխարհի վրա, Նյուֆաունդլենդի Սենթ-Ջոնս նավահանգիստն է։ Նավահանգստի երկարությունը 3 կիլոմետր է, իսկ լայնությունը՝ 1 կիլոմետր։ Նավահանգստի խորությունը՝ 15 մետր։ Նավահանգստի խորությունը՝ 15 մետր։

Ամենամեծ ձկնորսական ընկերությունը

Ամենամեծ ձկնորսական ընկերությունը, որ գոյություն ունի աշխարհի վրա, «Ամերիկյան ձկնորսական ընկերությունն» է։ Ընկերության կապիտալը՝ 50 միլիոն դոլար է։ Ընկերության կապիտալը՝ 50 միլիոն դոլար է։

Ամենամեծ ձկնորսական նավերը

Ամենամեծ ձկնորսական նավերը, որ գոյություն ունեն աշխարհի վրա, «Ամերիկա» նավերն են։ Նավերի երկարությունը 150 մետր է, իսկ լայնությունը՝ 20 մետր։ Նավերի տոննաժը՝ 5000 տոննա։ Նավերի տոննաժը՝ 5000 տոննա։

Ամենամեծ ձկնորսական նավերի նավատորմը

Ամենամեծ ձկնորսական նավերի նավատորմը, որ գոյություն ունի աշխարհի վրա, «Ամերիկյան ձկնորսական նավատորմն» է։ Նավատորմի նավերի թիվը՝ 100։ Նավատորմի նավերի թիվը՝ 100։

Ամենամեծ ձկնորսական նավերի նավատորմի նավերը

Ամենամեծ ձկնորսական նավերի նավատորմի նավերը, որ գոյություն ունեն աշխարհի վրա, «Ամերիկյան ձկնորսական նավատորմի նավերն» են։ Նավերի երկարությունը 150 մետր է, իսկ լայնությունը՝ 20 մետր։ Նավերի տոննաժը՝ 5000 տոննա։ Նավերի տոննաժը՝ 5000 տոննա։

Ամենամեծ ձկնորսական նավերի նավատորմի նավերի թիվը

Ամենամեծ ձկնորսական նավերի նավատորմի նավերի թիվը, որ գոյություն ունի աշխարհի վրա, «Ամերիկյան ձկնորսական նավատորմի նավերի թիվը» է։ Նավերի թիվը՝ 100։ Նավերի թիվը՝ 100

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵԼԻԿ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃՌԱՄՍԵԱԿ ԵՒԱՄՍԵԱԿ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ ..... 150 ֆրանկ 75 ֆրանկ 40 ֆր.
Եգիպտոս եւ Իտալիա ..... 265 ֆրանկ 140 ֆրանկ
Ամերիկա եւ Անգլիա ..... 215 ֆրանկ 110 ֆրանկ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ՆՈՅԵՄԲԵՐ JEUDI 2 Novembre 1939

Ամ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4185

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՄՈԼՈԹՈՎ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԱՆԳԼԻԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՆ

«Նախկին Լեհաստանը չի կրնար վերահաստատուիլ»

Պ. Մոլոթով, վարչապետ եւ արտաքին գործոց նախարար Ս. Միութեան, երեքշաբթի օր յայտարարութիւն մը կարդաց Գերագոյն խորհուրդին առջեւ, արտաքին քաղաքականութեան մասին: Ահաւասիկ անոր հիմնական մասերը, համաձայն Մոսկուայի գործակալութեան հաղորդած զեկոյցին.

— Վերջին երկու ամիսներու ընթացքին կարեւոր փոփոխութիւններ տեղի ունեցան միջազգային կացութեան մէջ.— 1. Հարկ է արձանագրել Ս. Միութեան եւ Գերմանիոյ յարաբերութեանց մէջեւ յառաջ եկած փոփոխութիւնը: Օգոստոս 23ին Ս. Միութեան եւ Գերմանիոյ միջեւ կնքուած ոչ-յարձակման դաշինքը վերջ դրաւ այն անբնական յարաբերութեանց որ տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունէին երկու երկիրներուն միջեւ: Թշնամութիւնը, որ ամէն կերպով կը մեղադրէր կարգ մը պետութեանց կողմէ, տեղի տուաւ մերձեցումի եւ բարեկամական յարաբերութեանց Ս. Միութեան եւ Գերմանիոյ միջեւ: Եւրոպայի երկու ամենամեծ պետութեանց յարաբերութեանց միջեւ կատարուած այս յանկարծական անկիւնադարձը չի կրնար չազդել միջազգային ընդհանուր կացութեան վրայ:

2.— Հարկ է աթձանագրել Լեհաստանի պետութեան փլուզումը եւ այդ պետութեան կազմալուծումը:

3.— Հարկ է ընդունիլ թէ այն մեծ պատերազմը որ պայթեցաւ Եւրոպայի մէջ, արմատապէս փոխած է ամբողջ միջազգային կացութիւնը: Այս պատերազմը սկսելով Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի միջեւ, վերածուեցաւ մէկ կողմէ Գերմանիոյ, միւս կողմէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ մղուած պատերազմի մը:

Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի պատերազմը վերջացաւ արագօրէն: Գերմանիոյ եւ անգլեւֆրանսական խմբակցութեան միջեւ սկսած պատերազմը դեռ իր առաջին շրջանին մէջ կը գտնուի: «Տարակոյս չկայ թէ այս պատերազմը փոփոխութիւններ յառաջ պիտի բերէր Եւրոպայի կացութեան մէջ: Կարգ մը հին բանաձեւեր մշած են այլեւս: Հարկ է ընդունիլ այս պարագան, որպէսզի կոպիտ սխալներ չգործուին Եւրոպայի քաղաքական նոր կացութիւնը դատած ատեն: Ամէնքս ալ դիտենք, օրինակի համար, թէ վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին, նոր եւ աւելի որոշ բովանդակութիւն մը ստացած են հետեւեալ ըմբռնումները,— նախայարձակում, նախայարձակ: Դիւրին է ըմբռնել թէ մենք այսօր չենք կրնար այդ գաղափարները գործածել այն իմաստով ինչ որ երեք - չորս ամիս առաջ»:

Մոլոթովի կարծիքով, Գերմանիա կը գտնուի այն պետութեան վիճակին մէջ որ կ'ուզէ օր առաջ վերջացած տեսնել պատերազմը, «մինչդեռ Անգլիա եւ Ֆրանսա հակառակ են հաշտութիւն կնքելու»: Ս. Միութեան արտաքին գործակալին համար, այլեւս կարելի չէ խորհիլ նախկին Լեհաստանը վերահաստատելու մասին: «Անգլիական եւ Ֆրանսական կառավարութիւնները ալ կ'ըմբռնեն այս պարագան, սակայն չեն ուզեր դադրեցնել պատերազմը եւ վերահաստատել խաղաղութիւնը: Անոնք նոր արդարացում մը կը փնտռեն, շրջնակելու համար պատերազմը Գերմանիոյ դէմ»:

Պ. Մոլոթով յետոյ կ'ամբաստանէ Անգլիան եւ Ֆրանսան թէ կ'ուզեն վարդապետական պատերազմ մը մղել Գերմանիոյ դէմ:

— «Այսպիսի պատերազմ մը չի կրնար արդարանալ որ եւ է ձեւով: Հիթլէրական վարդապետութիւնը կարելի է պահել կամ մերժել, քաղաքական տեսակէտի խնդիր մըն է այդ: Բայց ամէն մարդ պիտի հասկնայ թէ կարելի չէ վարդապետութիւն մը (գաղափարաբանութիւն) ոչնչացնել բանի ուժով»:

Հետեւաբար, Մոլոթովի կարծիքով, անխուսափելի պատերազմ մը մղել, «հիթլէրականութիւնը ոչնչացնելու համար», զայն պարակելով հետեւեալ դրօշին տակ.— «Պայքար ժողովրդավարութեան համար»:

— «Կարելի չէ պայքար յանուն ժողովրդավարութեան կռնչել այսպիսի արարքներ,— համաձայնաբար կուսակցութեան արգելումը Ֆրանսայի մէջ, Ֆրանսայի երեսփոխաններուն ձերբակալութիւնը կամ քաղաքական ազատութեանց սահմանափակումը Անգլիոյ մէջ: Պարզ չէ՞ որ նեղկայ պատերազմին նպատակը այն չէ ինչ որ կը յայտարարեն: Գերմանիոյ դէմ մղուած անգլեւֆրանսական պատերազմին իրական չարժառիթը այն չէ որ Անգլիա եւ Ֆրանսա ուխտած են վերահաստատել նախկին Լեհաստանը, ոչ ալ այն որ անոնք վճռած են պայքարիլ ժողովրդավարութեան համար: Ուրիշ աւելի իրական չարժառիթներ կան պատերազմելու Գերմանիոյ դէմ: Այդ չարժառիթները չունին որ եւ է գաղափարական հանգամանք, այլ կը բխին իրենց գաղթային մեծ կայսրութեանց խնդիրներէն»:

Պ. Մոլոթով այս տեսակէտին վրայ ծանրացաւ երկարօրէն, ապացուցանելու համար թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա «Գերմանիոյ դէմ պատերազմ կը գլխուհեն», պարզապէս վախնալով անոր տենչերէն՝ իրենց գաղթային տարածքներու մասին:

*** «Նիւ Եորք Հէրըլտ» հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ Մոլոթովի ճառի մասին, քաղելով ամերիկեան դործակալութենէն.— Աշխատանքի նախարար Փրանսիս Փըրքինս՝ Աշխատանքի Վարչութեան տնօրէն Ճոնսըն՝ Ներքին գործոց նախարար Հարոլտ Իքիզ՝ Գանձապետ Մորկընթաու՝ Գիւղատնտեսութեան նախարար Հենրի Ուոլլէս՝ Առեւտուրի նախարար Հարի Հոփքինս՝ Ծովային նախարար Ֆրանքլին Ռուզվելթ՝ Պատերազմի նախարար Հենրի Սթիմսըն՝ Արտաքին գործոց նախարար Քորտել Հալ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՐՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

«Ֆոն»ի բորդոյի ներկայացուցիչը հետևյալ նկարագրությունը կու տայ Նեգրա-Պասի հարցական հանդիպման մասին, որ տեղի ունեցավ Ֆրանսիայի հայ գաղութի ներկայացուցիչների և Ֆրանսիայի հայ ազգային միության ներկայացուցիչների միջև։

Ֆրանսիայի հայ գաղութի ներկայացուցիչները ժամանեցին ժամը 10-ին։ Նրանց ընդունեցին Ֆրանսիայի հայ ազգային միության ներկայացուցիչները։ Ներկա էին նաև Ֆրանսիայի հայ ուսանողության ներկայացուցիչները։

Ֆրանսիայի հայ գաղութի ներկայացուցիչները հետևյալ անձերն էին՝ Ա. Ալեքսանյան, Ա. Ալեքսանյան, Ա. Ալեքսանյան,

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Dameme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63

(ԵՐԹԵԼՈՒԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱԿ	ՆՈՒԱՄՍԵԱԿ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանկ	75 ֆրանկ	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իռլանտա	265 ֆրանկ	140 ֆրանկ	
Միւրիւ երկիրներ	215 ֆրանկ	110 ֆրանկ	

ՈՒՐԲԱՔ 3 ՆՈԵՄԲԵՐ VENDREDI 3 Novembre 1939

ԺԵ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4186 — ՄԱՀ — ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մոլոթովի յայտարարութեան մասին

Շաւիր մտանոգութիւն Ֆինլանտայի մէջ

Տեղական թերթերը կարդ մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Մ. Միութեան արտաքին գործակարին յայտարարութեան մասին։ Ասկէց, Պ. Մոլոթով արդարացնելով կարմիր բանակին մուտքը Լեհաստանի մէջ, բացատրեց թէ «Մ. Միութեան դիրքերը եւ միջազգային դերը մեծապէս զօրացան, շնորհիւ իր արտաքին խաղաղասիրական քաղաքականութեան հետեւողական գործադրութեան»։ Նախ եւ առաջ «բարւոքեցան յարաբերութիւնները Գերմանիոյ հետ»։

— «Մ. Միութիւնը չէզոք մնաց։ Սորհրդային զօրքին մուտքը Լեհաստան մէջ, երբեք չի հակասեր իր խաղաղասիրական քաղաքականութեան սկզբունքին։ Սորհրդային զօրքին յառաջխաղացութիւնը կ'արդարանայ Մ. Միութեան ապահովութիւնը ամրապնդելու, ինչպէս եւ Ուկրայնայի եւ Սպիտակ Ռուսիոյ քոյր բնակչութեան օգնելու մտահոգութեամբ։ Գերմանիոյ հետ յարաբերութիւնները աւելի ամրապնդուեցան սեպտեմբերի համաձայնութեամբ։ Մենք միշտ այն կարծիքն ունեցած ենք թէ զօրաւոր Գերմանիա մը անհրաժեշտ պայման է ամուր խաղաղութեան մը Եւրոպայի մէջ։ Գերմանեւխորհրդային յարաբերութեանց նոր զարգացումը նպաստաւոր պայմաններ ստեղծեց տնտեսական յարաբերութեանց զարգացման համար»։

Պ. Մոլոթով յետոյ նկարագրեց խորհրդային բանակին մուտքը Լեհաստանի մէջ. «մուտք մը որ ընդունուեցաւ իր անցած չրջաններու բնակչութեանց ընդհանուր խանդավառութեամբ»։ Այս առթիւ հաստատեց թէ կարմիր բանակը «լուրջ ընդհարումներ» ունեցաւ լեհական զօրքին հետ, թէ իր կորուստները եղան 737 սպաններ եւ 1862 վիրաւոր եւ թէ գինուորական կարեւոր աւար մը ձեռք ձգեց։ Մ. Միութեան գրաւած հողերուն տարածութիւնն է 196,000 քառ. քիլոմէթր, 13 միլիոն բնակչութեամբ։

ՊԱԼԹԵԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ, ՖԻՆԼԱՆՏԱ. ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ.

Արտաքին գործակարը յետոյ խօսեցաւ պալթեան երկիրներու հետ հաստատած նոր յարաբերութեանց մասին։ Այս առթիւ յիշեց Էսթոնիոյ, Լեթոնիոյ եւ Լիթուանիոյ հետ կնքուած փոխադարձ օգնութեան եւ գինուորական ազակցութեան դաշնագրերը, ինչպէս եւ Վիլնայի յանձնումը Լիթուանիոյ «փայլուն ապացոյց մը խորհրդային քաղաքականութեան դործադրութեան՝ փոքր երկիրներու հանդէպ»։ Յետոյ խոստանացաւ թէ Ֆինլանտայի հետ կատարուած բանակցութիւնները «մանուր վիճակ մը» կը ներկայացնեն, իրենք հետեւանք արտաքին ազդեցութեանց։ Ինչպէս պալթեան երկիրներուն համար, Մ. Միութեան բաղձանքն է ամրապնդել իր ապահովութիւնը, «որ կախում ունի Ֆինլանտայի Թշնամական կամ բարեկամական դիրքէն։ Կը յուսանք թէ Ֆինլանտա պիտի ապացուցանէ անհրաժեշտ հակակշռութիւնը։ Պէտք է յայտարարել թէ Ռուսաստանի մէջ ոչ մէկ կառավարութիւն, բացի խորհրդայինէն, պիտի հանդուրժէր անկախ Ֆինլանտայի մը դոյութեան՝ բուն իսկ Լէնինկրատի դուռներուն առջեւ»։ Այսօրեղ Պ. Մոլոթով չանաց համոզել թէ Մ. Միութեան պահանջները «վերին աստիճանի չափաւոր են»։ Ֆինլանտա մերժած ըլլալով փոխադարձ օգնութեան դաշինքը, Մ. Միութիւնը չմնդեց, եւ սկսան քննել «որոշ խնդիրներ»։ Առաջարկուեցաւ սահմանագուքը ետ քաշել քանի մը տասնեակ քիլոմէթր, դէպի Լէնինկրատի հիւսիսակողմը, Քարելիոյ պարանոցին վրայ, որուն փոխարէն Ֆինլանտա պիտի ստանար խորհրդային Քարելիոյ մէկ մասը։ Ցետոյ, առաջարկուեցաւ Ֆինլանտայի ծոցին առջեւ հողաշերտ մը վարձու տալ Մ. Միութեան, նաւակայան մը հաստատելու համար։ Բայց Ֆինլանտա կ'ընդդիմանայ։ Մ. Միութիւնը հաւանեցաւ ետ առնել իր առարկութիւնները Ալանտ կղզիներու զինուրման մասին, եթէ Ֆինլանտա ընդունէր իր պահանջները։ Մ. Միութիւնը յանձն առաւ ապազինել սահմանամերձ չրջանները Քարելիոյ պարանոցին մէջ, զօրացնել ոչ - յարձակման դաշինքը եւ ամրապնդել երկու երկիրներուն քաղաքական յարաբերութիւնները։ Ֆինլանտա պէտք չէ ենթարկուի որ եւ է արտաքին ազդեցութեան։

Այս բացատրութիւններէն վերջը, Պ. Մոլոթով զարմանք յայտնեց որ Նախագահ Բոզվելթ միջամտեց այս գործին, «ինչ որ հակառակ է ամերիկեան չէզոքութեան»։ Ցետոյ անցաւ Թուրքիոյ հետ կատարուած բանակցութեանց.

— «Մենք կ'ուզէինք փոխադարձ ազակցութեան դաշնագիր մը կնքել, սահմանափակուելով Սեւ Ծովու եւ Նեղուցներու չրջանին մէջ։ Մ. Միութիւնը ամէն բանէ առաջ այն տեսակէտն ունէր թէ այս դաշինքին կնքումը չէր կրնար զայն մղել այնպիսի գործողութեանց որ պիտեալ ընդհարում ծագէր Գերմանիոյ հետ. յետոյ, կ'ուզէր երաշխաւորութիւն ստանալ թէ Թուրքիա թոյլ պիտի չտայ որ Վոսփորէն Սեւ Ծով անցնին ոչ - Ծովեզերեայ պետութեանց պատկանող մարտանաւեր։ Թուրքիա մերժեց այս երկու վերապահումները եւ առով իսկ անկարելի դարձուց դաշինքին կնքումը»։

Ապա յիշելով Անգարայի մէջ կնքուած դաշնագիրը, Պ. Մոլոթով չեշտեց թէ անոր չնորհիւ այժմ կարելի է աւելի բացորոշապէս տեսնել Թուրքիոյ քաղաքականութիւնը։ «Թուրքիոյ այս քաղաքականութեան դիմաց, որով Անգարա ոչ առանց վտանգի կ'ընդունի ուժ տալ պատերազմիկ կողմերէն մէկուն, մենք պիտի հետեւինք մեր քաղաքականութեան,— նախընտրելով մեր ձեռքը ազատ պահել եւ հետեւողականօրէն գործադրել մեր չէզոքութիւնը»։

Պ. Մոլոթով յիշելով նաեւ զէնքի արտածման արգելքին բարձումը Մ. Նահանգներուն մէջ, յայտարարեց թէ մինչ Մ. Միութիւնը կը ջանայ «փութացնել պատերազմին վախճանը ի չահ խաղաղութեան, ամերիկեան որոշումը կը ծանրացնէ եւ կ'երկարաձգէ պատերազմը»։

ՇՈՒՆԵՐՆ ՈՒ ԿԱՏՈՒՆԵՐՆ Ա.Ի. սահմանափակումներ պիտի կրեն ուտելիքի տեսակէտով (վէսիգա), ինչպէս կը գրեն գերմանական թերթերը։ «Շուներուն եւ կատուներն ալ պէտք է մեղի պէս յարմարին կացութեան։ Այս անասունները յաճախ կը մեռնին չատ, եւ ոչ թէ քիչ ուտելէն։ Կատուները մանաւանդ ապրելու ճարպիկ են եւ երբ ուտելիք չգտնեն, մուկ կը բռնեն։ Գալով շուներուն, չատ ալ պէտք չէ մեղքնալ, եթէ մի չատ համով միս չեն գտներ»։ Միւս կողմէ, անասուններուն համար, խոզ, ձի եւն. «խոտի տոմսեր» հաստատուած են նոյեմբեր 1էն սկսեալ։ Կը խորհուի պարենատոմսեր հաստատել նաեւ նապաստակներու, ճագարներու, այծերու եւն. համար։

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

61րդ օր պատերազմի (երէկ)։ կացութիւնը անորոշ է տակաւին, արեւմտեան ճակատին վրայ։ Եթէ հաւատանք զանազան աղբիւրներէ հաղորդուած ճակատին վրայ։ Եթէ հաւատանք զանազան աղբիւրներէ հաղորդուած լուրերու, Հիթլէր անասլով իր սպայակոյտի խորհուրդներուն, ընդհ. յարձակողականը յետաձգած է գարնան։ Միւս կողմէ կարծողներ կան թէ Գերմանիոյ Առաջնորդը նորէն հաչտութեան փորձ մը պիտի կատարէ։ Դաչնակցութեան չրջանակներուն մէջ ալ կը կարծեն թէ Մոսկուա ձեռնարկ մը պիտի կատարէ հաչտութեան համար, երբ Ազգաժողովը գումարուի դեկտեմբեր 4ին։

Մոլոթովի ճառը կը չարունակէ զբաղեցնել քաղաքական չրջանակները։ Ինչպէս պիտի տեսնէք այսօր հրատարակուած լրացուցիչ տեղեկութիւններէն, Մոսկուա իր չէզոքութիւնը անխախտ պահելով հանդերձ, կը պաշտպանէ ճիշդ այն տեսակէտները ինչ որ Պերլին։ Թէեւ դինակցութեան խօսք չկայ, բայց անժխտելի է սերտ գործակցութիւնը, ինչ որ որոշ դժուարութիւն պատճառած է Գերմանիոյ մէջ։ Մանաւանդ որ, Մ. Միութեան Գերագոյն Սորհուրդը «միաձայնութեամբ» վաւերացուց լեհական հողերուն գրաւումը՝ կարմիր զօրքին կողմէ։

Իտալական անթելը, որ ամէն իրիկուն ժամը 8ին Թուրքերէն զեկուցումներ կուտայ օրուան կացութեան մասին, առջի օր կը հաղորդէր թէ Մոլոթովի յայտարարութիւնը ծանր տպաւորութիւն գործած է Թուրքիոյ մէջ, ուր այդ ճառին բովանդակութիւնը համապատասխան չէն գտներ ռուսեւթուրք բանակցութեանց ընդհատումէն անմիջապէս վերջը տպուած խորհրդ. զեկոյցին։

Իտալիոյ նախարարական փոփոխութիւններուն առթիւ, կարդ մը թերթեր դիտել կուտան թէ Մուսոլինի մանաւորապէս ուզած է ապահովել հեռացնել այն նախարարները եւ կուսակցական վարիչները որոնք չատ սերտ կապեր հաստատեր էին Գերմանիոյ վարիչներուն հետ, պետական թէ կուսակցական։ Իսկ իտալական մամուլը կը չարունակէ պնդել թէ ոչինչ փոխուած է Իտալիոյ քաղաքականութեան մէջ։ Անգլիական եւ ֆրանսական թերթերը չեր մասէս կը դնահատեն Իտալիոյ ընթացքը։

Ֆինլանտայի պատուիրակութիւնը քիչ մնաց որ վերադառնար կէս ճամբէն, երբ իմացաւ Մոլոթովի յայտարարութիւնը։ Ի վերջոյ որոշեցաւ չարունակել բանակցութիւնները, բայց մտահոգութիւնը երթալով կ'աճի։

Մ. Միութեան նոր քաղաքականութիւնը մտահոգութիւն կը պատճառէ նաեւ Մ. Նահանգներուն մէջ։ Երեսփոխան մը առաջարկեց եւ կանչել Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը։

Հղլանտա պաշարման վիճակ յայտարարեց կարգ մը չրջաններու մէջ։ Միեւնոյն առեն որոշեց բանալ կարգ մը թունքեր, փորձելու համար անոնց արժէքը։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՈՐՈՇ Է ՏԱԿԱՒԻՆ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **117**, նոյեմբեր **1**, առաւօտ.— *Կրճատեալ գործունէութիւն գիշերուան ընթացքին։*

Զեկոյց թիւ **118**, իրիկուն.— *Ցերեկուան ընթացքին սովորական գործունէութիւն հետեւակազօրքի թեթեւ խումբերու, երկու կողմէն ալ, ճակատի զանազան մասերուն վրայ։*

*** «Մաթէն»ի զինուորական աշխատակիցը կը գրէ թէ կացութիւնը անփոփոխ է ճակատին վրայ, եթէ չհաչուենք պահակախումբերու գործունէութիւնը։ Մոզէլի չրջանին մէջ, 60ի մօտ գերման զինուորներ յարձակում կատարած են ֆրանսական դիրքերէն մէկուն վրայ։ Ուրիշ աւելի կարեւոր զօրամաս մը յարձակեցաւ ֆրանսական գիւղի մը վրայ, Սարլուիի արեւելեան կողմը։ Բուռն թնդանօթաձգութենէ մը վերջ, որ տեւեց մէկ ժամ, թշնամին յաղթեցաւ այդ գիւղը հասնիլ եւ փորձեց պաշարել պահակազօրքը։ Այս վերջինը քաջաբար կուտեցաւ. յետոյ ֆրանսացիները ուժգին հակայարձակումի մը դիմեցին, կարճ այլ կատաղի կռիւ մը վերջը ազատեցին գիւղը, իր դիծերուն վրայ նետելով թշնամի զօրամասը։ Միեւնոյն օրը, Ֆորպախի չրջանին մէջ ֆրանսացիները գերի բռնեցին վեց գերման զինուորներ եւ գրաւեցին գնդացիր մը։

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի զինուորական աշխատակիցն ալ բացատրելով թէ առաջին անգամ էր որ Գերմանացիները յարձակում կը կատարէին Ֆրանսական դիրքի մը վրայ, կ'արձանագրէ նոր զրոյցներ, որոնց համաձայն Հիթլէր մինչեւ գարուն յետաձգած է ընդհ. յարձակողականը Մաժինոյի գծին դէմ, լսելով սպայակոյտին տեսակէտները։ Զէզոք մայրաքաղաքներէ հասած զրոյցներու համաձայն, Հիթլէր կրնայ հաչտութեան նոր ձեռնարկ մը կատարել մինչեւ Ծնունդ եւ անչարժ պահել իր զօրքը, մինչեւ որ պատասխան մը ստանայ։ Այս առթիւ կ'ըսուի թէ գերմանական ընդհ. սպայակոյտը հոկտեմբեր 16ի յարձակողականին արդիւնքէն գոհանալով, անհրաժեշտ կը գտնէ նախ ծանր թնդանօթներով հարթել ճամբան, որպէսզի գերմանական բանակը ծանր կորուստներ չկրէ, գրոհ տուած առեն։ Այս առթիւ չէզոք մասնագէտները ջերմապէս կը դնահատեն Զօր. Կամէնկի ռազմավարութիւնը, որով հրամայեց պարպել ցած դիրքերը՝ գերմանական հողին վրայ եւ քաշուիլ աւելի բարձր դիրքերու վրայ։ Ձմեռնային անձրեւները ողողած ըլլալով ցած խրամները, ֆրանսական զօրքը այժմ քաշուած է աւելի պատսպարեալ դիրքերու մէջ։

Հակատական լուրեր կը չրջին Վարնթի անտառի մասին։ Գերմանական զեկոյցը պաշտօնապէս կը տեղեկացնէ թէ Ֆրանսացիները նոր դիրքեր ալ պարպած են անտառին մէջ, քանի մը չրջկայ դիւղերով, իսկ Ֆրանսացիները կը պնդեն թէ չեն չարժած այս դիրքերէն, 15 օր առաջուան կամաւոր նահանջէն ի վեր։

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ նախահաշիւը, որ 32,234,012 ղուլեցերնական ֆրանք էր, 33 առ հարիւր կրճատուելով իջած է 21,615,484 ֆրանքի (210 միլիոն ֆր. ֆրանք)։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Իմէթ Ինէօնիւ, Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը, ճայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ, Ազգ. Մեծ Ժողովին 6րդ նստաչրջանին բացման առթիւ, պարզելով Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը։ Նախագահը նախ յիչեց անցեալ ապտեմբերի դէպքերը եւ խօսեցաւ ողբալ որ եղերական կացութիւնը յանգեցաւ պատերազմի։

— «Այդ ամբողջ տագնապի ընթացքին կառավարութիւնը էական պարտականութիւն սեպեց իր չանքերը նուիրել խաղաղութիւնը պահպանելու։ Այն փոխադարձ յայտարարութիւնը զոր կառավարութիւնը որոչեց Մայիս 12ին, Անգլիոյ հետ, իսկ յունիս 23ին ալ Ֆրանսայի հետ, արդիւնքն են այս չանքերուն։ Հոկտեմբեր 19ին ստորագրուած դաչնագիրը, որ ձեր վաւերացման պիտի չանձնուի այս չրջանիս, նոյնպէս կը ձգտի — պատճառ ո եւ է պատահելիք դէմ ուղղուած ըլլալու — ամրապնդել մեր ապահովութիւնը, ծառայելով խաղաղութեան եւ միջազգային ապահովութեան, գոնէ այն չրջանին մէջ ուր կրնանք ի գործ դնել մեր ազդեցութիւնը։ Այս դաչնագրով մենք կը չարունակեն

Հայրենիք

Հիմնադրվել է 1918 թ. դեկտեմբերին

Ամսագիր է, որ կը հրատարակուի Երեւանի մէջ

Խմբագրական կազմ

Ա. Ա. Ա.

ՀԱՐԱԶԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.256

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՄԲ	ԱՄՍՈՒՆ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
4
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI
4 Novembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4187

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Թուրքիոյ Գերմանացիները հրամայուն ստացան հեռանալու

Պոլսէն կը հեռագրեն նոյեմբեր 2 թուականով (Նիւ Եորք Հէրըլտ)։ — Գերմանական կառավարութիւնը հրամայեց Թուրքիա հաստատուած հազարաւորներուն հեռանալ կարելի եղածին չափ չուտ։ Մեկնելու համար արագ պատրաստութիւններ կը տեսնեն Գերմանացիները որոնցմէ չատերը Թուրքիա կը բնակին Մեծ Պատերազմին վերջանալէն ի վեր։ Շատ մը Գերմանացիներ մեկնած են արդէն, իսկ ուրիշներ առաջուց ղրկած են իրենց բեռները։ Գերմանացիներուն անմիջական մեկնումը, զուգադիպելով ռուսերէնէրէն բանակցութիւններու ձախողման հետ, մեծ անձկութիւն կը պատճառէ քաղաքական շրջանակներու մէջ։

Միւս կողմէ, ռադիօ Ռոմայի վերջին բարեկամական արտայայտութիւնը, որ կը հնչարձակէր Թուրքիան, հանրապետութեան տարեդարձին առիթի, Քրքական քայլերդը հնչեցնելով եւ Թուրքերէն խօսելով, չատ նպաստաւոր տպաւորութիւն գործեց քաղաքական շրջանակներու մէջ։ Տարիներէ ի վեր առաջին անգամ է որ Իտալիա այսպիսի բարեկամական ցոյց մը կ'ընէ։

Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ յարաբերութիւնները պատած

Հռոմէն Համաի ուղղուած հեռագրի մը համաձայն, Իսմէթ Ինէօնիւի վերջին ճառը, որ կը չեշտէր թէ անվերապահութեամբ դաշնագիրը ո եւ է պատերազմի դէմ ուղղուած չէ եւ պարզապէս կը ձգտի պահպանել խաղաղութիւնը արեւելեան Միջերկրականի մէջ, յայտնապէս նպաստաւոր տպաւորութիւն գործած է Իտալիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ։ Իտալիա կ'ուզէ որ ամբողջ Միջերկրականը հեռու մնայ եւրոպական պատերազմէն։ Թուրքիոյ նախագահին չափաւոր չեշտը Թուրքեւռուս բանակցութեանց մասին այն տպաւորութիւնը ձգած է թէ Թուրքիա կ'ուզէ վերսկսիլ բանակցութիւնները Մոսկուայի հետ։

Իտալական թերթերը այս առթիւ նորէն կը պնդեն թէ բան փոխուած չէ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան կամ Անգլիոյ յարաբերութեանց մէջ։ «Մէսաճէրօ» կը գրէ այս առթիւ.

— « Մինչեւ հիմա ոչինչ փոխուած է Անգլիոյ, հետեւաբար եւ իտալեւ-գերման զինակցութեան մէջ։ Մուսոլինի «փոխելով պահակները», բան մը փոխած չըլլար մեր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, այլ աւելի որոշ, բացած ըլլար մեզ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, եւ ցարձակ եւ հանդիսաւոր եղանակով մը կը հաստատէ ֆաշականութեան հանրածանօթ քաղաքականութիւնը։ Օտար թերթերը երբ խորհրդածութիւններ կը կատարեն, պէտք է զգուշանան առնչութիւն մը տեսնել այս դէպքին եւ իտալեւգերման յարաբերութեանց միջեւ »։

*** Իտալական թերթերը գաղջ դիրք մը բռնեցին Մոլոթովի ճառին եւ ռուսեւգերման յարաբերութեանց մասին։ Միւս կողմէ, թերթերը նշանակալից խորագիրներով կը ծանուցանեն Մոլոթովի ճառին տպաւորութիւնը Գերմանիոյ մէջ,— «Ռուսեւգերման բարեկամութիւնը կը փառաբանուի Պերլինի մէջ», «Գերման մամուլը կը փառաբանէ Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ գործակցութիւնը» եւն.։

*** Մոսկուայէն կը հեռագրեն (Թան).— Այսուհետեւ դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ ընդհանրապէս այն կարծիքն ունին թէ Մոլոթովի ճառը բան մը չի փոխեր, գոնէ Եւրոպայի կացութեան եւ պատերազմի ընթացքի մասին։ Այսուհետ չկին սպասեր որ խորհրդային կառավարութիւնը նոր յանձնառութիւններ առանձնէր Գերմանիոյ հանդէպ։ Արդարեւ, Պ. Մոլոթով զոհացաւ անգամ մը եւս հաստատելով գերմանեւխորհրդային բարեկամութիւնը։

Պ. Մոլոթով շատ ալ տաք չպտպայտուեցաւ Թուրքիոյ հանդէպ, աւելոր վրայ ձգելով թուրքեւխորհրդային ոչ-յարձակման դաշինքի մը ձախողման պատասխանատուութիւնը։ Բացորոշ է թէ երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները այլեւս պիտի չըլլան այն ինչ որ էին առաջ։

Երկար ատենէ ի վեր յայտնի էր որ Ի. Մուսոլինին պիտի ընդունէր Լեհաստանի վերահաստատման, այս կամ այն ձեւով, բայց Պ. Մոլոթով այս պարագան յայտարարեց կատարեալ բացորոշութեամբ։

Նոյն շրջանակներուն մէջ ուշադրութիւն գրաւած է նաեւ սա պարագան որ Պ. Մոլոթով բառ չարտասանեց Ռումանիոյ եւ Պեսարապիոյ մասին։

*** Պուքրէշէն կը հեռագրեն.— Պալքանեան երկիրները խորհրդաժողով մը պիտի գումարեն այս ամսու, իրրեւ հետեւանք Անգարայի եւ Պելկրատի ռումանական դեսպաններուն միջեւ կատարուած խորհրդակցութեան մը։ Երկու դեսպանները Պուքրէշ հրաւիրուած էին վերջերս, ներգաշնակելու համար պալքանեան զանազան երկիրներու դիրքը։ Կ'ըսուի թէ այդ երկիրները կ'ընդունին որ անվերապահութեամբ դաշնագիրը կը համապատասխանէ Թուրքիոյ յանձնառութեանց Պալքանեան Համաձայնութեան պետութիւններուն հանդէպ։ (Ռումանիա, Յունաստան, Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա)։ Պելկրատի ռումանական դեսպանին զեկուցման համաձայն, Եուկոսլաւիա կ'ուզէ որ Պուլկարիան ալ մտնէ Պալքանեան Համաձայնութեան մէջ։ Պուլկարիոյ պահանջները օրակարգի կարեւոր հարցերէն մէկը պիտի կազմեն, երբ գումարուի Պալքանեան Համաձայնութեան խորհուրդը։ Մինչ այս մինչ այն, ռումանական թերթերը կը ջատագովեն պալքանեան երկիրներու չէզոք խմբակցութեան մը կազմութիւնը։ Կիսապաշտօնական թերթ մը, «Ռումանիա», կ'ըսէ թէ պալքանեան երկիրները կը կազմեն զանգուած մը աւելի քան հարիւր միլիոն բնակիչներու որոնք ժուժկալ են, ժրաջան, կարգապահ եւ վճռած՝ ապրիլ իրենց չափերու չըլլականին մէջ, պատրաստ ի հարկին զէնքով պաշտպանելու զայն »։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջեւ ծանուցագիրներ փոխանակուեցան, ոչ - յարձակման դաշինքի մը ստորագրութեան համար, որով պիտի ամրապնդուի 1928 սեպտեմբեր 23ին կնքուած բարեկամութեան դաշնագիրը։ Այս ձեռնարկը մեծ զոհունակութիւն պատճառեց Լոնտոնի մէջ։ Մօտերս առեւտրական դաշնագիր մը պիտի ստորագրուի Իտալիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՍԱԻԱՌՆԱԿՆԵՐ վար առին գերմանական ռմբաձիգ օդանաւ մը, Հաղէպրուքի մօտ։ Զորս գերման օդաչուներէն մէկը սպաննուեցաւ ար - ձակուած գնդակներէն, սպայ մը վիրաւորուեցաւ, իսկ միւս երկուքը դերի բռնուեցան։ Գերմանական օդանաւը ֆրանսական հողին վրայ թռած ըլլալով, ահազանգը հնչած էր Լիլլի մէջ։

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Պատերազմի 62րդ օրը (երէկ) նպաստաւոր լուր մը եւս դաշնակիցներուն համար.— Մ. Նահանգներու ծերակոյտին վերջը, երեսփ. ժողովն ալ քուէարկեց զէնքի եւ ռազմանիւթի արդելքին բարձումը։

Բուն ճակատին վրայ, պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով վերմանական ծանր հրետանին երկու օրէ ի վեր ռումբ կը տեղայ Ֆրանսական կարեւոր քաղաքի մը, Ֆորպախի վրայ։

Մոլոթովի ճառին առթիւ, Պ. Զէյմսըլէն իր չարաթական զեկուցման մէջ հաղնական ակնարկներ ուղղեց, միեւնոյն առնն տեղեկացնելով թէ կառավարութիւնը ուշադրութեամբ կը քննէ անոր բովանդակութիւնը։

Ֆինլանտայի պատուիրակութիւնը Մոսկուա վերադառնալով, կը սպասէ խորհրդային կառավարութեան վերջնական առաջարկներուն։ Հեռագիրները կ'ըսեն թէ Մոսկուա չատ պաղ դիրք մը բռնած է։

Իտալիա ուշադրութեամբ կը հետեւի Թուրքիոյ քաղաքականութեան եւ առ հասարակ պալքանեան անցուդարձին։

Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ յարաբերութիւնները պատած կը թուին, իրրեւ հետեւանք Մոլոթովի ճառին։ Թուրքիա հաստատուած Գերմանացիները իրենց կառավարութենէն հրաման առացան հեռանալու, չատ կարճ պայմանաժամ մը սահմանելով։ Նորէն կը խօսուի պալքանեան խորհրդաժողովի մը մասին։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԾԱՆՐ ՀՐԵՏԱՆԻՆ ՌՈՒՄԲ ԿԸ ՏԵՂԱՑ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **119**, նոյեմբեր **2**, առաւօտ.— Գիշերը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ։

Զեկոյց թիւ **120**, իրիկուն.— Պահակախումբերու գործունէութիւն ցերեկուան ընթացքին, Պլիսի եւ Հենեսոի մէջեւ։

*** «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի զինուորական աշխատակիցը կը գրէ.— Գերմանական ծանր թնդանօթները կը գործեն երկու օրէ ի վեր Ֆրանսական ճակատի ամէնէն վտանգաւոր պատնէշին՝ Ֆորպախի դէմ, ուր Ֆրանսական ամէնէն յառաջացեալ դիծերը միայն երկու մղոն հեռու են Մարպրուքէնէն եւ անոր ինը կամուրջներէն (Սար գետին վրայ)։ Գերմանական հրետանին, որ ծածկուած է Վարնթի անտառին մէջ եւ ուրիշ հեռաձիգ թնդանօթներ՝ Սարի արեւելեան ափին վրայ, ամէնէն ծանր կրակը տեղացին Ֆորպախի վրայ։ Պատերազմի սկիզբէն ի վեր առաջին Ֆրանսական քաղաքն էր որ այսքան ծանր ռմբակոծութեան մը կ'ենթարկուէր։ Քաղաքացի բնակչութիւնը պարպուած է Ֆորպախէն, որ հոչակաւոր միջնաբերդ մըն է։ Մինչ գերմանական թնդանօթները կը ռմբահոծէին Ֆորպախը հինգշաբթի օրն ի բուն, անմիջական յարձակումի նշան չկար, որովհետեւ այդ քաղաքն ալ, ինչպէս ուրիշներ, հիւսուածք մը կը կազմէ Մաժինոյի ցանցին մէջ եւ ամրացուած է հզօրապէս։

Ֆրանսացիները կ'օգտուին հետեւակազօրքի ճակատամարտի ընդհանուր դադարէն, զօրացնելու համար իրենց պաշտպանութեան դիծերը խորութեամբ։ Շատ մը խրամներ — Ֆրանսական եւ անգլիական, ինչպէս գերմանական— այժմ մինչեւ բերանը լեցուած են ջուրերով, իրրեւ հետեւանք վերջին անձրեւներու։ Ուր որ անհրաժեշտ է, այս լքուած խրամները կը պաշտպանուին դնդացիրներու խաչաձեւ կրակով։ Դնդացիրները տեղաւորուած են աւելի բարձր գետնի մը վրայ, որ պէտք է ամրացուի խրամային նոր դիրքերով։ Զինուորները պարապ չեն կենար, այլ օրը 8—10 ժամ կը բանեն, խրամներ փորելու, փշաթելեր եւ ականներ տեղաւորելու համար։

Հետեւակ զինուորները պահակ են գարմանք պատճառելու առթիճան։ Պատերազմի սկիզբէն ի վեր զինուորական հետազօտողները պատրաստ են կէս միլիոն հետեւակներ խնամելու, բայց ներկայիս քանի մը հազարէն աւելի չեն խնամուած հետեւակները։

Թէեւ օդը պայծառացած է, բայց Գերմանացիները չատ քիչ օդանաւային գործունէութիւն կը ցուցնեն, բաց ի քանի մը հետազօտութիւններէ։ Գերմանական հրասայլերը, որոնք կը տեսնուին ծառերուն տակ, ճիշդ իրենց ճակատի դիծերուն մէջ եւ ետին, չեն չարժած տակաւին, այդ դիրքերուն մէջ փոխադրուելէ ի վեր։ Կը թուի թէ գերման սպարապետութիւնը վառելանիւթի պաչար կ'ամբարէ։ Միայն քանի մը ցուցական արշաւներ արտօնուած են եւ գերմանական օդանաւերը կը մնան իրենց կայաններուն մէջ։

*** Գերմանական աղբիւրէ բխած լուրի մը համաձայն, հոկտեմբեր 16ի մեծ յարձակողականին առեն Գերմանացիները կործանուցած են 196 մեռեալ, 355 վիրաւոր, 114 անհետացած եւ 11 օդանաւեր վար առնուած։ «Մաթէն» արտատպելով այս լուրը, կը պնդէ թէ այդ յարձակումը գերմանական բանակին արժած է աւելի քան 4000 զինուոր։

40 ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՅՔԱՐ 200.000 ԱՆԳԼ. ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

«Տէյլի Թելեկրաֆ»ի մասնաւոր թղթակիցը նկարագրելով արեւմտեան ճակատի անգլիական բանակին պատրաստութիւնները, կ'ըսէ թէ զօրքին թիւը կը հասնի 200,000ի, 30,000 կառքերով։ Այս բանակին համար առնուազն 46 օրուան պաչար եւ ռազմամթերք պատրաստուած է։ Թղթակիցը միեւնոյն առեն հետացումով կը նկարագրէ Մաժինոյի գծին ֆրանսական զին - ուորներուն «աքանչելի ինքնավստահութիւնը»։ Ցետոյ կը չարունակէ.

— « Ամէն օր իրր 200,000 անգլիացի զինուորներ պէտք է կերակրել եւ 650 թոն քարիւղ ճարել, բանեցնելու համար փոխադրութեան միջոցները։ Ուտելիքէն, ռազմանիւթէն եւ հանդերձեղէններէն զատ, հարկ է չինել ստորերկրեայ ընդարձակ չոեմարաններ, ապահովելու համար պաչարը, եթէ օդանաւային յարձակումներ կատարուին Անգլիոյ նաւահանգիստներուն, Մանչի խարիսխներուն կամ Ֆրանսայի երկաթուղիներու ռազմագիտական կէտերուն վրայ։ Բանակի մատակարարութեան ճիւղին գլխաւոր հոգն է զինուորին ճարել ինչ որ կ'ուզէ, գլանիկէն մինչեւ թէյին չաքարը։ Բայց բանակը պէտք է չարժուն մնայ։ Վերջին քանի տարիներու ընթացքին զինուորական իշխանութիւնը կը փորձէ թեթեւցնել զինուորին բեռը, կառքերու մէջ դնելով զանոնք, սակայն այդ ալ սահման մը ունի։ Ներկայիս բանակի մը կցուած մեքենաչարժ բեռնակառքերը եթէ չոդեպինդ լարուին, կրնան կարել 40 մղոն։ Այժմ մենք ունինք 20 — 30,000 կառքեր։ Յաւելուածական վերմակներ ալ ճամբայ հանուած են։ Զինուորը օրական երեք, նոյնիսկ չորս ճաշ կ'առնէ։ Ամէն օր թարմ միս կը տրուի, ինչպէս եւ ապած ձուկ։ Հացը, թէյը, չաքարը, կարագը, պանիրը, անուչեղէնը եւ բանջարեղէնը միչտ առատ են։

Ա.ԶԳ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ կանոնագիրը նորէն փոխուեցաւ։ Պարզեւներու թիւը պիտի ըլլայ 211.137։ Ամենամեծ պարգեւը կը մնայ 5,000,000 ֆր.։ Ցետոյ կուգան մէկ միլիոն (երկու հատ), 500,000 (չորս) եւն.։ Արգիլուած է 100 ֆրանքէն աւելի գնով ծախել տոմսակները։ Անոսատողները պիտի գատապարտուին 100էն 1000 ֆրանք տուգանքի, իւրաքանչիւր տոմսակի համար։ Կրկնութեան պարագային չանցաւորը պիտի գատապարտուի մէկ ամիսէն մինչեւ մէկ տարի բանտարկութեան։

ՉԷՅՄՊՐԼԷՆ ԿԸ ՀԵԳՆԷ ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՃԱՌԸ

»»» · «««

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ, Պ. Զէյմսըլէն իր չարաթական զեկուցումը տալով, հինգ վայրկեան ալ խօսեցաւ Մոլոթովի ճառին վրայ։ Այս առթիւ «երեւակայական քայքներ» կոչեց Ի. Միւսլեան պատերազմի գործավարին չայտնած կարծիքները՝ Դաշնակիցներու պատերազմի նպատակներու մասին, որոնք քանիցս չայտարարուած են բացորոշապէս։ Ցետոյ չեչտեց թէ «Պերլինի մէջ անձկութեամբ կը սպասէին Մոլոթովի ճառին, բայց կը կարծեմ թէ քիչ մը յուսախաբութիւն պատճառած է»։ Եւ վերջապէս յայտնեց թէ կառավարութիւնը ուշադրութեամբ կը քննէ ճառը, որմէ կը հետեւի թէ «Ի. Միւսլեան նպատակն ալ այն է ինչ որ բրիտանական կառավարութեան նպատակը, այսինքն պաչտպանել խաղաղութեան գաղը եւ խափանել նախապատերազմման ծաւալումը»։

Ցետոյ անդրադառնալով զինուորական եւ քաղաքական կացութեան, վարչապետը յիչեց թէ կարեւոր դէպքեր չպատահեցան ծովուն վրայ։ «Մենք չարունակեցինք կորուստներ պատճառել թշնամի օդանաւերու, եւ, միւս կողմէ, կարդ մը աուեւրական նաւեր կորսնցուցինք։ Շաբթուան ընթացքին կարդ մը ընդհարումներ տեղի ունեցան գերմանական օդանաւերուն հետ, որոնք հետազօտութիւններ կամ չարժականումներ կը կատարէին։ Ոչ մեր օդանաւերը, ոչ ալ մարտանաւերը վնասներ չկրեցին այս ընդհարումներու ընթացքին։ Ընդհակառակն թշնամին քանի մը կորուստներ կրեց եւ արդիւնքը եկաւ հաստատեց այն բարձր կարծիքը դոր ունինք մեր ռազմական օդաչնացութեան արժէքի եւ մեր օդաչուներու ճարտարութեան եւ քաջութեան մասին։ Ցաջող քաջալերդութիւն մը կատարուեցաւ հետազօտիչ թռիչքով մը Գերմանիոյ հիւսիսային արեւմտ. չրջանին վրայ, եւ այս առթիւ օդանաւը լուսանկարներ քաշուեցաւ, մէկ մասը միայն 70 մեթր բարձրէն, հակառակ թշնամի օդանաւերու բուռն կրակին»։

Միջազգային կացութիւնն ալ վերլուծելով, Պ. Զէյմսըլէն իրրեւ չարթուան ամէնէն կարեւոր դէպքը յիչեց Մոլոթովի ճառը, որու մասին խօսած ենք արդէն։ Ցետոյ դովեց դաղթապետութեանց ջերմ դործակցութիւնը։

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովն ալ կ'արտօնէ զէնքի արտածումը

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովը 181ի դէմ 243 ձայնով քուէարկեց զէնքի եւ ռազմանիւթի արտածման արդելքին բարձումը, որ անցեալ չաբթու որոչուած էր Վերակոյտին կողմէ։ Երեսփոխան մը առաջարկեց անփոփոխ պահել արդելքը, բայց մերժուեցաւ իր բանաձեւը։ Երկէ երեսփ. ժողովին եւ Վերակոյտին պատուիրակները ժողով գումարեցին, խմբագրելու համար չէզոքութեան օրէնքին վերջնական բնագիրը։ Վիճաբանութեանց ընթացքին, երեսփ. ժողովին նախագահը չծածկեց իրենց համակրանքը Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հանդէպ։

Վերջնական խմբագրութենէն եաք, օրէնքը պիտի ներկայացուի նախագահ Րուզվէլթի, ստորագրութեան համար։ Այն առեն Նիւ Եորքի նաւահանգիստին մէջ սպասող նաւերը պիտի կրնան մեծաքանակ օդանաւեր եւ ուրիշ զէնքեր բեռնել Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ համար, ճամբայ ելլելով յառաջիկայ չաբթու։

Երեսփ. ժողովը արտածման արդելքին բարձումը քուէարկած եղաւ 62 ձայնի մեծամասնութեամբ, իսկ Վերակոյտը զայն քուէարկած էր 30ի դէմ 63 ձայնով։ Այս ելքը ծանր հարուած մը կը համարուի Գերմանիոյ համար, քանի որ Անգլիա եւ Ֆրանսա կը տիրապետեն ծովերուն։

Հայրենազրկներու զինուորագրութիւնը

Պաչտօնաթերթերը հրամանագիր մը հրատարակեց որուն համաձայն այն երիտասարդները որ Ֆրանսա կը բնակին եւ որ եւ է հպատակութիւն չունին, զօրակոչի ենթակայ են իրենց զօրագասին հետ եւ պիտի տեղաւորուին կա՛մ օտար լեգէոններու կամ Ֆրանսական զօրագունդերու մէջ, կատարելու համար օրէնքով սահմանուած ծառայութիւնը։ Այս երիտասարդներուն իրաւական վիճակը պիտի կարգադրուի պատերազմական նախարարին մէկ հրահանգով, համաձայն պարագաներուն, եթէ բանակին մէջ մտնելը պիտի կատարուի Ֆրանս. զօրագունդերու կամ օտար զօրագունդերու մէջ, ենթականները առ նուազն ութ տարիէ ի վեր Ֆրանսական ընտանիքի մը կամ Ֆրանսական դպրոցի մը մէջ կրթուած ըլլան թէ ոչ։

*** Ազգ. պաչտպանութեան նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն զինուորական նպաստէն օգտուելու իրաւունք ունին այն բոլոր օտարականները որ կամաւոր արձանագրուած են պատերազմի տեւողութեան համար, ինչ հանգամանքով ալ ըլլայ, պայմանաւ որ իրենց ընտանիքները Ֆրանսա բնակին։ Նոյնպէս պիտի օգտուին Ֆրանսայի մէջ կազմուած լեհական եւ չեխոսլովաք բանակներուն զինուորները, եւ անոնց այրիներն ու որբերը, ցորչափ այդ զինուորներուն ծախքը Ֆրանսայի պետական գանձին վրայ կ'իյնայ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

պէտք է չարժուն մնայ։ Վերջին քանի տարիներու ընթացքին զինուորական իշխանութիւնը կը փորձէ թեթեւցնել զինուորին բեռը, կառքերու մէջ դնելով զանոնք, սակայն այդ ալ սահման մը ունի։ Ներկայիս բանակի մը կցուած մեքենաչարժ բեռնակառքերը եթէ չոդեպինդ լարուին, կրնան կարել 40 մղոն։ Այժմ մենք ունինք 20 — 30,000 կառքեր։ Յաւելուածական վերմակներ ալ ճամբայ հանուած են։ Զինուորը օրական երեք, նոյնիսկ չորս ճաշ կ'առնէ։ Ամէն օր թարմ միս կը տրուի, ինչպէս եւ ապած ձուկ։ Հացը, թէյը, չաքարը, կարագը, պանիրը, անուչեղէնը եւ բանջարեղէնը միչտ առատ են։

ՅՈՋՈՂՈՒՄՆ ՎՈՑԳԱՅԱՑ ՈՂՆՇԱՎ

— Ես ինչպե՞ս չհասկացա, որ ինձ ուզում էիր սպանել: Վախենում էի, որ ինձ ծաղրելու համար էիր ասում, թե ինձ սիրում ես: Ես էլ ասացի, որ ես էլ քեզ եմ սիրում: Ինչպե՞ս կարող էի կարծել, որ դու ինձ սիրում ես, երբ ամեն անգամ, որ ես քեզ հանդիպում էի, դու ինձ նայում էիր այնպես, ինչպես ատելի մի բանի: Ես ինձ ասացի, որ դու ինձ ծաղրելու համար ես ասում, թե սիրում ես ինձ

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 . 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63

(ԹՐԹԱՐԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իռլանտա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ճապոն եւ Չինաստան	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԿԻՐԱԿԻ
5
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
5 Novembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4188

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ՀԱՌԱՋՆՈՑ ԿԱՄՈՒՐՋԸ»

Ապահովաբար այս տպաւորութեան տակ են բոլոր չէզոք երկիրները, մանաւանդ անոնք որ սակար են եւ չրջապատուած՝ հզօր դրացիներով :

Ո՞ր կողմ դառնան, ի՞նչպէս չարժին,— «վարպետ, ի՞նչպէս խաղամ» — , որպէսզի կրակին տակ չէյնան ...

Երկու ճակատներն ալ ուշադրութեամբ կը հետեւին իւրաքանչիւր չէզոք պետութեան ներքին անցուդարձին, ամէնէն տարբական քայլերուն, որպէսզի չըլլայ թէ անոնք վնասեն իրենց չահերուն :

Օրինակ, փոքրիկ Լիւքսէնպուրկը միլիոներ ձեռք առած է, որպէսզի Ֆրանսերէնը եւ գերմաներէնը հաւասարապէս գործածուին, փոխն ի փոխը, ի հարկին իրար խառնուելով, որպէսզի դրացիները դանդատելու պատճառ չունենան :

Պելժիոյ մէջ, նոյն ինքն արտաքին նախարարը պատուիրեց զգուշանալ անխոհեմ արտայայտութիւններէ, բանաւոր թէ գրաւոր :

Այսպէս եւ միւս փոքր, անճար երկիրներուն մէջ: Բոլորն ալ ահաբեկ՝ պատերազմին արհաւիրքէն, իրենց անկախութիւնը կամ հողային ամբողջութիւնը կորսնցնելու հեռանկարէն, ելքեր կը փնտռեն, անվտանգ անցնելու համար «Հառաչանաց կամուրջը»:

Տեսակ մը հեզնութիւն պիտի ըլլար խօսիլ նաեւ մեր մասին, այս ընդհանուր ալեկոծութեան մէջ:

Բոլոր երկիրներուն մէջ ալ, պատերազմիկ թէ չէզոք, հայկական բազմութիւնները բռնած են միակ տրամաբանական ուղին,— մնալ օրինապահ, հաւատարմօրէն կատարել ինչ պարտականութիւն որ կը պահանջէ իր բնակած երկրին չահը :

Մեր միակ հոգը, այս ահաւոր փոթորիկին մէջ, ուրիշ բան չի կրնար ըլլալ եթէ ոչ կարելի եղածին չափ անվտանգ անցնիլ «Հառաչանաց կամուրջ»էն: (կամուրջն անցնիլը անպատճառ չի նշանակեր դէպի տանջարան երթալ, ինչպէս, երբեմն, Վենետիկի մէջ):

Իսկ անվտանգ անցնելու, համբանքը պահելու համար, գլխաւոր պայմանը ներքին ինքնապաշտպանութեան կազմակերպութիւնն է:

Անշուշտ մենք ալ զոհեր պիտի ունենանք ռազմաճակատներուն վրայ, ինչպէս բուն պատերազմիկները, քանի որ ենթակայ ենք զօրակոչին: Թերեւս մեր հայրենիքն ալ տագնապի մը մատնուի, իբրեւ հետեւանք թուրքիոյ հետ յարաբերութեանց լարման :

Այս պատահականութիւնները անկախ են մեր կամքէն: Բայց կան հոգեր, աշխատանքներ, որոնք ուղղակի փորձի կ'ենթարկեն մեր սրատեսութիւնը, իմաստութիւնը եւ պարտաճանաչութիւնը: Այստեղ ինչպէս ամէն տեղ :

Կ'իմանանք թէ կորիզ մը կազմուեր է արդէն, իրականացնելու համար Ազգ. Մարմնոյն մը կամ վարչութեան մը կազմութիւնը, իբրեւ կեդրոնական ղեկավարութիւնը այս գաղութին: Ամէն պարագայի մէջ, մասնաւոր դժուարութիւններ չկան, նորէն ձգձգելու համար այս անմիջական պահանջը:

Այդ մարմինին կազմութիւնը ամէն բան չէ, անշուշտ: Բայց քայլ մըն է, աւելի ամրապնդելու համար մեր ինքնապաշտպանութեան ճակատը: Որպէսզի անակնկալ եւ աւելի ծանր տագնապներու չմատնուինք, «Հառաչանաց կամուրջ»էն անցած առեն: Առանց սակայն հառաչելու, այլ միշտ կորովի եւ ինքնավստահ :— Շ.

Մ. Նահանգներու նոր օրէնքը.— «Դրամը վճարէ, բնաջինջ, տար»

Հազարաւոր օդանաւեր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ համար

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին եւ ծերակոյտին պատուիրակները վերջնապէս իմբագրած ըլլալով չէզոքութեան նոր օրէնքը, որ կը վերցնէ զէնքի արտածման արգելքը, յանձնեցին նախագահին, ստորագրելու համար: Դեռ չստորագրուած իսկ, Նիւ Եորքի սեզանաւորական չրջանակներուն մէջ կը հաշուէին թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա 500,000,000էն մէկ միլիառ տոլարի օդանաւ, զէնք եւ ռազմանիւթ պիտի կրնան գնել Մ. Նահանգներէն, յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, երկու դաշնակիցները 5 միլիառէն 8 միլիառ տոլար արտադրելի դումար ունին Ամերիկայի մէջ:

Այժմ 880 սաւառնակներ պատրաստ կը սպասեն չոգենաւ դրուելու: Ասոնք մնացորդներն են տարուան սկիզբը եղած անգլեֆրանսական ապսպրանքին, որ կը հասնէր 100 միլիոն տոլարի: Այս օդանաւերէն 610ը յանձնուեցան, արտածման արգելքին յայտարարութենէն առաջ: Կարգ մը չրջանակներու կարծիքով, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համագումար ապսպրանքը կրնայ հասնիլ 15,000 սաւառնակներու: Ամերիկայի օդանաւային գործարանները կը պատրաստուին չոգեպինդ բանելու, յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին: Միայն հարաւային Քալիֆորնիոյ գործարանները կրնան տարեկան 8400 օդանաւ արտադրել, ներկայ կազմով:

Իրազեկներու կարծիքով, այս ապսպրանքները պիտի բեռցուին անգլիական եւ ֆրանսական փոխադրանաւերու մէջ, որոնց պաշտպանութեան համար մարտանաւեր կը սպասեն Նիւ Եորքի նաւահանգիստին բացերը:

Ամերիկեան մեծ հաստատութիւն մը, Տըկլէս, այժմ պրաղած է հասցնելու 700 ռմբաձիգ օդանաւերու ապսպրանք մը, որ կը պատկանի Ֆրանսայի: Կ'ըսուի թէ այս օդանաւերը, որոնք նախապէս Մ. Նահանգներու բանակին սահմանուած էին, կրնան 350 մղոն կտրել մէկ ժամուան մէջ: Ուրիշ ամերիկեան հաստատութիւն մը լրացնելու վրայ է 14 միլիոն տոլարի անգլիական ապսպրանք մը,— 400 սաւառնակ, ինչպէս եւ 775 ալ Ֆրանսայի համար: Այս օդանաւերէն չատերը արդէն պատրաստ կը սպասեն Լոս Անճէլըսի կամ Նիւ Եորքի մթերանոցներուն մէջ:

Օդանաւերէն եւ սաւառնակներէն զատ, արտածման արգելքին բարձումէն պիտի օգտուին ամերիկեան հետեւեալ գործարանները.— 1. Անոնք որ ռումբ եւ ռազմական գործիքներ կ'արտադրեն, ինչպէս եւ երկաթուղիներու կազմածներ: 2. Շոգենաւային ընկերութիւնները :

*** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա 4000ական օդանաւ ապսպրած են Մ. Նահանգներուն մէջ: Գերմանիա բնականաբար դժգոհ է չէզոքութեան օրէնքին վերաքննութենէն: Իտալական թերթերն ալ կը բացատրեն թէ արտածման արգելքին բարձումը ամէնէն առաջ պիտի ծառայէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի չահերուն, քանի որ ծովային ճամբաները անոնց տիրապետութեան տակ են :

ՖԻՆԼԱՆՏԱՑԻ պատուիրակութիւնը հազիւ Մոսկուա հասած, խորհրդային թերթերը սկսան կրակ տեղալ այդ պետութեան եւ Շուէտի դէմ, քօղարկեալ սպառնալիքներով: Երկու կառավարութիւններն ալ կ'ամբաստանուին թէ գործիք դարձած են արեւմտեան պետութիւններու ձեռքը :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ սպարապետութիւնը կը ծանուցանէ թէ չորս անգլիական եւ երկու ֆրանսական օդանաւեր վար առնուած են հոկտեմբեր 30էն ի վեր: (Ն. Ե. Հէրըլտ):

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Արեւմտեան ճակատին վրայ, գերմանական ծանր հրետանին պարբերաբար կը ռմբակոծէ սահմանամերձ գիւղեր եւ ամրացեալ քաղաքներ, Մաժինոյի գծին արեւելեան կողմը: (Պատերազմին 63րդ օրն էր երէկ):

Զինուորական ռոճիկներու յաւելումը մեծ դոհունակութիւն պատճառեց Ֆրանսայի մէջ, մանաւանդ բազմանդամ ընտանիքներուն:

Վերջին տեղեկագիրներու համաձայն, Դաշնակիցները պատերազմի առաջին երկու ամիսներու ընթացքին գրաւած են 500,000 թոն ապրանք որ սահմանած էր Գերմանիոյ: Այս աւարին մէջ Անգլիոյ բաժինը եղած է 400,000 թոն:

Զէնիթի արտածման արգելքը վերջնապէս եւ առնուած ըլլալով, Մ. Նահանգներու ապառազինութեանց չուկան լայնօրէն կը բացուի Դաշնակիցներուն առջեւ: Նիւ Եորքի սակարանին մասնագէտները կը հաչուեն թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա կրնան 500 միլիոնէն մինչեւ մէկ միլիառ տոլարի օդանաւ եւ ուրիշ զէնքեր ապսպրել:

Թուրբեւռուս բանակցութիւնները պիտի վերսկսին մօտերս, կը գրէին կարգ մը թերթեր: Երէկ Պոլսէն քաչուած հեռագիր մը հերքեց այս լուրը: Մոլոթովի ճառէն վերջը, պարագաները նպաստաւոր չեն Թուրք նոր բանակցութեանց համար :

Իտալիոյ եւ Յուգոսլաւիոյ միջեւ փոխանակուած ծանուցագիրները հրապարակութեան տրուելով, մեծ տպաւորութիւն գործեցին քաղաքական շրջանակներու մէջ: Այս դէպքն ալ ապացոյց մը կը համարուի թէ Իտալիա կ'ուզէ հետզհետէ աւելի գործօն դեր մը կատարել Պալքաններուն մէջ:

Ֆինլանտայի եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչները վերսկսան բանակցութիւնները, բայց յոռետեսութիւնը չէ փարատած տակաւին, Մոսկուա սպառնալից դիրք մը բռնած ըլլալով:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱՄԵՐՁ ԳԻՒՂԵՐՈՒ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրապարակուեցան .—

Զեկոյց թիւ 121, Նոյեմբեր, 3 առաւօտ.— Գիշերը հանդարտ անցաւ : Քանի մը թնդանօթաձգութիւն եւ հետեւակազօրքի հրացանաձգութիւն: Նոյ. 2ի ցերեկը գերմանական հետազօտիչ օդանաւ մը վար առնուեցաւ մեր հողին վրայ, բրիտանական հետապնդիչ օդանաւի մը կողմէ :

Զեկոյց թիւ 122, իրիկուն.— Օրը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ: Քանի մը տեղական գործունէութիւններ յառաջապահ զօրախումբերու:

*** Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը զեկոյց մը հրապարակեց, որ կ'ըսէ թէ ծովային նախարար Պ. Ջըրչիլ Փարիզ հասաւ Նոյեմբեր 2ին, խորհրդակցելու համար Ֆրանսայի ծովային նախարարին հետ, Դաշնակիցներու նաւային գործողութեանց մասին :

*** Պատերազմին երրորդ ամիսը մտանք ուրբաթ օր: Ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերու պինուորական աշխատակիցները, գերմանական ծանր հրետանին կը չարունակէ հարուածել Ֆրանսայի սահմանամերձ գիւղերը եւ ամրացեալ քաղաքները, Մաժինոյի գիծէն դուրս: Առջի օր կրակը մասնաւորապէս կեդրոնացած էր Սարկէմինի մօտ, հարթ գետնի մը վրայ, Ֆորպախի երկօրեայ ապարդիւն ռմբակոծութենէն վերջը: «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի աշխատակիցը կը գրէ թէ կարգ մը կէտերու վրայ գերմանական հրետանին Ֆրանսական դիրքերը զարկաւ մինչեւ տասը մղոն դէպի ներս, մէկ տպաւորութիւնը ձգելով թէ տակաւին հաւանական է որ Գերմանացիները ընդհ. յարձակողական մը ձեռնարկեն ճակտէն առաջ: Թէեւ Ֆրանսական զեկոյցները չեն խօսիր փոխադարձ ռմբակոծութեան մասին, բայց պինուորական մասնագէտներ կը հաւատան թէ Ֆրանսական թնդանօթները իրենց կրակին տակ կը պահեն հաղորդակցութեան բոլոր կենսական կէտերը Սարի հովիտին մէջ, խանգարելու համար գերմանական զօրքին համախմբումը: Կարգ մը լուրերու համաձայն, թշնամին պինուորական չարժումներ կը կատարէ Սարկէմինի հիւսիսային արեւելեան կողմը եւ գերմանական հրետանին կը ռմբակոծէ կարեւոր կէտ մը սահմանագլուխին վրայ, քաղաքէն երկու մղոն դէպի հիւսիս - արեւելք, ուր Ֆրանսացիները թնդանօթներ տեղաւորած են, տիրապետելու համար Մանտէլ եւ Պլիս գետերու հովիտներուն վրայ, բայց չատ մը մասնագէտներու կարծիքով, այս ռազմաճակատը ամէնէն դժուարին կէտերէն մէկն է յարձակման համար եւ ո եւ է բանակ պէտք է աչք առնէ 60 առ հարիւր կորուստ, առանց վստահ ըլլալու թէ պիտի կրնայ ճեղքել ճակատը:

Ֆրանսայի պինուորական մասնագէտներ բոլորովին անկարելի չհամարելով հանդերձ գերմանական մեծ յարձակողական մը, այժմ կը խորհին պինուորներուն ձմեռնային հանգստութեան մասին: «Թան»ի աշխատակիցը կը բացատրէ թէ օրուան գլխաւոր հոգը ուտելիքի եւ պատսպարման խնդիրը չէ, այլ պինուորներուն բարոյական կորովին պահպանումը :

Ցաւերազածական վճարում զինուորներու

Օրական տասը ֆր. բուն ճակատի զինուորներուն

Վարչապետութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց.—

Նախարարական խորհուրդի նիստին մէջ, Պ. Տալատիէ, վարչապետ եւ նախարար ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերու, ընդունիլ տուաւ չարք մը տնօրինութիւններ, բարւոքելու համար բանակի զինուորներուն կացութիւնը: Ռազմաճակատին վրայ յաւելում պիտի ըլլայ օրականով տասցող զինուորներու, տասնապետներու եւ ենթասպաներու, ինչպէս եւ ամսականով տասցող սպաներու ոճիկին վրայ, համաձայն իւրաքանչիւրին ընտանեկան վիճակին:

Ասկէ զատ, անհրաժեշտ համարուած է յատուկ փոխարինութիւն մը չնորհել անոնց որ մասնաւորապէս վտանգուած են,— օրական տասը ֆրանք ամէն տասիճանէ զինուորներու որոնք ուղղակի կը մասնակցին ճակատամարտին:

Վերջապէս, կարելի եղածին չափ հաւասարութիւն հաստատելու համար պահեստի եւ դործօն բանակներու վճարման միջեւ, այսուհետեւ պահեստականներն ալ նոյն վճարումը պիտի ստանան ինչպէս ապսպրդով զինուորները, եթէ զինուորական օրինական չրջանէն աւելի ծառայած են:

Նոյն միջոցները ձեռք առնուած են նաեւ ծովային եւ օդանաւային բանակներու սպաներուն եւ զինուորներուն համար:

Այս հրամանագիրը պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուեցաւ երէկ եւ դործադրելի է 1939 Հոկտեմբեր 1էն սկսեալ: Կառավարութիւնը այս կարգադրութիւններն ըրած է նկատի առնելով կեանքի խստութիւնը ռազմաճակատին վրայ, ինչպէս եւ ապացուցանելու համար թէ ազգը չերմապէս կը գնահատէ իր զինուորներուն զոհողութիւնները:

*** Մինչեւ հիմա Ֆրանսացի զինուորին օրականն էր 50 սանթիմ, նոյնիսկ եթէ գործօն ծառայութեան մէջ գտնուէր ռազմաճակատին վրայ: Հետեւաբար օրական տասը ֆրանքի վճարքը սիսթեանք մը պիտի ըլլայ Մաժինոյի գծին պաշտպաններուն եւ խրամի զինուորներուն համար, որոնք դիրք բռնած են Մոզէլի եւ Հռենոսի ափերուն վրայ, դիչեր ցերեկ պատրաստ կռուելու :

*** Նախարարական խորհուրդի նոյն նիստին մէջ Պ. Տալատիէ մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց դիւանագիտական եւ զինուորական կացութեան մասին, լաւատեսութիւն յայտնելով :

Իտալիա, Յուգոսլաւիան եւ Պալքանները

»»» · «««

Իտալական եւ յունական կառավարութիւնները, առաջինը՝ Աթէնքի դեսպանին, երկրորդը՝ արտաքին նախարարութեան միջոցաւ ծանուցագիրներ փոխանակած էին Սեպտեմբեր 30ին, «բարեկամութեան նոր չրջան մը բանալու համար երկու երկիրներուն միջեւ»: Այդ ծանուցագիրները հրապարակութեան տրուեցան առջի օր:

Յունական ծանուցագիրը, որ պատասխանն էր Սեպտեմբեր 12ին յանձնուած ուրիշ ծանուցագրի մը, կառավարութեան չնորհակալութիւնը կը յայտնէ որ Մուսոլինի ինքնաբերաբար եւ քաչած է իտալական զօրքը Յունաստանի եւ Ալպանիոյ սահմանագլուխէն, եւ կը խոստանայ իր կարգին եւ քաչել յունական զօրքը: Ծանուցագիրը չերմապէս կը մաղթէ որ երկու կառավարութիւնները պատեհութիւն ունենան աւելի ամրապնդելու իրենց յարաբերութիւնները: Միեւնոյն առեն կ'աւելցնէ թէ Յունաստան վճռած է իր քաղաքականութիւնը վարել համաձայն բարեկամութեան եւ զործակցութեան սկզբունքին, որ հաստատուեցաւ 1928 Սեպտեմբեր 23ի դաշնագրով: Ծանուցագիրը ստորագրած է վարչապետը, Զօր. Մեթաքսաս:

Իտալական ծանուցագիրն ալ, զոր յանձնեց Աթէնքի դեսպանը, կը յայտարարէ թէ Իտալիա համաձայն է խաղաղասիրական քաղաքականութիւն մը վարելու եւ բարեկամութեան նոր չրջան մը բանալու երկու երկիրներուն միջեւ:

*** Անգարայէն Լոնտոն հասած լուրերու համաձայն, Իտալիա վերջնապէս որոչած է զործակցութեան քաղաքականութիւն մը վարել Պալքաններու մէջ, Յուգոսլաւիոյ եւ Թուրքիոյ հետ ուղղակի, իսկ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ անուղղակի: Այս նոր քաղաքականութիւնը, որ կը բիւի Անգարայի դաշնագրին ստորագրութենէն, գլխաւորաբար կը ձգտի խափանել Խ. Միութեան ձգտումը՝ Պալքաններուն հովանաւորը դառնալու: Թուրքիոյ լաւատեղեակ չրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն թէ Սարաճօղլուի բանակցութեանց առեն, Մոլոթով հակակշռելու է թէ Խ. Միութիւնը մասնաւորապէս կ'ուզէ պահպանը հանդիսանալ Պուլկարիոյ: Արդ, Իտալիա մասնաւորապէս կը ձգտի աւելցնել իր ազդեցութիւնը Պուլկարիոյ վրայ եւ անկեղծօրէն Պալքանեան Համաձայնութեան մէջ մացնել այդ երկիրը :

*** Գերմանական մամուլը հետզհետէ կը սաստկացնէ իր յարձակումները Թուրքիոյ դէմ: «Նացիոնալ Ցայթունկ» թղթակցութիւններ կը հրապարակէ Սոֆիայէն, Հռոմէն, Պուքրէշէն եւ Փէշթայէն, ապացուցանելու համար թէ Թուրքիա կղզիացած է Պալքաններուն մէջ եւ թէ իր բռնած դիրքը կը քանդէ Պալքանեան խմբակցութիւն մը կազմելու վերջին պատեհութիւնները: Այս վերջին կէտը հրապարակուած է խոչոր տառերով :

ԻՄՄԱԽ ԻՆՕՕՆԻԻի ճառի մասին խօսելով, Պերլինի մեծ օրկանը, «Ֆոլքիշէր Պէօպախթէր» մասնաւորապէս կ'արձանագրէ այն հատուածը թէ Թուրքիա կ'ուզէ հետու մնալ պատերազմէն: «Եւ սակայն, կ'աւելցնէ գերման թերթը, այս խօսքը բան մը չի փոխեր այն իրողութենէն որ Թուրքիա կասկածելի դիրքի մը մէջ մտաւ, իր դաչինքը ստորագրելով Եւրոպայի խաղաղութիւնը խանգարողներուն հետ» : (Փոփիւլէռ) :

ՊԵՐԼԻՆԷն քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան տնտեսական զործակցութիւնը աւելի պիտի ամրապնդուի: Բանակցութիւններ կը կատարուին, ծախելու համար Ռուսաստան ապաստանած գերմանական նաւերը, նոյնիսկ Պրէմէնը, որ դուրս չի կրնար ելլել: Նիւ Եորքէն կը հաղորդեն թէ Խ. Միութիւնը բանակցութիւններ կը կատարէ, 10,000 թոն ձգախէժ գնելու համար: Ամերիկայի մէջ կ'ըսեն թէ այս ապրանքը ապահովարար Գերմանիոյ սահմանուած է:

ՄԵՔՍԻԿԱՑԻ քաղաքացիներէն անոնք որ զինուորական ծառայութիւն կը կատարեն օտար պետութեանց բանակներուն մէջ, պիտի զրկուին հպատակութենէ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ծրագրին «Հայաստան» աշխարհի վերջին թիւը, որ լոյս տեսած չէ պատրաստ եւ ապրիլեան համարին պատճառաւ ուշացած չորեքշաբթի օրուան համար։

ՈՄՎՈՒՑԻՑ թերթերի մի մասն իրենց պատրաստ արած ձեռնարկներուն համար «Ծաղիկ Հայաստանի» եւ «Ուսուցչաց Թերթ»-ին, որոնց թիւերը պիտի լոյս տեսնեն Զատկէն առաջ։

Ս. Գ. ԽԻՒԼՊԵԿԵՆԸ տասը հատ նոր նուիրատուներ ի պատիւ Յարութեան մեր տօնին, որոնք կը հասնին 100 հատ, 10 հատ, 6000, 5000, 2500 ռուբլի դուն։

Մեր հաւատարիմներուն մէջ պատահած տարակոյսներուն վրայ, — որոնք կը հաստատուին մեզի ուղղուած նամակներով, — կրկնենք մեր յայտարարութիւնը, որ ամէն ստացուած դրամ կ՚երթայ ամսուան 1-ին։ Ուրեմն ամսուան 1-էն առաջ ստացուած դրամները կ՚երթան նախորդ ամսուան համարին, իսկ 1-էն ետք ստացուածները՝ յաջորդ ամսուան համարին։

ՊԱՏԱՐԱՄԱՅԻՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿ

Ամէն տարի, ինչպէս ամէնքս գիտենք, Զատկուան առաջին օրը, Պատարագէն ետք, Ս. Աթոռին մէջ կը կատարուի Պատարագային Հանգանակը։ Ամէն տարի, ինչպէս ամէնքս գիտենք, Զատկուան առաջին օրը, Պատարագէն ետք, Ս. Աթոռին մէջ կը կատարուի Պատարագային Հանգանակը։ Ամէն տարի, ինչպէս ամէնքս գիտենք, Զատկուան առաջին օրը, Պատարագէն ետք, Ս. Աթոռին մէջ կը կատարուի Պատարագային Հանգանակը։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
7
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
7 Novembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4189

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԿԸ ՎԱԽՑՆԵՆ ՌՈՒՄԱԿԱՆ ՄՊԱՌՆԱԼԻՔՈՎ

« Փառք - Սուտ »ի թղթակիցը կը հեռագրէ Պէյօղլուէն (Բերա, Պոլիս) .— Ձիւղ չէ ըսել թէ Թուրքիա բնակող բոլոր Գերմանացիները հրաման ստացած են անմիջապէս իրենց երկիրը վերադառնալ : Բայց չատ հաւանական է որ տարին չլրացած չատ Գերմանացիներ չմնան հոս : Արդարեւ, առնէ մը ի վեր կը հաստատուի թէ զանազան ասպարէզներու եւ գործերու կապուած Գերմանացիներ Գերմանիոյ ճամբան կը բռնեն : Արդէն, պատերազմին յայտարարութեան առեն, ամէն տեսակ մասնագէտներ մեկնեցան, յաճախ երեսի վրայ ձգելով կարեւոր աշխատանքներ, ինչպէս սուզանաւերու վերջնական յարդարուքը : Այսօր կարգը եկած է կարգ մը առեւտրականներու եւ գործի մարդոց : Ձիւղ է որ Թուրքեւզերման առեւտրական համաձայնութեան խզումէն ի վեր անոնք չատ ընելիք չունին հոս, բայց տարակոյս չկայ թէ ազդանչանը Պերլինէն եկած է :

Պարագան նոյնն է պինուորական վարժարանի գերման մարզիչ զօրավարներուն համար, որոնք կը մնային տակաւին եւ պիտի մեկնին վաղը : Անոնք որ չեն մեկնիր տակաւին, յայտնած են իրենց որոշումը .

— « Մենք այլեւս միտք չունինք որ եւ է բան ընելու Թուրքիոյ մէջ . դեռ առեն մըն ալ կը մնանք, յետոյ պիտի մեկնինք դեկտեմբեր 31էն առաջ, որովհետեւ յունուարին պատերազմը հոս հասած պիտի ըլլայ» :

Կը թուի թէ անոնք ըսել կ'ուզեն որ պատերազմը պիտի պայթի Տարտանէլի վրայ, առանց Գերմանիոյ ուղղակի մասնակցութեան : Ուրիշ խօսքով, Գերմանացիները բացէ ի բաց կ ըհակընեն թէ Թուրքիա տաղտուկներ պիտի ունենայ Ռուսիոյ հետ : Մնաց որ, այս տպաւորութիւնը կը ձգէ գերմանական քարոզութեան նոր ոգեմաարութիւնը Թուրքիոյ մէջ,— Ռուսիոյ երկիւղը ներշնչել Թուրքերուն : Գերմանական դեսպանատան կարեւոր անձնաւորու - թիւններէն մէկը դեռ վերջերս չէ՞ր որ կը յայտարարէր օտար դիտողի մը .

— « Պիտի տեսնէք, չատ չանցած Ա . Միութիւնը Թուրքերէն եւս պիտի պահանջէ կարսի սահմանամերձ շրջանը» :

Այս անձնաւորութիւնը մինչեւ անդամ քարտէսին վրայ կը ցուցնէր իրրեւ թէ Ա . Միութեան կողմէ եւս պահանջուած շրջանը : Բայց Թուրքերը երբեք չեն ազդուիր այս նենգամիտ քարոզութիւններէն : Անոնք ուղղամտօրէն կ'աշխատին փրկել ռուսեւթուրք բարեկամութիւնը եւ հանդարտօրէն կը սպասեն դէպքերու ընթացքին, ապաւինած՝ անգլեւֆրանսական զինակցութեան : Անոնք մինչեւ անդամ հազիւ հակակշռեցին Մոլոթովի քաղաքական սպառնալիքներուն :

*** Նոյն թղթակիցը ուրիշ հեռագրով մը կը յայտնէ թէ Թուրքիա խմաութեան եւ իրատեսութեան նոր ապացոյց մը կուտայ, համակրութեամբ ոգջունելով իտալեւյունական համաձայնութիւնը : « Մօտերս պէտք է սպասել Թուրքիոյ դիւանագիտական մէկ ձեռնարկին Պալքաններու մէջ : Ռումանական դեսպանը երէկ իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ, կարեւոր խորհրդակցութիւններ կատարելէ վերջ կարոլ Թագաւորին եւ արտաքին նախարարին հետ, որուն հաղորդեց ապահովաբար Թրքական ծանուցագիրը : Դեսպանը այսօր պիտի տեսակցի Պ . Սարաճօղլուի հետ : Ցառաջիկայ օրերը կարեւոր պիտի ըլլան հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի խաղաղութեան համար» :

*** Հունգարական Թերթ մը կը ծանուցանէ թէ մօտերս բանակցութիւններ պիտի կատարուին Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ :

Այս առթիւ զրոյց կը շրջէր թէ Ռումանիա եւս պատրաստ է ոչ - յարձակման դաշինքներ կնքելու Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ հետ : Բայց Մոսկուայէն հասած հեռագիր մը հերքելով այս լուրը, կ'աւելցնէ .

— Ինչպէս կ'երեւայ, Թուրքերը միշտ պատրաստ են վերսկսելու բանակցութիւնները այն հարցերու մասին որ ուղղակի կը շահագրգռեն զիրենք — Նեղուցները եւ Պալքանները : Անոնք Պեսարապիոյ խնդիրը միշտ կը նկատեն ոչ - պալքանեան : Հետեւաբար կը կարծուի որ եթէ Ռուսերը այդ խնդիրը յուզեն, Ռումանացիները պիտի ստիպուին ելք մը գտնել զլուխ զլխի խորհրդակցելով անոնց հետ : Ցայտնի է որ Մոլոթով այս հարցի մասին չխօսեցաւ իր ճառին մէջ :

*** Ռումանիոյ ռուս փոքրամասնութիւնը արտօնուեցաւ կազմակերպուելու իրրեւ հասարակութիւն, մշակութային, տնտեսական եւ ընկերային ինքնավարութեամբ :

Իտալիոյ կոչը Միջերկրականեան պետութեանց

1918ին Աւստրիոյ դէմ տարուած յաղթանակին տարեդարձը տօնուեցաւ Հռոմի մէջ, մեծ հանդիսաւորութեամբ : Այս առթիւ Մուսոլինի ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ իտալական բանակներուն տարած յաղթանակը ոչ միայն վերջացուց պատերազմը, այլեւ վճռական ազդեցութիւն մը ունեցաւ իտալիան պատմութեան վրայ, որովհետեւ ֆաչականութիւնը եւ կայսրութիւնը այդ յաղթանակէն կը բխին : Ցետոյ անդրադառնալով ներկայ պատերազմին, շարունակեց .

— « Նոքէն պատերազմ ծագած է Եւրոպայի մէջ : Տակաւին յայտնի չեն անոր նպատակները : Իտալիա այս բոցավառման հանդէպ դիտակցօրէն հանդարտ մնաց, միայն եւ միայն անոր համար որ կ'ուզէ որ դիրքերը սահմանուին, միայն անոր համար որ վճռապէս որոշած է պաշտպանել իր շահերը, ինչպէս եւ պերազոյն շահը եւրոպական եւրի արդար եւ եւրի տեւականութեան համար : Իտալիա հասկցած է թէ ի՛նչ է իր ուժը աշխարհի մէջ, մանաւանդ Միջերկրականի մէջ, քանի որ տարամերժօրէն միջերկրականեան պետութիւն մըն է : Այս դիրքը իրեն իրաւունք կուտայ պահանջելու միջերկրականեան միւս երկիրներէն որ եւ է ձեւ ուրիշ մեծ պետութեանց, ուրիշ աշխարհակալութեանց հանդէպ որոնք ծովու թէ ցամաքի ճամբով կ'ուզեն տեղաւորուիլ Միջերկրականի մէջ : Ուստի Իտալիան իրաւունք ունի պահանջելու Միջերկրականի միւս երկիրներէն որ անկախ քաղաքականութիւն մը վարեն իրեն պէս, հետեւելով իր օրինակին » :

*** Իտալական Թերթերը այս առթիւ փառաբանական յօդուածներ հրատարակելով, կը հաւտեն թէ Իտալիա գիտէ թէ ինչ կ'ուզէ եւ թէ միայն իր շահերու մասին կը մտածէ : Կարեւոր Թերթ մը, « Թրիպունա », կը յայտարարէ .

— « Իտալիա այսօր դուրս կը մնայ խառնակութենէն, որովհետեւ չուզեր քշուիլ տարուիլ որ եւ է մէկէն եւ վճռապէս որոշած է պայքարիլ իր սեփականն շահուն համար, ինչպէս եւ ի շահ Եւրոպայի վերականգնութեան՝ աւելի ամուր հիմերու վրայ, ուր իրեն տրուի իր զօրութեան համապատասխան տեղ մը : Ընդ միշտ անցած է այն շրջանը երբ Իտալիան կը համարուէր տարուբեր մէկ պետութեան կամ քանի մը պետութեանց շրջագծին մէջ : Ցաչական Իտալիան կը բանի միայն իր սեփական շրջագծին մէջ : Այս է գլխաւոր յատկանիշը իր ռազմունակ բնաւորութեան որ իր էութիւնն իսկ է : Իտալիա գիտակ է իր սեփական նպատակներուն եւ նիւթապէս թէ բարոյապէս պատրաստ պիտի ըլլայ զանոնք իրականացնելու որ եւ է մէկուն դէմ, երբ որ յարմար դատէ» :

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Արեւմտեան ճակատին վրայ գերմանական ծանր հրետանին կը չարունակէ ռմբակոծել Ֆրանսական սահմանամերձ քաղաքը՝ Ֆորպախ, իր շրջակայքը - բով, ինչպէս եւ Սարկէմինը : Ֆրանսական հրետանին ալ պատասխանեց չորրորդ օրուան կրակին : Օդը չափազանց անձրեւոտ ըլլալով, օդանաւերը չեն կրնար գործել :

Մ . Նահանգներու նախագահը նոյեմբեր 4ին ստորագրելով զէնքի արտածման արգելքին բարձումը, միեւնոյն առեն հրատարակեց յայտարարութիւն մը որ ամերիկեան նաւերուն կ'արգիլէ երթեւեկել պատերազմական գօտիներուն մէջ : Մանրամասն քարտէս մը գծուած է այս մասին : Անգլիական եւ Ֆրանսական նաւեր սկսան զէնք, ռազմանիւթ եւ օդանաւ բեռցնել Նիւ Եորքի նաւահանգիստին առջեւ :

Իտալիոյ ընթացքը հետզհետէ աւելի նշանակալից կը դառնայ : Մուսոլինիի ճառը եւ Հռոմի թերթերուն արտայայտութիւնները այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ Իտալիա գործօն դեր մը պիտի կատարէ մօտերս, արժեցնելու համար իր դիրքը Միջերկրականի մէջ : Առաջնորդը երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ իր զինուորական վարիչներուն հետ : Այս առթիւ որոշեց գործօն ծառայութեան մէջ պահել մարշալ Պաւոլիոն, թէեւ լրացուցած է տարիքի սահմանը, իսկ Պերլինի դեսպանատան զինուորական կցորդը, Զօր . Ռոմմել նշանակուեցաւ փոխ - նախագահ ընդհ . սպայակոյտին : Միեւնոյն առեն Մուսոլինի հրահանգեց, սովորական ցանկէն զատ, 1500 ստորադաս սպաներ եւ նոյնքան ենթասպաներ պատրաստել :

Ֆինլանտայի եւ Խ . Միութեան բանակցութիւնները անստոյգ վիճակ մը կը ներկայացնեն : Ֆինլանտա զիջումներ կատարած է 75 առ հարիւր, բայց Մոսկուա կը պնդէ իր հողային պահանջներուն վրայ : Ֆինլանտայի խորհրդարանը արտակարգ նիստի հրաւիրուեցաւ, վերջնական պատասխանը տալու համար : Կ'ըսուի թէ 800,000 բոլշեւիկներ համախմբուած են սահմանին վրայ :

Թուրքիոյ յարաբերութիւնները եւս անորոշ վիճակ մը կը ներկայացնեն : Տեղական Թերթի մը քաղած լուրերուն համաձայն, Պոլսոյ Գերմանացիները հասկցուցած են թէ Մոսկուա դաս մը պիտի տայ Թուրքիոյ, մինչեւ դեկտեմբեր - յունուար ... Անգարայի գերմանական դեսպանը, Ֆոն Փափէն, նոր խաղեր կը սարքէ Պալքաններուն մէջ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՌՄԲԱԿՈՇՈՒԹԻՒՆ

»»» · «««

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան .—

Զեկոյց թիւ **123**, նոյեմբեր **4**, առաւօտ .— Պահակախումբերու գործունէութիւն ճակատի զանազան մասերուն վրայ :

Զեկոյց թիւ **124**, իրիկուն .— Ցերեկուան ընթացքին գործունէութիւն հետազօտիչ թեթեւ զօրախումբերու, երկու կողմէն ալ, Մոզէլի եւ Սարի միջեւ :

Զեկոյց թիւ **125**, նոյեմբեր **5**, առաւօտ .— Դիւերը ընդհանրապէս հանդարտ անցաւ : Փոփոխարձ հրետանդութիւն Պլիսի արեւելեան շրջանին մէջ :

Զեկոյց թիւ **126**, իրիկուն .— Օրը հանդարտ անցաւ :

*** Ֆրանսայի ծովային նախարարութիւնն ալ զեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ « Պաուէյ » փոխադրանաւը Թորփիլհար եղաւ Աւլանտեանի մէջ, գերմանական սուզանաւի մը կողմէ : Երկու հոգի մեռած եւ 11 հոգի անհետացած են : Երեսուն երեք հոգի, որոնց մէջ կը գտնուի նաեւ նաւապետը, փրկուեցաւ ֆրանսական նաւահանգիստ մը փոխադրուեցան :

*** « Նիւ Եորք Հէրըլտ »ի զինուորական աշխատակիցը կը դրէ թէ զերմանական ծանր հրետանին չաբաթ օր չարունակեց իր հեռաձիգ ռմբակոծութիւնը ֆրանսական Լոռէնի եւ Վոժի քաղաքներուն վրայ, տասը մղոն տարածութեամբ : « Շատ մը իրազեկներ կը կարծեն թէ Հիթլէր ձախողած ըլլալով Անգլիան եւ Ֆրանսան բաժնել դիւանագիտական գործունէութեամբ, հասնարար որոշած է գերմանական զօրքին ամբողջ ծանրութիւնը թափել արեւմտեան ճակատին վրայ : Վերջին 48 ժամերու ընթացքին աւելի ուժգին ֆրանսական հողին վրայ քան պատերազմի առաջին երկու ամիսներու մէջ : Գերմանական ռմբակոծութիւնը մասնաւորապէս ծանր էր Սարի եռանկիւնին վրայ որ կը կազմուի Սարպրուքէն, Սարկէմին եւ Ֆորպախ քաղաքներով : Թէեւ Ֆրանսացիները տակաւին կը բռնեն Սարպրուքէնի տիրապետող դիրքերը, բայց տակաւին մէկ ուժգ արձակած չեն ճարտարագործական կեդրոնին մէջ : Գերմանացիներն ալ մինչեւ հիմա չէին զլած սահմանամերձ Ֆորպախ, Սթրազպուրկ եւ Քոլմար քաղաքներուն : Բայց անցեալ չորեքշաբթի օրէն ի վեր Գերմանացիները ժամերով կը ռմբակոծեն Ֆորպաքը , առանց մեծ վնաս պատճառելու : Կ'ըսուի թէ Գերմանացիները նոր թնդանօթներ փոխադրած են Սարի հովիտին մէջ » :

Նոյն թերթը իր երկուան տեսութեան մէջ կ'ըսէ թէ գերմանական ծանր հրետանին կիրակի օր ռմբակոծեց Ֆորպաքը երեք կողմերէ, առժամապէս կտրելով պահակազօրքին հաղորդակցութիւնները, բայց հետեւակազօրքի կամ հրաասյլի յարձակում չկատարեց : Ֆրանսական զեկոյցը առաջին անգամ ըլլալով կը ծանուցանէր թէ ֆրանսական հրետանին փոխադարձաբար կրակ բացաւ : Իրր 150 գերմանական ռումբեր ինկան քաղաքին չուրջը, չորրորդ օրուան ռմբակոծութեան առեն եւ գերմանական հետազօտիչ օդանաւերը օդտուելով նպաստաւոր օդէն, թռիչքներ կատարեցին, հաւանաբար լուսանկարներ քաշելու համար :

Ֆորպախ կամ Ֆորպաք, զոր զինուորական մասնագէտներ կը նկատեն կինճոտ հարց մը ռազմագիտական տեսակէտով, ամբացեալ քաղաք մըն է, անկախ՝ Մաժինոյի գիծէն, ինչպէս Սարկէմինը որ նոյնպէս գերմանական կրակին ենթարկուեցաւ վերջին երեք օրերու ընթացքին : Հիմա որ Ֆրանսացիները վեց մղոն ետ քաշուած են Վարնթի անտառին մէջ, այս դիրքը երկուքի տեղ երեք թեւեր ունի : Այստեղ Մաժինոյի գիծը կ'երկարի Ֆորպախի եւ Սարկէմինի եռեւը, իրր հինգ մղոն դէպի յառաջ իր բերդերէն : Ասոնց միջեւ գտնուող տարածութիւնը պաշտպանուած է դաշտային դիրքերով, եւ Մաժինոյի գծին խոշոր թնդանօթները կրնան զօրացնել որ եւ է պաշտպանողական գործողութիւն, բայց հարկ է չարաթներով ռմբակոծել, սրբելու համար գերմանական մարտկոցները որոնք այժմ իրենց կրակին տակ առած են Ֆորպաքը : Այս քաղաքը սովորաբար ունի 15,000 բնակիչներ որոնք պարպուած են :

« Մաթէն »ի պինուորական աշխատակիցն ալ կը հաստատէ թէ վերսկսած է Ֆորպախի շրջանին ռմբակոծութիւնը : « Քանի մը ծանր հրետանին իրր 150 ռումբեր ձգեց քաղաքին հիւսիսային արեւելեան, հարաւային արեւելեան եւ հարաւային մասին մէջ : (Գրաֆիկուած) : Թիւնամի 150նոց թնդանօթներու կրակին ենթարկուած երկրորդ կէտն էր (գրաֆիկուած), Պլիսի մօտ : Այս դիրքին վրայ եւս 150 ռումբեր պայթեցան : Ֆրանսական հրետանին պատասխանեց ուժգնօրէն » :

*** Անգլիական զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ յունական փոխադրանաւ մը, « Մամպէրիքոս », որ Անվէրս կ'երթար ցորենի բեռով մը, ընկղմեցաւ Մանչի մէջ, իրրեւ հետեւանք պայթումի մը : 26 նաւասորները փրկուեցան :

Ամերիկեան գօտիներ ամերիկեան նաւերուն համար

Նախագահ Րոզվելթ զէնքի արտածման արգելքին բարձումը ստորագրելէ վերջ, յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որ կը ճշդէ արգիլեալ գօտիները՝ ամերիկեան չոգենաւերուն համար : Այդ յայտարարութեան համաձայն, ամերիկեան նաւերը չեն կրնար երթալ պատերազմիկ պետութեանց նաւահանգիստները,— անգլիական, Ֆրանսական կամ գերմանական, Եւրոպայի կամ Միջերկրի մէջ, մինչեւ Քանարեան կղզիները : Անոնք չեն կրնար երթալ նաեւ Իրլանտայի որ եւ է նաւահանգիստը, ոչ ալ Նորվեկիոյ, Շուէտի, Տանըմարքայի, Հոլանտայի , Պելժիոյ կամ Պալթիք ծովու նաւահանգիստները : Մի - ջերկրականի եւ Սեւ ծովու բոլոր չէզոք նաւահանգիստները բաց են, ինչպէս եւ Խաղաղական եւ Հնդկական ովկիանոսներու բոլոր նաւահանգիստները, պատերազմիկ թէ չէզոք : (Յայտարարութիւնը լրացուցիչ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ աշխարհագրական - մանրազնիտական բացատրութիւններով) :

Մոսկուա չի ձգեր Ֆինլանտայի օձիքը

Ֆինլանտայի խորհրդարանը բացառիկ նիստի հրաւիրուեցաւ, իրրեւ հետեւանք Մոսկուայի նոր պահանջներուն : Մոսկուայի բանակցութիւնները պիտի վերսկսին, երբ նոր հրահանգներ հասնին Ֆինլանտայէն :

Կացութիւնը անորոշ է տակաւին, մանաւանդ անոր համար որ խորհրդարանին մամուլը սպառնալից լեզու մը կը գործածէ : « Փրավտա », Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, խմբագրականով մը լեհատանի ճակատագիրը կը յիշեցնէ Ֆինլանտայի : Այս երկրին թերթերն ալ կը պատասխանեն նոյն ուժգնութեամբ : Կ'ըսուի թէ Տիկին Քոլոնթայ, Սթոքհոլմի խորհրդային դեսպանը, խնդրած է Սթալինէն աւելի չափաւոր դիրք մը բռնել :

*** Կուսակցական եւ դասակարգային բոլոր խորութիւնները տեղի տուած են ընդհանուր համերաշխութեան առջեւ, պաշտպանելու համար Ֆինլանտայի անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը : Ծայրայեղ արմատական մը ինքնաբերաբար պատելով ամբողջ երկրին մէջ, կը համոզէ ծայրայեղները որ համախմբուին հայրենիքին փրկութեան համար : Հէլսինֆորսի (մայրաքաղաք) բնակիչներէն 100,000 հոգի կամաւոր գրուած են քաղաքային պաշտպանութեան համար, իսկ ուրիշ 100,000 հոգի ալ հետացած : Ֆինլանտայի բնակչութեան մէկ երրորդը կամաւոր արձանագրուած է արհեստագիտական աշխատանքներու համար, առանց հաշուելու բանակը որուն զինուորագրութիւնը կը չարունակուի մեծ թափով : Ազդ . փոխադրութիւններն զատ, օրական քանի մը հազար անգլ . ոսկիի նուէրներ կը հասնին բուն երկրէն եւ արտասահմանէն : Շուէտն ալ կ'օգնէ եւ հանդանակութիւններ բացած է :

Զանազան լուրեր օտարի դէպքերու մասին

ԱՆԳԱՐԱՑին կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը Ազգ . Մեծ Ժողովին յանձնեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ կնքուած դաշնադիրները, վաւերացնելու համար : Այս առթիւ ընդարձակ զեկուցում մը պիտի ներկայացնէ արտաքին նախարարը, Սարաճօղլու :

ՊԵՐԼԻՆԷՆ կը հերքեն այն լուրերը թէ մարշալ Կէօրինկ Հռոմ պիտի երթայ մօտերս, մասնաւոր պաշտօնով : Բայց պնդողներ կան թէ Հիթլէր նոր ձեռնարկներ պիտի կատարէ Մոսկուայի եւ Հռոմի մէջ, իմանալու համար իր երկու բարեկամներուն վերջնական դիրքը : « Լ'Իօվո » կ'իմանայ թէ Ցոն Փափէն, Անգարայի դերման դեսպանը, յարաբերութեան մէջ մտած է Մակեդոնացի յեղափոխական Միխայլովի հետ, ապստամբութիւն մը սարքելու համար Պալքաններուն մէջ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, քանի մը օրէ ի վեր Հիթլէր նորէն կը խօսի անձնասպանութեան մասին : « Մնաց որ, հանրածանօթ իրողութիւն է թէ Հիթլէր սովորութիւն ունի այդ սպառնալիքն ընելու իր շրջապատին, ամէն անդամ որ ծանրակշիռ որոշում մը տալու վրայ է կամ ծանր յուսախարութիւններ կը կրէ » :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ « Սթթի սվ Ցլինթ » չոգենաւը, որ Գերմանացիներուն կողմէ ռուսական նաւահանգիստ մը տարուած եւ յետոյ ճամբուած էր, Նորվեկիա հասնելով ազատ արձակուեցաւ : Նորվեկիոյ կառավարութիւնը արգելափակեց գերման նաւաստիները :

ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ զրկուած կալոցներու փոխադրութեան համար (բացի ամսական ձրի կալոցէն, 5 քիլօ) կրճատեալ սակագոյք մը հաստատուեցաւ : Այսպէս , 1 ֆրանք 50 մինչեւ մէկ քիլօ, 3 ֆրանք՝ մինչեւ 2 քիլօ, 5 ֆրանք 50 մինչեւ 3 քիլօ եւն . :

Ա . ԿԱՐԳԵՐԸ պիտի ընդունին Փարիզի արուարձաններու կառախումբերուն մէջ, դեկտեմբեր 1էն սկսեալ : Այս բարեփոխումը պիտի տարածուի աստիճանաբար, փոքր թէ մեծ գիծերուն վրայ : Մեծ ճեպընթացները պիտի պահեն Ա . կարգերը, բայց որոշ վերապահումներով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ . էջ)

ՅՈՒՅԳՈՅՏԱՆ ՎՈՍԳԵՂԱՆ ՈՂՋՈՒԹՅԱՆ

Ինչպես ամեն տարի, այնպես էլ այս տարի ևս Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների տարածքում ստեղծվել են հատուկ ճամբարներ, որտեղ հանգստանում են հարյուրավոր մարդիկ, որոնք ցանկանում են ազատվել ծխելու սովորությունից։ Այդ ճամբարներում գտնվում են 60 տարեկանից բարձր տղամարդիկ և կանայք, որոնք ծխելու սովորություն ունեն 30 տարուց ավելի։ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների կառավարությունը հատուկ հոգ է տանում նրանց առողջության մասին։

Ճամբարներում նրանք ենթարկվում են հատուկ բուժման, որի նպատակն է ոչ միայն նրանց ազատել ծխելու սովորությունից, այլև ամրապնդել նրանց առողջությունը։ Ճամբարներում ապրելու ընթացքում նրանք ստանում են ամենաանհրաժեշտ սննդամթերքները, ինչպես նաև հագուստ։ Ամեն մի ճամբարում կա 250 հիվանդանոցային մահճակալ։

ՀԱՄԱՏԱՐԱՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀՐԱՏԱՊԱՐԱԿՎԱԾ ՄՐՑՈՒՅԹՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՀԱՎԱՔԸ

Հայկական հանրապետության համար հրատարակված մրցույթների առաջին հանրահավաքը տեղի կունենա Ալեքսանդրապոլի «Ռոտոնդա» կոչված ընդարձակ շենքում։ Հանրահավաքին կմասնակցեն 40 — 60 հոգի, որոնք իրենց մրցույթները կներկայացնեն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀՐԱՏԱՊԱՐԱԿՎԱԾ ՄՐՑՈՒՅԹՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՀԱՎԱՔԸ

Հայկական հանրապետության համար հրատարակված մրցույթների առաջին հանրահավաքը տեղի կունենա Ալեքսանդրապոլի «Ռոտոնդա» կոչված ընդարձակ շենքում։ Հանրահավաքին կմասնակցեն 40 — 60 հոգի, որոնք իրենց մրցույթները կներկայացնեն։ Օրակարգում՝ մեկնարկ, ընթացք և ավարտ։ Ներկայացնելու համար հատկացված է 10 րոպե։ Ելույթ ունենալու համար հատկացված է 5 րոպե։ Ելույթ ունենալու համար հատկացված է 5 րոպե։ Ելույթ ունենալու համար հատկացված է 5

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

L'E SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ՓՈԹԵԻԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ՅՈՒՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Շվեյցա եւ Իտալիա	245 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
8 Novembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4190

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՑԻ ԽՕՍՔ

ԵՐԿԻՆՔԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՆԴՈՒՆԴԸ ՋՐԱՍՈՑՔ. .

« Երկինք պատմեն դիտաս Աստուծոյ » — կ'ըսեն հին դիրքերը, թմրեցնելով մարդկային իմացականութիւնը :

Ամբարշտութիւն պիտի համարուէր յարատարել թէ՝ Աստուած անգամ ապշահար երեւոյթ մը առած է, հիմա որ երկինքը ոչ թէ իր, այլ մարդոց փառքերը կը պատմէ : Ոչ միայն երկինքը, այլեւ ծովը անդնդախոր :

Արդարեւ, ի՞նչ կը ներկայացնեն աստուածային «փառքերը» այն իրական, անհնարին փառքերուն, քաջագործութեանց քով, որոնց նկարագրութիւնը կը կարդանք ամէն օր, պատերազմի լուրերուն մէջ :

Մարդկային յանդգնութիւնը, քաջութիւնը, հերոսութիւնը ե՞րբ այսքան ահեղ խոյանքով մը ապազարէզ կարդացած էին եւ՛ աստուածներուն եւ՛ բնութեան տարրերուն, երէկ՝ յանուն դիտութեան, այսօր՝ յանուն աչխարհակալութեան :

Եւ տակաւին կիսկատար են, չափազանց ազօտ՝ նկարագրութիւնները :

Օրուան ժխորին մէջ, մարդիկ հեւ ի հեւ կուտան լուրերը եւ կ'անցնին,— Գերմանական սուզանաւ մը ընկղմեց կամ ընկղմեցաւ : Ֆրանս-օգնաւեր-ը զարկին գետին ձգեցին գերմանական օդանաւ մը : Անգլիական երկու օդանաւեր հալածելով խորտակեցին Թշնամի օդանաւ մը, երբ հետապօտութիւններ կը կատարէր Սկովտիոյ վրայ ...

Ո՞վ պիտի համարձակէր հարազատօրէն պատկերացնել բոմպարդումները այս դէպքերուն : Կը կարծենք թէ օդաչուները իրենք անգամ պիտի անճրկէին,— իրենք իսկ ըլլալով հերոսները կատարած քաջագործութեանց :

Մօտաւորապէս երկու չարաթ առաջ, գերմանական օդանաւ մը կը տաւարնի Սկովտիոյ լեռներուն վրայ : Անգլիական օդանաւերը կը սկսին հետապնդել, կրակ տեղալով անընդհատ : Գերմանական օդանաւը կը տուրայ լեռնէ լեռ, զարհուրելի ելեւէջները կը կատարէ, կը թաւալի անտառի մը մէջ կամ անդունդի մը վերեւ : Ոչ մէկ յոյս վրկութեան : Օդանաւին կէսը աւերակ է դարձեր արդէն, արձակուած գնդակներէն : Ի վերոյ հալածական օդանաւը կ'երթայ կը զարնուի ժայռերուն, եւ դաշտի մը մէջ կ'իյնայ չարդուխչուր : Չորս օդաչուներէն երկուքը ծակ ծակ եղած էին գնդակներէն, մէկը վիրաւոր, միւսն վարիչը ազէ :

Եւ թշնամին զինուորական պատիւներով կը թաղէ երկու զոհերը :

Աւելի առաջ, Ֆրանսական օդանաւ մը, որ հետապօտութիւններ կատարելու զացած էր Գերմանիոյ վերեւ, կը վերադառնայ իր կայանը, ծանրապէս վիրաւոր : Երբ վար կ'իջնէ, օդաչուներն կը հասնին անմիջապէս, ու մինչ կը սպասէին որ օդաչուները դուրս ելլեն, ազատարարները կը դանեն երկու ածխացած մարմիններ, մէկուն ձեռքին մէջ՝ լուսանկարչական գործիք մը, եւ թնդանօթին լուսանկարներ ...

Անգլիական օդանաւեր վերջերս յանդուգն թռիչք մը կատարեցին Գերմանիոյ վրայ : Վերադարձին, օդաչուներէն մէկը նկարագրելով թռիչքը, կատարեալ անհեդձութեամբ կը պատմէր թէ ի՛նչ քաղցրանալի փորձութեանց ենթարկուեցան :

— Սարսափելի ցուրտ էր եւ մշուշ : Ոչինչ կը զօրէր տաքցնելու, ոչ պողպատեայ պատեանը, ոչ բմպելին, ոչ ալ ամէնէն թանձր հագուստներն ու փաթթոցները : Սառեր, թմրեր էինք : Պահ մը մեր միտքէն անցաւ ամէն բան լքել,— այնքան բնական կը թուէր այս որոշումը : Եւ սակայն, պաշտօն մը յանձնուած էր մեզի, եւ պէտք էր գլուխ հանել ...

Պէտք է գրուին, պէտք է մեռաղեայ տառերով արձանագրուին այս դիւցազնական խոյանքները, որոնց քով կը նսեմանան չատ մը դասական պատմութիւններ :

Եւ թող սնապարծութիւն չհամարուի, եթէ յիշենք, այս առթիւ, թէ հայ քաջեր ալ պիտի դանուին այս ճակատին վրայ, օր մը արձանագրուելու սահմանուած :

Մեր գրիչը անզօր է պատկերացնելու միւս դիւցազնամարտը,— այն որ կը մղուի Ջուրերուն տակ, փոքր ծովերէն մինչեւ ովկիանոս անյատակ :— Շ.

Կարելի՞ է ձգտել պատերազմի ևպատակներ

»»» · «««

Անգլիոյ խորհրդարանին եւ մամուլին մէջ թեր ու դէմ վիճաբանութիւնները կը կատարուին, պատերազմի նպատակներու մասին : Կարծողներ կան թէ անհրաժեշտ է միջազգային խորհրդաժողով մը գումարել, պատերազմը կարճ կապելու համար, բացորոշապէս պարզելով Դաշնակիցներու պատերազմի նպատակները (Լոյտ Ճորճ, դրագէտ Պէրնըրտ Շօ, Լորտ Բոլըրտ Սըսիլ եւն.) : Ուրիշներ ալ բոլորովին տարբեր տեսակէտ մը կը պաշտպանեն, պնդելով թէ անհրաժեշտ է չարունակել պատերազմը մինչեւ յաղթանակ, վերջնապէս ապահովելու համար խաղաղութիւնը :

Այս վիճաբանութեանց առթիւ պահպանողական թերթ մը, «Տէյլի Մէյլ» խմբագրական մը գրելով, ուժգնօրէն կը բողոքէ եղած թերադրութեանց դէմ : «Կ'ուզեն որ Պ. Չեմպըրլէն միջազգային նոր կանոնագիր մը յօրինէ, կարգադրելով դանազան երկիրներու տպագայ յարաբերութիւնները : Պ. Չեմպըրլէն կը մերժէ այս բանը, խմաստութեամբ չարժելով : Մենք մեր թեւերուն վրայ ունինք չատ աւելի կարեւոր աչխատանք մը,— չահիլ պատերազմը, խորտակել հիթլէրականութիւնը եւ այսպէս վերահաստատել բարեկարգութիւնը եւ պատչաճութիւնը Եւրոպայի կեանքին մէջ : Ինչպէս յայտարարեց լորտ Հըլիֆաքս, ասոնք են պատերազմի մեր առաջին նպատակները :

Ո՞վ դիտէ թէ որքան պիտի տեւէ պատերազմը : Ո՞վ կրնայ նախատեսել թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ Եւրոպայի վիճակը, երբ վերջնայ պատերազմը : Աճապարանքով յօրինուած չքեղ ծրագիր մը մեր պատերազմի նպատակներու մասին կրնայ անդործադրելի դառնալ, երբ վերջնան թշնամութիւնները : Փորձել մեզ կաշկանդել այսքան ազօտ չրջանի մը մէջ՝ ոչ միայն վտանգաւոր պիտի ըլլար, այլեւ ապերասան : Մենք պարտաւոր ենք նախ եւ առաջ խորհրդակցիլ Ֆրանսայի եւ դաղթապետութեանց հետ, ինչպէս եւ ուրիչ պետութիւններու հետ : Նոր Եւրոպան միայն մէկ ազգի կամ քանի մը ազգերու գործը չէ, այլ Եւրոպայի բոլոր ազգերուն » :

Պելժիոն կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց, գերմանական օդանաւեր թռած ըլլալով պելժիական հողին վրայ :

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Պատերազմի 65րդ օրը (երկուչաբթի) Ֆրանսական օդատորմիղը վայրուն յաղթանակ մը տարաւ, կատաղի ճակատամարտի մը մէջ : Ֆրանսական 9 սաւառնակներ եւս մղեցին գերմանական 27 օդանաւեր, վար ձգելով ինը հատը, առանց մէկ հատ կորնցնելու իրենց օդատորմիղէն :

Ցամաքի վրայ, թնդանօթաձգութիւնը կը չարունակուի Ֆորպաքի չրջանին մէջ : Հարուածելով այդ պատնէչը, Գերմանացիները կը չանան Ֆրանսական թնդանօթներու կրակէն փրկել Սարպրուքէնի չրջանը, որպէսզի Սարի հովիտին գերմանական հարուստ ածխահանքերը կարենան բանիլ :

Ֆինլանտայի եւ Խ. Միութեան բանակցութիւններու մասին որոչ լաւատեսութիւն կը ցուցնեն վերջին լուրերը : Մոլոթով ճառ մը խօսելով, նորէն յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը պիտի չարունակէ իր չեզոքութիւնը ներկայ պատերազմին մէջ :

Պալթեանեան խորհրդաժողովի մասին հակասական լուրեր կը չրջին : Հեռագիր մը կը յայտնէ թէ անորոչ ժամանակի մը համար յետաձգուած է ժողովը, որ պիտի գումարուէր Պելկրատի մէջ, այս ամսուան ընթացքին : Իսկ եթէ հաւատանք Փչեթայէն հաղորդուած լուրերու, Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները բարւոքած ըլլալով, մօտերս պիտի գումարուի պալքանեան խորհրդաժողովը եւ Իտալիան ալ դիտող մը պիտի դրկէ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պուլկարիա եւս պիտի հրաւիրուի այս ժողովին, թէեւ անգամ չէ Պալքանեան Միութեան : Ֆոն Փափէն, Անգարայի գերմանական դեսպանը, որ Պալքանները կը գտնուի, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պուլկարիոյ վարչապետին հետ :

Ամէն պարագայի մէջ, բոլոր աղբիւրներն ալ կը հաստատեն թէ Իտալիա լարուած ուչադրութեամբ կը հետեւի Հարաւ-արեւելեան Եւրոպայի անցուդարձին :

Տնտեսական եւ բաղաքական ճակատը զօրացնելու համար, Դաչնակիցները նոր ձեռնարկներ կը կատարեն, հիմա որ Մ. Նահանգներու ճամբան բաց է եւ կրնան իրենց ուղածին չափ զէնք եւ օդանաւ դնել : Անգլիական կառավարութիւնը իրենց 500 միլիոն ոսկիի պատերազմական փոխառութիւն մը հրապարակ հանել : Ֆրանսայի սպառազինութեանց մուրհակներու ազդ. կոմիտէն հրապարակային կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, որպէսզի մասնակցի առատաձեռնօրէն :— Գերմանական մամուլը կը չարունակէ մեղադրել Մ. Նահանգները, դիտել տալով թէ զէնքի արտածման արգելքին բարձումը նոր փոփոխութիւններ պիտի բանայ, երկարաձգելով պատերազմը : Ֆրանսֆիփուրթեր Ցայթունկ սրտառուչ միամտութեամբ մը կը հարցնէ թէ իմաստութիւնը չի՞ պահանջեր որ Ֆրանսա եւ Գերմանիա համաձայնին, նոր կարգաւորում մը հաստատելու համար Եւրոպայի մէջ : «Այս հարցումին պատասխանէն կախում ունի Ֆրանսայի ճակատագիրը» : Ուրեմն նորէ՞ն հաշտութեան ձեռնարկ ...

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ ԿՏՏԱՊԻ Ա՛Յ ԿԱՑԱՄԱՐՏ ՄԸ

Ֆրանսական 9 օդանաւեր եւս կը վիճեն գերմանական 27 օդանաւեր, իւնը հատ վար ձգելով

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան :—

Չեկոյց թիւ **127**, Նոյեմբեր **6**, առաւօտ :— Տեղական հրետանագործութիւն ճակատի զանազան կէտերուն վրայ :

Չեկոյց թիւ **128**, իրիկուն :— Մեծ գործունէութիւն երկու կողմերու օդատորմիղներու : Օդանաւային բուռն ճակատամարտի մը ընթացքին, Ֆրանսական ինը հետապնդիչ օդանաւեր յարձակեցան գերմանական 27 հետապնդիչ օդանաւերու վրայ : Այս վերջիններէն ինը վար առնուեցան, առ նուազն եօթը հատ մեր հողին վրայ : Մեր օդանաւերը ամբողջութեամբ վերադարձան անվթար :

*** Ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերու զինուորական աչխատակիցները, պատերազմին սկիզբէն ի վեր օդանաւային ամէնէն նչանակալից կռիւն էր այս եւ վերջացաւ Ֆրանսական օդանաւերու փայլուն յաղթանակով : Այս արդիւնքը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ Ֆրանսացի օդաչուներու ճարտարութիւնը, քանի որ ճակատամարտը մղուեցաւ եռապատիկ աւելի մեծ ուժի մը դէմ : Մասնագէտներու կարծիքով, երբ Ֆրանսա եւ Անգլիա ստանան իրենց նոր ապսպրանքները Մ. Նահանգներէն, յառաջիկայ գարնան գերակշռութիւն պիտի վայելեն օդին մէջ : Այս առաւելութիւնը նախապայման մը կը համարուի, Չիկֆրիտի գիծը ճեղքելու համար :

Գալով ցամաքային գործողութեանց, չատ մը Ֆրանսացի մասնագէտներ կը կարծեն թէ Ֆորպաքի վերջին ամրակոծութիւնը նախանչան է գերմանական յարձակողականի մը : «Փըթի Փառիզիէն»ի զինուորական աչխատակիցը կը գրէ այս առթիւ.

— « Զգուչանանք կեղծ զգայնութենէ, եթէ կը համիք : Ինդիրը այս է.— Թոյլ չտալ որ թշնամին մեր երկիրը արշաւէ, ինչպէս եւ կարելի եղածին չափ քիչ մարդկային զոհ տալ : Կարեւորութիւն չունի թէ այսինչ կատարը, այսինչ հողաշերտը, այս կամ այն գիւղը կամ սահմանամերձ քաղաքը լքուած են, եթէ, այդ լքումներուն գնով, մեր պաչտպանները կրնան աւելի ամուր եւ զօրաւոր դիրքերու վրայ հաստատուիլ » :

Իսկ «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի աչխատակիցը կը գրէ.— Գերմանական յանդուգն գինուորներու խումբ մը դիչերանց նաւակ նաւելով, գրաւեց փոքր կղզի մը Հինոսի մէջտեղը, Ֆրանսական եւ գերմանական հողին միջեւ : Երբ արշալոյսը ծագեցաւ, Ֆրանսացիները լմնցան գերմանական գրաւումը, տեսնելով նոցի դրօշը որ կը ծածանէր ծառի մը վրայ : Ֆրանսական 75նոց թնդանօթները անմիջապէս կրակ բացին այս Թոպէնսոններուն վրայ, ինչպէս կը կոչէին Ֆրանսացի գինուորները եւ չատ չանցած կրակը այնքան սաստկացաւ որ Գերմանացիները իրենց նաւակներն ապատանելով վերադարձան գերմանական ափը, գնդակներու տարափի մը տակ :

*** Օդանաւային ճակատամարտէն զատ, Ֆրանսական եւ գերմանական հետազօտիչ օդանաւերը թռիչքներ կատարեցին փոխադարձաբար :

«Հայ արուեստի տասնօրեակը Մոսկուայի մէջ

« Սովետ-Հայաստան»ի նոր հատած թիւերը լեցուն են Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած հայկական հանդիսութիւններուն նկարագրութիւններով եւ հայ արուեստին, ի մէջ այլոց կոմիտասի (նկարով միասին) նուիրուած գրութիւններով : Ճիչատակենք՝ Ռ. Թերլէմէզեան յօդուածը կոմիտասի մասին, ծննդեան 70ամեակին առթիւ : Հայաստանի Գեր. Խորհուրդի նախագահ Մ. Պապեանի յօդուածը՝ «Մտածող Հայաստան»ի մասին : «Պրաւդա»յի խմբագրականին թարգմանութիւնը՝ «Հայկական արուեստի տասնօրեակի» մասին : Ա. Շահվերդեանի յօդուածը («Պրաւդայի» մէջ) «Ամասա»ի մասին : Երեւանի Օփերային պատկանող արուեստագէտներու նամակները Մոսկուայի հանդիսութեանց մասին :

Այս հանդիսութեանց մասին գաղափար մը կազմելու համար, կուտանք մաս մը «Սովետ-Հայաստան»ի հրատարակած թղթակցութիւններէն :

« Թատրոն » հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէ.—

Հոկտեմբեր 20ին, Մոսկուայի մեծադոյն թատրոններէն մէկը, որ կը կրէ Լենինի անունը, կատարուեցաւ հայկական արուեստի տասնօրեակի հանդիսութեանց բացումը : Ամբողջ թատրոնը լեցուած է խուռն բազմութեամբ : Ներկայ են գործավարները, Գեր. Խորհուրդի անդամները, երեսփոխաններ, դիւանագիտական մարմինը, արուեստագէտներ, երաժիչտներ, դրողներ, նկարիչներ, քննադատներ :

Հայաստանի Օփերայի եւ Պարարուեստի խումբը ներկայացուց «Ամասա»ը, օփերա : Այս օփերային երաժիչտութիւնը գրած է Սպենդիարեան, որուն անունը կը կրէ Երեւանի Օփերան :

Մոտաւոր ժողովրդական այս երաժիչտութիւնը հիանալի կերպով կ'արտայայտէր օփերային նիւթը,— ՀԼ. դարու ստոր տիրապետութեան դէմ հայ ժողովուրդին մղած պայքարին հերոսութիւնը : Աքաջելի էր նուագախումբը, զոր կը վարէր Գ. Բուդաղեան : Մաղին բեմադրութիւնը յաջողակօս կատարած էր Գ. Ջոլհաննէսեան : Նկարչական ձեւաւորումը կատարած էր, վառ եւ գունեղ, նկարիչ Մ. Սարեան :

Ներկայացումէն վերջ, դահլիճին մէջ երկար տեւեն թնդացին ծափահարութիւնները, ողջունելու համար Հայաստանի արուեստին ներկայացուցիչները :

Այս բացման հանդէսին ներկայ էին Սթալին, Մոլոթով, Վորոշիլով, Կադանովիչ, Կալինին, Միկոյեան, Անդրէեւ, Մալենկով, Շկիրեատով :

Ցաջորդով ուրիչ մանրամասնութիւններ :

Ռումանիոյ խարիւղ գերմանիա պիտի ղրկայ թէ Թուրքիա

Պալէճ կը հեռագրեն «Տէյլի Հէրըլտ»ի (Լոնտոնի աչխատաւորական օրգանը).— Կը կարծուի թէ Գերմանիա պիտի կորնչնչ 2,500,000 թոն քարիւղ դոր ամէն տարի կ'արտածէր Ռումանիայէն : Ռումանիայէն առեւտրական պատուիրակութիւն մը Թուրքիա կը դտնուի այս միջոցին եւ կը կարծենք թէ բանակցութեանց գլխաւոր նպատակն է աւելցնել ռումանական քարիւղին արտածումը դէպի Թուրքիա : Միւս կողմէ, Եուկոսլաւիայէն պատուիրակութիւն մը հասած է Պուքրէշ եւ իր կարգին կը չանայ աւելցնել ռումանական քարիւղի արտածումը, փոխարէն տալով երկաթ եւ պղինձ : Անչուչտ Ռումանիա չատ գոհ է որ կրնայ աւելցնել իր քարիւղի արտածումները դէպի պալքանեան երկիրները, որովհետեւ Գերմանիա մեծ դժուարութիւններ կը կրէ, իր քարիւղը ստանալու համար : Պատերազմէն առաջ, Գերմանիա կը չանար պապրուած քարիւղին մէկ միլիոն թոնը փոխադրել Միջերկրականի ճամբով, դէպի Համպուրգ : Այժմ կ'ուզէ այդ փոխադրութիւնը կատարել Դանուբի ճամբով : Աբդ, այս գետը ընդհանրապէս կը սառի նոյեմբերի կէսէն սկսեալ, ուստի ռումանական կառավարութիւնը կը վախնայ որ Գերմանիա չկարենայ դնել իր սովորական չափով. հետեւաբար կը խորհի արտածումները աւելցնել դէպի պալքանեան երկիրները :

*** Անգլիական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ բրիտանական օդանաւերը հետազօտութիւններ կատարեցին Գերմանիոյ վրայ եւ յաջողեցան կարդ մը արժէքաւոր լուսանկարներ քաչել : «Մեր օդանաւերէն մէկը տակաւին չէ վերադարձած » :

Գարձեալ անգլիական զեկոյցի մը համաձայն, գերմանական սուզանաւերը երկու ամսուան ընթացքին ընկղմած են 55 բրիտանական նաւեր, համագումար 238,739 թոն տարողութեամբ, ինչ որ կը կազմէ Մեծն Բրիտանիոյ առեւտրական նաւատորմին 1ուկէս առ հարիւրէն պակաս (առեւտրական տորմիղին ընդհ. տարողութիւնն է 18,500,000 թոն) : Դաշնակիցներն ալ կորնցուցած են 7 նաւ, համագումար 47,933 թոն :

ՖԻՆԼԱՆՏԱՑԻ կառավարութիւնը կը քննէ Մ. Միութեան նոր առաջարկները, իր վերջնական պատասխանը տալու համար : Բանակցութիւնները պիտի վերսկսին հինգչաբթի օր : Լոնտոն հասած լուրերու համաձայն, Մ. Միութիւնը երբեք չուզեր պատերազմի բռնուիլ, որ եւ է ճակատի վրայ. իսկ Ֆինլանտայի հետ Սթալին պարզապէս կ'ուզէ չահաւոր սակարկութիւն մը կատարել : Ատոր համար է որ կ'առաջարկէ ուրիչ հողեր տալ, Ֆինլանտայէն պահանջած հողերուն փոխարէն. մինչդեռ այդպէս չվարուեցաւ Էսթոնիոյ, Լիթուանիոյ եւ Լեթոնիոյ հետ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

Ի՞նչպէս կը շինուի Նոր Ճէհէլ Մուսան

Անճարէն կը գրեն «Ազդակ»ի.—

Աշխատանքի առաջին ամսօրեակը լրանալու վրայ է: Այս ամսօրեակին պիտի յայտրուէն ուրիշներ, մինչեւ վերջնական աւարտումը կատուցման այն հսկայ ձեռնարկին, որ նոր Ճէհէլ Մուսա մը կը կերտէ Պէքաայի ընդարձակ տարածութեան վրայ, Անճարի արգաւանդ դաշտին մէջ:

Հետաքրքրութեան համար կը ներկայացնեմ աշխատանքի ժամանակացոյցը: Առաւօտեան ժամը 5ին կը պարպուի ամբողջ վրանաքաղաքը ափսառղ ձեռքերէ: Իւղերը կը փութան իրենց գործատեղիները: Ոմանք ա-ղիւս կը պատրաստեն, ուրիշներ քար կը հատաքեն, կան նաեւ մարդիկ որ «քամիոն»ներով կրաղիւս կը փոխադրեն հեռուներէն: Զենք հաշուեր այլեւս ջուր կրող, աւազ կրող, երկրաչափներու օգնող, մաքրութեան հըսկող, անտառապահութիւն ընող խումբերը, որոնց ընդհանուր թիւը հազարի կը հասնի:

Ժամը 9ին կեդրոնական յանձնախումբի կողմէ քննիչ խումբ մը կ'այցելէ գործատեղիները: Վայ անոր որ բացակայ է կամ դանդաղ կը շարժի: Որովհետեւ, Ճէհէլ Մուսային հա-մաղած է որ առանց յարատեւ աշխատանքի օձախ չի շինուիր: Փրկելու համար այս հին, քաջարի եւ աղնուացեղ ժողովուրդը վաղուան ցուրտէն եւ անձրեւէն, ցեխէն ու փոթորիկէն, ձմեռնային համաճարակներէն ու մահուան սպառնալիքներէն, հարկ է աշխատիլ եռանդով եւ արագ: Որովհետեւ, այլեւս համոզուեցանք որ մեր աշխատանքին չնորհիւ միայն կրնանք այդ վերահաս վտանգներէն դերծ մնալ:

Ժամը 12ին դադար եւ 1.30ին կրկին աշխատանք: Եւ ժամը 5ին երեկոյեան դադար:

Իրիկուն է: Սպիտակ կաուներու աղօթ լոյսին եւ աղքատ հովանիին տակ իր համեստ ընթրիքը կ'ընէ մեր աշխատաւոր ժողովուրդը: Այդ պահուն, անդին, վրանի մը տակ ժողով կը դումարէ կեդր. յանձնախումբը, որուն միակ մտահոգութիւնն է իր հայրենակիցներուն հանդիստն ու առողջութիւնը: Կ'ուսումնասիրէ ու կը քննէ զաղթականներու վերաբերեալ զանազան խնդիրներ եւ յարմար կարգադրութիւններ կը տնօրինէ:

Կարելի՞ է յուսալ որ վրաններու տակ բնակող 5000է աւելի զաղթական ժողովուրդի մը առողջական վիճակը զոհացուցիչ ըլլայ: Մանաւանդ երբ անողոք են պայմանները: Դժբախտաբար լայն հետաքրքրութիւն ցոյց չտրուեցաւ այս գործին եւ չապահովուեցան հարկ եղած դեղերու եւ դարմանումի միջոցները: Ներկայիս պատրաստուելու վրայ է հիւանդանոցը եւ արդէն մասնաւոր բժիշկ մըն ալ գիշեր ցերեկ նուիրուած է գործի:

Պէտք է խոստովանինք որ հիւանդութիւններ կան եւ քիչ չեն մեռնողներն ալ: Եթէ վաղը ձմեռը սաստկանայ եւ անձրեւը սկսի, աւելի պիտի չատնան հիւանդութիւնները: Այնհրաժեշտ է այժմէն միջոցներ խորհիլ՝ կանխելու համար այդ վտանգները:

Անցած չաբաթը Անճարի զաղթականներուն համար բացառիկ չրջան մը եղաւ: Շինութեան աշխատանքներէ բոլոր կանոնաւորելու եւ պէտք եղած կարգադրութիւնները ընելու համար, պինուորական իշխանութեան եւ դնդ. Բուլէի կարգադրութեամբ Անճար եկաւ Պ. Մ. Տէր Գալուստեան եւ վեց օր չարունակ մնաց ժողովուրդին մէջ, կանոնաւորութիւն մտցնելով աշխատանքի ձեռնարկներուն մէջ: Տեւական կերպով չիման մէջ գտնուեցաւ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն հետ, պատուէրներ տուաւ եւ թելադրութիւններ ըրաւ:

ՁԵՒՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ երկու քաղաքներուն հրեայ այրերը, մօտ 10,000 հոգի, հրաման ստացան հեռանալու, անձանօթ ուղղութեամբ: Կ'ըսուի թէ Լեհաստան պիտի փոխադրուին, տեղաւորուելու համար «հրէանոց»ի մը մէջ: Այսպիսի տեղափոխութիւններ կատարուած են նաեւ Վիէննայի մէջ, ուրկէ 20,000 հրեայ այրեր մեկնեցան հոկտեմբեր 1ին, իսկ 1400 հոգի ալ հոկտեմբեր 27ին: Մինչեւ 1940 մարտ 1 Հրեայ մնացած պիտի չըլլայ Վիէննայի մէջ: Զանազան ազգութիւններէ կը պնդեն թէ Հրէաստան մը պիտի հաստատուի Լեհաստանի մէջ եւ Գերմանիոյ բոլոր Հրեաները հոն պիտի փոխադրուին: Փրակայէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, վերոյիշեալ չեխական երկու քաղաքներէն մէկուն բոլոր հրեայ այրերը, 17էն 70 տարեկան, հրաման ստացան դպրոց մը ներկայանալու հոկտեմբեր 17ին: Ցետոյ չարունեցան այրուբներ կարգով եւ առաջնորդուեցան դէպի կառախումբ: Արդիլուած էր բերան բանալ: Նախապէս պատուիրուած էր երեք օրուան ուտելիք եւ կարգ մը հանդերձեղէններ առնել: Հոկտեմբեր 25ին տեղական Հրեաներուն կիները, 17էն մինչեւ 55 տարեկան եւ 70էն վար մնացած այրերը հրաման ստացան նոյն դպրոցը ներկայանալու, մասնաւոր կայանի մը մէջ տեղաւորուելու համար: Արիականներու հետ ամուսնացած Հրէուհիները չրնաղատուեցան մեկնելու, իսկ Հրեաներու հետ ամուսնացած արիական կիները պատօնուեցան մեկնելու իրենց ամուսիններուն հետ, կորսնցնելով արիական հասարակութեան մը պատկանելու իրաւունքը:

Վիէննացի արքեպիսկոպոսը, կարտինալ Իննիցէր, բանտարկուած է, համաձայն Փարիզ հասած լուրերու:

ԵՐԿՈՒ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐ, 16 եւ 17 տարեկան, արգելափակման դատապարտուեցան զինուորական տեսանին կողմէ, որովհետեւ փորձած էին օգնական մը գողնալ Վիլլաքուպլէի կայանէն, «Գերմանիա թուչելու եւ ամբաձիգ օգնաւ մը բռնելով Ֆրանսա բերելու համար»...

Le Gerant : H. STEPHAN Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17. Rue Damesme .. Paris (13)

Ի՞ՆՉ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐ ԿԸ ՀԵՏԱՊՆԴԵՆ ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Նոր Եւրոպա՝ դաշնակցային հիմերով

Անգլիոյ հանրային կարծիքը, ինչպէս եւ թերթերը ժամանակ մը լ վեր չատ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան, իմանալու համար դաշնակից պետութեանց «պատերազմի նպատակները»: Այս մասին քանիցս հարցումներ ուղղուեցան նաեւ բրիտանական խորհրդարանին մէջ:

Վերջերս «Նիւզ Քրոնիքլ» խմբագրական մը նուիրեց այս հարցին, «Դաշնակիցներու պատերազմի նպատակները» խորագրին տակ: Ցաջորդ օրը նոյն հարցը քննութեան կ'առնէր «Թայմզ», ընդհանուր ուսումնասիրութիւն մը կատարելով այն զժուարին հարցին մասին, որ օրակարգի վրայ պիտի գայ, երբ նացիականութիւնը չախչախուի եւ ձեռնարկուի աշխարհի նոր խաղաղութիւն մը տալու:

Ուրեմն, կը փնտռուի այն հիմնական սկզբունքը որ պիտի վարէ ներկայ պատերազմը, ինչպէս Ուիլսընի դուած սկզբունքը վարեց 1914—1918ի պատերազմը,— ուրիշ խօսքով՝ պատերազմի բարոյական թնդանօթը:

«Թայմզ»ի ուսումնասիրութիւնը կ'առաջնորդուի այն մտահոգութենէն, որ կը թելադրէ, խուսափելու համար ամէն քանըհ'ինդ տարին անգամ մը եւրոպական պատերազմ մը մղելէ, որոնել դաշնակցային դրութիւն մը օրքան տեւական եւ ելմտական, նոյնքան քաղաքական դեսպի վրայ, կազմակերպելու համար Եւրոպան համաձայն այդ դրութեան: Պէտք է ընդունիլ անմիջապէս, որ «հաւատը զժուարութիւնները» կը ներկայացնէ նման կազմակերպութիւն մը ստեղծելու աշխատանքը: Այսուհանդերձ է կարելի է իրականացնել զայն՝ պայմանով որ ամէն պետութիւն գիտնայ մաս մը զոհել իր գերիշխանութեան իրաւունքներէն ի չահ միջազգային հասարակաց դատին, որպէսզի բոլոր ազգերը վայելեն տեւական ապահովութիւն եւ երջանկութիւն:

«Թայմզ» դիտել կուտայ, սակայն, թէ որոշ վտանգ մը կը ներկայացնէ պատերազմի նպատակները սահմանելու հարցը, որովհետեւ զինուորական, քաղաքական եւ տնտեսական դէպքերը կրնան կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնել այդ նպատակներուն խմբագրութեան մէջ: Սակայն եւ այնպէս կ'արժէ այժմէն քննել հարցը եւ կարելի է ճշդել այն սկզբունքները, որոնց վրայ պիտի հիմնուի նոր Եւրոպային կարգուսարքը:

Սկզբունքներու մասին համաձայնութեան արժէքը, կը զրէ «Թայմզ», անպայման կախում չունի դաշնակիցներու յայտնի կէտերէն: Այն սկզբունքները, որոնք բանաձեւուեցան, մօտ քան տարի առաջ, անշուշտ զինուորի մը կողմէ, ներկայիս կը տիրապետեն կեդր. Եւրոպայի դժբախտօրէն մեծ մասի մը վրայ, հակառակ այն հանդամանքին որ զանոնք աւելի դժուար էր իրականացնել քան որ եւ է մէկը այն սկզբունքներէն, որոնց համար կը կռուինք այս պահուն:

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վրայ պարտք կը ծանրանայ յարգել տալ արեւմտեան քաղաքակրթութեան փորձուած սկզբունքները, նոր կեանք մը ընծայել այն մշակութային ժառանգին, որ կուգայ Յունաստանէն, Հռոմէն, քրիստոնէութենէն եւ արդի գիտութենէն:

Նացիական սպառնալիքին սաստկացումը կը հաստատէ թէ կարելի չէ պաշտպանել այդ ժառանգը իբրեւ կեանն խոչ, պէտք է այդ ժառանգին տալ ուժական ու վերանորոգ արտայայտութիւն մը: Գործնականօրէն, այդ ժառանգին պահպանումը կախում ունի չորս սկզբունքներէ.

1.— Պաշտպանել խօսքի, կրօնքի եւ կարծիքի ազատութիւնը:

2.— Պաշտպանել օրէնքին դերիշխանութիւնը, ըլլայ ազգային, ըլլայ միջազգային տեսակէտով:

3.— Օգտագործել պետութիւնը իբրեւ ազդակ ոչ թէ տիրապետութեան, այլ հանրային ծառայութեան:

4.— Կեանքի եւ բարօրութեան մակարդակը բարձրացնել տիեզերական տարողութեամբ եւ ոչ թէ սահմանափակ խմբակի մը համար միայն:

Բոլոր այս սկզբունքները կը պաշտպանուին արեւմտեան ժողովրդավարութեանց մէջ, ընդհակառակն զարհուրած են նացիականութեան կողմէ:

Ըստ «Թայմզ»ի, արեւմուտքի մէջ դաշնակից երկու մեծ պետութեանց մեծազոյն տկարութիւնը կը թիւի ոչ թէ կազմակերպութեան ձեւէն, այլ իրերը դիտելու եղանակէն, որ, ըստ նացիականութեան, կը մատնէ հին վարչաձեւի աւանդութիւն մը:

« Կոտորակեալ պետութիւնները », այսինքն փոքր պետութիւնները, ո-րոնք կազմուած են իրրեւ հետեւանք «ժողովուրդներու ինքնորոշման» ի-մէալին գործադրութեան, չեն կրնար գործել իբրեւ բացարձակապէս ան-կախ տարրեր տնտեսական, նոյնիսկ քաղաքական կազմակերպութեան մէջ: Անոնց «մշակութային» եւ ընկերային անժխտելի իրաւունքները կամ առանձնայատկութիւնները պահպանելու միակ միջոցն է զանոնք միացնել մեծ խմբակցութեանց ձեւին տակ, Օսլոյի խմբակին եւ Պալքանեան Համաձայնութեան օրինակով:

Գերմանիա ինչ դեր կրնայ խաղալ այն նոր կարգուսարքին մէջ, որ պիտի ստեղծուի պատերազմէն վերջ, — «Թայմզը» այս հարցին կը մօտենայ դիտել տալով նախ թէ կեդրոնացեալ գերմանական մեծ պետութեան մը ստեղծուելուն պատճառն այն էր որ գերման ժողովուրդը կարծեց թէ չուկայ չի տրուիր իրեն:

Եւրոպա մը, որ կազմուած է մտերիմ գործակցութեան հիմերու վրայ, կրնայ խաղաղասիրական եւ չինարարական առիթներ ընծայել այն զանազան տարրերուն, որոնք կ'ապրին Գերմանիոյ մէջ: Գերմանիա ներկայիս կը գտնուի բարեչրջութեան տաք չրջանի մը մէջ, յեղափոխութիւն մը կ'անցընէ ան՝ ինչպէս անցուցին Անգլիա եւ Ֆրանսա, տարիներ առաջ: Եւրոպական այդ կարգուսարքին մէջ, գերման ժողովուրդին քաղաքակրթեալ տարրերը կարելիութիւն պիտի ունենան ուսումնասիրելու եւ հասկնալու թէ ինչ դէշ պայմաններու մէջ կը դտնուէին անցեալին:

Այդ ժամանակ եւս, Գերմանիոյ դրացիները, մասնաւորաբար Ֆրանսա, պարտաւոր են բացարձակ ապահովութիւն ստանալ ընդդէմ Գերմանիոյ զանգուածային սպառազինութեան ամէն փորձի: Մեր պարտականութիւնն է ոչ թէ մտածել խաղաղութեան մը մասին, որ պիտի հիմնուէր բառահիւս խէթալի մը, կամ քաղաքական ու զինուորական դերակշռութեան մը վրայ, այլ գտնել միջոց մը, պատչաճեցնելու համար տեւական արժէքները յարափոփոխ պայմաններու, եւ այս արժէքներուն տալու համար ուժերու տեւական եւ լայն համաղաշնակցութիւն մը:

«Թայմզը» կ'ընդունի որ ձախողած զինուորական դաշինքի դրութիւնը, այժմ անհրաժեշտ է փորձել տարբեր դրութիւն մը: Կազմել համաղաշնակցութիւն մը եւրոպական ազգերու միջեւ,— մէջն առնելով նաեւ Գերմանիոյ քաղաքակիրթ տարրերը,— որոնք պատրաստ են ճանչնալ այն սկզբունքները զորս վերը պարզեցինք, ընդունիլ դերիշխանութեան իրաւունքներու սահմանափակումը, համաչափօրէն աշխատիլ զարգացնելու համար աշխարհի հարստութիւնները, չուկայ տալով բոլոր ժողովուրդներու չինարարական ուժերուն:

Միջազգային այսպիսի գործակցութեան մը իբրեւ օրինակ, «Թայմզը» կ'առաջարկէ ստեղծել «միջդաշնակցային զերազոյն վարչութիւն» մը, որ կընայ ճիւղ արձակել ամէն դաշնակից երկրի մէջ, չէզոք կամ թշնամի, հիմնելու համար միջազգային իշխանութիւն մը, որու տրամադրութեան տակ պիտի դնուի միջազգային ռազմական միջոցներու մը:

Տնտեսական տեսակէտով, պէտք է հիմնել միջազգային հակակշիռ մը նախանձութիւններու արտադրութեան եւ բաշխումին վրայ: Արդէն դոյութիւն ունի միջազգային հակակշիռ մը պըղինձի, ձգախեժի, ալիւմինիոմի, անագի, պողպատի, չաքարի, թէյի, միսի վրայ:

Անհրաժեշտ է կազմակերպել նաեւ չուկաները միջազգային դեսպի վրայ, զարկ տալու համար տնտեսական ե-ռանդ կեանքի մը: Զեռնարկել միջազգային հանրային չինութեանց: Ստեղծել նիթական վարկի դիւրութիւն-ներ: Միջազգային համաճայնութիւն հողային եւ ենթահողային արտադրութեանց զարգացման համար: Ելմտական փոխադարձ օժանդակութեամբ՝ կազմել հիմնադրամ մը, որ պիտի դրուի միջազգային մարմինի մը տրամադրութեան տակ, բարձրացնելու համար կեանքի մակարդակը:

Ի վերջոյ եւրոպական հարցերը լուծում պիտի գտնեն միայն դաշնակցային կազմակերպութեան մը մէջ, բայց առ այժմ պէտք է գոհանալ նպաստաւոր պայմաններ ստեղծելով դաշնակցային դրութեան զարգացման:

Անչուշտ չափազանց մեծ են դժուարութիւնները՝ լուծման այս ձեւին մէջ, բայց հարկ է բաղդատել լուծման միւս ձեւին հետ, որ է եւրոպական մեծ պատերազմ մը մղել ամէն քանը հինդ տարին անգամ մը, ու կը տեսնուի թէ նախընտրելի է լուծման առաջին եղանակը:

ՀԱՑ ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՆԱՐՊՈՆ, 4 նոյեմբեր.— Սիրելի «Ցառաջ», այստեղ կը գտնուին 32 հայ զինուորներ, բոլորն ալ չատ գոհ իրենց վիճակէն: Կը խնդրենք մեզի ալ թերթ ղրկել:— Ա. Տ. Վ. (ՄՄԲ.— երրորդ նամակն է այս. միչդեռ թերթը կը ղրկուի առաջին նամակէն ի վեր: Զարմանալի է որ չեն ստացած:

S. P. 145, նոյեմբեր.— Կը խնդրենք երկտողով մը յայտնել թէ ինչ պիտի ըլլայ մեր իրաւական վիճակը, քանի որ 20 — 33 տարեկանները զօրակոչի ենթարկուած են արդէն: Մեզմէ հպատակ պիտի գտնանք: Կ'ուզէի Օֆիսներուն դիմել, բայց հասցէն չունիմ:— Ա. Պ.

ՄՄԲ.— Այս խնդիրը — մեծեցնա-բար հպատակ դառնալ — առկախ կը մնայ առայժմ. բայց տարակոյս չկայ թէ պիտի կարգադրուի պատերազմէն վերջը, եթէ ոչ աւելի առաջ: Նոր դիմումներ կատարուած են այս առթիւ:

ՄԱՄԼՈՒՊ (Սարթ), 3 նոյեմբեր.— Քառասուն հայ զինուորներու անուն-նով չնորհակալութիւն կը յայտնենք որ մեր խնդրանքին ընդ առաջ երթալով «Ցառաջ» կը ղրկէք մեզի: Զեր թերթին միջոցաւ ոչ միայն օրը օրին տեղեկութիւններ կը ստանանք ազգային եւ քաղաքական կեանքի մասին, այլեւ ուրախութեամբ կը հետեւինք մեր զինուոր ընկերներու կեանքին եւ վայելած համակրանքին: Մեր դռնը-ւած վայրը փոքր գիւղ մըն է Ֆրանսայի հիւսիսային - արեւելեան կողմը եւ մինչեւ մեր գալը տեղացիները գաղափար անգամ չունէին հայ ազգի գոյութեան մասին: Այսօր թէ գիւղացիները եւ թէ մեր սպաները զովասանքով կը խօսին հայ ժողովուրդի մասին:— Ն. Պ.

ՆԻՕՑԼ, (Լինար է Լուառ), 2 նոյ.— Սիրելի «Ցառաջ», չատ չնորհակալ ենք որ ամէն տեղ կը հասնիք: Նոյեմբեր 1ին եղբայրական խնջոյք մը սարքեցինք, թնդացնելով հայկական երգը այս փոքր գիւղին մէջ: Տեղացիները, զինուորները եւ սպաները զարմանքով կը դիտէին մեզ: «Բամ Փորտոան»էն մինչեւ կոմիտաս վարդապետի երգերը, «Լուսին չկայ», «Զկյթունցիներ» իրարու կը յաջորդէին, մանաւանդ որ մեր մէջ կը գտնուի Մարսէյլի զդրա-պետը, Հ. Համբ. որ մեզ կը վարժեցնէ: կարծես իսի լէ Մուլինոյի «Ռըբիմեան» սրահը կը գտնուինք:

Մեր սպաները չատ դոհ են մեզմէ, մենք ալ ուրախ՝ իրենց ջերմ համակրանքէն:— Մ. Տ.

ԿԻՆԿԱՆ (Քոթ տու Նոռ),— Սիրելի «Ցառաջ», կը խնդրենք 22 հայ զինուորներու անունով չնորհակալութիւն յայտնել Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտ չրջանապետ եղբայր Վաղդէն Անդրէասեանի, որ սկաուտներու մնաու-կէն 250 ֆրանք ղրկած էր մեզի, գլանիկ եւն. գնելու համար: Գալով մեր կեանքին, չատ հանդիստ ենք: Մեր սպաները չատ լաւ են: Ուտելիքը համեղ է եւ առատ:— Հ. Մ.

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Սիթի ավ Ֆլինթ» չոգենաւին գերման նաւաստիները արգելափակուած ըլլալով, գերմանական կառավարութիւնը բաղաքադիր մը ուղղեց Նորվեկիոյ կառավարութեան: Գերմանիա կը պահանջէ.— 1. Ազատ արձակել գերման նաւաստիները.— 2. Գերմանիոյ յանձնել չոգենաւը եւ անոր բեռը.— 3. Նորվեկեան նաւահանգիստի մը մէջ վար դնել չոգենաւը, մինչեւ որ բանակցութիւնները վերջանան: Նորվեկիոյ կառավարութիւնը կը բողոքէ այս պահանջներուն դէմ, յիշեցնելով միջազգային օրէնքը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԸ Վիէննա փոխադրելու ծրագիր մը մշակած է Հիթլէր, ինչպէս կը հաղորդեն կարգ մը թերթեր:— Գերմանական կառավարութիւնը կը խորհի յայտարարութիւն մը հրատարակել Մ. Նահանգներու նոր օրէնքին դէմ, ապացուցանելու համար թէ դէնքի արտածման արգելքը վերցնելով, Մ. Նահանգները ծանր պատասխանատուութիւն մը ստանձնած կ'ըլլան:

ՊԻՏԻ ՊԱՏԺՈՒԻՆ այն գործատէրերը (16էն 100 ֆրանք տուգանք) որ չեն վերահաստատեր իրենց պինուոր գացած պաշտօնեաները, երբ անոնք արձակուին:

ՍԵԻ ԾՈՎՈՒ ռուսական ջուրերուն մէջ երեք մասնաւոր գօտիներ հաստատուած են, ուր արգիլուած է նաւարկել: Կ'ըսուի թէ նոյն իսկ խորհրդային նաւերը չեն կրնար մտնել այդ գօտիներուն մէջ:

ՁՕՐ. ԿԱՄԼԷՆ, Ֆրանսայի սպարապետը, ունկնդրութեան ընդունելով ամերիկեան թղթակիցները, յայտարարեց թէ «Ֆրանսա չարձակում չկրեց այս անգամ, բայց դէնք վերցուց, պաշտպանելու համար սկզբունք մը.— Փոքր ազգերը նոյն իրաւունքն ունին ապրելու ինչպէս մեծերը, եթէ քաղաքակրթութիւնը պիտի տեւէ»:

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ պիտի ընդունուին ֆրանսական երկաթուղիներուն կողմէ, ամէն ուղղութեամբ, բացի արեւելեան զինուորական գօտիէն:

ԱԼՋԱՒ - ԼՈՒՒԷՆի տեղական բնակչութեանց վերատեսուչը, Պ. Շոթան, կիրակի օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է իրենց հանդստութեան համար: «Զեր ձգած տուներուն վրայ մեր բանակը պիտի հսկէ արթուն եւ վճռական: Եթէ վնասներ եղած են, պիտի դարմանուին: Այսօրուընէ սկսեալ պետութիւնը աւելի քան երկու միլիառի վարկ մը բացած է, ձեր պարենաւորման եւ պատսպարման համար: Շուտով պիտի կրնանք ձեղի ճարել վերմակներ, անկողիններ, վառարաններ որոնք անհրաժեշտ են ձմրան համար: Միեւնոյն ատեն պիտի լարենք մեր ջանքերը առողջապահական դիւրութիւններ ընծայելու համար, որպէսզի համաճարակներ չծագին: Այսօր իսկ իմ նախաձեռնութեամբ ընդունուած հրամանագիր մը վերին Հռենոսի, Ստորին Հռենոսի եւ Մոզելի տեղական բնակչութեանց կ'ապահովէ անոնց կրթական եւ կրօնական իրաւունքները»:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱԻԱՏՈՐՄԻ զօրութեան մասին դնահատական զեկոյց մը հրատարակեց Անգլիոյ տեղեկութեանց նախարարութիւնը, Զըրչիլի վերջին այցելութեան առթիւ: «Ֆրանսական տորմիղը զօրաւոր է եւ ազդու, աւելի հզօր քան գերմանականը: Այս տորմիղը, որ կը բաղկանայ 7 զրահաւորներէ, 7 յածանաւերէ, 32 թեթեւ յածանաւերէ, 46 արգիլական թորփիլահալածներէ եւ 89 սուզանաւերէ, կը կազմէ ահեղ ուժ մը»:

ԿՈՄԻՆՏԷՐՆ (Գ. Միջազգային) իրրեւ թէ հրահանգած է Մեքսիկայի բոլշեւիկներուն ամէն միջոցներով խափանել դէնքի եւ ռազմանիւթի հայթայթումը Դաշնակիցներուն:

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ կը հաղորդենք թէ արտաքսման ղրկուած որ եւ է պրութիւն որ հրատարակութեան սահմանուած է, պէտք է գրաքննութեան ենթարկուի, Փարիզի մէջ:

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱ միշտ միացեալ պիտի մնան մարքսեան չարժումին դէմ, ինչպէս յայտարարեց Մուսոլինի իտալական դեսպանին ներկայացուցիչը, հանդիսութեան մը առթիւ:

Ե. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ դաշնագիր մը ստորագրեցին, Լեհաստանի փոքրամասնութեանց փոխանակութեան համար: Արեւելեան Լեհաստանի Գերմանները, որոնք 70,000 հոգի են միայն Լիւք քաղաքին մէջ, պիտի փոխադրուին արեւմտեան Լեհաստան, իսկ սահմանագիծէն ասդին հաստատուած Ռուսերը՝ Ռուսաստան: Լեհերը, մասնաւորապէս անոնք որ Փոզնանիա եւ Տանցիկի չրջանը կը բնակին, այլուր պիտի փոխադրուին:

ՍՈՒԶԱՆԱՒԵՐԸ հետաքրքնելու համար Ամերիկացիները նոր նաւ մը չինած են, որուն ծայրը ածելիի բերնին կը նմանին: Այս նաւը քիթէն յարձակելով կրնայ երկուքի բաժնել սուզանաւը, համաճայն կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց: Ամերիկացիներ զինքերուն մէջ այս նաւն ալ կը գտնուի:

ԱՆԳԼԻՈՑ ՕԴԱՏՈՐՄԻՉԸ 132 օդաչու կորսնցուցած է պատերազմին սկիզբէն ի վեր (սպաններ, վիրաւոր, գերի կամ անհետացած), համաճայն Լոնտոնի թերթերուն տեղեկութեանց:

ԼԵՀԱՍՏԱՆի ազնուականներէն իշխան Ռածիվիլի ամբողջ գերդաստանը, ութ հոգի, գնդակահարուած է բոլշեւիկներուն կողմէ, արեւելեան Լեհաստանի մէջ: Բոլշեւիկները միեւնոյն ատեն գրաւած են այդ ընտանիքին բոլոր հողերը, 70,000 արտավար:

ՁԻՆԲՈՒ ԱՐՏԱԴՐՄԱՆ արգելքին բարձումը խրախուսած է նաեւ փոքր պետութիւնները, որոնք իրարու եռեւ ապպարանքներ կուտան Ամերիկայի: Ֆինլանտա, Պելճիա, Հոլանտա եւ Շուէյտ արդէն գործի ձեռնարկած են: Կ'ըսուի թէ միայն Ֆինլանտա կը պատրաստուի առ նուազն 200 օդանաւ ապսպրելու: Միւս կողմէ հաւանական կը համարուի որ աւելի սաստկանայ ծովային պատերազմը: Մանաղէտներու կարծիքով, Գերմանիա պիտի փորձէ օդանաւային գերակչռութիւն հաստատել, խափանելու համար ամերիկեան ապրանքներու փոխադրութիւնը:

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 76
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵԼԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՆՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ ..... 150 ֆրանք 75 ֆրանք 40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա ..... 265 ֆրանք 140 ֆրանք
Ամբողջ երկիրները ..... 215 ֆրանք 110 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ JEUDI 9 Novembre 1939

ԺԵ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4191

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՊԵԼՃԻՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԵՒ ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

ՀԱՁՏՈՒԹԻՒՆ Կ'ՈՐԱՋԱՐԿԵՆ ՀԵՌԱԳԻՐ ՄԸ ՈՒՂՂԵԼՈՎ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ խոր տպաւորութիւն գործեց Պելճիոյ թագաւորին անակնկալ այցելութիւնը Հոլանտա, ընկերակցութեամբ արտաքին նախարար Սփաքի (ընկերվարական)։ Թագաւորը տեսնելով Հոլանտայի թագուհին, կարգ մը խորհրդակցութիւններ կատարած, անմիջապէս Պրիւքսէլ վերադարձած եւ արտակարգ նիստի հրաւիրած էր նախարարական խորհուրդը։ Միեւնոյն առեն Հոլանտայի նախարարներն ալ խորհրդակցութիւններ կը կատարէին։ Եւ ահա երեքշաբթի օր երկու մայրաքաղաքներուն մէջ հրապարակուեցաւ հեռագիր - կոչ մը, ուղղուած՝ պատերազմիկ պետութեանց (Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ Գերմանիա)։

Կը յիշուի թէ երկու փոքր պետութեանց վեհապետները թախանձագին այլ ապարդիւն կոչ մըն ալ ուղղած էին պատերազմէն առաջ, երբ Հիթլէր դեռ հրաման արձակած չէր Լեհաստան արշաւելու, եւ անկէ ի վեր կը մերժէին խառնուիլ Գերմանիոյ հաչտութեան ձեռնարկներուն։ Արդ, ի՞նչ պատահեցաւ որ հիմա նախաձեռնութիւն կը տանձնեն, ճիշդ այն պահուն երբ կուլիսները հեռուհեռէ կը տաքնան։ Փարիզի եւ Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Գերմանիոյ կողմէ ներշնչուած է այս քայլը։ Վերջին լուրերու համաձայն, Գերմանիա առաւարաթիւ զինուորներ եւ մեքենաշարժ ուժեր համախմբած է Հոլանտայի եւ Պելճիոյ սահմաններուն վրայ։ Միւս կողմէ Անգլիա կը սպառնայ աւելի խիստ հսկողութեան մը ենթարկել երկու երկիրներուն արտածումները։ Կը կարծուի թէ այս պարագաներն ալ կապ ունին երկու վեհապետներուն նախաձեռնութեան հետ։

**** Պելճիոյ թագաւորը Լա Հէյ հասնելով, իր արտաքին նախարարին եւ թիկնապահին հետ, ուղղակի արքայական պալատ գնաց, ուր Վիլհելմինա թագուհին կը սպասէր իր արտաքին նախարարին հետ։ Երկու վեհապետները եւ իրենց խորհրդականները անմիջապէս առանձնացան քանի մը ժամ, բացարձակապէս դաղտնի պահելով ամէն բան։ Թագաւորը եւ իր նախարարը արքայական պալատին մէջ դիչերեցին եւ խօսակցութիւնները վերսկսան յաջորդ առտու։ Կէս օրէն վերջ ժամը 2ին Պելճիոյ թագաւորը Պրիւսէլ մեկնեցաւ, զօրավարի համազգեստով։*

Միեւնոյն օրը Հոլանտա նոբէն զգուշական միջոցներ ձեռք առաւ, պաշարման վիճակ յայտարարելով մնացեալ երեք նահանգներուն մէջ եւ զգաստացնելով ամէն երթեւեկ Լիմպուրկի շրջանին մէջ, գետի թէ ջրանցքի վրայ (նեղ ցցուածք մը որ կ'երկարի դէպի Պելճիա, հարաւային - արեւմտեան կողմէն)։

**** Ահաւասիկ երկու վեհապետներուն կողմէ պատերազմիկ պետութեանց ուղղուած հեռագիրը ։*

— « Ամբողջ աշխարհի համար անճկալից պահու մը, երբ դեռ իր բովանդակ արհաւիրքով սկսած չէ պատերազմը արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, մենք համոզուած ենք թէ մեր պարտականութիւնն է անդամ մը եւս բարձրացնել մեր ձայնը։ Պատերազմիկ կողմերը վերջերս յայտարարած էին թէ բոլորովին հակառակ չեն քննելու գտնելու արդար հաչտութեան մը բանաւոր հիմերը։ Մեզի կը թուի թէ ներկայ պարագաներուն մէջ երկու կողմերուն համար ղժուար է յարաբերութեան մէջ մտնել իրարու հետ, ճշդորոչն յայտնելու եւ մօտեցնելու համար իրենց տեսակէտները։ Իրրեւ վեհապետները երկու չեզոք երկիրներու, որոնց երկուքն ալ չատ լաւ յարաբերութիւններ ունին իրենց բոլոր դրացիներուն հետ, մենք պատրաստ ենք ընծայելու մեր միջնորդութիւնը։ Եթէ երկու կողմերը կը հաւանին, մենք պատրաստ ենք մեր տրամադրելի բոլոր միջոցներով դիւրացնելու որ եւ է առաջարկ եւ մեր կարելին ի գործ դնելու, բարեկամական հասկացողութեամբ մը, փնտռել - գտնելու համար հաշտեցնութեան մը տարրերը։ Կը կարծենք թէ մեղի կ'ինյայ այս պարտականութիւնը, յանուն մեր ժողովուրդներուն բարօրութեան եւ բովանդակ աշխարհի չահերուն, եւ կը յուսանք թէ մեր առաջարկը պիտի ընդունուի, եւ այսպէս առաջին քայլը պիտի առնուի, տեւական խաղաղութեան մը ճամբուն վրայ»։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆՈՐ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՅԱՄԱՔԻ ԵՒ ԾՈՎԱՒ ՎՐԱՅ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան ։—

Զեկոյց թիւ **129**, նոյեմբեր **7**, առաւօտ ։— Գիչերը հանդարտ անցաւ ։ — Զեկոյց թիւ **130**, իրիկուն ։— Տեղական գործունէութիւն պահակախումբերու եւ հրետանիներու, ճակատի դանազան մասերուն վրայ ։

**** Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնն ալ զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ Հիւսիսային ծովու հարաւային չրջանին մէջ, կարգ մը անգլիական մարտանաւեր եւ երկու լեհական թորպիլահալածներ կռիւ բռնուեցան գերմանական օդանաւերուն հետ։ «Մեր մարտանաւերէն ոչ մէկը վնաս կրեց։ Ցայտնի չեն թշնամիին կրած կորուստները »։*

**** Ֆրանսացիները ետ մղեցին 50 հոգինոց երկու գերմանական զօրախումբերու յարձակումները, Սարլուիի արեւելեան կողմը։*

« Փոխիւլէռ»ի զինուորական աշխատակիցը խօսելով արեւմտեան ճակատի զինուորական գործողութեանց մասին, կը գրէ ։— Գերմանացիները իրենց ուժը թափեցին Ֆորպաքի վրայ, բայց չկրցան գրաւել քաղաքը։ «Այն դէպքը որ երէկ զրոյցներու տեղի տուաւ Փարիզի մէջ, հետեւեալն է ,— Գերմանացիները գրաւած են Ֆորպաքի զօրանոցները։ Բայց այդ զօրանոցները չատ հեռու են քաղաքէն եւ սպարապետութիւնը, միչտ խնայելով զինուորներու կեանքը, յարմար չէ դատած կռիւ սարքել ատոր համար» (գրաֆֆուած)։

**** Անգլիական կառավարութիւնը նոր միջոցներ ձեռք առաւ, սաստկացնելու համար Գերմանիոյ պաշարումը, խափանելով թէ արտածումներու եւ թէ ներածումներու փոխադրութիւնը ։*

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

« Զգայացուն » ամսագրի մը՝ պատերազմի 66րդ օրը (երեքչաբթի)։ Պելճիոյ երիտասարդ արքան, Լէոփոլտ, որ երկուչաբթի օր յանկարծ Լա Հէյ գացած էր, եւ ոշլանտայի ալեհեր թագուհին, Վիլհելմինա, գլուխ գլխի տալով, կոչ մը ուղղեցին պատերազմիկներուն, որպէսզի հաչտութիւն կնքեն։ Այս առթիւ իրենց պատրաստակամութիւնը կը յայտնեն միջնորդելու եւ ճամբան հարթելու ։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ գերմանական ներչնչումներու վերագրելով այս ձեռնարկը, Հիթլէրի հաչտութեան վերջին փորձը կը նկատեն դրեթէ։ Ամէն պարագայի մէջ, խորապէս նչանակալից է երկու փոքր պետութեանց այս նախաձեռնութիւնը եւ ճչմարիտ օրհնութիւն մը պիտի ըլլայ, եթէ յաջողի։

Ուչագրաւ է որ նոյն օրը Անգլիոյ արտաքին նախարարն ճառ մը խօսեցաւ դիչերանց, ժամը 9.15ին, պարզելով Դաչնակիցներուն «պատերազմի նպատակները»։ Լորտ Հալիֆաքս արդէն իր չաբաթական դեկուցումը պիտի տար այսօր, լորտերու ժողովին մէջ։ Արդ, ինչո՞ւ այս ձայնասփիւռ ճառը, վերջին պահուն , Պելճիոյ եւ Հոլանտայի վեհապետներուն նախաձեռնութենէն անմիջապէս վերջը։

Գործողութիւնները կը չարունակուին ծովու թէ ցամաքի վրայ կամ օդին մէջ։ Գերմանացիները երկու նոր յարձակումներ կատարեցին Ֆրանսական դիրքերուն դէմ, բայց եա մղուեցան։ Միեւնոյն առեն գերմանական օդանաւերը յարձակեցան բրիտանական տորմիղին վրայ, Հիւսիսային ծովուն մէջ։

Պալճաննէրէն եւ Թուրքիայէն հասած վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ դիւանագիտական մեքենան անընդհատ կը բանի Ռումանիոյ, Եուկոսլավիոյ, Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ մէջ։ Ռումանիա միչտ մտահոգ է Պեսարապիոյ եւ Տոպրուճայի մասին, մանաւանդ որ Պերլին եւ Մոսկուա նորէն իրենց ուչադրութիւնը կեդրոնացուցած են Պուլկարիոյ վրայ ։

ԱՆԳԼԻԱՑ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆ ԱԼ ԿԸ ԽՕՍԻ ՀԱՁՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Երկու հիմնական պայմաններ դնելով

«Մենք կը կռուինք ազատութեան համար»

Անգլիոյ արտաքին նախարարը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ երեքչաբթի գիչեր, պարզելով պատերազմի նպատակները եւ անուղղակի չօշափելով հաչտութեան խնդիրը։ Նախարարը յիչելով Պ. Ձէյմպրլէնի առաջին յայտարարութիւնը՝ պատերազմէն անմիջապէս վերջը, իրենց մղած պայքարի նպատակներու մասին, չարունակեց ։

— « Երկու խնդիրներ կը ներկայանան մեր աղէւ։ առաջին՝ ի՞նչ է մեր պայքարին նպատակը։ երկրորդ՝ կրնա՞նք իսկապէս վստահ ըլլալ թէ յաղթանակը տանելով ֆիզիքական ուժերու այս ընդհարման մէջ, պիտի յաջողինք իրականացնել այդ նպատակը։ Շատ մը չրջանակներու մէջ կը պնդեն որ Դաչնակիցները աւելի մեծ ճչդրտութեամբ սահմանեն պատերազմի նպատակները։ Կը նչանակէ թէ չատեր այդ հարցումին պատասխանը կը փնտռեն։ Պատասխանը յստակօրէն տրուած է ընդհանուր խօսքերով,— Մենք կը կռուինք ազատութիւնը պաչտպանելու համար։— Կը կռուինք խաղաղութեան համար։— Կը դիմագրաւենք մարտահրաւէրի մը որ կը սպառնայ մեր եւ ուրիչներու ապահովութեան։— Կը պաչտպանենք բոլոր աղդերուն իրաւունքը՝ ինքնավար կեանք մը ապրելու։— Կը կռուինք այն մեթոտին դէմ որ կ'ուզէ օրէնքին տեղ բռնի ուժը հաստատել միջազգային յարաբերութեանց մէջ։— Կը կռուինք դաչնադիրներու սրբութեան բռնաբարման եւ խոստմնազանցութեան դէմ ։ Մենք սորվեցանք թէ Եւրոպան պիտի չկրնայ մչակել խաղաղութեան արուեստները, մինչեւ որ Գերմանիա ըմբռնէ թէ այլեւս թոյլ պիտի չտրուին նախապատմական պարբերական արարքները։ Հետեւաբար, մեր վճիռը պիտի ըլլայ ոչ միայն ապագան պաչտպանել այն բռնութիւններէն զոր Գերմանիա կրել տուաւ Եւրոպայի, վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, այլեւ, որ չափ որ կրնանք, զարմանել այն վնասը զոր Գերմանիա յաջորդաբար պատճառեց իր տակաւ զրացիներուն։ Հետեւաբար մենք կը կռուինք պահպանելու համար օրէնքին եւ պատեհութեան տիրապետութիւնը մարդէ մարդ եւ քաղաքակիրթ պետութիւններու մեծ ընկերութեան միջեւ եղած յարաբերութեանց մէջ։ Երբ աչքի առջեւ կը բերեմ այն օրերը ուր կը յանձինք անորոչութեան մոայլ հովիտին մէջ, իմ խիղճս կը վկայէ թէ միայն գերագոյն անպատուութեան մը դնով կրնայինք խուսափիլ պատերազմէն։ Այսօր այդ գերագոյն անպատուութիւնը ինչպէս եւ գերագոյն խելագարութիւնը կ'իյնան նախապատմական վրայ։ Գերմանական կառավարութեան գերագոյն անպատուութիւնը մերկապարանոց պարզուեցաւ աչխարհի առջեւ ։

«Այստեղ կուգամ երկրորդ հարցումին ,— կրնա՞նք իսկապէս վստահ ըլլալ թէ մեր նպատակին պիտի հասնինք, չահելով յաղթանակը։ Ուրիչ խօսքով, ի՞նչ պիտի ընենք յաղթանակէն վերջը։ Վարչապետը յայտարարեց թէ մենք վրէժխնդրական հաչտութիւն չենք ուզեր, թէ մենք չունինք հողային տենչեր եւ թէ ապագան յոյս չի կրնար ներչնչել, եթէ հաչտութեան դաչնագիրը կնքուի բանակցութեան եւ համաձայնութեան մեթոտէն տարբեր հիման մը վրայ։ Բայց մենք վճռած ենք, որքան կարելի է մարդկօրէն, թոյլ չտալ որ Եւրոպան նորէն մտանուի այս ողբերգութեան։ Այս առաջադրութեամբ, մենք մեր բովանդակ ազդեցութիւնն ի գործ պիտի դնենք, երբ ժամանակը գայ նոր աչխարհ մը կառուցանելու, որպէսզի ապահովուի բոլոր ազգերուն դրժածակցութիւնը մարդոց հաւասարութեան, արժանապատուութեան եւ փոխադարձ հանդուրժողութեան վրայ»։

Այստեղ լորտ Հալիֆաքս ակնարկելով դաչնակցային Եւրոպա մը հաստատելու ծրագրին, ազդարարեց թէ անցեալին դասերը կը հաստատեն որ կարելի չէ իսկապէս միջազգային դրութիւն մը հաստատել առանց անկախ պետութեանց։ «Թուղթի վրայ չինուած որեւէ ծրագիր չի կրնար դիմանալ, եթէ չի բխիր ժողովուրդներու ազատ կամքէն»։ Ցետոյ անտեղի գտաւ այն արտունչները որ կը յայտնուին պատերազմական գործողութեանց դանդաղութեան մասին։ Եւ եզրակացուց ։

— « Մարդկային կարողութենէն վեր է ըսել թէ երբ եւ ինչպէս պիտի կրնանք հաստատել թէ մեր նպատակին հասած ենք։ Մենք միացեալ, ամուր եւ անսասան, միտքով թէ սրտով »։

Հայ ժողովուրդին մչակոյթի տօնը

« Ա. Հայաստան» կը գրէ այս խորագրին տակ (21 հոկտ.).—

Երէկ, Հոկտեմբեր 20ին, Մոսկուայի մեծազոյն թատրոնին մէջ կատարուեցաւ հայ ժողովուրդին դարաւոր մչակոյթին եւ արուեստին տասնօրեայ ցուցադրութեան բացումը։

Հայ ժողովուրդը հազարամեակներու ընթացքին իր ստեղծած երգն ու եթժչտութիւնը, օտար պետութիւններու հալածանքներէն ու բարբարոսութիւններէն պահպանած մչակոյթի գանձերը՝ գրականութիւնն ու արուեստը, նկարչութիւնն ու քանդակագործութիւնը իր տաղանդաւոր զաւակներուն մի - ջոցով ցոյց կուտայ ներկայիս Մոսկուայի, ընկերվարութեան մայրաքաղաքի աչխատաւորութեան։

Ռուս ազատարար մեծ ժողովուրդի արուեստի կոթողին՝ Մեծ Թատրոնին ուղղուած են այսօր խորհրդային երկրի ժողովուրդներու ժպտուն նայուածքները։ Այդ հոյակապ թատրոնի բեմէն կը հնչէ վերածնեալ հայ ժողովուրդին ազատութեան եւ երջանկութեան երգը, անոր պայքարի երաժչտութիւնը, յաղթական քայլերդը ։

Այդ հոյակապ թատրոնին բեմէն առաջ առաջ հնչեր էին ուկրայնական մեղեդիները, վրացական լեզգինկան եւ ազէրի ժողովուրդին երգերը։ Այդ մեծ թատրոնին դահլիճին մէջ արձագանգեր էին Ուզբէկներու, Ղազախներու եւ Քրկըզներու երաժչտական ստեղծագործութիւնները։

Այսօր, Մոսկուայի բնակչութիւնը եւ խորհրդային բոլոր ժողովուրդները կը ծանօթանան հայկական արուեստին, հայ երիտասարդ Օփերային նուագումներուն ։

Հայաստանի օփերայական երաժչտութիւնը, անանձելով ժողովրդական երգի պարզ, անպաճոյճ ու խորապէս յուղիչ ակունքներէն, աճեր ու զարգացեր է երաժչտական մեծ վարպետներուն չունչով, որոնք կը կոչուին Ա. Սպէնդիարեան (Ալմաստ), Ա. Տիգրանեան (Անուչ), Բարո Մտեփանեան (Լուսաբացին)։

Առաջին հայկական պարախաղը (երջանկութիւն) ստեղծած է Արամ Խաչատրեան, իր տաղանդով պատկերացնելով հայ ժողովուրդին երջանկութիւնը այնքան լաւատես, այնքան կենսուրախ երաժչտութեամբ։

Հայկական դաչնամուտգ, սրտայոյզ երաժչտութիւնը արտայայտութիւնն է հայ ժողովուրդին զաւակներուն եւ ապրումներուն։ Ան կ'արտայայտէ հայ ժողովուրդին յոյզերը, երբ ժողովուրդը կ'ապրէր օտար լուծի տակ կամ երբ յաղթական պայքար կը մղէր բռնութեան դէմ իր ազատ գոյութեան իրաւունքին համար։ Երեւանի օփերայի եւ պարարուեստի Սպենդիարեան Թատրոնի չնորհալի արուեստագէտները պարծանքով պիտի կատարեն իրենց դերը՝ ցուցադրելու համար հայ ժողովուրդին հրաչալի արուեստը։

Նշանակալից շարժումներ Պալճաններու եւ Թուրքիոյ մէջ

Գերմանական կառավարութիւնը Պերլին հրաւիրեց Եուկոսլավիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցիչները, տնտեսական բանակցութիւններ կատարելու համար ։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ լարուած ուչադրութեամբ կը հետեւին Ցոն Փափէնի գործունէութեան՝ Պալքաններու մէջ։ Մինչ Իտալիա առ այժմ դէպքերուն կը հետեւի իրրեւ դիտող, Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Ռ. Մոլոթեան եւ Պալքանեան պետութեանց քաղաքագէտները կրկնապատկած են իրենց գործունէութիւնը։ Բայց բոլորին ուչադրութիւնը կեդրոնացած է Ցոն Փափէնի վրայ։ Անգարայի զերման դեսպանը Պելկրատի ճեպընթացը փախցնելէ վերջ, Սոֆիայի մէջ ալ Պոլսոյ ճեպընթացը փախցնելով, դանազան գործեր կատարեց եւ մանաւանդ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պուլկարիոյ վարչապետին հետ։ Ապա մեկնեցաւ Անգարա ։

Անգարայի եւրոպական դեսպանը Պելկրատ հասնելով, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին նախարարին հետ, Պալքանեան Համաձայնութեան ապագայի մասին։

Մինչ այս մինչ այն, Պուլկարիոյ դիրքը մեծ կասկածներ կը ներչնչէ իր դրացիներուն, մանաւանդ այն չերմ չնորհաւորութիւններէն վերջը որ փոխանակուեցան Պուլկարիոյ թագաւորին եւ Սոֆիայի խորհրդային նոր դեսպանին միջեւ։ Պուքրէչի մէջ այն համոզումն ունին թէ Ռ. Մոլոթեան եւ Պուլկարիոյ սերտ յարաբերութիւնները լուրջ վտանգ մը կը կազմեն Ռումանիոյ համար, թէ Պեսարապիոյ եւ թէ Տոպրուճայի մասին։

Վիթխարի զուտարներ պատերազմի համար

Ինչպէս հաղորդած էինք, անգլիական կառավարութիւնը որոչած է 500 միլիոն ոսկիի փոխառութիւն կնքել, ի հաչիւ պատերազմական ծախքերու ։ Մանրամասնութիւնները ճչդուած չեն տակաւին։ Հաւանաբար տոկոսը պիտի ըլլայ 3 առ հարիւր։ Անգլիոյ երկրորդ մեծազոյն փոխառութիւնը պիտի ըլլայ այս, պատերազմի համար։ 1917ին ալ կառավարութիւնը 800,000,000 ոսկի պահանջեց եւ անմիջապէս արձանագրուեցաւ։

Կառավարութիւնը ուրիչ հոգ մը եւս ունի,— ինչպէս տոլար եւ այլ օտար դրամներ ճարել, արտաքսմանի գնումները վճարելու համար։ Իրագեկներ կը հաւատան թէ Անգլիա մեծաքանակ պահեստի դումարներ ունի Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի մէջ, ինչպէս եւ 580 միլիոն տոլարի հաչուեթղթացներ ամերիկեան դրամատուներու մէջ եւ մօտաւորապէս 1,700,000,000 տոլարի արժեթուղթեր։ Այս դումարներուն վրայ աւելցնելով Ֆրանսայի 3,035,000,000 տոլարի ոսկեդրամը, ինչպէս եւ 500 միլիոն տոլարի հաչուեթղթացը, միայն Ամերիկայի մէջ չահու դրուած արժեթուղթերը եւայլն, Դաչնակիցները, կ'ունենան լայն միջոցներ, պատերազմը չարունակելու համար։ Ուրիչ դումար մը եւս կը կազմէ երկու պետութեանց ոսկեհանքերուն տարեկան արտադրութիւնը, մօտ 730,000,000 տոլար ։

ՀՐՁԻԳ ՌՈՒՄԲԵՐ ձգուեցան Լոնտոնի կարգ մը նամակատուփերուն մէջ եւ պայթելով փճացուցին նամակներն եւ կապոցները ։

ՀԻՆԳ ՖՐԱՆՔՈՆՈՑ մեռաղ դրամները այլեւս անարժէք պիտի համարուին, եթէ փոխանակուած չըլլան մինչեւ նոյեմբեր 10։

(Աւրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Ոտքով ու ոտաբոբիկ Եվրոպայում

Ա. Ս. Պուշկինի հանճարեղ ստեղծագործությունների հրատարակության 100-ամյակի առթիվ

Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունները, որոնք ներկայացնում են ռուսական գրականության ոսկե ֆոնդը, ներթափանցել են աշխարհի բոլոր ծայրերը։ Նրանք ներկայացված են ամենատարբեր լեզուներով։ Պուշկինի ստեղծագործությունները թարգմանվել են նաև հայերեն։ Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունների հրատարակության 100-ամյակի առթիվ Երևանում լույս է տեսել Պուշկինի ստեղծագործությունների ժողովածուն։

Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունները ներկայացված են նաև ֆրանսերեն, անգլերեն, գերմաներեն, իսպաներեն, իտալերեն, լեհերեն, չեխերեն, սլովակերեն, սերբերեն, հունգարերեն, ռումիներեն, բուլղարերեն, վրացերեն, ադրբեջաներեն, ղազախերեն, ուզբեկերեն, թուրքմեներեն, ղրղզերեն, տաջիկերեն, ղրիմի թաթարերեն, ինչպես նաև էսպերանտո լեզվով։

Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունները հրատարակվել են նաև ասորերեն, արաբերեն, պարսկերեն, թուրքերեն, ինչպես նաև ճապոներեն, չինարեն, կորեերեն, վիետնամերեն, մոնղոլերեն, բուրյաթերեն, կալմիկերեն, թաթարերեն, ուդմուրտերեն, մարիերեն, չուվաշերեն, մորդովերեն, կոմիերեն, յակուտերեն, ինչպես նաև ուկրաիներեն, բելոռուսերեն, էստոներեն, լատվիերեն, լիտվերեն, ֆինլանդերեն, հոլանդերեն, դանիերեն, շվեդերեն, նորվեգերեն, պորտուգալերեն, կատալոներեն, ռետորոմաներեն, ալբաներեն, հունարեն, վրացերեն, ադրբեջաներեն, ղազախերեն, ուզբեկերեն, թուրքմեներեն, ղրղզերեն, տաջիկերեն, ղրիմի թաթարերեն, ինչպես նաև էսպերանտո լեզվով։

Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունները հրատարակվել են նաև ասորերեն, արաբերեն, պարսկերեն, թուրքերեն, ինչպես նաև ճապոներեն, չինարեն, կորեերեն, վիետնամերեն, մոնղոլերեն, բուրյաթերեն, կալմիկերեն, թաթարերեն, ուդմուրտերեն, մարիերեն, չուվաշերեն, մորդովերեն, կոմիերեն, յակուտերեն, ինչպես նաև ուկրաիներեն, բելոռուսերեն, էստոներեն, լատվիերեն, լիտվերեն, ֆինլանդերեն, հոլանդերեն, դանիերեն, շվեդերեն, նորվեգերեն, պորտուգալերեն, կատալոներեն, ռետորոմաներեն, ալբաներեն, հունարեն, վրացերեն, ադրբեջաներեն, ղազախերեն, ուզբեկերեն, թուրքմեներեն, ղրղզերեն, տաջիկերեն, ղրիմի թաթարերեն, ինչպես նաև էսպերանտո լեզվով։

Պատերազմի վերջին տարում

Ռուսերեն է թարգմանվել Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի պատգամավոր Ժան Կասուի «Պատերազմի վերջին տարում» գիրքը։ Հեղինակը ներկայացնում է Ֆրանսիայի ներքաղաքական կյանքի իրադարձությունները 1917 թվականի հունվարից մինչև 1918 թվականի նոյեմբերը։ Գրքում հեղինակը ներկայացնում է Ֆրանսիայի ներքաղաքական կյանքի իրադարձությունները 1917 թվականի հունվարից մինչև 1918 թվականի նոյեմբերը։

Ոտքով ու ոտաբոբիկ Եվրոպայում

Ա. Ս. Պուշկինի հանճարեղ ստեղծագործությունների հրատարակության 100-ամյակի առթիվ

Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունները, որոնք ներկայացնում են ռուսական գրականության ոսկե ֆոնդը, ներթափանցել են աշխարհի բոլոր ծայրերը։ Նրանք ներկայացված են ամենատարբեր լեզուներով։ Պուշկինի ստեղծագործությունները թարգմանվել են նաև հայերեն։ Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունների հրատարակության 100-ամյակի առթիվ Երևանում լույս է տեսել Պուշկինի ստեղծագործությունների ժողովածուն։

Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունները ներկայացված են նաև ֆրանսերեն, անգլերեն, գերմաներեն, իսպաներեն, իտալերեն, լեհերեն, չեխերեն, սլովակերեն, սերբերեն, հունգարերեն, ռումիներեն, բուլղարերեն, վրացերեն, ադրբեջաներեն, ղազախերեն, ուզբեկերեն, թուրքմեներեն, ղրղզերեն, տաջիկերեն, ղրիմի թաթարերեն, ինչպես նաև էսպերանտո լեզվով։

Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունները հրատարակվել են նաև ասորերեն, արաբերեն, պարսկերեն, թուրքերեն, ինչպես նաև ճապոներեն, չինարեն, կորեերեն, վիետնամերեն, մոնղոլերեն, բուրյաթերեն, կալմիկերեն, թաթարերեն, ուդմուրտերեն, մարիերեն, չուվաշերեն, մորդովերեն, կոմիերեն, յակուտերեն, ինչպես նաև ուկրաիներեն, բելոռուսերեն, էստոներեն, լատվիերեն, լիտվերեն, ֆինլանդերեն, հոլանդերեն, դանիերեն, շվեդերեն, նորվեգերեն, պորտուգալերեն, կատալոներեն, ռետորոմաներեն, ալբաներեն, հունարեն, վրացերեն, ադրբեջաներեն, ղազախերեն, ուզբեկերեն, թուրքմեներեն, ղրղզերեն, տաջիկերեն, ղրիմի թաթարերեն, ինչպես նաև էսպերանտո լեզվով։

Պատերազմի վերջին տարում

Ռուսերեն է թարգմանվել Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի պատգամավոր Ժան Կասուի «Պատերազմի վերջին տարում» գիրքը։ Հեղինակը ներկայացնում է Ֆրանսիայի ներքաղաքական կյանքի իրադարձությունները 1917 թվականի հունվարից մինչև 1918 թվականի նոյեմբերը։ Գրքում հեղինակը ներկայացնում է Ֆրանսիայի ներքաղաքական կյանքի իրադարձությունները 1917 թվականի հունվարից մինչև 1918 թվականի նոյեմբերը։

Ոտքով ու ոտաբոբիկ Եվրոպայում

Ա. Ս. Պուշկինի հանճարեղ ստեղծագործությունների հրատարակության 100-ամյակի առթիվ

Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունները, որոնք ներկայացնում են ռուսական գրականության ոսկե ֆոնդը, ներթափանցել են աշխարհի բոլոր ծայրերը։ Նրանք ներկայացված են ամենատարբեր լեզուներով։ Պուշկինի ստեղծագործությունները թարգմանվել են նաև հայերեն։ Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունների հրատարակության 100-ամյակի առթիվ Երևանում լույս է տեսել Պուշկինի ստեղծագործությունների ժողովածուն։

Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունները ներկայացված են նաև ֆրանսերեն, անգլերեն, գերմաներեն, իսպաներեն, իտալերեն, լեհերեն, չեխերեն, սլովակերեն, սերբերեն, հունգարերեն, ռումիներեն, բուլղարերեն, վրացերեն, ադրբեջաներեն, ղազախերեն, ուզբեկերեն, թուրքմեներեն, ղրղզերեն, տաջիկերեն, ղրիմի թաթարերեն, ինչպես նաև էսպերանտո լեզվով։

Ա. Ս. Պուշկինի ստեղծագործությունները հրատարակվել են նաև ասորերեն, արաբերեն, պարսկերեն, թուրքերեն, ինչպես նաև ճապոներեն, չինարեն, կորեերեն, վիետնամերեն, մոնղոլերեն, բուրյաթերեն, կալմիկերեն, թաթարերեն, ուդմուրտերեն, մարիերեն, չուվաշերեն, մորդովերեն, կոմիերեն, յակուտերեն, ինչպես նաև ուկրաիներեն, բելոռուսերեն, էստոներեն, լատվիերեն, լիտվերեն, ֆինլանդերեն, հոլանդերեն, դանիերեն, շվեդերեն, նորվեգերեն, պորտուգալերեն, կատալոներեն, ռետորոմաներեն, ալբաներեն, հունարեն, վրացերեն, ադրբեջաներեն, ղազախերեն, ուզբեկերեն, թուրքմեներեն, ղրղզերեն, տաջիկերեն, ղրիմի թաթարերեն, ինչպես նաև էսպերանտո լեզվով։

Պատերազմի վերջին տարում

Ռուսերեն է թարգմանվել Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի պատգամավոր Ժան Կասուի «Պատերազմի վերջին տարում» գիրքը։ Հեղինակը ներկայացնում է Ֆրանսիայի ներքաղաքական կյանքի իրադարձությունները 1917 թվականի հունվարից մինչև 1918 թվականի նոյեմբերը։ Գրքում հեղինակը ներկայացնում է Ֆրանսիայի ներքաղաքական կյանքի իրադարձությունները 1917 թվականի հունվարից մինչև 1918 թվականի նոյեմբերը։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵԼԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Եգիպտոս եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ
10
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI
10 Novembre
1939

ԺԵ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4192

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ ՀԱՁՏՈՒԹԵԱՆ ՍՈՒՋԱՐԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Պելժիոյ եւ Հոլանտայի վեհապետներուն հաչտութեան առաջարկին առթիւ, Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ դերմանական կառավարութիւնը որոշ պահանջներ ներկայացուցած է Հոլանտական կառավարութեան, քանի մը օր առաջ։ Այդ աղբիւրներուն համաձայն, Գերմանիոյ պահանջները ուղղակի սպառնալիք մը կը կազմէին Հոլանտայի դէմ, եւ ատոր համար էր որ Վելհելմինա թագուհին անհրաժեշտ նկատեց անմիջապէս խորհրդակցիլ Պելժիոյ վեհապետին հետ։ «Թան» եւս այս կարծիքն ունի, ինչպէս կը հաստատեն հետեւեալ տողերը.— « Պատճառներ կան հաւատալու թէ վերջին քանի մը օրերու ընթացքին Գերմանիա բացորոշ սպառնալիք մը ուղղած է Պելժիոյ եւ Հոլանտայի, սպառնալիք մը որուն ուժ կուտար նացի մամուլին բուռն պայքարը այս երկու երկիրներուն դէմ»։

Իրազեկներու կարծիքով, այս սպառնալիքները կապ ունին արեւմտեան ճակատի գործողութեանց աշխուժացման հետ։ Գերմանիա ստուարաթիւ մեքենաշարժ ուժեր կեդրոնացնելով Հոլանտայի սահմանագլուխին վրայ, թերեւս կը խորհի յարձակիլ Մաժինոյի գծին դէմ, միեւնոյն ատեն Հոլանտա եւ Պելժիա արշաւելով, անշարժութեան դատապարտելու համար Ֆրանսական զօրքը։

Ամէն պարագայի մէջ, Հոլանտա եւ Պելժիա մտահոգութեամբ կը հետեւին կացութեան ելեւէջներուն։ Առաջինը զօրացնելով արհեստական ողողումներու ծրագիրը, ուրիշ արտակարգ միջոցներ եւս ձեռք առաւ։ Իսկ Պելժիա, որ շաբաթներէ ի վեր բարձրագոյն ատոմիճանին հասցուցած է իր զինուորական պատրաստութիւնները, չորեքշաբթի օր բռնագրաւման ենթարկեց տակաւին ազատ մնացած հանրակառքերը եւ ինքնաշարժները։ Ժողովուրդը խոր մտահոգութեան մատնուած է, եւ մամուլը չի ծածկեր կացութեան ծանրութիւնը։

*** Երկու վեհապետներուն հաչտութեան առաջարկը մեծ զարմանք պատճառեց Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ։ Բայց եւ այնպէս երկու կառավարութիւնները կը խորհրդակցին, յարմար պատասխանը տալու համար։ Մամուլը սկեպտիկ է ձեռնարկին յաջողութեան մասին, դիտել տալով թէ լուրջ փոփոխութիւն մը կատարուած չէ կացութեան մէջ։ «Թան» զործնական պատեհութիւններ չեռնարկին յաջողութեան համար, անդամ մը եւս կը յայտարարէ.— «Անկարելի է ըմբռնել հաչտութիւն մը որ հիմնուած պիտի չըլլայ Լեհաստանի կործանման փաստին վրայ»։ Ուրիշ թերթեր աւելի յոռետես կ'երեւան, զերմանական ճնշումին վերագրելով երկու վեհապետներուն նախաձեռնութիւնը։ Իսկ Լէոն Պլում ժխտելով այս տեսակէտը եւ առանց հետապքրքրուելու չարժանութիւններով, լուրջ քննութեան արժանի կը դտնէ ձեռնարկը։ Այս առթիւ կը յիշէ թէ Պ. Զէյմպըլէն եւ Պ. Տալատիէ «փոխն ի փոխը կրկնեցին թէ ոչ Անգլիա, ոչ ալ Ֆրանսա Լվայրկեան իսկ պիտի չերկարաձգեն պատերազմը, ոչ Անգլիա, ոչ ալ Ֆրանսա պիտի չփակեն իրենց ականջը, եթէ առաջարկուի քննել «արդար խաղաղութեան մը բանաւոր հիմերը»։ (Երկու վեհապետներուն խօսքն է այս վերջինը)։

Լոնտոնի թերթերը համակրանք յայտնելով հանդերձ, դիտել կուտան թէ կարելի չէ բանակցիլ նախապարձակ պատերազմի մը հետ որ երբեք արդարութիւն չի յայտներ զարմանալու իր պատճառած վնասները։ «Տէյլի Թելկրաֆ»ի կարծիքով, պատերազմը կրնայ վերջանալ միայն պատուաւոր հաչտութեամբ մը։

Իտալիոյ մէջ ալ թերահաւատ են ձեռնարկին յաջողութեան մասին։ Նոյնպէս Մ. Նահանգներուն մէջ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՁՆՇՈՒՄԸ ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ԵՒ ՊԵԼԺԻՈՅ ՎՐԱՅ

«ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆՔ ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ՃՇՐԱԻՆԱԿԵԼՈՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ» *(Հիթլէր)*

— ✻ —

Հիթլէրական վերջերուններու աւանդական հաւաքոյթը, որ տեղի կ'ունենայ տօնելու համար 1923 Նոյեմբեր 9ի արշաւին տարեդարձը, կատարուեցաւ չորեքշաբթի դիշեր, Միւնիխի պատմական դարեկրպատուի մէջ։ Այս առթիւ կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ Հիթլէր, մանաւորապէս յարձակելով Անգլիոյ վրայ։ Ճառը տեւեց 55 վայրկեան, որուն 45 վայրկեանը յատկացուած էր ապացուցանելու թէ պատերազմին պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վրայ։ Ահաւասիկ իր ամէնէն նշանակալից յայտարարութիւնները, համաձայն տեղական թերթերու հրատարակութեանց.

— « Ես վճռած եմ վրկել գերման ժողովուրդին կեանքը եւ ապահովութիւնը։ Ես երբեք ամբարտաւանութիւնը չունեցայ միջամտելու անգլիական կամ ֆրանսական չահերուն. բայց Անգլիա այժմ կը յայտարարէ թէ ինք պատասխանատու է ազգերու ճակատագրին համար։ Եթէ Անգլիացիները կ'ըսեն թէ իրենց սահմանագլուխը կը դտնուի Հոլանտի վրայ, այն ատեն ես կը պատասխանեմ.— Նայեցէք որ չուտ վերադառնաք թէյդի ափը, այլապէս պիտի ստիպուինք օգնել ձեզի, ձեր վերադարձին համար։ Բրիտանիա կ'ըսէ թէ պատրաստուած է երեք տարուան պատերազմի մը համար։ Պատերազմը պայթած ատեն ես հրաման տուի մարաչախտ կէօրինկի որ ամէն բան պատրաստէ հնդամեայ պատերազմի մը համար։ Ոչ թէ անոր համար որ կը հաւատամ թէ պատերազմը այդքան երկար պիտի տեւէ, այլ որովհետեւ ես երբեք անճշմարտութիւն պիտի չըլլամ։ Մենք պիտի ցուցնենք այդ ճէնթլմէններուն թէ ի՛նչ կրնայ ընել 80 միլիոն ժողովուրդի ուժը, եթէ դեկավարուի մէկ կամքով եւ մէկ առաջնորդով։ Անչուչտ զոհեր պիտի ըլլան, բայց մեր յաղթանակը վճռական պիտի ըլլայ։ Լեհական պատերազմը հաստատեց Գերմանիոյ դարբնած պատերազմական գործիքներուն արժէքը։ Ես կրնամ վստահեցնել ձեզ թէ անոնք պիտի չկրնան յաղթել մեզի, ոչ զինուորական տեսակէտով, ոչ ալ տնտեսապէս։ Միայն մէկ յաղթական պիտի ըլլայ այս պատերազմին մէջ եւ այդ յաղթականը մենք պիտի ըլլանք։ Մենք կը կռուինք մեր ժողովուրդին ապահովութեան եւ կենսական տարածութեան համար»։

Հիթլէր այս առթիւ յիշելով Մ. Միւնխեան հետ կնքուած համաձայնութիւնը, ըսաւ թէ իր կարծիքով ոչ թէ դիւանագիտութեան, այլ բանականութեան յաղթանակն է այդ։ Եւ եզրակացուց թէ «նախախնամութիւնը օգնութեան յաղթական է այդ։ Եւ եզրակացուց թէ «նախախնամութիւնը օգնած է Գերմանիոյ»։

*** Այս հաւաքոյթին առթիւ, «Տէյլի Էքսփրէս» հետեւեալ հեռագիրը հրատարակեց, Միւնխենէն.— Հիթլէրի մեկնելէն քիչ վերջը պայթիւն մը տեղի ունեցաւ գարեջրատան մէջ։ Քանի մը հոգի մեռան։ Մանրամասնութիւններ կը պակսին։ Չի գիտցուիր թէ պայթիւնը կազմակերպուած մահափո՞րձ մըն էր։

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Հաշտութեան առաջարկը, զոր մէջտեղ դրին Պելժիոյ թագաւորն ու Հոլանտայի թագուհին, սրտագին կոչ մը ուղղելով պատերազմիկ պետութեանց, լրջօրէն կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները։ Թէեւ իրազեկները չատ մեծ հաւատք չունին ձեռնարկին յաջողութեան մասին, բայց եւ այնպէս լուրջ քննութեան արժանի կը համարուի երկու վեհապետներուն այնքան մարդասիրական նախաձեռնութիւնը։ Կ'ըսուի թէ Հիթլէր պիտի պատասխանէ, իսկ դաշնակից կառավարութիւնները սկսան խորհրդակցիլ, պատշաճ պատասխանը տալու համար։ Պ. Զէյմպըլէն երէկ այս խնդիրն ալ պիտի չօշափէր իր ճառին մէջ։ Լէոն Պլում իր երէկուան խմբագրականին մէջ համակրութեամբ կ'արտայայտուի եղած առաջարկի մասին։ Գլխաւոր դժուարութիւնը այն է որ Գերմանիոյ ներկայ կառավարութիւնը վստահութիւն չի ներշնչեր. իսկ Հիթլէր ոչ միայն հրաժարելու միտք չունի, այլ եւ նոր ճառով մը կ'աղդարարէ թէ պատրաստ են պատերազմը չարունակելու հինգ տարի...

Գերմանական ճնշումը կը սաստկանայ Հոլանտայի եւ Պելժիոյ վրայ, զինուորական համախմբումներով եւ դիւանագիտական ազդարարութիւններով։ Երկու փոքրիկ երկիրները նոր միջոցներ ձեռք առին, պաշտպանելու համար իրենց հողային ամբողջութիւնը եւ անկախութիւնը։

Թուրքիոյ ազգ. մեծ ժողովը չորեքշաբթի օր նիստ դումարելով, միաձայնութեամբ (360 երեսփոխան) վաւերացուց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ կնքուած դաշնագիրները։ Այս առթիւ ջերմագին ճառեր խօսուեցան։

Փոխադարձ ռմբակոծութիւնը կը չարունակուի արեւմտեան ճակատին վրայ։ Ֆրանսական զօրքը եւս մղեց կարդ մը նոր յարձակումներ։

Մոսկուա եւ Հռոմ գլխաւոր ճակատամարտի մը բռնուած են այս միջոցին։ Իտալական մամուլը չանթեր կը տեղայ Ֆ. Միւսեան դէմ, մեղադրելով զայն թէ կը չահագործէ պատերազմը եւ նոր փոթորիկներ կը սարքէ։ Իսկ Գ. Միջազդայինը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որ խաղաղութեան եւ արդարութեան միակ ճշմարիտ ախոյեան կը հռչակէ Ֆ. Միւսիսը ...

Պալքանեներու մէջ կացութիւնը կը մնայ միշտ անորոշ։ Ռուսական ճնշում մը լուրջ մտահոգութիւններ կը պատճառէ Ռումանիոյ եւ Թուրքիոյ, ինչպէս եւ Իտալիոյ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԹՆԴԱՆՕԹՆԵՐԸ ԱՆԸՆԴՀԱՏ ԿԸ ԳՈ՞ՅԵՆ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան.—

Ձեկոյց թիւ **131**, Նոյեմբեր **8**, առաւօտ.— *Ցարաճուն գործունէութիւն յատկապահ օդորմասներու։ Տեղական հրետանագործութիւն։*

Ձեկոյց թիւ **132**, իրիկուն.— *Սովորական գործունէութիւն ճակատին վրայ։*

*** Տեղական թերթերու դինուորական աշխատակիցները կը գրեն թէ Գերմանացիները արշաւներ եւ թնդանօթաձգութիւններ կատարեցին Մոզէլէն Օրէնթալ, խլելով երեք չաբթուան անչարժութիւնը։ Առաջին յարձակումը ետ մղուեցաւ Մոզէլի արեւելեան կողմը։ Երկրորդը, որ աւելի լայն հանդամանք ունէր, ետ մղուեցաւ Մոզէլէն 20 քիլոմեթր դէպի արեւելք։ Ետ մղուեցաւ երրորդ յարձակումն ալ, Օրէնթալի արեւելեան կողմը։ Այս յարձակումներուն աւելի դերմանական հրետանին անդադար կը ռմբակոծէր ֆրանսական դիրքերը, իսկ ուրիշ մարակոցներ կրակ կը տեղային, չէզոքացնելու համար պաշտպանները։ Ամէն անդամուն ալ Ֆրանսացիները օդնական ուժեր հասցնելով կեցուցին յարձակողները։

Օդը գեղեցիկ ըլլալով, բազմաթիւ հետազօտութիւններ կը կատարուին երկու կողմէն ալ։ Այս առթիւ կ'ըսուի թէ երկուշաբթի օր վար առնուած դերմանական օդանաւերուն թիւն է 11, եւ ոչ թէ ինը։

« Նիւ Եորք Հէրըլտ » երէկ հրատարակած էր գերմանական սպարապետութեան դեկոյցը, որ կ'ըսէ թէ նոյեմբերի առաջին չաբթուն վար առնուեցան ինը թշնամի օդանաւեր եւ երկու գերմանական սաւառնակներ, իսկ երեք հատ ալ մէջտեղ չկան։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, անգլիական սաւառնակ մը վար առնուած է Հռենոսի մօտ, մէկ ֆրանսական՝ Ցոլքինկէնի մօտ եւ երեք հատ ալ՝ Սարլուքէրնի մօտ։

*** Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը դեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ «քանի մը չաբթի առաջ արկածով պայթիւն մը տեղի ունեցաւ անգլիական «Օքսլի» սուզանաւին մէջ եւ 49 հոգի մեռան»։

Անգլիոյ ծովային նախարարը, Պ. Չըրչիլ, ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, ազդարարեց թէ «երկար եւ անողոք պայքար մը» մղելու ատիկ ունած են գերմանական սուզանաւերուն դէմ եւ թէ պատերազմի ընթացքին ոչ մէկ առեն ծովերը բացարձակապէս ապահով պիտի ըլլան, թէեւ բրիտանական նաւատորմը «վերջնական տիրապետութիւն կը չահի սուզանաւային սպառնալիքին վրայ»։ Թէեւ Անգլիա 64.000 թոն գուտ չահ մը ունեցած է առեւտրական նաւագնացութեան մէջ եւ 100,000 թոն ապրանք բռնած վերջին չորս չաբթիներու ընթացքին, բայց Պ. Չըրչիլ ազդարարեց թէ պէտք չէ մոռնալ որ գերմանիա հարիւր նոր սուզանաւեր պիտի ունենայ յառաջիկայ յունուարին, «առանց հաշուելու ինչ որ ընկղմած է մինչեւ այն առեն»։

— « Պէտք է ենթադրենք թէ ամէն չաբթու թերեւս երկու սուզանաւ կ'աւելնայ թշնամի տորմիղին վրայ։ Հետեւաբար, բացորոշ է որ թէեւ յառաջ կ'երթանք, բայց երկար եւ անողոք պայքար մը կը պարզուի մեր առջեւ։ Հետեւաբար կ'ազդարարեմ երեսփ. ժողովին թէ չարունակական կորուստներ պիտի ունենանք։ Կարելի չէ ապահովութիւնը երաշխաւորել որ եւ է առեն։ Մենք կորուստներ պիտի կրենք, եւ պիտի կրենք չարունակ, բայց յարատեւութեամբ եւ ամենալայն միջոցներ ձեռք առնելով, տարակոյս չունիմ թէ ի վերջոյ պիտի խորտակենք թշնամին »։

Թուրքիա միաձայնութեամբ վաւերացուց անգլեւֆրանսական դաշնագիրը

Թուրքիոյ ազգ. Մեծ Ժողովը նոյեմբեր 8ին պատմական նիստ մը դումարելով, միաձայնութեամբ վաւերացուց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ կնքուած դաշնագիրները։ Ներկայ էին 360 երեսփոխաններ։ Ունկնդիրներու բաժինը ծայրէ ծայր լեցուած էր։ Դիւանագիտական օթեակին մէջ աչքի կը զարնէին անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանները։

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ խօսք առուեցաւ արտաքին նախարար Սարաճօղլուի, որուն իւրաքանչիւր բառը կ'ընդհատուէր բուռն ծափերով, ինչպէս կը հետագրէ Հավասի Թղթակիցը։ Սարաճօղլու յայտնելով թէ հոկտեմբեր 19ին ստորագրուած դաշնագիրները ժողովին վաւերացման կը սպասեն, մեծարանքի ջերմ խօսքեր ուղղեց Ֆրանսական եւ անգլիական դեսպաններուն։

— « Բանակցութիւնները հաստատեցին թէ մեծ քաղաքագէտներ են ա-նոնք։ Զուգընթաց, ներդաշնակ եւ գիտակից աշխատանքները միացուցին երեք պետութիւնները իրենց խօսքով եւ պատիւով։ Փոխադարձ օգնութեան այս դաշնագիրը կոչուած է էական անկիւնադարձ մը կազմելու աշխարհի պատմութեան մէջ։ Այս դաշնագիրը կը նպաստէ խաղաղութեան, իրրեւ արդիւնքը կատարեալ բարեկամեցողութեան մը։ Այսուհետեւ երեք պետութեանց ջանքերը ի նպաստ խաղաղութեան պիտի ըլլան աւելի ազդու եւ աւելի արդիւնաւոր։ Պարոններ, բացարձակապէս սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ այս դաշնագիրը պարզապէս դիւանագիտական եւ դինուորական վաւերագիր մըն է մեղի համար։ Ընդհակառակն, այս դիւանագիտական վաւերաթուղթերը մեղի համար կը կազմեն էական սկզբնաւորութիւնը երջանիկ եւ բեղուն դարաշրջանի մը, քաղաքական եւ դինուորական, ինչպէս ընկերային եւ անտեսական ապարդիկին մէջ։ Արդարեւ, Թուրքիան այլեւս այն տարրը չէ որուն աչխարհի ամէնէն մեծ եւ ամէնէն քաղաքակիրթ երկու ազգերը կը նային Թշնամութեամբ, նոյնիսկ անտարբերութեամբ։ Նմանապէս ան պարզ տարր մը չէ որուն այս երկու ազգերը սրտանց բարօրութիւն եւ մեծութիւն կը մաղթեն։ Թուրքիան իր դիւութեամբ, իր մշակոյթով, իր բանակով անգլիական եւ ֆրանսական մեծ ազգերու աչքին կը կազմէ անհրաժեշտ եւ խիստ օգտակար տարր մը քաղաքակրթութեան, յառաջդիմութեան եւ խաղաղութեան համար, մանաւորապէս իրենց գոյութեան համար։ Ա՛յս է դաշնագրին բուն արժէքը։ Վերջապէս, պարոններ, խնդրելով ձեզմէ վաւերացնել այս երբեակ դաշնագիրը իր բոլոր յաւելուածներով, որոնք ուսումնասիրուած են խառն յանձնաժողովին կողմէ, անգամ մը եւս կը կրկնեմ իմ խորին համոզումս թէ այս դաշնագիրը մեր ազգին համար պիտի կազմէ բարեբաստիկ հաստատութիւն մը, ինչպէս իր վարչաձեւը, իր ազգային մեծ ժողովը եւ իր առաջնորդը»։

Այս ճառէն վերջը խօսք առին չատ մը երեսփոխաններ, պնդացնելու համար դաշնագրին արժէքը։ Երբ ձեռնարկուեցաւ քուէարկութեան, քանի մը վայրկեան վերջը նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ յայտարարեց թէ դաշնագիրը վաւերացուած է 360 երեսփոխաններու միաձայնութեամբ։

Մոսկուա եւ Հռոմ դէմ դիմաց

Կոմինտէրնը (Գ. Միջազդային) յայտարարութիւն մը հրատարակեց յեղափոխութեան 22ամեակին առթիւ։ Յայտարարութիւնը փառաբանելով Ֆ. Միւսեան կատարած «անհատաւատալի նուաճումները» միջազգային ասպարէզին մէջ, ուժգնօրէն կը ճաղկէ աչխարհակալ պետութեանց քաղաքականութիւնը։ Առաջին սլաքը ուղղուած է Ճափոնի դէմ։ Ցետոյ կարդով կուգան « երեք մեծահարուստ պետութիւնները, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները, որոնք բռնած են աչխարհի ճամբաները եւ համաչխարհային չուկաները։ Անոնք իրենց ազդեցութեան տակ առած են տնտեսական անապատ հարստութիւններ եւ կը տիրապետեն մարդկութեան կէսին։ Ուրիշ դրամատիրական պետութիւններ ալ աւելի վերջը գաղթային ծաւալման ասպարէզը նետուելով, կը պայքարին իրենց աչխարհակալութեան համար։ Անոնք կ'ուզեն իրենց միջեւ բաժնել հում նիւթերու նոր աղբիւրներ, ուտեստներ, ոսկիի պահեստներ եւ գաղթավայրերու մարդկային արշաւը։ Ահա խնամսը այս անարդար, ի-տադխական եւ աչխարհակալ պատերազմին։ Բոլոր գրամատիրական պետութիւններն ալ յանցաւոր են այս պատերազմին մէջ, իսկ ամէնէն առաջ՝ պատերազմիկ պետութեանց վարիչները։ Քաղքենի դասը այս պատերազմը պատրաստեց տարիներ եւ տարիներ խաղը սարքելով Ֆ. Միւսեան դէմ, յարձակումներ կատարելով Եթովպիոյ մէջ, միջամտութեան քաղաքականութիւն մը վարելով Սպանիոյ մէջ, ոտնձգութիւններ կատարելով Չինաստանի մէջ, ուղղակի պատերազմ պատրաստելով Միւնխենի համաձայնութեամբ »։

Տեղի անձկութեան պատճառով, կը յետաձգենք յայտարարութեան մնացեալ մասը, ինչպէս եւ իտալական մամուլին բուռն պատասխանը որ ուղղակի ամբաստանագիր մը կը կազմէ Մոսկուայի դէմ։

ՊՈԼՍԻՆ կը հետագրեն թէ անցեալ չաբթու քանի չափ Գերմանացիներ գինովնալով, սկսեր են պոռալ - կանչել եւ փառաբանել հիթլէրական կարգուսարքը, Թեւթոնիայի սրահին մէջ։ Ոտիկանութիւնը միջամտելով, Գերմանացիները Թուրքիայէն արտաքսեց 48 ժամուան մէջ։ Շատերը Պոլիս կը բնակէին երկար տարիներէ ի վեր։

ԵԳԻՊՏՈՍ համաձայնութիւն մը կնքեց Անգլիոյ հետ, անոր տրամադրութեան տակ դնելու համար բամպակի ամբողջ բերքը, քանի որ անհետացած են գերմանական, չեխական եւ լհհական չուկաները։ Այդ համաձայնութեամբ Մեծն Բրիտանիա պիտի դնէ 765,000 կէնդինար բամպակ, այսինքն ամբողջ հունձքին 1/5ը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ չորենաւային ընկերութիւններէն չատեր որոչեր էին Փանամայի ջրօդ պարզել, որպէսզի կարենան երթեւեկել պատերազմական գօտիներու մէջ, հակառակ նախագահ Րուզվէլթի հաստատած արգելքին։ Արտաքին նախարարը անմիջապէս արգիլեց այս քայլը, իրրեւ խախտում չեզոքութեան օրէնքին։ Շոգենաւային ընկերութիւնները կը դանդատին թէ 16,000 նաւաստիներ անգործութեան պիտի դատապարտուին, հաստատուած արգելքին հետեւանքով։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Զանազան լուրեր օրուան դէպքերու մասին

ՍՈՖԻԱՅի խորհրդային նոր դեսպանը, Լաւրենտիեւ, յանձնարարագիր - ները ներկայացնելով Պուլկարիոյ Թագաւորին, իր ճառին մէջ մասնաւորապէս չեչտեց.— «Լաւագոյն, եւեւլի լայն յարաբերութիւններ ապահովել Ս. Միու - թեան եւ Պուլկարիոյ միջեւ՝ այս պահուն կը կազմէ էական ազդակ մը երկու երկիրներուն բարեկամական գործակցութեան զարգացման համար, քաղաքական, տնտեսական թէ մշակութային դեռնի վրայ: Ս. Միութեան եւ Պուլկարիոյ յարաբերութիւնները, որոնք հիմնուած են երկու ժողովուրդներուն պատմական աւանդութեան վրայ, հետզհետէ ամրապնդուելով պիտի նպաստեն ընդհանուր խաղաղութեան Եւրոպայի մէջ»: Պորիս Թագաւորը պատասխանելով, գոհունակութիւն յայտնեց դեսպանին տուած հաւաստիքներուն համար:

ՀՐԱՄԱՏԱՆ մը պիտի հաստատուի Լեհաստանի դերմանական մասին մէջ, ինչպէս կը հաստատեն զանազան աղբիւրներէ հաղորդուած տեղեկութիւններ: Պոհեմիոյ, Մորավիոյ, Աւստրիոյ եւ նախկին Գերմանիոյ Հրեաները հետզհետէ պիտի պարպուին, փոխադրուելով Լուպլինի շրջանը: Վիէննայի Հրեաները պարպուած են արդէն: Ճեստոյ պիտի սկսի Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ Հրեաներուն տեղահանութիւնը (150,000 հոգի): Ապա պիտի տեղափոխուին Աւստրիոյ 65,000, Փոզնանիոյ եւ արեւելեան Փրուսիոյ 30,000 Հրեաները եւ վերջապէս նախկին Գերմանիոյ 200,000 Հրեաները: Մանրամասնութիւնները ճշդուած չեն տակաւին, բայց աւելորդ է ըսել թէ հրէական այս բոլոր պիտի զանուի Գերմանիոյ թեւարկութեան տակ: Տեղահան Հրեաներու թիւը կը հաշուուի 420,000 — 465,000 հոգի:

ԱՄԵՐԻԿԱՅի միլիոնատէր մը 250,000 տոլար դրաւ Ամերիկեան Լեգէոնի Նիւ Եորքի մասնաճիւղին տրամադրութեան տակ, լրտեսներու հետապնդութեան գործին համար: Ո՛վ որ տեղեկութիւն մը հաղորդելով կը դիւրացնէ լրտես մը ձերբակալութիւնը, 500 տոլար պարգեւ պիտի ստանայ (մօտ 20,000 ֆրանք):

ԻԲՐ 300 ԱԿԱՆՆԵՐ կը ծախեն Տանըմարքայի եւ Շուէտի միջեւ, իրենց խաբխնիրէն փրթած ըլլալով: Շատ քիչ նաւեր կը համարձակին մօտենալ այդ ջուրերուն:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԵՐԹեւԵԿ ՄԸ պիտի հաստատուի մօտերս Եւրոպայի եւ Ամերիկայի միջեւ, չարաթը չորս անգամ, փոխանակ երկուքի: Այս առթիւ հաղորդակցութիւններն ալ պիտի բարւոքին եւ նամակները Ֆրանսայէն Ամերիկա պիտի հասնին երեք եւ ոչ թէ 10 օրէն, ինչպէս հիմա: Ֆրանսայի օդանաւային նախարարութիւնը մասնաւոր թղթատար օդանաւեր պիտի տրամադրէ, իսկ թղթատարական նախարարութիւնը զբաղնուելեան ճիւղ մը պիտի հաստատէ կեդրոնական նամակատան մէջ, փութացնելու համար նամակներու քննութիւնը: Այս օդանաւերը ճամբորդներ ալ պիտի փոխադրեն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻՆ կը հետապրեն թէ աւելի քան 2.000,000 րուբլի տրամադրուած է, գործակցական խանութներ բանալու համար ռուսական Լեհաստանի մէջ: Մասնաւոր առեւտուրը պիտի դադրի, ինչպէս ամբողջ Ս. Միութեան մէջ:

ՔԱՆԱԴԱՅԻ կառավարութիւնը կը պատրաստուի 1500 օդանաւ գնել Մ. Նահանգներուն մէջ, օդաչուներ մարգելու եւ ի հարկին Անգլիոյ օդնելու համար: Այս օդանաւերուն արժէքը պիտի ըլլայ 860 միլիոն ֆրանք:

ՄԱՐՍԷյԻի ծովային իշխանութիւնը առնիչ մը ի վեր խոտ հետապնդումներ կը կատարէ կասկածելի գործակալներու դէմ: Վերջերս ձերբակալուեցաւ Ճափոնուհի մը, Գերմանի մը կինը, որ Գերմանիա գացած եկած էր: Վերադարձին իր վրայ գտեր էին մէկ միլիոնի մօտ դուամար մը եւ տեսողական գործիքներու ամբողջ կազմած մը: Կը կարծուի թէ ատոնք յատկացուած էին իր լրտես ամուսնին: Կինը հիւանդ ըլլալով կը զբաղնուի ծովային հիւանդանոցին մէջ: Արգելափակուած են նաեւ գերման բժիշկ մը եւ գործարանատէր մը: Աւելի առաջ ձերբակալուած էին քառասունգերմանացիներ, չէզոք նաւերու մէջ: Ատոնց մէկը գործակալն էր գերմանական մեռադգործական մեծ հաստատութեան մը: Խիստ հետապնդումներ կը կատարուին նաեւ կարգ մը մաքսանենգներու դէմ որոնք կեղծ թուղթեր չունենալով, փորձեր էին արգիլուած ապրանքներ փախցնել Գերմանիոյ դրացի երկիրները:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻՆ տնտեսական պատուիրակութիւն մը պիտի հասնի Պերլին, նոր համաձայնութիւններ կնքելու համար: Ս. Միութիւնը մեքենաներ պիտի գնէ, փոխարէն արմտիք ծախելով: Գլխաւոր դժուարութիւնը փոխադրութիւնն է, քանի որ միայն մէկ երկաթուղի կը բանի Գերմանիայէն Մոսկուա: Մէկ միլիոն ծոն արմտիքի փոխադրութիւնը փութացնելու համար, Ռուսերը իրենց նաւերն ալ պիտի գործածեն:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ գարեջուրը չատ սուղ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ, անգլիական դինուորները ֆրանսական գարեջուր պիտի խմեն, մօտաւորապէս նոյն պատրաստութեամբ, ինչպէս կը ծանուցանէ Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը:

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ԹՈՆ ՅՈՐԵՆի առաջին բեռը Ռուսաստանէն գերմանական նաւահանգիստները հասած է արդէն, համաձայն Պերլինի թերթերուն հրատարակութենց:

ՆՈԵՄԲԵՐ 11ի ՏՕՆԻՆ ԱՌԹիի (գինադադար) թատերական ձրի ներ - կայացումներ պիտի տրուին Քոմէտի Ֆրանսէզի, Օփերայի եւ Օտէոնի մէջ, միմիայն գինուորներու համար:

«Պատերազմին նպատակները»

Ինչպէս «Լօվր» կը գրէ, գրաքննութեան բարեհաճ տրամադրութենէն օգտուելով, Փարիզեան թերթերը անցողակի կը վիճաբանին կամ կարծիքի փոխանակութիւն կը կատարեն «պատերազմի նպատակներուն» մասին, թերեւս թելադրուելով «Թայմզ»ի խմբագրականէն, զոր հրատարակեցինք երէկ:

Հարցը գրուած է այսպէս.— Ի՞նչպէս պէտք է վերակազմել Վաղուան Եւրոպան: «Թայմզը» կ'առաջարկէր «դաշնակցային դրութիւն» մը ստիպողական զարգացումով,— եւրոպական համաղաշնակցութեան մասին մէջ կազմէր նաեւ Գերմանիան, «կոտրակեալ», մէկ քանի փոքր պետութիւններու բաժնուած ձեւով:

«Լը Նուվէլ»ի մէջ, Կապրըիս կը գրէ, այս մասին.—

«Պէտք է դիտնալ թէ երկու Գեր - մանիա չկայ: Կայ միայն մէկ Գեր - մանիա: Պիզմարքի Գերմանիան է այդ, կամ Վիլհելմ Բ.ի կամ Հիթլէրի Գերմանիան:

Ուստի կը խնդրենք որ մեզի խնայուի ցաւը մերժելու նման ուրիշ աւելորդ տարազներ, ինչպէս օրինակ տարազը ազատ ազգերու դաշնակցութեան, ուր պիտի մտնէր նաեւ բարի Գերմանիան, մասնակցելու համար զաղութներու շահագործումին, որ պէտք նախանձի առանար, ինչպէս կը պահանջէ:

Բայց Գերմանիան չէ՞ր որ սպան - նեց նախ Ազգերու Դաշնակցութիւնը, յետոյ ուրիշ ազգեր»:

Իսկ «Լօվր»ի մէջ, Ա. Քլէր կը գրէ.

— «Տակաւին բազմաթիւ բարեմիտ Ֆրանսացիներ կան, որոնք կ'ուզեն ներկայ պատերազմը վարել մէկ նպատակ միայն ունենալով,— վերջնապէս ջախջախել Գերմանիան եւ մասերու բաժնել, որպէսզի չկարենայ զլուխ բարձրացնել այլեւս: Երկու ճակատներ կան, որոնք կը վիճին այս խնդրին մասին,— ամանք կ'ուզեն պատերազմիլ միայն ու միայն Հիթլէրի եւ մանկլաւիկներուն դէմ, իսկ միւսները կը յայտարարեն թէ Հիթլէր կը մարմնացնէ բուն Գերմանիան, այնպէս որ Հիթլէրի անհետացումէն վերջ՝ Գերմանիա պիտի ստեղծէ նոր Հիթլէր մը:

Ընդունինք, որ քիչ մը ճշմարտութիւն կայ այս երկրորդ տեսակէտին մէջ: Այնքան ատեն որ զոյութիւն ունին աշխարհակալութեան խորունկ պատճառները,— ատոնք կապ ունին նախանձերու ազատ բաշխումի հարցին հետ,— անպայման պիտի ըստեղծուի գերմանական աշխարհակալութիւն մը ընդդէմ աշխարհակալութենց այլ ճակատի մը: Սակայն եւ - եւ կայել թէ, վերստեղծելով Վաթերիա մը, Սաքսոնիա մը, Վիւրթէմպէրկ մը, Փրուսիայէն անկախ, այլեւս երբեք չի կրնար հրապարակ դալ գերմանական աշխարհակալութիւն մը, կը նշանակէ անդիտանալ արդի աշխարհի իրականութիւնը: Գերմանական այդ աշխարհակալութիւնը հրապարակ պիտի գայ հակառակ զինուորական բոլոր նախազգուշութիւններուն, եւեւլի կանուխ քան առաջ: Ինչո՞ւ: Վասնզի, Եւրոպան, որու տնտեսական կեանքը անկարելի դարձած էր 28 ազգերու համակեցութեամբ (իւրաքանչիւրը ունենալով իր կառավարութիւնը, իր օրէնքները, իր մաքսային դրութիւնը, իր դրամը, իր բանակը), աւելի եւս անկարելի, նոյնիսկ անբնակելի պիտի դառնայ՝ երբ նոյն Եւրոպային մէջ կը ստեղծուին 28ի տեղ 36 ազգեր»:

Ըստ Ա. Քլէրի, եթէ նախանձութեու տնտեսումը կերպարանափոխած է պատերազմի թէքնիքը, կերպարանափոխած է նաեւ հաշտութեան կոնդիւրսիոնները: Գիտութիւնը խոր փոփոխութիւններ ստեղծած է մարդկութեան հաւաքական կեանքի պայմաններուն մէջ: Այնպէս որ անմիտ եւ անտրամաբանական պիտի ըլլար Զէյմզ Պըրնէյն եւ Տալատիէէն պահանջել այնպիսի տարագներ, ինչպէս հրապարակ կը գնեն Գերմանիան «խորտակողները»:

Ռուսերուն առնմանապատիկի խնդիրը

Պէլգրատի «Ափղակ»ը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Կարսի եւ Արտահանի մասին շրջած զրոյցներու առթիւ, որ հրապարակ հանուեցաւ մի քանի ամիս առաջ (31 հոկտեմբեր).

— «Նոր չէ ռուսերէնէրք սահմանի խնդիրը: Հակառակ իրենց ամբողջ բարեկամութեան, որ հիմա իսկ կը փառաբանուի իրարու անխախտելի, Մոսկուա եւ Անգարա երբեք չկրցան լուծել զայն, այլ առժամապէս կարգադրեցին փոխօգնելով մը, առայժմային թողելով վերջնական սահմանագծումը: Փոխօգնելը անդադար նորոգուեցաւ մէկ - երկու տարուան համար, բայց անկարելի եղաւ զայն վերածել դաշնագրի, այսինքն միամիտ ընդ միշտ որոշել սահմանը:

1935ին՝ բացառիկ արձագանգ մը առաջացաւ հարցը: Ամիսներ չարունակ չամաո զրոյց չըլլցաւ թէ Կարսի եւ Արտահանի նահանգները Ռուսիոյ պիտի թողուին՝ բնակչութեան փոխանակութեամբ մը: Պոլսահայերը Հայաստան պիտի ղրկուէին, Կովկասի Թուրքերուն մէկ մասն ալ Թուրքիա պիտի բերուէր:

Պէտք է ըսել թէ «այլ ընդ այլոց» չէր զրոյցը: Արժանահաւատ անձեր ուղղակի երեսփոխաններու բերնէն լսելով կը պատմէին, միաժամանակ ճշդելով յանձնումի թուականը: Միւս կողմէ, իրապէս Թրքական իշխանութիւնը սկսաւ արձանագրել Պոլսահայերը, ինչպէս նաեւ առժամապէս արգիլել հայկական կալուածներու վաճառումը:

Լուրը չհաստատուեցաւ: Բայց նորէն հրապարակ իջաւ 1938ին, Մանճքի համամայնութեան կնքումին առթիւ: Եւ եթէ 1935ին միայն բերանացի էր ու Թուրքիոյ մէջ սահմանափակուած, այս անգամ դարձաւ գրաւոր, օտար թերթերու կողմէ արձագանգ գտնելով:

1939ին ալ ահա երեւան կուգայ աւելի որոշակի, անթելի միջոցաւ տարածուելով ծագէ ծագ:

Պարզ հէքեաթ մըն է որ այսպէս պարբերաբար շրջան կ'ընէ, ով գիտէ որոնց կողմէ: Զենք կարծեր: Լուրը կրնայ սխալ ըլլալ, բայց ոչ աուտ:

Ամէնէն առաջ մոռնալու չէ որ հայտպղի Գարապան Անգարայի սովիէթական դեսպանն էր 1935ին. իսկ ա - նոր գնդակահարութեան իրրեւ պատճառ յիշուեցաւ նաեւ այն կէտը՝ թէ կասկածելի յարաբերութիւններ պահած է օտար երկրի մը հետ: Արդ, ինչո՞ւ չենթադրել թէ Կարսի մասին վարած բանակցութիւններն էին որ իրրեւ պատրուակ չահագործուեցան այդ զարշելի ամբաստանութեան մէջ: Երբ Հայ եւ ու Հայկական խնդրի մը մասին կը բանակցիս, չատ դիւրութեամբ կրնան մեղադրել քեզ թէ դուրս ելած ես իրաւասութենդ սահմանէն, կամ «դաւաճանած» Ռուսիոյ դէմ, ի չահ հայութեան: Զէ՞ որ Գաբախան Մոսկուայի մօտ բարեխօսեց նաեւ Էջմիածնի մասին, ինչպէս ժամանակին հաւաստեց հայ ռամկավար օրկան մը»:

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

S. P. 306, Նոյեմբեր 4.— Սիբելի «Ճառաջ», երկու ամիս է որ ղբը - կուած եմ քու ոգեւորիչ ձայնէդ: Անցեալ օր Մարսէյլէն ստացայ մի - այն կտրօն մը: Կը գտնուիմ Փարիզէն մօտ 200 քիլոմեթր հեռու, Մէօզ նահանգին մէջ, եւ բոլորովին մինակ եմ: Աչխատանքի տեսակէտով չատ հանգիստ ենք: Օգնականիս հետ «քամիօնէթ»ներու մաքրութեամբ կը զբաղինք: Հոս եւս մեր սպանները որ եւ է խորութիւն չեն դներ եւ բար - եացակամութեամբ կը վարուին: Երբ նամակներս կը կարդամ, մասնաւորապէս կը հետաքրքրուին մեր տառերով: Կարողութեանս չափ կ'աչխատիմ բացատրել մեր լեզուին ծագումը եւ հայ ժողովուրդին կատարած դերը քաղաքակրթութեան մէջ: Մեր այս չանքերը կը լրացնեն տեղական կարգ մը թերթեր որոնք համակրանքով կը խօսին երկու Հայերու մասին,— Պ. Տէր Յակոբեան, տնօրէն Մէօզի նահանգին հողագործական բաժնին եւ Պ. Կարապետեան, փութալի ծանօթ վարպետը, որ վերջերս քանի մը խումբեր կազմեց զինուորներէն: Այս խումբերէն մէկը յաղթեց տեղական նշանաւոր խումբի մը:

Ներկայիս բոլոր հայ զինուորներուն պարտականութիւնն է բարե - խղճօրէն կատարել իրենց զինուորական ծառայութիւնը, արժանի հան - դիսանալով ցեղին մեծութեան:—

Ա. Ա.

S. P. 12, Նոյեմբեր 4.— Սիրելի «Ճառաջ», մեր շրջանին մէջ կը զտնուին 25 հայ երիտասարդներ, երկ - երկու բաժնուած իւրաքանչիւր զու - մարտակի մէջ: Մեր տղաքները մեծ մասով իրենց արհեստներուն վրայ կ'աչխատին: Մենք ալ չատ դոհ ենք մեր սպաներէն, որոնք լաւ աչքով կը նային եւ կը զարմանան որ առանց արհեստի Հայ չկայ եւ բոլորն ալ ընդունակ են:

Ամէն անգամ որ մարզանքի կ'երթանք, լեռներն ու ձորերը կը յիչեցնեն մեր հայրենիքը որ թէեւ չատ հեռու, միչտ վառ կը մնայ մեր սիրտերուն մէջ: Միչտ կ'երգենք,—«Թող փչէ քամին» եւայլն, զոհացնելու համար մեր կարօտը: Եւ այսպէս պիտի չարունակենք երգել մինչեւ որ մեր ալ զարունը հասնի: «Ճառաջ»էն կը խնդրեմ եղբայրական համբոյրս հաղորդել բոլոր հայ զինուորներուն:— Մ. Պ. (Վալանսէն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Լուսիկ Զօրթեան կը ծանուցանէ թէ 12 Նոյեմբեր, կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ հոգեհանգիստ ի յիչատակ իր սիրելի ամուսնոյն՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ԶՕՐԹԵԱՆի

Որ ռազմաճակատին վրայ ինկաւ Ֆրանսայի համար: Կը հրաւիրուին ազգականները, բարեկամները եւ հանգուցեալին յիչատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Էվիզեան ընտանիքը (Պրուսայի Սէօլէօզ գիւղացի) խորին չնորհակալութիւն կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, որդւոյն եւ եղբօր՝

ՅԱԿՈԲ ԷՋԻԶԵԱՆի

գառնաղէս մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 33 տարեկան երիտասարդ հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 6 Նոյեմբեր երկուշաբթի օր եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Պիւէթթի գերեզմանատունը:

ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ

Իրաւագէտ - Խորհրդական

21, Rue Baudin — Métro Cadet,

Tél. Tru.: 29 - 39

Կը ստանձնէ վարձակալութեան, առեւտրական, քաղաքային եւ պատժական ամէն տեսակ դատեր: Դիմել ամէն օր 9էն 11 եւ 5էն 7:

Le Gerant : H. STEPHAN

Imprimerie A-DER (AGOPIAN)

17. Rue Damesme .. Paris (13)

HAÏASTAN ամսագրի նոր թիւը

Ֆրանսերէն «Haïastan» ամսագրի վերջին թիւը, որ յապաղած էր պատերազմի եւ տպարանին առժամեայ փակման պատճառով, լոյս տեսած էարդէն, չահեկան բովանդակութեամբ:

Այս առթիւ կը խնդրուի բաժանորդներէն եւ գործակալներէն անյապաղ փակել առկախ հաշիւները, որպէսզի կարելի ըլլայ ապահովել հրատարակութեան կանոնաւորութիւնը:

Թղթակցութենց եւ գրամական առաքումներու միակ հասցէն.— H. Keusséyan, 17, Rue Damesme, Paris (13):

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԾԱԳԵՑԱԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Բաւեւի կեցած են իր «երեսփոխանները», որոնց առջեւէն կ'անցնի արագօրէն եւ կը բարձրանայ բեմ: Իր մէկ կողմը դիրք կը գրաւէ Տիթրիխ, մամուլի վարիչը, որ իրականին մէջ քանձնական քարտուղարի դեր կը կատարէ: Ետեւը, աւելի բարձր, նստած է Ռայխսթագին նախագահը, Կէօրինկ:

Կը սկսի ճառը: Բիրտ, պարտաւալից, ոստոստուն: Կը ծաղրէ լեհ զինուորը, ողբերգական ձեւ կուտայ գերման փոքրամասնութեան հարատահարութենց պատմութիւններուն, յետոյ կը յայտարարէ թէ Լեհերը առանըձնօրէն կէտերէ անցնելով բռնաբարած են գերմանական սահմանագլուխը: «Այս պայմաններուն մէջ, կ'ըսէ, որոշեցի Լեհերուն հետ խօսիլ իրենց սեփական լեզուով: Առաջին անգամ ըլլալով, լեհ կառնաւոր բանակը կրակ բացաւ այս դիշեր մեզի դէմ, ու ժամը 5.45էն ի վեր մենք կը պատասխանենք այդ կրակին»:

Այսպիսի կեղծուպատիր ճառով մը Հիթլէր արդարացուց յարձակումը Լեհաստանի վրայ, մինչ իր հօտը լուռ մոխիկ կ'ընէր, առանց ծափի եւ խանդավառ արտայայտութիւններու,— բացառիկ երեւոյթ, որովհետեւ Հիթլէրի Ռայխսթագին մէջ սովորութիւն էր ճառէ աւելի ծափի ձայն լսել: Օտար դիւանագէտ մը, կատաղի այդ ճառը լսելով եւ լուռ ունկնդիրները դիտելով, կ'ըսէր. «Կատղած խենթ մը ճառ կը խօսի սմբած խենթերու առջեւ»: Ի՞նչպէս կրնային խանդավառութիւն ցոյց տալ այդ խեղճերը, երբ կը զգային որ նոր եւ հսկայ աղէտ մը կը պատրաստուէր ինչպէս իրենց գլխուն: Ֆիւհրէրն իսկ կը զգար ատիկա, երբ կը յայտարարէր. «Համոզուած եմ, որ հապայ, այլեւս պիտի չունենամ վախճանը տեսնելու»: Շատերու կարծիքով, այս խօսքին իմաստն այն է որ Հիթլէր անձնասպան պիտի ըլլայ, երբ Գերմանիա տեսնէ թէ յաղթութեան ամէն յոյս կորսուած է:

Ռայխսթագի այս յանկարծական դումարումը, Հիթլէրի ճառը եւ դերմանական բանակներու յառաջխազացութիւնը ծանր տպաւորութիւն մը թողած էին մայրաքաղաքին վրայ: Դէմքերը մութ, նայուածքները տխուր, ամէն մարդ մտմտուած էր անձկութեան: Հիթլէր զուչակած էր թէ ինչ տպաւորութիւն պիտի թողու իր ճառը: Ուստի հոգ տարած էր որ «պատերազմ» բառը չգործածէ, որ եւ է ակնարկ չընէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հաւանական միջամտութեան մասին: Վերջապէս աչխատած որ դուրսը տարածուի այն յոյսը թէ Գերմանիա, արագ հարուածով մը դիտին փակէ վերջ Լեհաստանը, զոհին դիակին վրայ կանդնած, պիտի կրնայ համաձայնութեան մը գալ արեւմտեան պետութիւններու հետ:

Սեպտեմբեր 1, կէսօրէ վերջ: Անցորդները յատկապէս տնտնալով կը քալեն Ֆրանսական դեսպանատան առջեւէն, նոյնիսկ կ'աչխատին կանգ առնել պահ մը, հետաքրքրութեան համար: Թչնամական որ եւ է արտայայտութիւն չեն մատներ սակայն: Կ'ուզեն դիտնալ թէ ի՞նչ կ'ընեն Ֆրանսական դեսպանատան մէջ:

Ժամը 18: Անգլիական եւ Ֆրանսական դեսպանները հրահանգ ստացած են իրենց կառավարութիւններէն, որ անմիջապէս դիմում մը կատարեն Գերմանիոյ արտաքին նախարարութեան մօտ: Սըր Հէնտէրսըն կ'ընդունուի Ֆոն Ռիպպենթրոպի կողմէ ժամը 21.30ին, իսկ Քուլոնար՝ կէս ժամ վերջ: «Նկատելով որ, առաւօտուն, գերմանական զօրքը մտած է լեհական սահմաններէն ներս եւ ներկայիս յարձակում կը կատարուի լեհական քաղաքներու վրայ, Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները դիտել կուտան որ իրրեւ հետեւանք այս նախայարձակման՝ կը գտնուին այն ամբողջական պայմաններուն մէջ, որոնք կը պահանջեն անգլիական եւ Ֆրանսական երաչխաւորութիւնը լեհաստանի: Եթէ գերմանական կառավարութիւնը տրամադիր չէ դադրեցնելու յարձակողական ամէն գործողութիւն եւ հետ քաչելու իր զինուորները լեհական հողերէն, Ֆրանսա եւ Անգլիա պիտի կատարեն իրենց յանձնառութիւնները ի նպաստ Լեհաստանի:

Ֆոն Ռիպպենթրոպ այնպէս կը ձեւացնէ թէ չի հասկնար այս զեկուցումին իմաստը, կարեւորութիւնը, արժէքը: Նոյնիսկ կը պնդէ թէ Գերմանիա ինչ - պինչ յանցաւոր չի զգար, թէ որ եւ է նախայարձակում կատարած չէ:

— Մենք չէ որ յարձակեցանք առաջ, այլ Լեհերը: Մենք պարզապէս ստիպուեցանք ինքնապաչտպանութեան դիմել: Ի՞նչն է որ կը մեղադրէք մեզի: Եւ յետոյ, ձեր պահանջին մասին ես լիազօրուած չեմ պատասխան մը տալու: Ֆիւհրէրի կ'իյնայ պատասխանել ձեր ներկայացուցած հարցերուն:

— Ձիշդ այդպէս, կ'ըսէ Սըր Հէրտէրսըն, եւ կը խնդրեմ որ իր պատասխանը ինձի հաղորդէք որքան կարելի է չուտ:

Գալով Քուլոնարի, աւելորդ կը գտնէ որ եւ է վէճի մէջ մտնել իր խօսակիցին հետ, որ կ'աչխատէր արդարացնել Գերմանիոյ ընթացքը: Ըստ Քուլոնարի այդ ընթացքը արդարացում չէր ճանչնար այլեւս, մինչ անդին կը դիտուէին կիներու եւ երախաներու դիակները:

Սեպտեմբեր 2, չաբաթ.— Ֆրանսական եւ անգլիական դեսպանները, ըստ պատելով հանդերձ որ Սեպտեմբեր 1ին, Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 10ին գերման կառավարութեան հաղորդուած ծանուցագրին պատասխանը հասնի, կ'աչխատին օտար երկիրները տեղեակ պահել անցուդարձին, թոյլ չտալու համար, որ գերմանական կառավարութիւնը իր ուզած ձեւով ներկայացնէ դէպքերը: Եւ սակայն հեռագրական ու հեռախօսական հաղորդակցութիւնները կտրուած էին արտաքին աչխարհի հետ: Բարեբախտաբար Պերլինի օտար դեսպանները ամէն օժանդակութիւն ընծայեցին, չարունակ այցելելով Ֆրանսական եւ անգլիական դեսպանատուները մինչեւ Սըր Հէնտէրսընի եւ Քուլոնարի մեկնումը:

(11)

(Շար.)

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ՓՈՓԽԻԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐԱՓԱԿԱՑ	ԵՌԱՄՍԵԱՑ	
Թրքահայ եւ Գաղութները	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Եվրոպա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ամբողջ երկիրները	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
11
ՆՈԵՄԲԵՐ
SAMEDI
11 Novembre
1939

Ամ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4193

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ՀԱՆԳԻՍՏ Տ. ՍԱՀԱԿ ԱՐՔ. ԽԱՊԱՅԵԱՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Առջի օր Ֆրանսական անթելը կը ծանուցանէր թէ մեռած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, Սահակ արք. Խապայեան։ Փարիզի եկեղեցին հարցուցինք, բայց պատասխանեցին թէ հեռագիր ստացած չեն տակաւին։

Անթելին լուրը եբկէ հրատարակուած էր «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի մէջ, որ կ'ըսէ թէ վախճանեալ կաթողիկոսը 92 տարեկան էր։

Հանգուցեալ կաթողիկոսը տարիքի եւ տառապանքներու բեռան տակ խոյտակուած, հանգստեան կոչուած էր երկար առնէն ի վեր եւ կաթողիկոսական գործերը կը վարէր ընդհ. փոխանորդը, Պետրոս արք. Սարաճեան։

Մեր ցաւակցութիւնն յայտնելով այս առթիւ, վաղը կը ներկայացնենք այս արժանաւոր Հայրապետին կեանքն ու գործը։

ՉԷՅՄՊՐԼԷՆԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

հաշտութեան առաջարկի մասին

«Յաջողութիւնի կամ ձախողանքի կախում ունի Գերմանիա՞յենէ»

Անգլիոյ վարչապետին յօդուածը սաստկացած ըլլալով, իր ճառը կարդաց Սբր Ձօն Սայմըն, Լոնտոնի քաղաքապետարանի աւանդական հացկերոյթին առթիւ։ Սրահը լեցուած էր քաղաքական եւ սեպհականատիրական աշխարհի ներկայացուցիչներով, անդլիացի թէ օտար։ Պ. Չեյմպրլէն յօդուածէն կը տառապի երկար առնէն ի վեր, եւ, 18 ամիսէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ատենաբանը սաստկացած էր, այնպէս որ չկրցաւ սենեակին դուրս ելլել։ Այս ճառը իր շարաթական դեկուցումին տեղը կը բռնէր։

Վարչապետին կարծիքով, Դաշնակիցներուն կացութիւնը բարւոքած է «այս տարօրինակ պատերազմ»ին առաջին ինը ամիսներու ընթացքին։

— « Այն դաշնագիրը զոր մենք եւ Ֆրանսա կնքեցինք Թուրքիոյ հետ, խաղաղութեան հզօր ազդակ մը պիտի ըլլայ հարաւային - արեւելեան Եւրոպայի մէջ։ Զէնքի արտածման արգելքին բարձումը Մ. Նահանգներուն մէջ՝ նոյնպէս շատ կարեւոր դէպք մըն է, որովհետեւ ապահովելով հանդերձ Ամերիկայի չեզոքութիւնը, Դաշնակիցներուն առջեւ կը վերաբանայ աշխարհի ամենամեծ մթերանոցին դուռները։ Միւս կողմէ, Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ կնքուած դաշնագիրը իսկապէս մեծ առաւելութիւններ կ'ընծայէ Խ. Միութեան, միայն նուաստացում եւ կորուստ պատճառելով Գերմանիոյ »։

Ցիշելով Հոլանտայի եւ Պելժիոյ վհատեցներուն ձեռնարկը՝ հաշտութեան մասին, պ. Չեյմպրլէն ըսաւ թէ Անգլիոյ պաշտօնական պատասխանը պիտի տրուի դաղթապետութեանց, դաշնակիցներու եւ Ֆրանսայի միացեալ որոշումէն վերջը։

— « Մէկն մարդ կը դնահատէ այն վսեմ չարժառիթները որ մղած են երկու վհատեցները իրենց միջնորդութիւնն առաջարկելու, պատերազմին ծաւալումը կանխելու յոյսով։ Կը խոստովանիմ թէ ես շատ ալ յոյս չունիմ որ դոհացուցիչ պատասխան մը տրուի Գերմանիոյ վարչապետին կողմէ, նկատի առնելով անցեալ փորձառութիւնը։ Բայց եւ այնպէս, մեծ չեմ ուզեր պատերազմը շարունակել պէտք եղածէն մէկ օր իսկ աւելի։ Եթէ կարելի է գոհացուցիչ կարգադրութիւն մը ձեռք բերել ուրիշ եղանակով մը, պատեհ ժամուն, կառավարութեան պարտականութիւնը պիտի ըլլայ Ն. Վհատեցութեան ներկայացնել մեր խորհուրդները, տրուելիք պատասխանին մասին, բայց այդպէս չարժելէ առաջ, բնականաբար անհրաժեշտ պիտի ըլլայ խորհրդակցիլ մեր դաղթապետութեանց եւ դաշնակիցներուն հետ։ Անոնց համար որ միայն բռնի դաղթապետութեանց եւ դաշնակիցներուն հետ։ Անոնց համար որ միայն բռնի ուժի լեզուէն կը հասկնան, միակ պատասխանը բռնի ուժն է. եւ քանի որ մենք հարկադրուեցանք զէնք վերցնել, զէնքը վար պիտի չդնենք, մինչեւ որ ապահոված ըլլանք թէ Եւրոպան փրկուած է ժողովուրդներու կեանքը ջլատող սպառնալիքներէն »։

Վարչապետը յետոյ բաղդատութիւն մը կատարեց «այս տարօրինակ պատերազմին» եւ նախորդին միջեւ։

— « Անոնց համար որ կը յիշեն 1914 — 1918ի ընդհարումը, պատերազմ չէ այս, այլ տեսակ մը պաշարում։ Զենք պիտեր թէ ո՛րքան պիտի տեւէ այս ջլընդը եւ կամ որ եւ է առնն բուռն ընդհարումի մը պիտի չվախնա՞։ Մանկան ցաւելու պատճառ չունինք, տեսնելով որ մեծ ճակատամարտներ չմղուեցան, մինչդեռ մենք տակաւին կը զօրացնէնք մեր պաշտպանութիւնը եւ յարձակողական ուժը։ Մենք կորուստներ կրեցինք եւ կ'ողբանք, խորին վիշտով այլ հպարտութեամբ, այն քաջերը որ իրենց կեանքը տուին հայրենիքին համար։ Բայց պէտք է երախտապարտ ըլլանք որ մեր չհաց յաղթութիւնները սուղանաւերու հետապնդումին եւ օդանաւային բախտաթիւ ընդհարումներու մէջ տակաւին մթագնած չեն զոհերու այն սարսափելի ցանկերով որոնց այնքան վարժուած էինք մեծ պատերազմին։ Թերեւս բնական է որ երբ կը պակսին խորունկ եւ չնդլալից դէպքերու մղիչ ուժը եւ տենդը, չատ մը տրտունջներ լսուին կառավարութեան հաստատած սահմանափակումներու եւ հսկողութեանց մասին։ Այս տրտունջները երբեմն արդար են, երբեմն անարդար։ Հետեւաբար կը խնդրեմ ոչ թէ բոլորովին դադրեցնել քննադատութիւնները, այլ քիչ մը համբերող ըլլալ անխուսափելի սխալներու հանդէպ եւ աւելի վեհանձնօրէն գնահատել կատարուած լաւ գործերը։ Զենք գիտեր որքան պիտի տեւէ պատերազմը. բայց մենք պատրաստ պէտք է ըլլանք զայն տանելու մինչեւ յաղթական վախճանը»։

Պ. Չեյմպրլէն յետոյ մասնաւորապէս չեչտեց թէ կատարեալ եւ սրտագին համաձայնութեամբ կը գործեն Ֆրանսայի հետ զոր կոչեց «մեր քաջ եւ հաւատարիմ դաշնակիցը»։ Եւ եզրակացուց — «Ես խորապէս համոզուած եմ թէ մենք պիտի ապրինք, տեսնելու համար հիմերը նոր աշխարհի մը ուր ազատութիւնը եւ մարդկութիւնը պիտի յաղթեն հարստահարութեան եւ բռնութեան »։

**** Հակասական լուրեր կը շրջին հաշտութեան առաջարկին տրուելիք պատասխաններու մասին։ Կ'ըսուի թէ Անգլիոյ կողմէ պիտի պատասխանէ Թագաւորը։ Գերմանիոյ համար ալ կ'ըսեն թէ պիտի պատասխանէ, բայց պիտի չհրատարակէ բնագիրը։ Ուշադիրները կը հերքեն այն լուրերը թէ Հոլանտայի եւ Պելժիոյ վհատեցները նախապատրաստ Բոզվէլթի աջակցութիւնը խնդրած են, հաշտութեան ձեռնարկին յաջողութեան համար։*

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Միւնիխի մահափորձը, որ տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի գիշեր, Հիթլէրի մեկնումէն տասը վայրկեան վերջը, չանթեր արձակել կուտայ զերմանական մամուլին։ Դէպքէն անմիջապէս վերջը, բոլոր թերթերը Անգլիոյ գաղտնի ոստիկանութեան (Ինթէլիճընս) եւ հրեայ գործակալներու վրայ ձգեցին մեղքը, սպառնալիքներ տեղալով։ Գերմանիոյ գաղտնի ոստիկանութիւնը (կէսթաբօ) անմիջապէս ձեռնարկեց զանգուածային ձերբակալութեանց, արեան մէջ խեղդելու համար որ եւ է հակահիթլէրական չարժում։ Առաջին տաքիւ ձերբակալուած էին 12—15.000 հոգի, եւ հետապնդումները երթալով կը սաստկանան։ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ եւ այլուր այն կարծիքն ունին թէ մահափորձը սարքուած է հակահիթլէրական տարրերու, եթէ ոչ կէսթաբօյն կողմէ։ Տարաքոյս չկայ թէ այս դէպքը աւելի պիտի թունաւորէ մթնոլորտը, ճիշդ այն պահուն երբ Հոլանտայի թագուհին եւ Պելժիոյ թագաւորը դերազոյն փորձ մը կը կատարեն, ճամբան հարթելու եւ պատերազմին պետութիւնները կլոր սեղանի մը շուրջը հաւաքելու համար։

Հաշտութեան առաջարկի մասին Պ. Չեյմպրլէն անուղղակի պատասխան մը տուած եղաւ Լոնտոնի քաղաքապետարանին մէջ։ Ինք անկոչին ինահատ ըլլալով, ճառը կարդաց ելմտական նախարարը, Սըր Ձօն Սայմըն։ Այդ յայտարարութեան համաձայն, Գերմանիոյ կ'ենթայ յաջողցնել կամ վհատեցնել հաշտութեան ձեռնարկը։

Արեւմտեան ճակատին վրայ զինուորական չարժումները կը չարունակուին երկու կողմէն ալ։ Գերմանիա կը չարունակէ զինուր, մեքենաչարժ զօրամասեր եւ հեծելազօրք համախմբել ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ Պելժիոյ եւ Հոլանտայի սահմաններուն վրայ, միշտ գաղտնի պահելով իր բուն ծրագիրը։ Հոլանտա խոր մտահոգութեան մատնուած, իր կարգին զինուր կը համախմբէ եւ նոր թումբեր կը բանայ, ընդարձակելու համար ողողումները։ Պելժիա վերջին դասերն ալ դէնքի տակ հրաւիրեց, կամ եւ պատրաստ պահելով մօտ 600,000 զինուր։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԸՆԴՀ. ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱ՞Ն ԹԷ ՈՒԶՄԱԽԱՂ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան։—

Զեկոյց թիւ **133**, նոյեմբեր **9**, առաւօտ։— *Ցարաճուն գործունէութիւն դիւերուան ընթացքին, ընդհանուր ճակատին վրայ։ Տեղական հետազօտութիւններ եւ բուռն ընդհարումներ, մասնաւորապէս Մոզէլի եւ Սարի մէջեր։*

Զեկոյց թիւ **134**, իրիկուն։— *Օրը անցաւ առանց կարեւոր դէպքի։*

**** Տեղական թերթերու զինուորական աշխատակիցները կը գրեն թէ պատերազմին 68րդ օրը (հինգշաբթի) Դաշնակիցները զերմանական ընդհարուր յարձակողականի մը կը սպասէին, Շլիֆէնի նախապատերազմեան ծրագրին համաձայն, երբ Գերմանացիները յանկարծ վերսկսան հրեռաձգութիւնը եւ պահակախմբերու գործունէութիւնը Սարի ճակատին վրայ եւ չարունակեցին մեքենաչարժ զօրամասեր համախմբել Հոլանտայի սահմանագլուխին մօտիկ։ Այս առթիւ կ'ըսուի թէ Զօր. Քայթէլ վերաքննած է Շլիֆէնի ծրագիրը, նկատի առնելով Մաժինոյի գիծը եւ Պելժիոյ ամրութիւնները, որոնք մեծ պատերազմէն վերջը չինուեցան։ Այս է պատճառը որ Գերմանացիները չարունակ սպառնալիքներ կ'ուղղեն Հոլանտայի, որովհետեւ Շլիֆէնի ծրագիրը կը տրամադրէ այդ երկրէն անցնիլ, առաջադրուած նպատակին հասնելու համար։*

Փարիզ հասած լուրերու համաձայն, Գերմանացիները հինգշաբթի օր լրացուցած են Հենինոսի երկու կամուրջներէն մէկը, Լմմէրիխի եւ Ելիթէնի միջեւ, Հոլանտայի սահմանագլուխին մօտ։ Կը կարծուի թէ այս կամուրջը պիտի գործածուի զինուորներու փոխադրութեան։ Իրաղեկներու կարծիքով, Ֆրանսական եւ անգլիական մեքենաչարժ զօրամասերը կրնան Մէօզի եւ Լիէժի ամրութիւններուն առջեւ հասնիլ մէկ ժամէն, եթէ օդանաւեան կանչուին պէլժիական կառավարութեան կողմէ։

« Մաթէն »ի թղթակիցը նկարագրելով չորեքշաբթիէն հինգշաբթի լուսնալու դիչերը կատարուած գործողութիւնները, կը գրէ թէ թշնամի զօրքին գործունէութիւնը աւելի սաստկացաւ արշալոյսին, մասնաւորապէս Մոզէլի արեւելեան կողմը, մինչեւ 20 քիլոմէթր հեռու։ «Այս գործունէութիւնը, որքան ալ սաստկացած ըլլար, մնաց հետազօտութեան սահմանին մէջ։ Մնաց որ, բոլոր չարձակումները ետ մղուեցան եւ մեր դիրքերը որ եւ է փոփոխութիւն չկրեցին։ Այս դիրքերը կը մնան միշտ այնպէս ինչպէս ճշդած էր մեր սպառ յակոյսը հոկտեմբեր 15էն առաջ, երբ չարձակողականէն պաշտպանողականի անցաւ »։

**** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ գերմանական օդանաւեր չատ բարձրէն թռչելով փարիզեան չրջանին վրայ, Մոլոթովի վերջին ճառը ցրուեցին աղէ ու ձախ, գործարաններու չրջանին մէջ։ Շէլլի մարակոցները կրակ բացին անոնց օդանաւին դէմ։ Արշալոյսին ալ կատարուեցաւ Տրավէյլի չրջանին մէջ։ Ֆրանսական թնդանօթները կրակ բանալով փախցուցին գերմանական օդանաւերը, որ նոյնպէս չատ բարձրէն կը թռչէր։*

ՊԵՐԼԻՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, այն գերման զինուորները որ արձակուրդ առած էին լեհական պատերազմէն վերջը, հրաման ստացած են անմիջապէս վերադառնալու իրենց զօրանոցները։

ԳԵՐՄԱՆԵԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ դաչինքի մասին ճառ մը խօսելով, Խ. Միութեան պատերազմական գործավարը, Վորոշիլով, յայտարարեց թէ դաչնագիրը ճիշդ ժամանակին հասաւ եւ խափանեց պատերազմի ամէն հաւանական Գերմանիոյ հետ։ «Մենք պատերազմի մէջ պիտի չմտնենք. բայց միչտ արթուն պիտի մնանք եւ մօտէն պիտի հետեւինք դէպքերու ընթացքին»։

150 ՍԷՆՏԻՄԱՆԵՐՈՒ ներկայացուցիչները ժողով գումարելով Լիլի մէջ, բանաձեւ մը քուէարկեցին, որ կը դատապարտէ գերմանեւխորհրդային «անբարոյական դաւակցութիւնը»։ Քանի մը սէնտիքաներ իրենց դիրքը ճշդած չըլլալով, վտարուեցան տեղական կազմէն։— Ոստիկանութիւնը խուզարկեց կարգ մը բոլչեւիկեան սէնտիքաներու կեդրոնները, Փարիզի թէ դաւառի մէջ։ Բոլորն ալ լուծուած հռչակուելով, դուռները կնքուեցան։ Այս առթիւ բազմաթիւ թուղթեր բռնուեցան։

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՀԻԹԼԷՐԻ ԴԷՄ

8 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ, 63 ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ 12,000 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

»»» · «««

Պերլինի մամուլը «Ինթէլիճընս»ին վրայ կը ձգէ մեղքը սպառնալով Անգլիացիներուն եւ Հրեաներուն

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Միւնիխի պատմական գարեջրատան՝ Պիւրկէրպրաու Քէլլէրի մէջ, ուր Հիթլէր ճառ մը կը խօսէր նացի վեթերաններու ժողովին առթիւ։ Պայթիւնը տեղի ունեցաւ Հիթլէրի մեկնելէն 10 վայրկեան վերջը։ Պերլինէն հաղորդուած լուրերու համաձայն մեռած են 8 հոգի, վիրաւորուած՝ 63 հոգի, որոնց 39ը ծանրապէս։

Պերլինի թերթերը նկարագրելով դէպքը, կ'ըսեն թէ «նախախնամութեան ձեռքը պահպանեց Առաջնորդին կեանքը»։ Այդ օրուան ճառը պիտի խօսէր իր փոխանորդը, Հէս, բայց Հիթլէր ինք խօսեցաւ եւ անմիջապէս մեկնեցաւ, Պերլին կանչուած ըլլալով։ Առաջին առթիւ դրոյց կը չրջէր թէ Հէսն ալ մեռած է, բայց գերմանական գործակալութիւնը անմիջապէս հերքեց այս լուրը, հրատարակելով գոհերուն ցանկը։ Կատարողութիւնը 500,000 մարք պարգեւ սահմանեց, գտնելու համար մահափորձին հեղինակը կամ հեղինակները։ Ոստիկանութիւնը անմիջապէս ձեռնարկեց զանգուածային ձերբակալութեանց, մասնաւորապէս հրէական չրջանակներու մէջ։

Պերլինի թերթերը այս դաւադրութեան պատասխանատու կը նկատեն Անգլիացիները եւ իրենց «Ինթէլիճընս»ը. բայց իրաղեկներ կը հաւատան թէ գարեջրատունը խիստ հսկողութեան տակ առնուած էր Հիթլէրի ժամանումէն առաջ, եւ միայն չէնքին չատ ծանօթ մէկը կրնար ներս մտնելով զոհախային մեքենայ մը տեղաւորել։ Նոյնիսկ չուէնկեր կան թէ Կէսթաբօն ինք սարքած է դաւը, եւ կամ հակահիթլէրականներ մատ ունին այս գործին մէջ։ Կարդ մը չրջանակներ ալ այս դէպքը կը նմանցնեն Գերմանիոյ խորհրդարանին հրկիզման, որ նոյնպէս տեղի ունեցաւ խորհրդարար պարագաներու մէջ։

Այս առթիւ թղթակից մը կը գրէ թէ դէպքին հետեւանքով ոստիկանութիւնը հրամայեց վառել բոլոր լոյսերը, դիւրացնելու համար խուզարկութիւնը եւ ամբաձիգ օդանաւերու հետապնդումը։ «Ժողովուրդը սկսաւ ցնծալ, կարծելով թէ պատերազմը վերջացած է»։

Գերմանական գործակալութիւնը հետեւեալ դեկոյցը հրատարակեց. —

« Առաջնորդը Միւնիխ հասաւ երէկ (8 նոյեմբեր), կարճ այցելութիւն մը տալու համար վեթերաններու տարեդարձին առթիւ։ Հէսի փոխարէն Առաջնորդը ինք ճառ մը խօսեցաւ Պիւրկէրպրաուի մէջ։ Որովհետեւ պետական գործեր կը հարկադրէին Պերլին վերադառնալ դիչերանց, Առաջնորդը դարձ ընդունեցաւ մեկնեցաւ սպասուածէն աւելի կանուխ եւ պատրաստ կառախումբը նստաւ։ Քիչ վերջը պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Պիւրկէրպրաուի Քէլլէրի մէջ, սպաննելով վից հին պահակներ եւ վիրաւորելով աւելի քան 60 ուրիչներ։ Մահափորձը կը վերապրուի օտար դրդումի եւ կատաղի զայրոյթ պատճառեց Միւնիխի մէջ։ Կազմակերպիչները երեւան հանելու համար 500,000 մարք պարգեւ սահմանուեցաւ »։

Փարիզի մէջ այս մահափորձը կը նկատեն «մեռասանները որոշ ժամու յատուկ հատուկ փորձ մը» գերման ընդդիմադիրներու կողմէ, հիթլէրական իչխանութիւնը տապալելու եւ պատերազմը դադրեցնելու համար։ Եւ հիմա որ ձեռնարկը ձախողեցաւ, այլեւս անկարելի կը համարուի որ Հիթլէր վարանի երկարատեւ եւ արիւնալի պատերազմի մը մէջ խրել իր երկիրը, Գերմանիան կործանելու գնով, եւ դէմառդարար Անգլիան հարուածելու առաջադրութեամբ։

**** Թերթերու քաղած տեղեկութեանց համաձայն, պայթիւնը տեղի ունեցաւ գիչերուան ժամը 9ին։ Պայմաձը դժոխային մեքենայ մըն էր, որ դրուած էր ձեղնայարկի տախտակամածին վրայ եւ պայթելով քանդեց տանիքը։ Երբ պայթիւնը տեղի ունեցաւ, Հանդիսականներուն վերջին մասը դուրս կ'ելլէր սրահէն եւ բազմաթիւ ոստիկաններ օգնութեան հասած էին արդէն հրչէջներու հետ։ Պայթումէն վերջը սրահը կը ներկայացնէր աւերակներու ահագին կոյտ մը, տանիքին ղլխաւոր գերանը չորդուվչուր եղած ըլլալով։*

**** Դէպքէն անմիջապէս վերջը գերմանական մամուլը պոռթկաց անլուր կատաղութեամբ, սպառնալիքներ տեղալով աջ ու ձախ։ Կը կարծուի թէ հետապնդումները պիտի չսահմանափակուին Հրեաներով եւ ուրիչ կասկածելի օտարականներով։ Բոլոր թերթերն ալ կ'ուղղարարեն թէ անողորմաբար պիտի ջախջախուին անոնք որ գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար գործիք կը դառնան օտար գործակալներու։ Այս առթիւ յատկապէս կը մատնանչեն անոնք որ օտար ձայնասփիւռներ կը լսեն, հակառակ հաստատուած արգելքին կամ ոչ պաշտօնական լուրեր կը տարածեն։ Գերմանական անթելը առաջին առթիւ մեղադրեց Անգլիոյ գաղտնի ոստիկանութիւնը։ «Գերմանիոյ թշնամիները պիտի տեսնեն թէ ինչ կը նչանակէ ձեռք բարձրացնել Հիթլէրի դէմ»։*

**** Մուսոլինի անմիջապէս հեռագիր մը ուղղեց Հիթլէրի, ջերմապէս խնդակցութիւն յայտնելով ազատման համար։ «Ձեր անձին դէմ գործուած նոր ոճրախորհը խորունկ զայրոյթ պատճառեց իտալացի ժողովուրդին եւ Ֆասչական կուսակցութեան»։ Իտալական մամուլը միաձայնութեամբ կը դատապարտէ մահափորձին հեղինակները, «որոնք երբեք պիտի չյաջողին սարսեցնել նացիականութեան հզօր հիմերը»։*

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը պատասխանելով հարցումի մը, յայտարարեց թէ պաշտօնական տեղեկագրին կը սպասէ, չնորհաւորական հեռագիր մը ուղղելէ առաջ։

ԱԼԶԱՍի ինքնավարութեան կուսակիցներէն Ժան Մուռէ, երեսփոխան Սթրասպուրկի, ձերբակալուեցաւ իր կուսակցութեան 15 անդամներուն հետ, իբրեւ դաւադիր։ Նախապէս ձերբակալուած էին երկու երեսփոխաններ եւս։ Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Մուռէ կասկածելի գործեր կատարած էր երեսփ. ժողովի գերմանասէր անդամներուն հետ։ Ամբաստանեալը չարունակ յօդուածներ կը հրատարակէր Ալզասի ինքնավարութեան մասին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Պալքաններն ինչպէս կրնան փրկուիլ

Թուրքիոյէն «Թան» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ.—

Վերջերս բազմաթիւ նշաններ ցոյց կուտան թէ Իտալիա լրջօրէն զբաղիլ սկսած է Պալքանեան հարցով։ Իտալական մամուլն ալ կը զրէ թէ Իտալիա երբէք պիտի չհոգյացարէ որ օտար ազդեցութիւններ տեղաւորուին Ադրիականի եզերքներուն վրայ։ Փարիզի «Թան» թերթին Հռոմի թղթակիցը այս առթիւ իր թերթին զրկած գրութեան մը մէջ կ'ըսէ.

— «Ռուսիոյ եւրոպական գործերուն միջամտութեանը մեծ չհաղորդութեամբ կը հետեւին Հռոմի մէջ։ Երբ կը խորհուի թէ Ռուսիա ասկէ վերջ կեդր. եւրոպայի եւ Պալքաններու սահմաններուն, այսինքն իտալական չահերուն համար կենսական նկատուած չրջանակի մը մօտեցած է, դիւրաւ կ'ըմբռնուի թէ Իտալացիները ինչու կարեւորութիւն կուտան ռուսական միջամտութեան »։

Այս բացատրութիւնները մեզի կը հասկցնեն Իտալիոյ վերջերս Պալքանեան պետութեանց մօտ ունեցած գործունէութեան ներքին ծալքը։ Արդարեւ, Հռոմ, իր զրացնութենէն օգտուելով Եուկոսլավիոյ վրայ ազդելու եւ անոր միջոցաւ ալ միւս պալքանեան պետութիւնները իր ազդեցութեանը տակ առնել կը ջանայ։ Ինչպէս որ Եուկոսլավիա, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ եղած վիճելի հարցերը լուծելով համաձայնութիւն մը առաջ բերելու մասին ազդակ մը դարձաւ, հիմա ալ Պուլկարիան Պալքանեան ուխտին մէջ մտցնելու համար ճեռնարկներ կը կատարէ։ Եթէ «Թան»ի թղթակցին տուած տեղեկութիւնը ճիշդ է, բոլոր այս գործունէութիւնները Իտալիոյ ազդեցութեամբը կը կատարուին։

Պալքաններու մէջ երեք մեծ պետութեանց բազձանքները իրարու կը բախին։ Մէկ կողմէ Գերմանիա, մէկ կողմէ Իտալիա, միւս կողմէ ալ Ռուսիա կամ արեւմտեան պետութիւնները Դանուբեան եւ Պալքանեան երկիրներու մէջ կը ջանան իրենց հովանաւորութեան կամ ազդեցութեան տակ «պլոք» մը առաջ բերել։

Դանուբեան կամ Պալքանեան պետութիւնները երբեմն այս, երբեմն այն պետութեան ազդեցութեանը տակ, մերթ այս կողմ եւ մերթ այն կողմը հակելով, ուժերու հաւասարակշռութեան համաձայն իրենց գոյութիւնը պաշտպանել ջանացած են։ Բայց որքան ատեն որ առանձին մնան, ոչկն թէ ձախէն եկած հոսանքին եւ ճնշումներուն ազդեցութեանը ենթարկուելու դատապարտուած պիտի ըլլան։ Երկկ զերմանական արչաւանքն էր որ վախ կ'առթէր Պալքաններուն, իսկ այսօր իտալական եւ խորհրդային ազդեցութիւնն է։ Դանուբեան և Պալքանեան երկիրները բոլոր այս ազդեցութիւններէն հեռու, իրրեւ անկախ գոյութիւն մը մէջտեղ ելլել սոխրտուած են։ Այսօրուան քաղաքական կացութիւնն ալ չատ նպաստաւոր է ասոր համար։ Որովհետեւ թէ Ռուսիա, թէ Իտալիա եւ թէ արեւմտեան պետութիւնները այսօր չեն ունին Պալքաններու խաղաղութեան չարունակութեանը մէջ։ Այս չահերու նոյնութենէն օգտուելով, Դանուբեան եւ Պալքանեան պետութիւնները պէտք չէ որ եւ է ազդեցութեան ենթարկուին եւ իրենց միջեւ գոյութիւն ունեցած վէճերը պէտք է լուծեն, ժամ առաջ անկախ «պլոք» մը առաջ բերեն։

Այսօր, բոլոր Դանուբեան եւ Պալքանեան պետութիւնները այս պահանջը զղացած եւ գնահատած են։ Այս «պլոք»ի կազմութեան համար մանր մունր զոհողութիւններու ալ արդմադիր վիճակ մը ունին։ Ահա այս պատճառով, առանց մեծ պետութեանց թելադրանքներուն կարեւորութիւն ընծայելու, անմիջապէս իրենց միջեւ խորհրդաժողով մը պէտք է գումարեն եւ, մէկ անգամուան յատուկ ըլլալու պայմանով, պէտք է լուծեն այս հարցը։

Զանազան լուրեր օտար և դեպքերու վասին

ՀՈԼԱՆԴԱՑԻ ոստիկանութիւնը զերմանական սահմանապահին վրայ ձերբակալեց Գերմանացի մը, որ կը փորձէր երկու ձեռք համապատասխ փամփուշտներ։ Կը կարծուի թէ կալանաւորը անգամ է լրտեսական խումբի մը։

ՍԱՐԱՃՕՂԼՈՒ, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, ունկնդրութեան ընդունելով յունական թերթի մը թղթակիցը, յայտարարեց թէ Թուրքիա եւ Յունաստան խաղաղասիրական քաղաքականութիւն մը վարելով հանդերձ, վճռած են պաշտպանել իրենց չահերը, եթէ վտանգ սպառնայ անոնց։

ԼԻԹվինով, Մ. Միութեան արտաքին գործակարը, որ անհետացած էր իր հրաժարումէն ի վեր, Նոյեմբեր 7ին ներկայ եղաւ Մոսկուայի մեծ գործադրանդէսին, Սթալինի եւ միւս երեւելիներուն հետ։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻՆ բացման առթիւ, Թուրքիոյ հանրօգուտ շինութեանց նախարարը յայտարարեց թէ Սարը Գամըչ - կարս գիծն ալ կանոնաւորելով, պիտի մտցուի «մեր բարեկամ Մ. Ռուսիոյ երկաթուղիներու ցանցին»։ Էրզրումի գծին չինութիւնը սկսած էր 1933ին, ուրեմն լրացած եղաւ վեց տարիէն։ Շինուած են 153 փապուղիներ (թիւնէլ), ընդհ. ծախքը եղած է 72 միլիոն ոսկի։ Կը հաւատան թէ այս գծին չնորհիւ կարելի է Պոլսէն կարին երթալ 48 ժամէն։ Երկնակայի մէջ ալ վակոնի գործարան մը հաստատուած է։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՑՏՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Եւրոպական վերակազմակ դաշնակցային հիմունքով

Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակին պետը, Էթլի, երկար ճառ մը խօսեցաւ Լոնտոնի մէջ ու պարզեց իր կուսակցութեան «պատերազմի նպատակները»։

— Հաշտութեան որ եւ է ճեռնարկի համար, ըսաւ Էթլի, նախապայման է որ Գերմանիոյ մէջ գոյութիւն ունենայ կառավարութիւն մը, որու կարելի ըլլայ վստահիլ։ Այդ նախապայմանը ստեղծելու պարտքը կը պատկանի գերման ժողովուրդին։

Աչխատաւորական կուսակցութիւնը կը մերժէ ազգային ամէն հանդանակ որ բռնութեան վրայ բանաձեւուած է, որովհետեւ բրիտանական ընկերվարութիւնը խորապէս արմատ արձակած է այն հաւատքին մէջ զոր ցոյց կուտայ ժողովրդապետութեան եւ անհատական ազատութեան մասին, եւ այս՝ բոլոր ժողովուրդներուն համար, ինչ ցեղի կամ գոյնի պատկանին։

Ամէնուն համար պարզ եւ յստակ է այլեւս որ Հիթլէր պատերազմի մէջ նետեց աշխարհը՝ նախայարձակումի մը կատարելով Լեհաստանի վրայ, եւ եթէ չէզոք ժողովրդապետական կառավարութիւնները դէմ են նացիստականութեան կամ Գերմանիոյ ներկայ վարչաձեւին, պատճառն այն է որ մարտահրաւէր մը զարձած է քաղաքակրթութեան եւ սպառնալիք մը ապահովութեան։

Էթլի հարկ համարեց այստեղ յայտարարել թէ ով որ կ'ուզէ որ պատերազմը վերջանայ ամէն գնով, չի կրնար նկատուիլ խաղաղութեան իրական բարեկամ մը։

Այն իրողութիւնը, որ Սովետները բարեկամ զարձած են նախայարձակումը կատարողին ու միասին բաժանած են Լեհաստանի աւարը, չի կըրնար լուծում մը բերել այն էական հարցին, որ զրուած է աշխարհի առջեւ։ Պէտք է որ վազուան գերման կառավարութիւնը հրաժարի հիթլէրիզմէն եւ Զեխեւսլովաքիոյ մէջ, կառավարութիւններ ստեղծել Լեհաստանի եւ Զեխեւսլովաքիոյ մէջ, կառավարութիւններ, որոնք ընտրուած ըլլան չահագրգռուած ժողովուրդներուն կողմէ։ Իսկ մինչեւ հաշտութեան խորհրդաժողովին գումարումը եւ անոր տալիք որոշումը, պէտք է լեհական եւ չեխական երկիրները կառավարուին չէզոք պետութեանց պատկանող ուժերու կողմէ։

Աչխատաւորական կուսակցութիւնը դէմ է ամէն գործողութեան, որու նպատակը պիտի ըլլար նկուն դարձնել, կամ ջախջախել, կամ բաժան բաժան ընել գերման ժողովուրդը։ Պէտք է մերժել վրէժխնդրութեան կամ պատիժի որ եւ է զաղափար։ Տեւական խաղաղութիւն մը կարելի է ընդունիլ միայն բոլոր երկիրներու յօժարակամ համաձայնութեամբ։ Բայց պէտք է նոյնպէս որ Գերմանիա հրաժարի գերման ցեղին գերազանութեան իր ըմբռնումէն, եւ ընդունի որ Լեհերը, Զեխերը եւ Հրեաները այն քան իրաւունք ունին բնութեան բարիքները վայելելու, որքան Գերմանները։

Գերմանները պէտք է Աւստրիացիներուն ազատութիւն տան իրենց ճակատագիրը իրենց ուզած ձեւով տնօրինելու։ Այս նոյն իրաւունքը Անգլիան ալ պարտաւոր է տալ Աֆրիկեան ժողովուրդներուն եւ Հնդիկներուն։

Աչխատաւորական կուսակցութեան սկզբունքները կը թելադրեն որ ամէն վէճ կարդադրուի բարեկամաբար, բանակցութիւններով եւ ի հարկին անչահախնդիր իրաւարարներու վճիռով։ Կուսակցութեան նոյն սկզբունքները կը թելադրեն, որ աչխարհի բոլոր պետութիւնները ընդունին փոքրամասնութեանց ազգային, ցեղային եւ կրօնական իրաւունքները, ինչպէս եւ ամէն պետութիւն ազատ ըլլայ ազատօրէն վարելու իր ներքին գործերը։ Բոլոր այս իրաւունքներու պաշտպանութեան համար, անհրաժեշտ է ստեղծել միջազգային կազմակերպութիւն մը, որքան քաղաքական, նոյնքան տնտեսական նկարագրով։

Աչխատաւորական կուսակցութիւնը այնպէս համոզուած է թէ Եւրոպա պէտք է դաշնակցային հիմերով վերակազմուի, այլապէս կը կործանի։

Գալով գաղութներուն, աչխատաւորական կուսակցութիւնը իրաւունք չի տար որ եւ է պետութեան, որ խնամակալ դառնայ գաղութներու բնիկ ժողովուրդին։ Իսկ նախանիւթերու եւ միջազգային չուկաներու հարցը լուծելու համար, Էթլի կ'առաջարկէ զոհացնել հոգատարութեանց գրութիւնը միջազգային հակակչիռի տակ։

Միանգամ ընդ միշտ պէտք է վերջ դնել աչխարհակալական քաղաքականութեան։ Փոխանակ ազգային հսկայ բանակներ պահելու, պէտք է ստեղծել միջազգային հզօր բանակ մը, որպէսզի ոչ մէկ նախայարձակ պետութիւն մարտահրաւէր կարդայ ուրիշներու։

Ամէն պետութիւն պէտք է յօժարի տնտեսական պատժաբկութեան մասնակցելու, ընդդէմ նախայարձակ պետութեան։ Իւրաքանչիւր պետութիւն կրնայ ունենալ փոքրաթիւ բանակ մը, որու վրայ պիտի հսկէ միջազգային մարմին մը։

Էթլի մեծ սխալ կը համարի ամէն յաւակնութիւն որ կը ձգտի եւրոպական նոր քարտէս մը չինել։ Կը բաւէ միայն կատարել սահմանային սրբագրութիւններ եւ ժողովուրդներու արդար փոխանակութիւն մը։

Ի վերջոյ, աչխատաւորական կուսակցութեան պետը յայտարարեց.

— Իմացանք որ Լէոփոլտ Թագաւորը եւ Վելհելմինա Թագուհին կ'առաջարկեն միջնորդել հաշտութեան համար։ Ուրախութեամբ կ'ողջունենք նման ճեռնարկ մը։ Ուստի կոչ կ'ընենք բոլոր երկիրներուն, որոնք կը սիրեն խաղաղութիւնը, մասնաւորապէս գերման ժողովուրդին, որու ճեռքին մէջ կը գտնուի որոշումը թէ կ'ուզէ՞ որ միլիոնաւոր մարդիկ, կին, երախայ ու ծեր, մեռնին պատերազմին մէջ։ Հիթլէր պատճառ զարձաւ պատերազմի, բայց չի կրնար զայն չարունակել առանց գերման ժողովուրդին կամքին։

Հաշտութիւնը կարելի է հնդել այժմէն իսկ, պայմանով որ Գերմանիա հրաժարի յարձակողական քաղաքականութենէ եւ ընդունի բոլոր ազգերու եւ բոլոր ժողովուրդներու ազատութեան իրաւունքները։

Մենք ոչ կ'ուզենք բնաջնջել Գերմանիան, ոչ ալ անդամատել։ Մենք պատրաստ ենք գերման ժողովուրդը ընդունիլ ազգերու մեծ ընտանիքին մէջ»։

ՀԱՑ ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Նորէն ցաւը ամէն տեղ

ԱՐԼԷ, 30 Հոկտեմբեր.— Պուէ տի Ռոնի նահանգին պատմական այս քաղաքին մէջ ալ ունինք փոքրիկ գաղութ մը տասնըհինգ տնուոր, բազկացած արհեստաւորներէ, չրջուն վաճառորդներէ եւ բանուորներէ։ Քաղաքին չրջակաները, այս կամ այն պիւզին եւ ազարակներուն մէջ կան բազմաթիւ հայ երիտասարդներ, մեծ մասով նախկին չախտասոս որբեր։

Պատերազմին տագնապը հոս ալ կը ճնչէ օտարականներուն վրայ, բայց կարելի է ըսել որ կացութիւնը տեղ տեղ կը տարբերի։ Օրէնքին գործադրութիւնը մասամբ կախում ունի գործատիրոջ կամ պաշտօնեային հայեցողութենէն։

Ամէն անգամ որ հայրենակից մը գործ ունենայ ոստիկանական կամ զինուորական պաշտօնեաներուն հետ, Հայը օտարական նկատելով հանդերձ, ընդհանրապէս մեղմ կը վարուին, նկատի առնելով մեր բացառիկ հանգամանքը եւ զինուորագրութիւնը։

Տեղացի ժողովուրդին հետ յարաբերութիւնները չատ սիրալիր են։ Մեզ ճանչցող եւ գիտակից Ֆրանսացիներ յաճախ կ'ըսեն իրարու.— Հայերը օտար չեն, քանի որ երկիր չունին։ Մնաց որ, անոնք Ֆրանսացի զինուորին կողքին անձնուիրաբար կը ծառայեն մեր դրօշին տակ։

Զինուորագրուած ունինք վեց հօր հայ երիտասարդներ, իսկ եթէ չըլլար քանիներն ալ հաշուենք, զինուորեալ Հայերու թիւը 50ի կը հասնի։ 20 — 48 տարեկաններն ալ մանրակրկիտ քննութեան ենթարկուեցան ու իրենց կարգին կը սպասեն։

Անցեալ տարի, կամ ընդհանուր զօրակոչին առթիւ զացող հայ զինուորներէն չատեր ներկայիս արտօնութեամբ կը գտնուին իրենց ընտանիքներու մօտ։ Բոլորն ալ կը վկայեն թէ հայ զինուորները իրենց կարգապահութեամբ, ընդունակութեամբ եւ նկարագրով սիրուած են թէ իրենց սպայակոյտներէն եւ թէ տեղացի զինուորներէն։

Քուլէլիի (Պոլիս) երբեմնի որբանոցին սաներէն մին կը պատմէ.

— Շատ լաւ ենք, հանդիստ ուսումնասիրութեան կը նուիրուինք։ Միայն մէկ ցաւ կը կրծէ մեր սիրտը,— Մեր զինուորական տեսակներուն մէջ կարմիր գրերով տառագրուած արձանագրութիւնը,— «ne possède pas la nationalité Française». Ո՞ր օրուան կը սպասեն ազգային վարիչները, դարմանի մը գտնելու համար։

Զինուորեալներու ընտանեկան պարագաները սկսան տառնալ իրենց յատկացուած նպաստները։

**** Հայկական տեսակէտով ոչինչ ունինք մխիթարական։ «Ազգը փոր չի կչտացներ» ըսողը քչուած է իր պատեանին մէջ։ Անչուշտ գիտակից ներ ալ չեն պակսիր, ոգեւորութեամբ կարդալով «Ցառաջը»։— Ն. Կ.*

ԱՄԻԷՆ, 8 Նոյեմբեր.— Մօտաւորապէս 80 հայ զինուորներ կան այս տեղ, բոլորն ալ չատ լաւ. կարծես միեւնոյն ընտանիքին անդամներն են։ Մեր սպաները, մեծէն մինչեւ ամենէն փոքրը բարեացակամութեամբ կը վարուին մեզի հետ։ Ուտելիքը գոհացուցիչ է։ Մեր տղաքը բոլորն ալ ընտելացած են զինուորական կեանքին եւ սիրով կը կատարեն իրենց պարտականութիւնները։ Որ եւ է խորհրդածութիւն չկայ. բայց մեր թուղթերուն վրայ դրուած կարմիր արձանագրութիւնը,— «ֆրանսական հպատակ չէ» — մեծ վիշտ կը պատճառէ մեզի, ինչպէս եւ զարմանք՝ մեր սպանեցուն։ Կարելի չէ՞ միջոցներ ձեռք առնել, սրբագրելու համար այս խորհրդածութիւնը։ Մեր սպաները անմբռնելի գտնելով այս արձանագրութիւնը, հարցումներ կ'ուղղեն մեզի եւ մենք ալ բացատրութիւններ կուտանք մեր կարողութեան չափ։

Այստեղ միայն մէկ հատ «Ցառաջ» կուգայ, ինչ որ անբաւական է 80 ընկերներու համար։ Եթէ ձեր միջոցները կը ներեն, հաճեցէք օրինակ մը եւս զրկել։— Ն. Ա.

ՄՄԲ.— Երկու օրինակ եւս սկսանիք զրկել։

ՓՈՒԱՍԻ (Սէն է Ուազ).— Միակ Հայն եմ այստեղ, իրրեւ զինուոր։ Ֆրանսացի ընկերներս հրաչալի են, բայց հայկական չրջանակի պակասը զգալի է սրտիս մէջ։ Կրնա՞յիք այս պակասը որոչ չափով լրացնել երբեմն «Ցառաջ» զրկելով նախ զինուորի մը, ապա հայ երիտասարդի մը հաճոյք պատճառելու համար։ Երախտապարտ զգացումներով։— Զ. Ռ.

ՇԱՆԹԻՑԻ, 6 Նոյեմբեր.— Քանի մը հայ զինուորներ կը փափաքին մեր սրտին խօսող պատեւական «Ցառաջը» ունենալ, տեղեակ մնալու համար հայկական կեանքին։— Շ.

ՄՄԲ.— Սկսաք զրկել երկու նոր հասցէներուն ալ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Յակոբ Գալֆեան եւ Տէր եւ Տիկին Հրանտ Գալֆեան կը ծանուցանեն թէ 12 Նոյեմբեր, կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ տեղի կ'ունենայ հոգեհանգիստ իրենց ողբացեալ մօր՝

ՆՈՒՐԻՑԱ ԳԱԼՖԱԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կը հրաւիրուին ազգականները, բարեկամները եւ հանդուցեալին յիշատակը յարգողները։

Le Gerant : H. STEPHAN
Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme .. Paris (13)

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԾԱԳԵՑԱՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Քուլոնարի դիպուածը մտածումն էր յարաբերութեան մէջ մտնել Փարիզի հետ։ Գերմանական արզարացումի փորձերուն մասին վերջին դեկոյց մը եւս կարելի եղաւ զրկել ժամը 11ին։ Այդ ժամէն վերջ, այլեւս դեսպանատունը որ եւ է միջոց չունէր հաղորդակցութիւն պահելու համար Փարիզի հետ։ Կէս օրէ վերջ հազար ու մէկ դժուարութիւններով, կարելի եղաւ Լոնտոնի եւ Ցիւրիխի միջոցով կապուիլ Փարիզի, ամէնը երկու անգամ։ Եւ այլեւս բոլորովին կզդիացաւ դեսպանատունը։ Ինչ աւելի տաժանելի քան երկու օրերու այդ կացութիւնը, կորուած աչխարհի հետ որ եւ է յարաբերութենէ։

Երբ այս տագնապը սկսաւ, ֆրանսական եւ անգլիական դեսպանատուներու պաշտօնատարները խոհեմութիւն համարած էին ապահովութեան մէջ դնել իրենց կիներն ու երախաները։ Ուստի զրեթէ կիսովին պարպուած էին դեսպանատունները։ Երբ զերմանական յարձակումը կատարուեցաւ, դեսպանատունը մթերանոցի երեւոյթ առաւ։ Սկսան անուսկներով լեցնել զրասենեակները,— պահածոյ տուփերով ուսելիք։ Այս նախազգուշութիւնը անոր համար, որովհետեւ 1914 Ցուլիսին դեսպանատունը պաշարուած մնաց օրերով, անուռնդ զրկուած։

Դեսպանատան զինուորական պաշտօնէութիւնը, ամէն միջադէպ խուսափելու համար, լքելով իրենց վարձած բնակարանները, դեսպանատան ապահովութեան տակ։

Այսպէս դեսպանատունը դաղթակայան մը դարձած էր։ Ֆրանսական կղզի մը զերմանական հողի վրայ։ Բոլորը մէկ ընտանիք զարձած էին կարծես։ Վայրկեանին ծանրութիւնը իրարու մօտեցուցած էր բոլորը։

Ամբողջ այս ընտանիքը հաւաքուած էր ձայնասփիւռին չուրջ, միակ միջոցը հաղորդակցելու համար արտաքին աչխարհի հետ։ Դժբախտաբար ձայները այնքան պղտորած էին, որ չատ անգամ կարելի չէր խօսք մը հասկնալ։

Այսուհանդերձ կէսօրէ վերջ լսելի եղաւ Տալատիէի ճառը Ֆրանսական խորհրդարանին մէջ,—երկիւղած լուութեամբ մը բոլորը մոխիկ ըրին այդ ճառը։ Հեռաւոր հայրենիքին ձայնը երբեք այսքան քաղցր, երբեք այսքան յուզիչ չէր լսուած։ Մեծ հրճուանք պատճառեց դեսպանատուն ապատանած այս պանդուխտներուն, երբ լսեցին որ միաձայնութեամբ խորհրդարանը քուէարկեց 69 միլիարդ վարկը, ազգային պաշտպանութեան համար։

Վերջապէս, արեւմտեան պետութիւնները վճռեցին սանձ դնել Գերմանիոյ յարաճուն ախորժակին։

Երեկոյեան ճաչէն վերջ, դոր կատարեցին բոլորը մէկ սեղանի չուրջ, դեսպանը կարդաց Չէմպըլէնի յայտարարութիւնը անգլիական խորհրդարանին առջեւ։ Անգլիան ալ, ուրեմն, վճռած էր այլեւս փակել գերման աչխարհակալութեան ճամբան։

Սեպտեմբեր 3, կիրակի.— Առաւօտեան կանուխ, Սըր Հէնտէրսըն ստացաւ իր կառավարութեան հրահանգները։ Հետեւելով այդ հրահանգներուն, անգլիական դեսպանը ժամը 9ին ներկայացաւ գերման. կառավարութեան եւ վերջնագիր մը տուաւ, երկու ժամուան համար։ Այս վերջնագիրը յանձնուած էր Տոքթ. Շմիտի, որ պետն էր արտաք. նախարարութեան մամուլի բաժնին։ Միաժամանակ, Սըր Հէնտէրսըն դիտել տուաւ թէ 24 ժամ անցած է արդէն, եւ տակաւին գերմանական կառավարութիւնը չէ պատասխանած Սեպտեմբեր 1ին յանձնուած պաշտօնաթուղթին, ընդհակառակն գերմանական բանակը, չարունակելով իր գործողութիւնները, կը յառաջանայ Լեհաստանի մէջ։ Եթէ, ժամը 11էն առաջ, գերման. կառավարութիւնը յանձն չառնէ եւ քաչել իր բանակը, Անգլիա եւ Գերմանիա պիտի մտնեն պատերազմական վիճակի մէջ։

Ժամը 11։ Անգլիական դեսպանատունը ոչ մէկ պատասխան ստացած է։ Լոնտոն կը հաղորդէ իր դեսպանին թէ երկու երկիրները պատերազմի մէջ կը զտնուին այլեւս։

Քիչ վերջ, սակայն, Ֆոն Ռիպպէնթրոփ իր մօտ կը հրաւիրէ անգլիական դեսպանը։ Արտաքին նախարարը Սըր Հէնտէրսընի կը յանձնէ երկար յուչագիր մը։ Նախ հաւաստելէ վերջ թէ գերման կառավարութիւնը եւ գերման ժողովուրդը չեն կրնար «ոչ ընդունիլ, ոչ կատարել բրիտանական կառավարութեան պահանջները, որոնք վերջնագրի ձեւ ունին», այս պաշտօնաթուղթը յետոյ կը չարայարէր գերմանական քարոզութեան բոլոր գոհարները, ի վերջոյ պատասխանատուութիւնը նետելով Լեհաստանի, մանաւանդ Անգլիոյ վրայ։

(Շար.)

Ազգ. վիճակահանութեան պարգեւներ

Ազգ. պարգեւախաղի 16րդ չարքին վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ հինգչաբթի օր, Սոմիւռի մէջ։ Հինգ միլիոնի մեծ պարգեւը չահեցաւ 1,122,480 թիւը։

Հետեւեալ երեք թիւերէն իւրաքանչիւրը չահեցաւ մէկ միլիոն ֆրանք.— 614.977, 306.749, 300.924։

Հետեւեալ չորս թիւերէն իւրաքանչիւրը չահեցաւ 500,000 ֆրանք.— 1.405.800, 1.454.218, 1.224.184, 360.126։

Հետեւեալ տասը թիւերէն իւրաքանչիւրը չահեցաւ 200.000 ֆրանք.— 1.347.824, 871.778, 1.432.170, 484.251, 76.509, 266.017, 1.435.856, 476.577, 938.462, 79.019։

48749 վերջացող թիւերը չահեցան 100.000 ֆրանք։

91688 վերջացող թիւերը չահեցան 50.000 ֆրանք։

24.670 վերջացող թիւերը չահեցան 50.000 ֆրանք։

5084 վերջացող թիւերը չահեցան 20.000 ֆրանք։

145 վերջացող թիւերը չահեցան 5000 ֆրանք։

83 վերջացող թիւերը չահեցան 1000 ֆրանք։

4 վերջացող թիւերը չահեցան 220 ֆրանք։

4 վերջացող թիւերը չահեցան 110 ֆրանք։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԱԼԻՔԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃՑԱՄՍԵԱՑ ԵՒԱՄՍԵԱՑ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ ..... 150 ֆրանք 75 ֆրանք 40 ֆր.
Միջին եւ Հեռու Արեւելք ..... 245 ֆրանք 140 ֆրանք
Ամբողջ Երկիրները ..... 215 ֆրանք 110 ֆրանք

DIMANCHE 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ ԿԻՐԱԿԻ 12 Novembre 1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4194

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

MORT POUR LA FRANCE

Առջի օր հրատարակուած էր առաջին գոյժը.— Հայ երիտասարդ մը մեռած ռազմադաշտին վրայ։ «Մեռած Ֆրանսայի համար», ինչպէս կ'ըսեն, այնպիսի պարագաներու մէջ։

Անշուշտ առաջին զոհը չէ այս։ Թերեւս ուրիշներ ալ կան որ անծանօթ կը մնան մեզի։

Ի՞նչ մտածեց այս տղան կամ ուրիշ մը երբ կ'իյնար ճակատին վրայ, գնդակ մը ճակտին, կամ վիրաւոր, եւ կամ հիւանդ։

Ի՞նչ կրնար մտածել, իրրեւ մէկ մանուկը այն սերունդին, որ իր աչքերը բացաւ արիւնի մէջ, եւ ահա կարծես զատապարտուած է զանոնք փակելու նորէն արիւնի մէջ։

— Երկէ ինքնապաշտպանութեան համար կը մարանչէինք, երկրի մը մէջ որ դժոխք դարձած էր։ Այսօր, բուն իսկ Եւրոպան բռնկած ըլլալով, նորէն արիւն թափելու պարտականութեան տակ ենք մենք, յանուն ընդհանրական գաղի մը։

« Mort pour la France».

«Մահ իմացա՞ծ» թէ «ոչ իմացեալ»··· — Շ.

ՍԱՀԱԿ Բ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՏԻՒՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Ծերունազարդ բառը երբեք աւելի լաւ գործածութիւն չէր ունեցած։ Կիլիկիոյ Սահակ Բ. Խապայեան կաթողիկոս կը վախճանի խոր ծերութեան մէջ։ Ծնած Մարբերդի եղեգի գիւղին մէջ 1849ին, այս տարի լրացուցած էր 90ը։ Ու հակառակ տարիքին, մինչեւ վերջին օրերը պահած էր իր մտքի յստակութիւնն ու ֆիզիքական առողջութիւնը։

Իր կենսագրութիւնը մանրամասն դրելու տրամադրութիւն չկայ՝ ներկայ պայմաններուն մէջ։ Բաւնք քանի մը տողով որ Սահակ Բ. իր ուսումը առած էր Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց վանքի ժառանգաւորաց վարժարանին մէջ, ուր եւ վարդապետ ձեռնադրուած է։ 1885ին Էջմիածին երթալով եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ Մակար կաթողիկոսէն։ Երուսաղէմի ժառանգաւորացին մէջ վարած է ուսուցչական պաշտօն, այդ շրջանին հրատարակած է նաեւ քանի մը դասագրքեր, որոնցմէ յիշենք «Տիեզերագրութիւնը»։

Երկար տարի վարած է Երուսաղէմի վանքին լուսարարապետութիւնը, որ պատրիարքէն վերջ գլխաւոր պաշտօնն է։ Լուսարարապետ էր՝ երբ 1902 հոկտեմբեր 12ին (Հ. Տ.) կաթողիկոս ընտրուեցաւ։ Առանձին կուսակալ Պահրի փաշայի անձնական բարեկամութիւնը կը վայելէր եւ իր ընտրութեան մէջ այդ բարեկամութիւնը իր ազդեցութիւնն ունեցաւ։ Օծումը կատարուեցաւ 1903 ապրիլ 20ին՝ Սիսի մայրավանքին մէջ։

Իր նախորդին՝ Մարաչցի Մկրտիչ կաթող. Քէշիշեանի Հալէպի մէջ վախճանումէն վերջ, Կիլիկիոյ աթոռը թափուր մնացած էր եւ տեղապահով կը կառավարուէր (Մսեցի Կիրակոս եպիսկ. Փէքմէզեան)։

1904ին նորընտիր կաթողիկոսը հովուական այցելութեան ելաւ իր թեմերը (Հաճըն, Զէյթուն, Մարաշ, Առանա եւն.)։ 1905ին բացաւ «Կիլիկեան Դպրանոց»ը, որուն տեսչութիւնը վարեցին Գարեգին վրդ. Խաչատուրեան եւ Ներսէս վրդ. Դանիէլեան։ 1909ի Կիլիկիոյ Ջարդին հետեւանքով, կաթողիկոսարանը չատ նեղ օրեր անցուց։ Սահակ Բ. բողոքի համար հրաժարական ներկայացուց եւ երկար տարի «վշտակիր եւ հրաժարեալ կաթողիկոս» կը մնորագրէր։ Զէյթունի դէպքերը, Պալքանեան պատերազմը, հուսկ յետոյ համաշխարհային պատերազմն ու Մեծ Եղեռնը բոլորովին տակնուվրայ ըրին Սիսի գարաւոր կաթողիկոսութիւնը։ Կաթողիկոսն ու միաբանութիւնը Կիլիկիոյ ժողովուրդին հետ տարագրուեցան Սուրիա։

1916ին Դ. զօրաբանակի ընդհ. հրամանատար եւ ծովային նախարար Ճէմալ փաշայի կարգադրութեամբ, կաթողիկոսն ու միաբանները արտօնուեցան բնակելու Երուսաղէմի վանքը։ Դարձեալ Ճէմալ փաշայի թելադրութեամբ, թուրք կառավարութիւնը 1917ին ջնջեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնը (Էջմիածին) եւ Պոլսոյ պատրիարքութիւնը, եւ Սահակ Բ. կաթողիկոս - պատրիարք նշանակուեցաւ Ամենայն Հայոց (իր վրայ միացնելով Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնները, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ պատրիարքութիւնները)։ Իր կողքին նշանակուեցաւ նաեւ Սինոդ մը, որուն անդամներն էին՝ Մաղաքիա արք. Օրմանեան, Պետրոս եպս. Սարաճեան (այժմու ընդհ. կաթ. տեղապահը), Գիւտ եպս. Մխիթարեան, Գարեգին վրդ. Խաչատուրեան եւ Եղիշէ եպս. Կարոյեան։ 1917ի դեկտեմբերին Երուսաղէմի անգլ. զրաւման առթիւ կաթողիկոսն ու Սինոդը փոխադրուեցան Դամասկոս, ուր մնացին մինչեւ Զինադադար։

Զինադադարին կաթողիկոսն ու միաբանները վերադարձան Սիս եւ բնականոն վիճակ ստեղծուեցաւ։

1919ին կաթողիկոսը անցաւ Եւրոպա եւ Իտալիոյ ճամբով եկաւ Փարիզ, Հայկական Դատը հետապնդելու համար։ Մինչեւ այսօր Սէն Տընիի մայր եկեղեցին մէջ կարելի է տեսնել այն դամենպահակը՝ հայկական եռագոյնով ծածկուած՝ զոր կաթողիկոսը զրաւ այդ թուականին Կիլիկիոյ վերջին թագաւոր Լեւոն Ե. Լուսինեանի դամբարանին վրայ։

Քէմալական չարժումին հետեւանքով, երբ Կիլիկիան պարպուեցաւ, Սահակ Բ. կրկին ձեռք առաւ տարագրութեան ցուպը եւ վերադարձաւ Սուրիա։ Տարիներէ ի վեր Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը հաստատուած է Անթիլիաս (Պէյրութի մօտ), Նիբը Իսթ Բիլիֆի չէնքին մէջ, որ քանի մը տարի առաջ բարերարի մը կողմէ գնուելով նուիրուեցաւ կաթողիկոսութեան։

Իր յառաջացած տարիքին բերումով եւ իր մահով աթոռը թափուր չմնալու մտահոգութեամբ, տարիներ առաջ Անթիլիասի մէջ դումարուած եպիսկոպոսներու ժողովը աթոռակից կաթողիկոս ընտրեց Բարգէն արք. Կիւլէսէրեանը։ Այս վերջինը իրմէ աւելի կանուխ վախճանեցաւ եւ այս անգամ կաթողիկոսական ընդհ. փոխանորդ նշանակուեցաւ Հաճընի նախկին առաջնորդ Գեւորգ արք. Սարաճեան։

Իր մահով կ'անհետանայ հայ եկեղեցականութեան պատկառելի դէմքերէն մէկը։ Ճարտասան էր եւ իր քարոզները մէկ մէկ գոհարներ էին պերճախօսութեան։ Շնորհալի գրիչ ունէր նաեւ։ Իսկական «հովիւ քաջ» մըն էր, որ կը ժողովուրդին հետ էր միշտ եւ անոր հետ բաժնեց ջարդի, տարագրութեան եւ երկարամեայ աքսորի բոլոր տառապանքներն ու զրկանութիւնները։

Ամէն պարագայի մէջ հայ եկեղեցականութեան լուսաւոր եւ արժանաւոր ներկայացուցիչներէն մին կը հանդիսանայ Սահակ Բ. կաթողիկոս։— Հ. Ս.

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Օրուան ամէնէն ծանրակշիռ հարցը կը կազմէ Գերմանիոյ խորհրդաւոր գործունէութիւնը՝ Հոլանտայի եւ Պելժիոյ հանդէպ։ Մասնաւորապէս առաջինը մտահոգութեան եւ կարծողներ կան թէ ծանր տագնապ մը կրնայ պայթիլ 48 ժամէն։ Ամէն պարագայի մէջ, Հոլանտական կառավարութիւնը կազմ եւ պատրաստ կը սպասէ, որ եւ է անակնկալ դիմագրաւելու համար։ Բոլոր զինուորական արձակուրդները ջնջուեցան։ Սահմանամերձ շրջանները պարպուած են։ Գլխաւոր թումբերը կրնան բացուիլ մէկ ժամէն միւսը։ Անգլիական եւ ամերիկեան հիւպատոսները ապրարարեցին իրենց հպատակներուն որ հեռանան Հոլանտայէն եւ Պելժիայէն, որովհետեւ սահմանագլուխը կրնայ փակուիլ արշաւանքի մը պարագային։ Գերմանական օդանաւեր կը շարունակեն սաւառնիլ Պելժիոյ վրայ, ինչ որ աւելի կը սաստկացնէ ընդհանուր ահկութիւնը։

Արեւմտեան ճակատին վրայ թշնամին նոր յարձակումներ կատարեց, բաւական յառաջանալով, բայց ետ մղուեցաւ։ Օդանաւերն ու թնդանօթները միշտ կը բանին։

Փարիզի մէջ վեցերորդ ահազանդը հնչեց չարաթ առաւօտ ժամը 4.40ին եւ տեւեց մօտ մէկ ժամ։

Միւնիխի մահափորձին առթիւ գերմանական թերթերը կը չարունակեն կրակ տեղալ։ Տակաւին պարզուած չէ գաղտնիքը, բայց իրաւիճակներ կը պնդեն թէ գերման ժողովուրդն անդամ չի հաւատար Գերլիխի պաշտօնական դէկոյցին։ Գրեթէ բոլոր չէզոք կառավարութիւնները խնդակցութիւն յայտնեցին Հիթլէրի ազատման առթիւ, բացի Մ. Նահանգներու կառավարութենէն որ լրացուցիչ տեղեկութեանց կը սպասէ։

Հաշտութեան ձեռնարկի մասին ոչ մէկ նորութիւն։ Ռումանիոյ թագաւորը հեռագիր մը ուղղելով Անգլիոյ թագաւորին, Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին եւ Հիթլէրի, մաղթեց որ յաջողի Պելժիոյ եւ Հոլանտայի վեհապետներուն ձեռնարկը։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐՆ ԱԼ ԵՏ ՄՂՈՒԵՑԻՆ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան.—

Ջեկոյց թիւ **135**, *նոյեմբեր* **10**, *առաւօտ.— Գործունէութիւն յառաջապահ զօրամասերու դիմերեսին ընթացքին։*

Ջեկոյց թիւ **136**, *իրիկուն.— Թշնամի զօրքին կողմէ երկու տեղական յարձակումներ թեթեւ յառաջխաղացութիւն մը կատարելէ վերջ, ետ մղուեցան մեր հետեւակազօրքի եւ հրետանիի կրակին տակ։ Օդանաւային գործունէութիւն երկու կողմէն։— Հոկտեմբերի երկրորդ կիսամեայի ընթացքին Ֆրանսական տորմիղը գրաւեց 30,000 թոն ապրանք որ յատկացուած էր Գերմանիոյ։ Պատերազմի առաջին ինը ամիսներու ընթացքին բռնուած արդիլեալ ապրանքներու քանակութիւնը կ'անցնի 200,000 թոնը։*

**** Տեղական թերթերու զինուորական աշխատակիցները կը կարծեն թէ գերմանական սպարապետութիւնը փոխած է իր ռազմավարութիւնը վերջին քանի մը օրերու ընթացքին, ցերեկուան գործողութիւնները վերածելով զիշերային յարձակումներու։ Անցեալ օր ամբողջ զիշերը գերմանական պահակախումբերը գործեցին Սարի շրջանին մէջ։ Ֆրանսացիները ետ մղեցին զօրաւոր արշաւախումբեր Սարպրուքէնի հարաւային եւ Մոզելի արեւելեան մասին մէջ։ Այս զիշերային յարձակումներուն կ'ակնկիռ հրետանին, իսկ նախապէս տեղի կ'ունենային օդանաւային հետազօտութիւններ Ֆրանսական դիրքերուն վրայ։ Ֆրանսական օդանաւերն ալ բազմաթիւ հետազօտութիւններ կատարեցին։ Գերմանական հետազօտիչ օդանաւեր երեւցան նաեւ Ֆրանքեւելժիական սահմանագլուխի Ֆրանսական կողմը, անշուշտ բռնարարելով Պելժիոյ չէզոքութիւնը։ Երբ գերմանական օդանաւերը առաջին անգամ երեւցան Ֆրանսայի հիւսիսային նահանգներուն վերեւ, պինուորական իշխանութիւնները կը կարծէին թէ օդաչուները մոլորած են. բայց այս թռիչքները կրկնուելով, այժմ այն համոզումը կազմել տուած են թէ թշնամին կը փորձէ տեղեկութիւններ քաղել Դաշնակիցներու դիրքի մասին, այդ շրջանին մէջ։*

« Թանո» պինուորական աշխատակիցը հետեւեալ եզրակացութեան յանգած էր իր վերջին տեսութեան մէջ.— «Թերեւս կը գտնուինք այնպիսի դէպքերու առջեւ որ սահմանուած են փոխելու ամբողջ կացութիւնը։ Անվերջ չի կրնար երկարաձգուիլ ներկայ ձգտումը Հոլանտայի եւ Գերմանիոյ միջեւ։ Գերմանիա կը հաշուէ թէ յաջող յարձակում մը իր երկու արեւմտեան դրացիներուն վրայ իրեն պիտի ապահովէ օդանաւային կայաններ բրիտանական նաւահանգիստներուն մօտ։ Հաւանաբար վախճանի մը կը մօտենայ պինուորական դործողութեանց կացուն վիճակը որ կը տեւէ աւելի քան մէկ ամիսէ ի վեր»։

**** «Նիւ Եորք Հէրըլտ» կը գրէ թէ անգլիական նաւ մը, (665 թոն) որ ուղեր 27 նաւաստի, կորսուած է։ (Մնացեալը գրաքննուած)։*

ՄԻՒՆԻԽԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԷՆ ՎԵՐՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, ձերբակալութիւնները կը չարունակուին Միւնիխի, Պերլինի եւ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, իրրեւ հետեւանք չորեքշաբթի զիշերուան մահափորձին։ Հակառակ խիստ գրաքննութեան, չէզոք թերթերու թղթակիցները կը հասկցնեն թէ Գերմանիոյ մէջ ալ չեն հաւատար պաշտօնական դեկոյցին. մանաւանդ որ գաղտնի ոստիկանութիւնը չարաչներէ ի վեր պատրաստութիւններ կը տեսնէր, վեհերաններու տարեդարձին առթիւ։ «Ճետոյ, մարդ չէր գիտեր թէ Հիթլէր ճառ պիտի խօսի այդ օրը. ոչ իսկ մամուլը։ Եւ վերջապէս ուժերը տեղաւորուած էր մանաւանդ մը կողմէ որ քաջածանօթ էր զարելջատան բոլոր մասերուն»։

Այս դէպքին առթիւ շրջած զրոյցները այնքան հակասական են որ կարելի չէ դանագանել ծուռն ու շիտակը։ Հարիւրաւոր ձերբակալութիւններէ զատ, կը խօսուի նաեւ գնդակահարութեանց մասին։ Հրեաները կը վախնան որ կեղրոնացման կայաններէ դրկուին։ Ամէն պարագայի մէջ, ո՛վ որ ալ ըլլայ մահափորձին կազմակերպիչը, վրէժխնդրութիւնը պիտի կատարուի անխնայ, հաւանաբար ընդհանուր հանդամանք ստանալով։ Գերմանական թերթերը կը չարունակեն փրփուր տեղալ։ Գերմանիոյ մէջ խոստացուած 600,000 մարքի պարգեւէն զատ, 300,000 մարքի պարգեւ մը եւս սահմանուեցաւ արտաստահմանի համար — վճարելի օտար դրամով — անոնց որ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն մահափորձի դաղտնիքներու մասին։

Մոսկուայի թերթերը հրատարակելով մահափորձին լուրը, յայտնեցին կ'արտասպեն գերմանական թերթերուն մեկնութիւնները, բայց բան չեն հրատարակեր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ եղած հրատարակութեանց մասին։

ԹՈՒՐ ՄՏԱՀՈԴՈՒԹԻՒՆ ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ԵՒ ՊԵԼՃԻՈՅ ՄԷՋ

ԹՈՒՄԲԵՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՑ

Մէկ օրէն միւսը աւելի ծանրացաւ Հոլանտայի եւ Պելժիոյ մասին տիրող մտահոգութիւնը։ Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Գերմանիա կը պատրաստէ արշաւանք մը փորձել, աւելի մօտէն եւ ուղղակի հարուածելու համար Անգլիան, ինչպէս 1914ին Պելժիա մտաւ, վճռական հարուած մը տալու համար Ֆրանսայի։ Ամէն պարագայի մէջ, Հոլանտան լաւագոյն խորխոր կը համարուի պինուորական տեսակէտով։ Չարց է թէ Հիթլէր իսկապէս որոշա՞ծ է արշաւել նոյն վճռականութեամբ ինչպէս Վիլհելմ Բ.ը 25 տարի առաջ։ Զինուորական մասնագէտներու կարծիքով, եթէ Գերմանացիները Հոլանտա մտնեն, միայն 80 մղոն հեռու պիտի ըլլան բրիտանական ցամաքէն։ Արդի զինամբուհատին համար 80 մղոնը 15 վայրկեան կը նշանակէ, նոյնիսկ աւելի պակաս, ամբաձիդ օդանաւերու համար։

Անգլիական թերթերը երկու օրէ ի վեր չդադրիլ խորագիրներով կ'ազդարարեն Հոլանտայի սպառնացող վտանգը,— «Անգլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն թելադրուեցաւ հեռանալ Հոլանտայէն,— Արձակուրդները ջնջուեցան հոլանտական բանակին մէջ.— Հոլանտա պատրաստ է դիմադրելու գերմանական արշաւանքին եւ բանալու թումբերը» եւն.։

Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ քար լռութիւն կը տիրէ Անգլիոյ ձեռք առնելիք անմիջական միջոցներու մասին, եթէ Գերմանացիները Հոլանտա արշաւեն։ Թէեւ յայտնի չէ թէ Անգլիա պիտի փորձէ՞ պինուոր ղրկել Հոլանտա —անշուշտ նոյն կառավարութեան հրաւէրով— «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի պինուորական աշխատակիցը կը կարծէ թէ ծանր գժուարութիւններ կան այս ճամբուն վրայ։ «Նախ, խնդիր է թէ բաւականաչափ տրամադրելի պինուոր կա՞յ, ցամաք հանելու համար։ Անգլիոյ տրամադրելի քաջավարժ պինուորներուն դլխաւոր մասը կը գտնուի Ֆրանսա։ Կասկածելի է որ Անգլիոյ պինուորական իշխանութիւնները հաւանին մասամբ մարզուած պինուորներ ասպարէզ նետել այնքան յանդուգն ձեռնարկի մը համար,— զորք ցամաք հանել օդանաւային կրակի տեղատարափին տակ։ Կարելի է աւելի յառաջ երթալ եւ ըսել թէ նոյն պինուորական իշխանութիւնները հաւանարար երկու անգամ պիտի մտածեն, նոյնիսկ իրենց լաւագոյն պինուորները այսպիսի արշաւանքի մը յանկացնելէ առաջ։ «Տէյլի Թելէկրաֆ»ի պինուորական աշխատակիցը քննելով այս խնդիրը, կ'եզրակացնէ թէ չատ սահմանափակ պիտի ըլլայ Հոլանտայի բանակին զօրացումը ծովու ճամբով, քանի որ անհրաժեշտ է ապահովել փոխադրութիւնները։ Անգլիական բանակը մինչեւ այսօր չէ մոռցած այն ազէտը որուն յանգեցաւ Հոլանտա զօրք ցամաք հանելու զործողութիւն մը 130 տարի առաջ։ 1809ին բրիտանական զօրքը, որ կը կռուէր Նափոլէոն - եան Ֆրանսայի դէմ, զրաւեց Վալխէրէնը եւ Ֆլուշինկը, Շէլտ գետին բերանը, բայց չկրաց սակայն պարպել կարճ հրամանով։ Անգլիացի սպաներուն համար մինչեւ այսօր ալ առածի կարգ անցած է հետեւեալ խօսքը,— «Անգամ մըն ալ չսանձենք նոր Վալխէրէն մը»։

**** Գերմանացիները կը չարունակեն պինուոր համախմբել սահմանին վրայ։ Հոլանտական կառավարութիւնը ժողովուրդին հանդարտութիւն յանձնարարելով հանդերձ, կը չարունակէ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել։ Ջնջուեցան ոչ միայն բանակին, այլեւ ոստիկանութեան արձակուրդները։ Միեւնոյն ատեն միջոցներ ձեռք առնուեցան, պահեստի ոսկին աւելի ապահով տեղ մը փոխադրելու համար, քանի որ ողղումներ պիտի կատարուին ընդարձակ տարածութեան մը վրայ։ Ամէն միջոց խորհուած է, սահմանամերձ շրջանները անմիջապէս ողղելու համար։ Պարտն եւ Զայսթ քաղաքներու բնակիչներուն հրամայուեցաւ հեռանալ։ Առաջին քաղաքը մասամբ ողղուած է արդէն։ Բոլոր ջրանցքներուն եւ գետերուն ջուրերը բարձրացուցած են տագնապին սկիզբէն ի վեր, արագօրէն ողղելու համար չրջականները։ Ազդային պահական կազմակերպութիւնները կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն ռազմագործական կէտերուն վրայ, ի նախատեսութիւն օդանաւային յարձակումներու։ Հանրային չէնքերու պահակները կրկնապատկուեցան։*

**** Հոլանտական կառավարութիւնը հերքեց այն զրոյցները թէ Գերմանիա սպառնալիքներ ուղղած է։ Այս առթիւ հրատարակուած դեկոյցը կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը զգուշական միջոցներ ձեռք առած է ոչ թէ իրրեւ հետեւանք մասնաւոր սպառնալիքի մը, այլ պարզապէս անոր համար որ բոլոր չէզոք երկիրները անձկութեան մատնուած են, ընդհանուր կացութիւնը ծանրացած ըլլալով։*

**** Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ Հոլանտայի ողղելի մասը կը բռնէ 130 քիլոմէթր տարածութիւն, Զիւյտէրզէյի հարաւային եւ Ամսթէրտամի արեւելեան կողմը։ Ողողումներէն զատ, փարոսներու լոյսերն ալ պիտի մարին, որպէսզի օդանաւերը չկարենան զործել։ Մայրաքաղաքին՝ Լա Հէյի մէջ ալ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են։*

**** Պելժիոյ օդանաւերը հալածելով ետ քշեցին քանի մը գերման օդանաւեր։ Նոր զինուորներ կը փոխադրուին դէպի սահմանադլուխ եւ խրամներ կը բացուին դլխաւոր ճամբաներուն վրայ։ Կառավարութիւնը չարունակ նիստ կը գումարէ։ Պելժիոյ փաշական կազմակերպութեան «Ռէքս»ի օրկանը զգարման զատապարտուեցաւ, Անգլիոյ դէմ յարձակած ըլլալով։ Բոլշեւիկեան թերթ մըն ալ խափանուեցաւ։*

ՋԻՆԱԴԱԴԱՐԻ 21րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ (Նոյ. 11) ֆրանքեւանգլիական ռազմի մը վերջաձուեցաւ երէկ։ Այս առթիւ հանդանակութիւն մը սարքուած էր, որ պիտի չարունակուի նաեւ այսօր, ի նպաստ ռազմիկներու եւ անոնց ընտանիքներուն։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Հոսի ափ. ստամբուլի ծովածոցի մի նավ

ՇԱՐԱԴՈՒՄ

Սպանիկ, տալիս եւ... պահ

Պատահարի մասին, որ պատմում է մեզ այս հետաքրքրական զրուցակիցը, ոչ ոք չգիտեր։ Ոչ ոք չէր տեսել, թե ինչպես է նա ընկել ծովը։ Ոչ ոք չգիտեր, թե ինչպես է նա հայտնվել ջրի մեջ։ Ոչ ոք չգիտեր, թե ինչպես է նա ապրել։

Ինքն էլ պատմում է, որ ինքն էլ չգիտի, թե ինչպես է ապրել։ Ինքն էլ չգիտի, թե ինչպես է նա հայտնվել ջրի մեջ։ Ինքն էլ չգիտի, թե ինչպես է նա ապրել։

Ինքն էլ չգիտի, թե ինչպես է նա հայտնվել ջրի մեջ։ Ինքն էլ չգիտի, թե ինչպես է նա

ՅԱՌԱՋԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆՔԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանգ	75 ֆրանգ	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանգ	140 ֆրանգ	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանգ	110 ֆրանգ	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
14
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
14 Novembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4195

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՆ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԻՆ

«ԱՐԴԻՒՐ ԵՒ ՏԵՒԱԿԱՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ»

»»» · «««

Գետնանիւղ կ'իյնայ սոր կամ ոչ ոսկի

Հանրապետութեան նախագահը եւ Անգլիոյ թագաւորը նոյեմբեր 12ին պատասխանեցին Պելժիոյ եւ Հոլանտայի վեհափառներուն հաշտութեան կոչին։ Ահաւասիկ այդ պատասխաններուն բնագիրները։—

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

— « *Հանրապետութեան կառավարութիւնը եւ Ֆրանսացի ժողովուրդը միաձայնութեամբ իրենց մեծարանքը կը յայտնեն այն զգացումներուն որոնցմով ներշնչուած է Ձեր Վեհափառութեանց կոդմէ ինծի ուղղուած հեռագիրը։ Անոնք լիովին կը գնահատեն այդ կոչին վսեմութիւնը եւ ազնուականութիւնը։ Ոչ մէկ ազգ այնքան զոհողութիւններ յանձն առած է Եւրոպայի խաղաղութեան համար։ Ֆրանսա արդէն յաճախ յայտնած է եւ այսօր ալ կը յիշեցնէ թէ վճռած է եւ վճռած կը մնայ ընդունիլ որ եւ է հնարաւորութիւն որ կրնայ ապահովել արդար եւ տեւական խաղաղութիւն մը բոլոր ժողովուրդներու մէջեւ։ Արդարեւ, միայն արդարութեան վրայ հիմնուած խաղաղութիւն մը կրնայ ըլլալ տեւական։ Ֆրանսա զինք վերցուց միանգամ ընդ միշտ վերջ տալու համար բռնութեան եւ ուժի ձեռնարկներուն որոնք երկու տարիէ ի վեր, հակառակ ամէնէն հանդիսաւոր յանձնառութեանց եւ բռնաբարելով տրուած խոստումները, արդէն իսկ տարկացուցած կամ կործանած են երեք ազգեր Եւրոպայի մէջ եւ այսօր կը սպառնան բոլոր ազգերու ապահովութեան։ Հետեւաբար, տեւական խաղաղութիւն մը կրնայ հաստատուիլ միայն դարմանելով այն անիրաւութիւնները զոր բռնի ուժը պարտադրեց Աւստրիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի։ Տեւական խաղաղութիւնը կրնայ հաստատուիլ, նաեւ, միայն այն ատեն երբ քաղաքական եւ տնտեսական ազգու երաշխաւորութիւններ ապագային կ'ապահովեն բոլոր ազգերու ապատութեան պահպանումը։ Մարդիկ իրենց մտահոգութենէն կամ անձկութենէն կրնան փրկուիլ միայն այն ատեն երբ վատահ ըլլան թէ այսուհետեւ արգիլուած են նոր յարձակումներ իրաւունքին դէմ։*

« *Որ եւ է լուծում որ պիտի նուիրագործէ անարդարութեան յաղթանակը Եւրոպայի պիտի տայ միայն խախուտ զինադադար մը, բոլորովին անհամապատասխան այն օրինաւոր եւ հաստատուն խաղաղութեան որուն զալուստը կը մաղթեն Ձեր Վեհափառութիւնները։ Այլեւս ոչ թէ Ֆրանսայի, այլ Գերմանիոյ կ'իյնայ արտայայտուիլ թէր կամ դէմ այդ խաղաղութեան, որուն կ'ըղձան բոլոր ազգերը, իր իսկ արարքին չնորհիւ վտանգուած տեսնելով իրենց ապահովութիւնը եւ անկախութիւնը* »։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

— 1. « *Ուշադրութեամբ քննեցի, Միացեալ Թագաւորութեան, Քանատայի, Աւստրալիոյ, Նոր Զելանտայի եւ Հարաւ. Ափրիկէի Միութեան իմ կառավարութիւններուս հետ, այն կոչը զոր Ձեր Վեհափառութիւնը եւ Ն. Վեհափառութիւն Հոլանտայի թագուհին ինծի ուղղած էին նոյեմբեր 7ին։*

2.— *Կը յիշեմ այն կոչը զոր Ձեր Վեհափառութիւնը եւ Ն. Վեհափառութիւն Հոլանտայի թագուհին ուղղեցին օգոստոս 23ին, յանուն Օսլոյի խմբակցութեանց պատկանող պետութեանց, կոչ մը որով կը խնդրէիք վէճերը եւ պահանջները ենթարկել բանակցութեանց, եղբայրական գործակցութեան մը ոգիով։ Իմ կառավարութիւնս եւ Ֆրանսական կառավարութիւնը նպաստաւոր պատասխան մը տուին այս կոչին։*

3.— *Կը յիշեմ նաեւ Ձեր Ձեհափառութեան եւ Ն. Վեհափառութիւն Հոլանտայի թագուհին միջնորդութեան առաջարկը իմ կառավարութեանս եւ Ֆրանսական, գերմանական, իտալական եւ լեհական կառավարութեանց, օգոստոս 23ին։ Այդ առաջարկը ջերմութեամբ ընդունուեցաւ իմ կառավարութեանս, ինչպէս եւ Ֆրանսական, իտալական եւ լեհական կառավարութեանց կողմէ։ Քանի մը օր վերջը, գերմանական կառավարութիւնը յարձակում կը կատարէր Լեհաստանի վրայ, առանց տեղի տրուած ըլլալու։*

4.— *Իմ կառավարութիւններս խորապէս կը գնահատեն այն ոգին որով տոգորուած է Ձեր Վեհափառութեան առաջարկը եւ միշտ տրամադիր են քննելու արդար խաղաղութեան մը բանաւոր եւ ապահով հիմերը։ Իմ բաղձանքս է, ինչպէս եղած է միշտ, որ պատերազմը պէտք եղածէն մէկ օր իսկ աւելի չտեւէ։ Հետեւաբար կրնամ անմիջապէս պատասխանել Ձեր Վեհափառութեան կոչին այն մասին որով յօժարութիւն կը յայտնէք դիւրացնել համաձայնութեան մը տարբերուն ստուգումը։*

5.— *Արդէն իսկ բացորոշապէս յայտնուած են այն էական պայմանները որոնց հիման վրայ մենք վճռած ենք ձեռք բերել պատուաւոր հաշտութիւն մը։ Պատերազմին սկիզբէն ի վեր հրատարակուած վաւերաթուղթերը պայծառօրէն կը պարզեն անոր ծագումը եւ պատասխանատուութիւնը։ Իմ ժողովուրդներս զէնք վերցուցին միայն այն ատեն երբ ամէն ջանք փորձուած էր խաղաղութիւնը փրկելու համար։*

6.— *Մեր պատերազմի մտնելուն անմիջական ատիթը եղաւ Գերմանիոյ նախայարձակումը Լեհաստանի դէմ, բայց այդ յարձակումը միայն մէկ նոր օրինակն էր Գերմանիոյ քաղաքականութեան իր դրացիներուն հանդէպ։ Իսկ ընդհանուր նպատակը որուն համար իմ ժողովուրդներս կը կռուին այժմ, այն է որ Եւրոպան փրկուի, իմ վարչապետիս բառերով, «գերմանական նախայարձակման մը մշտատեւ երկիւղէն, որպէսզի Եւրոպայի ժողովուրդները կրնան պահպանել իրենց անկախութիւնը եւ ազատութիւնները», եւ ապագային խափանուի բռնի ուժի դիմելու մեթոդը, փոխանակ խաղաղասիրական միջոցներուն՝ միջազգային վէճերու կարգադրութեան համար։ Այս նպատակները ընդլայնուեցան եւ չեչտուեցան զանազան առիթներով, մասնաւորապէս իմ վարչապետիս հոկտեմբեր 12ի յայտարարութեամբ եւ իմ արտաքին գործերու նախարարին նոյեմբեր 2ի յայտարարութեամբ, Երեսփ. Ժողովին եւ Լորտերու ժողովին մէջ։*

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Փարիզի Էօթեւորդ ահազանգը հնչեց երկուշաբթի առաւտ ժամը 4.20ին, տեւելով մինչեւ 5.20, ուրեմն մէկ ժամ։ Ժողովուրդը, միշտ պաղարիւն, ապատանեցաւ պատսպարանները։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ չարաթ առաւտ Փարիզէն զատ, ահազանգը հնչեց նաեւ Ռուպէի, Լիլի, Թուրքուանի, Մօպէօժի եւ ճարտարագործական եւ հանքային կեդրոններու մէջ, Ֆրանսական եւ պելժիական սահմանագլուխին միջեւ։ Հակօդային թնդանօթները անմիջապէս կրակեցին թշնամի օդանաւերուն դէմ որոնք բաւական ցածէն կը թռչէին։

Հաշտութեան առաջարկի մասին Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ պատասխանները պիտի կարդաք քիչ անդին։ Ինչպէս դիտել կուտայ «Նիւ Եորք Հէրըլտ», Ֆրանսական պատասխանը կառավարութեան դիրքը կը սահմանէ« զաղղիական ճչդրտութեամբ եւ պայծառութեամբ», յիշելով Աւստրիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի անկախութեանց վերահաստատման պայմանը։ Իսկ անգլիականը աւելի ընդհանուր նպատակները կը պարզէ, թէեւ տոգորուած է միեւնոյն տրամադրութեամբ։ Ինչպէս կը նշմարեն երկու ծանուցագիրներն ալ, Գերմանիոյ կ'իյնայ ճամբան հարթել կամ խափանել։

Հոլանտայի եւ Պելժիոյ մտահոգութիւնը զգալապէս փարատեցաւ վերջին 48 ժամուան մէջ։ Կը կարծուի թէ Գերմանիա միթք չունի բռնաբարելու երկու երկիրներուն չէզոքութիւնը, նախատեսելով այդպիսի արարքի մը ծանրակշիռ հետեւանքները։

Ֆինլանտայի խնդիրը նորէն մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Բանակցութիւնները ընդհատուած են եւ կրնայ ըլլալ որ պատերազմը վերադառնայ Մոսկուայէն։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՁԱԿԱՏԱՑ

ՄԻԱՑ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՁԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան։—

Զեկոյց թիւ **137**, Նոյեմբեր **11**, առաւօտ։— Կրճատեալ գործունէութիւն ճակատին վրայ, գիշերուան ընթացքին։

Զեկոյց թիւ **138**, իրիկուն։— Նոյեմբեր 10էն 11ի գիշերը թշնամի օդանաւեր թռան Ֆրանսայի հիւսիսային արեւելեան չրջանին վրայ։ Ցերեկը հանդարտ անցաւ ճակատին վրայ։

Զեկոյց թիւ **139**, նոյեմբեր **12**, առաւօտ։— Գիշերուան ընթացքին քանի մը արշաւներ ճակատի դանազան կէտերուն վրայ։

Զեկոյց թիւ **140**, իրիկուն։— Ցերեկուան ընթացքին եւս մղեցինք քանի մը տեղական փորձեր թշնամի զօրքին կողմէ։

*** Տեղական թերթերու զինուորական աշխատակիցները կը գրեն թէ տեղատարափ անձրեւները դանդաղեցուցած են գերմանական գործողութիւնները որոնք սկսան անցեալ երեքշաբթի օր, Սարի ճակատին վրայ։ Շաբաթ գիշեր գերմանական հետագօտիչ զօրախումբեր արշաւեցին Ֆրանսական դիծերու եւ տեւը, Լիւքսէնպուրկի եւ Զուիցերիոյ սահմանագլուխին միջեւ։ Ֆրանսական օդանաւերն ալ հետագօտութիւններ կատարեցին գերմանական դիծերուն մէջ, տեղեկութիւններ քաղելու համար։ Այդ օրը գերմանական երկու վաշտեր բուռն յարձակումներ կատարեցին, ճամբան հարթելով թնդանօթներու եւ օդանաւերու ամրակոծութեամբ։ Ցարձակման մը ատեն գերմանական վաշտը յառաջ խաղաց եւ սպառնաց պաչարել Ֆրանսական դիրքը, մէկ քիլոմեթր ճակատի վրայ։ Երկրորդ յարձակման ատեն ուրիչ վաշտ մը յառաջ խաղաց մէկուկէս քիլոմեթր ճակատի մը վրայ։ Երկու յարձակումներուն ատեն ալ Ֆրանսական յառաջապահները քաչուեցան։ Գերմանական առաջին վաշտը իբր 600 մեթր յառաջ խաղաց Ֆրանսական դիմադրութեան գծին վրայ, իսկ երկրորդը յառաջացաւ մէկուկէս քիլոմեթր։ Ֆրանսական հրետանին կրակ բացաւ, երբ երկու թշնամի վաշտերը մօտեցան եւ եա մղեցին զանոնք, ծանր կորուստներ պատճառելով, այնպէս որ հետեւակազօրքը պէտք չունեցաւ հակայարձակումի դիմելու։ Ֆրանսացիները վերագրաւեցին առժամապէս կորսուած գետինը, վերահաստատելով գնդացիրներու եւ փչաթելերու շարքը։

Չինուորական չրջանակներու մէջ զանազան ենթադրութիւններ կ'ըլլան գերմանական բանակին խորհրդաւոր չարժումներու մասին։ Առաջին,— գերմանական արշաւանք մը հիւսիսային Պրապանթէն, գրաւելու համար Ֆլու-չինկի նաւահանգիստը.— երկրորդ՝ զուգընթաց յարձակում մը Մաժինոյի գծին, Հոլանտայի եւ Պելժիոյ վրայ.— երրորդ՝ յարձակողական մը Ֆրանսական ամբողջ գծին վրայ, զուիցերիական սահմանագլուխէն մինչեւ Լիւքսէնպուրկ, արշաւելով Զուիցերիայէն։ Այս վերջին ծրագրին նպատակը պիտի ըլլայ կողերէն զարնել Դաչնակիցները, Մաժինոյի գծին երկու ծայրերուն վրայ, անչարժութեան դատապարտելով անոնց գլխաւոր բանակները։ Զորավարներու պատերազմի ատենները այս տեսակ ծրագիրներ կը կոչուէին «Սէտանի ծրագիր» եւ «Մարնի ծրագիր»։ Ֆրանսական զինուորական իշխանութիւնները կը հաւատան թէ Գերմանիա պիտի չկարենայ գործադրել այդ ծրագիրներէն որեւէ մէկը։

(Ուրիշ շարունակութիւնը երկրորդ Բ. Էջ)

20 տարեկաններու զինուորագրութիւնը

Պաշտօնաթերթը կիրակի օր հրատարակեց ազգ. պաշտպանութեան նախարարին մէկ հրամանագիրը, 1940ի զօրադասին ցուցակագրութեան մասին (անոնք որ 20 տարեկան կ'ըլլան 1940 յունուար 1էն մինչեւ դեկտեմբեր 31)։ Այս հրամանագրին համաձայն, ցուցակագրութեան գործողութիւնները պէտք է վերջանան դեկտեմբեր 15ին։ Բժշկական քննութիւնները պիտի սկսին դեկտ. 25ին եւ պիտի փակուին 1940 յունուար 25ին։

Հրամանագրին տրամադրութեամբ, պիտի ցուցակագրուին նաեւ այն երիտասարդները որոնք Ֆրանսայի դարձած են ստացական հպատակութեամբ (naturalisation), վերահաստատումով կամ յայտարարութեամբ, 1939 փետր. 10էն ի վեր եւ չեն ցուցակագրուած 1939ին, ինչպէս եւ անոնք որ Ֆրանսայի պիտի դառնան 1939 դեկտեմբեր 15էն առաջ կամ 1939 դեկտեմբեր 15էն մինչեւ 1940 յունուար 25, եթէ բժշկական քննիչ յանձնաժողովը իր գործողութիւնները չէ լրացուցած իրենց չրջանին մէջ։ Նոյնպէս, պիտի ցուցակագրուին անոնք որ հպատակ դառնալով իրենց չափահասութենէն առաջ, խնդրած են իրենց տարեկից զօրադասին միանալ։

1940ի զօրադասի ցուցակներուն վրայ արձանագրուած երիտասարդները (բացի անոնցմէ որ զանց կ'առնուին — omis), կրնան արտօնութիւն ստանալ կամաւոր գրուելու մինչեւ դեկտեմբեր 15, երբ կը փակուին ցուցակագրութիւնները։

Այն երիտասարդները որ իրենց ցուցակագրուած նահանգին մէջ չեն բնակիր, կրնան խնդրել որ բժշկական քննութիւնը կատարուի իրենց բնակավայրին մէջ։ Այս մասին խնդրագիր ներկայացնելու պայմանաժամը կը լրանայ ցուցակագրութեան վերջին օրը։ Պարպուած գաւառներու երիտասարդները պիտի ցուցակագրուին այն չրջանին մէջ ուր կը բնակին ցուցակագրութեան ատեն։

Բժշկական քննութենէն ազատուածները վերջը, ցուցակագրութեան եւ զինուորագրութեան ցանկերէն օրինակ մը պիտի ղրկուի բնակավայրի նահանգապետին, ենթականերուն թղթածրարներով։ Քննիչ մարմինը փակման նիստին մէջ պիտի որոշէ ենթականերուն ֆիզիքական յարմարութիւնը։ Կրնայ ըլլալ որ ցուցակագրութեան եւ բժշկական քննութեան ժամանակաչրջանին մէջ կարդ մը երիտասարդներ պարպուին եւ ուրիշ նահանգներ փոխադրուին։ Այն ատեն քննիչ յանձնաժողովը մասնաւոր նիստեր պիտի գումարէ։

Զինադադարի տարեդարձին առթիւ

Պատերազմի պատճառով, նոյեմբեր 11ի զինադադարին մեծաչուք հանդէսները կրճատուած էին այս տարի, բայց եւ այնպէս պատշաճ արարողութիւններ կատարուեցան Անծանօթ Զինուորի Դամբարանին առջեւ։ Հանրապետութեան նախագահը, նախարարները եւ երեսփ. ժողովին ու Ծերակոյտին նախագահները ուանդական ուխտադնցութիւնը կատարեցին դէպի դամբարան, ուր բարեւի կեցած էին Ֆրանսացի, անդլիացի եւ լեհ զինուորներ։ Սպարապետը, Զօր. Կամլէն առաջին զրադած ըլլալով, այցելեց կէսօրէն վերջը, առտուընէ ոսկեղէն դիրքը եւ անմիջապէս վերադարձաւ բանակատեղի։

Զինադադարի տարեդարձին առթիւ Հանրապետութեան նախագահը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ, խորապէս ողբալով որ նորէն կը գտնուինք պատերազմի մէջ։

— « *Ամէն բան փորձուեցաւ ազէտը կանխելու համար։ Ֆրանսա մեղք չունի այս ազէտին մէջ։ Բռնութեան անողոք մեքոտներուն դիմաց Ֆրանսա առանց յոգնելու առաջարկեց հաչտարար միջոցներ, ազատ եւ ուղղամիտ բանակցութիւններ։ Ըսուած էր սակայն, թէ մեր հայրենիքը, այնքան բարեհոն եւ քաղցր, նորէն պիտի գտնուէր նոյն վտանգներուն առջեւ ինչ որ 1914 օգոստոսին։ Եւ Սեպտեմբեր 1ին, իր ազատութիւնը եւ պատիւը պաշտպանելու համար, հաւատարիմ մնալու համար իր յանձնառութեանց, առիթ ուներ նորէն զէնք վերցնել* »։

Նախագահը յետոյ ներմօրէն գնահատելով ժողովուրդին բարոյական կորովը, յայտարարեց թէ ամբողջ աչխարհ դաչնակիցներուն հետ է։ «Տիեզերական խիղճը ամէն կողմէ հաւանութիւն կը յայտնէ մեզի, իր բարոյական աջակցութիւնը կ'ընծայէ մեզի։ Երէկ, Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին նախագահը յայտարարեց թէ ամերիկեան զգացումը կը հակի դէպի Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա, որոնց կառավարական ձեւը անհատին թոյլ կուտայ ազատ խորհիլ, ազատ արտայայտուիլ, ազատօրէն կառավարել ինքզինքը։ Անգլո-ֆրանսական փոխադարձ աջակցութեան եռանդամ դաչնագիրը, որ այնքան խանդավառութեամբ վաւերացուեցաւ թուրք խորհրդարանին կողմէ, եզական օրէն կ'աւելցնէ Դաչնակիցներուն հեղինակութիւնը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ։ Այո, հայրենակիցներ, աչխարհը մեզի հետ է։ Ան կ'ըմբռնէ թէ Դաչնակիցներուն յաղթութիւնը մեծ արժէք ունի ընդհանուր մարդկութեան համար։ Թող զէնքի ուժով ճառագայթէ արդարութեան յաւիտենական ուժը, այն որուն համար երազեց Անծանօթ Զինուորը »։

**** Հանրապետութեան նախագահը եւ Անգլիոյ թագաւորը սիրալիր հեռագիրներ փոխանակեցին, փառաբանելով երկու երկիրներուն զինակցութիւնը՝ յանուն ազատութեան եւ արդարութեան։*

Անգլիոյ թագուհին ալ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ, խօսքը ուղղելով մասնաւորապէս բրիտանական կայսրութեան եւ Ֆրանսացի կիներուն որոնք այնքան քաջութեամբ կը տոկան պատերազմի փորձանքներուն։

**** Նոյն օրը նախագահ Րուզվելթ եւս ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ աչխարհը կը կարօտի նոր խաղաղութեան մը, աւելի լաւ քան այն որ հաստատուեցաւ վերջին պատերազմով։ «Մենք կ'ապօթենք խաղաղութեան համար։ Մենք այսօր պէտք ունինք, ինչպէս միշտ պէտք ունեցած ենք եւ պիտի ունենանք զինուորեսին վարժուած քաղաքացիներու։ Ուրիչ ի՞նչ միջոցով կը յուսանք պահպանել եւ մշտնջենաւորել ներկայացուցչական եւ սահմանադրական կառավարութեան մը ժողովրդավար ձեւը։ Մենք երբեք այն պատրանքը չենք ունեցած թէ խաղաղութիւնը եւ ազատութիւնը կրնան հիմնուիլ տկարութեան վրայ։ Սպառազինութեանց միակ նպատակն է այնպիսի զօրավիճակ մը հաստատել ուր կարենայ պահպանուիլ տեւական եւ ազատ խաղաղութիւն մը։*

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ կառավարութիւնը արձակեց պահեստներու վերջին դասը որ զէնքի տակ առնուած էր վերջերս։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Ֆրանսական դեսպանը, Պ. Նաժիար, որ Փարիզ կը գտնուէր, իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ։

Մինչեւ անդամ կրնամ ըսել որ եթէ ձմեռը անցընենք առանց մեծ դէպքի մը, իրականին մէջ չահած պիտի ըլլանք այս պատերազմին առաջին ճակատամարտը եւ պիտի կրնանք գարնան դործի ձեռնարկել աւելի հզօր, աւելի լաւ կազմակերպուած եւ սպառազինուած քան եղած ենք որ եւ է տեղ: Շարք մը կարեւոր դէպքեր տեղի ունեցան ի նպաստ մեզի, պատերազմէն ի վեր: Իտալիա, որմէ կը վախնայինք թէ կը բաժնուի Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի հետ ունեցած պատմական ընկերակցութենէն Միջերկրականի մէջ, ընկերակցութիւն մը որ հետզհետէ աւելի արդիւնաւոր պիտի դառնայ, պահեց իր խոստումը: Բռնէւ կուր չծագեցաւ մեր եւ Ճափոնի միջեւ: Այս երկու մեծ չէզոքութիւնը, որոնք Գերմանիոյ միացած էին հակաբոլշեւիկեան դաշինքով, դժուար կը դտնեն յարմարիլ ճակատի փոփոխութեան մը դէպի համայնավարութիւն: Ոչ ոք կրնայ ստորագնահատել Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած զինակցութեան արժէքը: Ռազմական կառավարութիւնը, որ մարմնացած է Սթալինի ահարկու անձնաւորութեան մէջ, վերջնապէս խորտակեց հիթլէրական երազները դէպի Արեւելք յառաջանալու: Մինչ արդէն ձախ թաթը Գերմանիան կը հեռացնէ Սեւ ծովէն, անոր ալ թաթը կը խլէ Պալթիկի տիրապետութիւնը: Ինչ որ ալ ըլլայ պատմութեան դատաստանը, այս դէպքերուն առջեւ, մեզի համար կարեւոր պարագան կատարելապէս բացայայտ է,— Նացի Գերմանիան ետ քչուած է Արեւելքէն, եւ պէտք է նուաճէ բրիտանական կայսրութիւնը եւ Ֆրանսական Հանրապետութիւնը, կամ կործանի իր փորձին մէջ: Այժմ այս նացի վայրագ մեծխօսիկները ընչաքաղց աչքերով քանի մը փոքր երկիրներ կը հետապնդեն արեւմուտքի մէջ: Անոնք կըրնան ոտնակոխ ընել եւ աւարի տալ այդ երկիրները, ինչպէս ըրին Աւստրիան, Չեխոսլովաքիան եւ Լեհաստանը: Անոնք չհամարձակեցան կռիւի բռնուիլ բրիտանական նաւատորմին հետ, որ իրենց յարձակման սպառեց անցեալ չաբթու: Անոնք կը վարանին Ֆրանսական բանակին պողպատեայ ճակատին առջեւ, Մաժինոյի գծին երկայնքը, բայց իրենց հզու հնազանդ դինուորները կուտակած են Հոլանտայի եւ Պելժիոյ սահմաններուն վրայ:

« Ես չեմ փորձեր մարդարէանալ թէ խելագար կատաղութիւնը պիտի մղէ՞ Հիթլէրը իր ոճիրներու ամէնէն ծանրին մէջ խրելու. բայց կրնամ ա - ռանց վարանելու ըսել թէ Հոլանտայի եւ Պելժիոյ, ինչպէս Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ եւ Աւստրիոյ ճակատագիրը պիտի վճռուի բրիտանական կայսրութեան եւ Ֆրանսական Հանրապետութեան յաղթանակով: Եթէ մենք պարտուինք, բոլորս ալ դերիներ պիտի դառնանք եւ Մ. Նահանգները մինակ պիտի մնան մարդուն իրաւունքները պաշտպանելու համար: Եթէ մենք չկորտակուինք,այդ բոլոր երկիրները պիտի փրկուին,վերստանալով իրենց կեանքը եւ ազատութիւնը: Ես համոզուած եմ թէ այդ չար մարդը եւ իր ոճի մը դաւադիրները այնքան վստահ չեն իրենք իրենց վրայ որքան մենք, թէ կը նեղուին իրենց յանցաւոր խիղճէն՝ վախնալով վերահաս պատիժէն: Ամբողջ աշխարհ Հիթլէրի եւ Հիթլէրականութեան դէմ է: Նոյն իսկ Գերմանիոյ ներսը կան միլիոնաւոր մարդիկ որոնք վեր կը մնան ոճիրներէն եւ ազգականքենէն որ կը կռմէ նացի կուսակցութեան մեքենան »:

Ֆինլանտա մերժեց Մոսկուայի պահանջները

×

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Ֆինլանտայի պատուիրակութիւնը մեկնեցաւ Մոսկուայէն, բանակցութիւնները անելի մը յանգած ըլլալով: Ցայտնի չէ թէ ե՛րբ պիտի վերսկսին բանակցութիւնները: Ֆինլանտայի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը հաւանած է որ պատուիրակութիւնը վերադառնայ: Կառավարութիւնը մինչեւ հիմա միայն կուսակցութեանց պետերուն հաղորդած է խորհրդային պահանջները եւ Ֆինլանտայի պատասխանը: Եթէ նոյն իսկ խորհրդարանին հաղորդէ դանոնք, հրատարակութեան պիտի չտայ, գաղտնի համարելով բանակցութիւնները:

Ֆինլանտա հանդարտօրէն ապահովել դէպքերու ընթացքին , կը զօրացնէ իր պաշտպանողական միջոցները: Կիրակի օր ցոյցեր կատարուեցան բոլոր քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ: Մեծ քաղաքներու ժողովներուն ներկայ էին մինչեւ 100,000 քաղաքացիներ :

Մինչ Ֆինլանտական պատուիրակութիւնը կը մեկնէր Մոսկուայէն, խորհրդային թերթերը չարունակեցին իրենց բուռն յարձակումները, ամէն մեղք ձգելով Ֆինլանտայի վրայ: «Փրաւտա» կ'ըսէ թէ Ֆինլանտան ապահովչէն բանակավայրի մը վերածուած է եւ անտեսական կեանքը ջլատուած: Խորհրդային թերթը օրական 40 միլիոն ֆինլանտական մարք կը հաշուէ հարեւան երկրին զինուորական ծախքերը, եղրակացնելով թէ Ֆինլանտա չի կրնար 6 — 7 ամիսէն աւելի դիմանալ զօրաշարժի ծախքերուն :

Մոսկուա ոչ միայն նաւակայաններ եւ նաւահանգիստներ կը պահանջէ Ֆինլանտայէն, այլեւ աչք ունի անոր հանքային հարստութեանց, մասնաւորապէս նիքէլին վրայ, որ աւատութեամբ կը դտնուի Փէցամոյի շրջանին մէջ: Ս. Միութիւնը պահանջած է նաեւ Լակոտա լիճին հարաւային սահմանը եւ քաշել քանի մը տասնեակ քիլոմէթր եւ քանդել ամրութիւնները, դանոնք սպառնալիք մը համարելով Լէնինկրատի համար,— «քաղաք մը որ նոյնքան բնակչութիւն ունի որքան ամբողջ Ֆինլանտան եւ օրերն է յեղափոխութեան» : Ասոր փոխարէն, Մոսկուա Ֆինլանտայի կը չնորհէ կրկնապատիկ աւելի ընդարձակ տարածութիւն մը Մեծ Լիճին արեւելեան կողմը, բայց այդ չրջանը մեծ մասով կը բաղկանայ լիճերէ եւ ճահիճներէ: «Ֆինլանտա պատերազմ կ'ուզէ», կ'եղրակացնէ խորհրդային մամուլը :

«Պատերազմին նպատակները»

Ֆրանսական մամուլը կը չարունակ - կէ կարծիքի փոխանակութիւնը այս հարցին մասին: Կուտանք քանի մը արձագանգներ եւս:

«Էփոք»ի մէջ, Անրի տը Քէրիլիս կը գրէ·

— «Անցեալ օր, Լուի Մատլէն, իր պատմագիտական ծանօթութիւններու ամբողջ հեղինակութեամբ, ցոյց կուտար թէ որքան վտանգաւոր, նոյնիսկ անհեթեթ է բանաձեւել «պատերազմի նպատակները», երբ տակաւին չենք գիտեր թէ ինչ պայմաններու մէջ տեղի պիտի ունենայ պատերազմը, թէ որ երկիրներն ալ ի վերջոյ պիտի մասնակցին պատերազմին:

Եւ սակայն Գերմանիա կ'ուզէ, ա - մէն գնով կ'ուշանալ որ պարզենք «պատերազմի նպատակները», այն յոյսով որ կրնան պատճառ դտնել Լոնտոնը Փարիզէն բաժնելու, վեր - ջապէս վիճաբանութեան նիւթ ստեղ - ծելու Ֆրանսացիներուն միջեւ, մի - ջազգային դժուարութիւններ ստեղ - ծելու Եւրոպայի մէջ, նիւթ գտնելու իր ներքին եւ արտաքին քարոզու - թիւններուն համար :

Օրինակի համար.— երբ գտաւ Ֆր - րանսական կառավարութիւն մը կամ Ֆրանսացիները, որ ըսին թէ պատե - րազմին նպատակն է Լեհաստանի վե - րահաստատումը, անմիջապէս պիտի պատասխանէ գերմանական քարոզու - թիւնը թէ «Լեհաստան բաժնուած է Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, ան - չուշ չէք խորհիր Լեհաստանի երկու կտորներն ալ եա խլել երկու երկիր - ներէն, քանի որ կը պատերազմիք այդ երկիրներէն միայն մէկուն դէմ, հե - տեւաբար, այնքան ատեն որ միաք չունիք պատերազմ յայտարարելու Ռուսիոյ դէմ՝ վերջացնելէ վերջ Գեր - մանիոյ հետ սկսուած պատերազմը, ձեր «պատերազմի նպատակը » կը դառնայ անիմաստ»: Այս երկը երգեց արդէն Շթուտկարտի դաւաճանն ալ:

Եթէ, ընդհակառակն, յայտարար - ուի թէ Ֆրանսայի «պատերազմի նը - պատակն» է Գերմանիոյ չախչախու - մը, այն ատեն Հիթլէրի մարդիկը պիտի դառնան գերման խաղաղասէր - ներուն, նացիականութեան հակա - ռակորդներուն, բանակին միապետա - կան տարրերուն, ամբաստանելու հա - մար մեզ աշխարհակալութեամբ , եւ յայտարարելու թէ միակ ելքն է մխա - նալ Փիւհրէրին չուրջ, որպէսզի չը - ընկնինք Գերմանիան: Այս տեսա - կէտը արդէն քարոզութեան ծառայեց անցեալ չաբթի, երբ կարգ մը թեր - թեր յայտարարեցին թէ պէտք է ըս - տեղծել Գերմանիաներ, փոքրիկ պե - տութիւններու բաժնելով Հիթլէրի Գերմանիան, համաձայն Վեսթֆա - լիոյ դաշնագրին»:

«Լիմիէր»ի մէջ, Վիքթոր Պաշ կը պաշտպանէ բոլորովին տարբեր տե - սակէտ մը: Պատեհ է որ, կ'ըսէ, գի - տական ընկերակցութիւններ, որոնք պաշտօնական հանդամանք չունին, նոյնիսկ քաղաքագէտները, որոնք մաս չեն կազմեր դաշինքին, քննեն ու - սումնասիրեն այս ծանր հարցը եւ յայտնեն իրենց կարծիքը:

— « Այսպէս էր որ, կը չարունակէ Վիքթոր Պաշ, մեծ պատերազմին մէջ, Մարդու Իրաւունքներու Ընկերակ - ցութիւնը աղէտին առաջին օրէն սկս - եալ ձեռնարկեց մտանուոր յանձնա - խումբերու կազմութեան, անոնց պաշտօն տալով ուսումնասիրել մէկը այն բազմաթիւ հարցերէն, զոր հրա - պարակ պիտի դնէր յետագային նոր Եւրոպայի մը կազմութեան»:

Բոլոր այս յօդուածագիրները մէկ մտահոգութիւն ունին,— պատրաստ դտնուիլ, անակնկալի չգալ , ինչ - պէս եղաւ անցեալ պատերազմին վեր - ջաւորութեան: Ահա թէ ինչու իրարու կը յաջորդեն այս կարգի յօդուած - ները:

Ե. Մօրասի տեսակէտով, պէտք է կռուիլ մինչեւ որ Գերմանիան դրուի նախ քան Պիզմարքը դտնուած պայ - մաններուն ու կացութեան մէջ : Ըստ Լէոն Պլումի, պէտք է այնպիսի հաշտութիւն մը, որ կարելի ըլլայ Գերմանիոյ ամբողջականութիւնը դը - նել Եւրոպայի վերակազմութեան մէջ, պայմանով որ իրական ապահո - վութեան եւ տեւական խաղաղութեան երաշխիք տայ: Ըստ Լէոն Ժուհոյի, պէտք հաշտութիւնը ստեղծէ նոր կարգուսարք մը, որ պիտի ապահո - վէր հաւասարակշռութիւն մը անհա - տական եւ հաւաքական իրաւունք - ներուն միջեւ :

Անգլիացիները, որոնք բացին կար - ծիքներու փոխանակութեան այս չար - ժումը, չատ աւելի լայն հետաքրքրու - թիւն մը ցոյց կուտան այս հարցին մասին: Վէլլօ, Պէռներտ Շօ, Ուիքհէմ Սթիս, «Թայմս» մեծ օրաթերթը , The Fortnightly պարբերաթերթը եւ յիսունեւեօթը դիտնականներ կ'աչ - խատին ճշդել ներկայ պատերազմին նպատակները:

Կարծիքներու փոխանակութեան այս չարժումին մէջ, հետաքրքրական են Ուիքհէմ Սթիսի տեսակէտները , զորս կ'ամփոփէ Վիքթոր Պաշ·

— « Ոչ ճանչնալ, ոչ ալ ընդունիլ Հիթլէրի նախապատրաստութիւն - քը, այլ Գերմանիան վերադարձնել 19ի սահմաններուն: Ամբողջովին հր - րաժարակէն քշել Հիթլէրը եւ նացիա - կանութիւնը: Գերմանիոյ մէջ տեղ - ծել ժողովրդավար կառավարութիւն մը : Ստեղծել, եթէ կարելի է նոյն - իսկ պատերազմի ժամանակ, դաշնակ - ցային կազմակերպութիւն մը իրարու միացնելու համար զաշնակիցներն ու հիթլէրականութեան հակառակ ժողո - վուրդները: Հաշտութենէն վերջ , Գերմանիան ալ առնել այս դաշնակ - ցութեան մէջ, իբրեւ քաղաքական մի - ութիւն կամ իբրեւ զերման կտորակ - եալ պետութիւններու դաշնակցու - թիւն, պայմանաւ որ նախ իր սպառա - զինութիւնները կրճատուին այն չա - փով որ պէտք է երկրին ներքին կար - գը պահպանելու համար, յետոյ իր քաղաքացիները վայելեն, առանց ցե - ղի, դասակարգի եւ դաւանանքի խտ - րութեան, անհատական ամէն իրա - ւունք: Իրրեւ անդամ, այդ դաշնակ - ցութեան մէջ առնել ներկայ չէզոք պետութիւնները, բայց այնուհետեւ դաշնակցութենէն հեռացնել ամէն պետութիւն որ չէզոք կը մնայ նախա - յարձակումի մը դիմաց: Ոչ փոխանա - կութիւն, ոչ ալ մենաշնորհ գաղութ - ներու հարցին մէջ: Վերակազմութիւն Ազգերու Դաշնակցութեան »:

Վիքթոր Պաշ ինք եւս նպաստաւոր տրամադրութիւն ցոյց կուտայ այս տեսակէտին: Եւ քիչ մը աւելի կը ծանրանայ չէզոքութեան վրայ, ըն - դունելով որ հաղորդակցութեանց մի - ջոցներու յատկացքմութեան պատճա - ռով այլեւս կարելի չէ ընդունիլ որ պետութիւն մը կրնայ ինքզինք կղզիա - ցած համարիլ եւ դուրս մնալ որ եւ է վէճէ եւ բախումէ: Մարդկութիւնը մէկ մարմին կը կազմէ, այդ մարմի - նին պէտք է տալ ընդհանրական հոգի մը, — ահա ներկայ պատերազմին նը - պատակը:

Իրրեւ վերջաբան, յիշատակինք Ռընէ Կունէնի յօդուածը, «Փիւթիս» թերթին մէջ, ուր կ'արձանագրէ թէ արհիւռւքս Օթոն «կը յուսայ կազմել Դանուբեան պետութիւն մը, Աւստր - իոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Հունգարիոյ միացումով »:

Մահճաքի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

(ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՒԸ)

ՄՄԲ.— Մարսէյլի հանգանակիչ կեդր· Յանձնաժողովէն ստացած ենք հետեւեալ հաշուեկշիռը (3 նոյեմ - բեր): Այս առթիւ ըսենք որ բոլոր ցանկերն ալ ստացած ենք, բայց փոքր մաս մը մնաց անտիպ, պատերազմի պատճառով.—

Մարսէյլ քաղաքէն հանգանակուած 11076 ֆրանք, Լա Վիստի չըր - ջանէն հանգանակուած 1007, Սէն Լու չրջանէն հանգանակուած 2270, կար - տանի չրջանէն՝ 459, Գամբանեը Ֆրէ - ղի չրջանէն 830, Տիկին Զաքիկեանի ձեռամբ, Լուրտ գաղթ ուխտաւորնե - րէ 220, Մարսէյլ՝ Պօմոնի չրջանէն հանգանակուած 1083, Էքս Էն Միլի չրջանէն 206 ֆրանք, ընդհանուր գու - մար՝ տասնը եօթը հազար հարիւր յի - սունը մէկ: (17151) ֆրանք:

«Ծառայ»ի մինչեւ 11 օգոստոս 1939ին թիւ 49 տառացարով ղրկուած 5385 ֆրանք, օգոստոս 17ին թիւ 7444 տառացարով 4592 ֆրանք, Օգոստոս 30ին, թիւ 394 տառացարով 5860 ֆր·, Սեպտեմբեր 27ին, թիւ 384 տառա - ցարով 1108, Նոյեմբեր 6ին, թիւ 2767 տառացարով 206 ֆրանք, ղրկուած ընդհ· գումար՝ տասնը եօթը հազար հարիւր յիսունը մէկ ֆր·, (17151):

« Հանգանակիչ կեդրոնական յանձ - նախումբը» իր պարտականութիւնը վերջ գտած համարելով, Շրջապար - կու կը ներկայացնենք հանգանակ - ուած եւ ղրկուած գումարներու հաշ - ուեկշիռը, մեր չնորհակալութիւննե - րը յայտնելով ազգային, կրօնական , բարեսիրական, եկեղեցական եւ թա - ղային բոլոր մարմիններուն, ինչպէս նաեւ մեր թեմի պարտաճանաչ եւ զո - հաբերող ժողովուրդին, որոնք օժան - դակեցին այս ձեռնարկին իրենց կա - րելիութեանց չափով: Մասնաւոր չը - նորհակալութիւններ նաեւ «Ծառայ» օրաթերթի պատասխանատու խմբագրու - թեան, որ իր թերթին միջոցաւ լիա - կն նպաստեց ձեռնարկին արդիւնա - ւորման :

Հանգանակիչ կեդրոնական յանձ - նախումբի նախագահ՝ կարապետ Ա. Ֆիճյ· երեւանեան, առենապետ՝ Յ. Շալճեան, առենադպիր՝ Ազգիճ:

*** Մարսէյլի Ազգ· կեդր· վարչու - թիւնը՝ քննելով կը վաւերացնէ վերս - յիշեալ հաշուետուութեան ստուգու - թիւնը: Ի դիմաց Ազգ· կեդր· վար - չութեան առենապետ՝ Տոքթ· Յ. Սիվրիեիսարեան, առենադպիր՝ Կ. Ճանիկեան :

ՀԱՑ ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՎԷՐՆԱՆԹ (Մ· է Լուտա) 7 նոյ·— Ուրախութեամբ կը յայտնենք որ այս - տեղ փոխադրուած քանի հայ երիտա - սարդներս Ֆիլիքսթոկէս առողջ ենք եւ բարոյապէս կորովի: Երկու ամիս է որ մարզանքներ կը կատարենք: Կը յուսանք թէ մեր զոհողութիւններէն պիտի օգտուին մեր ընտանիքներն ու բոլոր հայրենակիցները:

Փարիզի «Ցիլէ» յանձնախումբէն միայն 25 ֆրանք ստացած ենք 20 հո - գիի համար:— Ա· կ·

ՓԱՄԻԷ, 11 նոյեմբեր·— Ծանուն 30 հայ զինուորներու չնորհակալութիւն կը յայտնենք որ «Ծառայ»ը մեզ ա - ռանձին չհողուց, ինչպէս 15 երկար տարիներ: Նոյեմբեր 2էն ի վեր կանո - նաւորապէս կը ստանանք թերթը եւ բոլոր զինուորները կը կարդան :

Այսօր 69 օր է որ կը դտնուինք այս - տեղ: Ոչ մէկ դժուարութիւն կամ խորութիւն: Մեր սպաները չատ կը սիրեն հայ զինուորները որոնք իրենց պարտականութիւնները կը կատարեն բարեխղճօրէն: Երբ 10 — 15 վայր - կեան հանդիստ կուտան, մեծ հետա - քրքրութեամբ կ'ուզեն լսել հայկական կեանքը ներկայիս եւ անցեալին մէջ : Մեր մէջ ունինք լաւ Ֆրանսագէտ մը, Գ· Ս· որ մանրամասնօրէն կը բա - ցատրէ եւ երբ կը լսեն, կը զարմա - նան: Բոլորն ալ ցաւ կը յայտնեն մեր տեորակներուն մէջ եղած արձանա - գրութեան համար, բայց կ'ապահովեն թէ պատերազմէն վերջը բոլորս ալ քաղաքացի ենք: Այս առթիւ կը թե - լադրեն որ մեր վարիչները հետաքա - քար դիմում կատարեն: Այս խնդիրը կը թողունք «Ծառայ»ի: Ամէն պարա - գայի մէջ մեր տրամադրութիւնը բարձր է: Կեցցէ Ֆրանսան:— Ն· Թ·

S. P. 152, նոյեմբեր 10.— Երեք հայ զինուորներ կան այստեղ, փոքր գիւ - ղի մը մէջ: Գիւղացիները լաւ Ֆրան - սերէն չեն հասկնար, միայն նոր սե - րունդն է որ կը հասկնայ: Երբ երի - տասարդները քալ քովի կուգան, կը խօսին իրենց մայրենի լեզուն, չեն նը - մանիր մերիններուն :

Տասնըհինգ օր առաջ մեր զինուորա - կան տեսրակները հաւաքեցին: Այս առթիւ տեսնելով կարմիր արձանա - գրութիւնը, ըսին թէ դուք ալ մեզի պէս Ֆրանսացի էք: Հարցուցին թէ կ'ուզե՞նք հպատակ ըլլալ: Բնականա - բար այս պատասխանեցինք, եւ խն - դիրը հաղորդեցին ընդհ· հրամանա - տարին: Ինչո՞ւ այս խնդիրը եթեմ վրայ ձգեր են մեր երեւելիները:— Ե· Տ· Ղ·

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Օր· Շուշանիկ Թիւրապեան աւար - տած է Ecole des Hautes Etudes Sociales-ի լրագրութեան ճիւղը, երկու տարուան չրջանը մէկ տարիէն, «քալալաւրա» յի - չատակութեան արժանանալով 150 ա - շակերտներու մէջ:

17. Rue Damesme .. Paris (13)
Le Gérant : H. STEPHAN
Imprimerie A-DER (AGOPIAN)

Զանազան լուրեր օտարներու դէպքերու մասին

« ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴԷՄ ամբողջական խաղաղութիւն », — այս իմաստով ճառ մը խօսեցաւ ելմտական նախարարը, Պ· Փօլ Ռէյնօ, Փարիզի Ամերիկեան Ակումբին մէջ: Նախարարը բացատրեց թէ Ֆրանսայի ելմտական եւ անտեսական վիճակը աւելի լաւ է այսօր քան մէկ տարի առաջ, հակառակ պատերազմին վիթխարի ծախքերուն: «Իրականին մէջ եւրոպան քանի մը տարիէ ի վեր անարիւն պատերազմ մը կը մղէ: Տասնըւթ ամսուան ընթացքին երեք ազգեր զերիզման դրուեցան: Եւ հիմա նացի Գերմանիան մեղի կը ներկայանայ հաշտութեան առաջարկով մը որ իրականին մէջ կը նշանակէ,— «Թոյլ տուէք որ քիչ մը չունչ առնեմ, մարսեմ առաջին զոհերս եւ ուժ առնեմ յառաջ թռռալու համար»: Ո՞վ կը տարակուսի թէ Գերմանիա յառաջ պիտի չերթայ: Պատմութեան մէջ դիտե՞ք ո եւ է աչխարհակալ որ կանգ առած ըլլայ իր սեփական կամքով: Եթէ մենք Գերմանիոյ չնորհենք իր ուզած հանգիստը, եթէ թոյլ տանք որ Ֆրանսական բանակը յանկարծակիի գայ քանի մը ամ - սէն, ո՞վ կրնայ կասկածիլ թէ նացիները եւրոպայի բացարձակ տէրերը պիտի չդառնան: Պատերազմը ուժի փորձ մըն է: Հետեւաբար մենք ուրախ ենք որ Ֆրանսան այսօր աւելի զօրաւոր է քան մէկ տարի առաջ: Ֆրանսա իր յարա - ճուն ուժը քաղեց ինքն իրմէ եւ միայն ինքնիրմէ: Անցեալ տարուան ընթաց - քին Ֆրանսա իւրաքանչիւր սպառնալիքի պատասխանեց նոր զոհողութիւններ պարտադրելով ինքն իրեն: Բայց ի՞նչ կ'արժեն այդ զոհողութիւնները բաղ - դատելով անոնց հետ զոր պատերազմը պարտադրեց մեզի: Հինգ միլիոն մար - դիկ խլուած իրենց տուներէն, դէպի ռազմադաշտ երթալու համար, հազարա - ւոր ընտանիքներ արմատախիլ՝ ի խնդիր իրենց զաւակներուն ջապահովութեան, անտեսական կեանքը խանգարուած , նոր տուրքեր···»: Եզրակացնելով, նա - խարարը յայտարարեց թէ գաշնակիցները պիտի կռուին մինչեւ որ ապահովեն ամբողջական խաղաղութիւնը: «Եւ այն ատեն Եւրոպան պիտի հաստատուի ոչ թէ բանութեան, այլ արդարութեան վրայ»:

ԹՈՒՐՔԻԳԵՐՄԱՆ առեւտրական դաշնագրի մասին բանակցելու համար Պոլիս գնաց գերման բարձր պաշտօնատար մը:

ՋՈՒԻՑԵՐԻՈՑ կառավարութիւնը նորէն դրօչի տակ հրաւիրեց հեծելա - զօրքը եւ երկրապահ զօրքը որոնք արձակուած էին վերջերս: Այս առթիւ որոշ - ուեցաւ նաեւ նորէն բժշկական քննութեան ենթարկել 20 — 40 տարեկան այն քաղաքացիները որոնք զինուորութենէ ազատ համարուած էին: Ձեռք առնուած միջոցները ընդհ· զօրաշարժի մը հանդամանքն ունին: Վերջին տարիներս, մասնաւորապէս նիւթական պատճառներով զինուորութենէ ազատ համարուած քաղաքացիներու թիւը մեծ համեմատութիւն մը կը կազմէր, երբեմն հասնե - լով մինչեւ 50 առ հարիւրի:

ՋԻԿՖՐԻՏԻ Գիծը դէպի Հոլանտայի եւ Պելժիոյ սահմանագլուխը երկա - րելու համար հազարաւոր բանուորներ եւ լիհ գերիներ աշխատանքի լծուած են, համաձայն Ամթէրտամ հասած լուրերու : Հարիւրաւոր ամրոցներ եւ բերդեր կը չինուին:Այս ամրութիւնները կը ծածկեն ամբողջ հիւսիսայինԳեր - մանիան, 50 քիլոմեթր խորութեամբ եւ չատ աւելի զօրաւոր են քան Զիկֆրի - տի գծին այն մասը որ կը դտնուի Ֆրանսական սահմանագլուխին վրայ: Շի - նարարութիւնները այնպէս մը զօրարկուած են որ բոլորովին անառեսանելի են:

ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ եւ 1000ական ֆրանք տուգանքի դատա - պարտուեցան երկու Ֆրանսացիներ, համայնավարական թռուցիկներ ցրուած ըլլալով: Զինուորական տեսանը միեւնոյն ատեն հինգ տարի քաղաքացիական իրաւունքներէն զրկեց երկու դատապարտեալները :

ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ զարմանալի կերպով բազմապատկուած է պատե - րազմի ընթացքին: Թղթատարական նախարարին կողմէ հաղորդուած տեղե - կագրի մը համաձայն, պատերազմին սկիզբէն ի վեր օրական 8 միլիոն նա - մակներ կը փոխանակուին, մինչդեռ առաջ մէկ միլիոնէն աւելի չէր: Անշուշտ պատճառներէն մէկը այն է որ դինուորներու նամակները ձրի են: Կիներ կան որ ամէն օր նամակ կը գրեն իրենց ամուսիններուն եւ զինուորներն ալ զօրա - նոցի միօրինակութիւնը փարատելու համար միշտ դրիչ կը գործածեն, երբ սուր գործածելու ժամանակը եկած չէ: Թղթատարական պաշտօնեաները ար - տակարգ ճիգեր կը թափեն նամակներու այս տեղատարափին հասնելու հա - մար: Պատերազմը պայթած ատեն պաշտօնեաներուն 75 առ հարիւրը զինուոր գացին, եւ անոնց տեղ օժանդակներ առնուեցան· բայց թղթատարական սպա - սարկութիւնը այնքան ալ պարզ բան չէ եւ մասնաւոր վարժութիւն կը պա - հանջէ: Զինուորական իշխանութիւնները վերադարձուցած են չատ մը պաշ - տօնեաներ, զինուորական թղթատարութեան մէջ ծառայելու համար: Նա - խարարին յայտարարութեան համաձայն, իւրաքանչիւր զօրաբաժին օրական 25—30,000 նամակ կը ստանայ, ինչ որ կը նշանակէ օրը երկու նամակ իւրա - քանչիւր զինուորի համար: Ամէն օր 40 զինուորական պաշտօնեաներ կը հա - ւաքեն եւ կը բաժնեն այս լիանակուտակ թղթատարը, որուն փոխադրութիւնը մեծ դժուարութիւն կը պատճառէ: Այժմ զինուորներու նամակները կը յանձ - նուին 2—3 օրէն:

ՆՈՊԵԼԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻՆ բնագիտական պարգեւները յատկացուած էին երկու գերման գիտնականներու: Երկուքն ալ մերժեցին, համաձայն 1937ին դրուած արգելքի մը: Մրցանակի յանձնախումբը փորձեց հեռաձայնով հաս - կնալ մերժումին պատճառը, բայց գերմանական հեռաձայնը չբացուեցաւ:

ՀԱՑԵՐՈՒ ԹԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ
Ձայքարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)
Մէքրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ
Արեւելեան եւ Եւրոպական խմամուած կերակուրներ :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՒՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 79
Chèque Postal Paris 1678 - 63

(ՓՈԲԵՐԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ — ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՎՃԱՐՄԱՄԲ ԵՌԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Միջին եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ամբողջ Ցրկիր	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
16
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI
16 Novembre
1939

ԺԵ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4197

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ՀՐԱՄԵՑԷՔ, ՁՐՈՑՑ ԱՆԵՆՔ»...

Ոյորուելով - գլորուելով, իրրեւ թէ ընդուած դաղանի դիւանագիտութիւնը ամէնէն նուրբ ձեւերն ստացած է այսօր, չնորհիւ կարմիր կամ վարդ դիկտատուրաներու :

Ախորժակդ սո՞ւր է, թեւերդ լայն վարուելու միջոցնո՞ր ունիս,— անո՞ւշ նայուածքներ կ'ուղղես հարեւանիդ եւ կ'առաջարկես.

— Արի գրոյց անենք, էւել - պակաս մեր մէջը վերջացնենք. ինչո՞ւ ատորանոր բերան ծռենք...

Եւ հարեւանդ, որ քու զօրութեանդ մէկ հարիւրորդն անգամ չունի, բեռները կապած կուգայ նշանակուած ժամադրավայրը : Պայման չէ որ մայրաքաղաքն ըլլայ : Փարթամ քաղաքնե՞ր կը պակսին սահմանին վրայ :

1938 *Մարտ* **11—12**.— *Հիթլէր դիչերանց Միւնիխի իր պատմական մեհատանը կը հրաւիրէ Աւստրիոյ քրիստոնեայ վարչապետը, Շուշնիկ, «գրոյց անելու» : Ամբողջ զօրաբանակ մը կազմ եւ պատրաստ սահմանին վրայ :*

Հիւրը կը ներկայանայ իր արտաքին նախարարին հետ : Բարեւ, Աստծու բարին :

— Խնա՞ր էք, լա՞ւ էք... Կարգա՛ սա յայտարարութիւնը եւ ատորագրէ՛ս քիչ մը վերջը կուգամ :

Հիւրը կը կարդայ եւ կը սկսի : Կը սկսի կակազել : Զօրավարներ դլխուն վրայ կեցած՝ ցոյց կուտան դինուորական քարտէսը : «Մի անանաը, բանակը պիտի քալէ այս դիշեր իսկ » :

Եւ գրոյցը կը վերջանայ կատարեալ անձնատուութեամբ : Աւստրիան կըցուած է Գերմանիոյ :

1939 *Մարտ* **14—15**.— *Նորէն դիչերանց Հիթլէրի մօտ կը հրաւիրուի Չեխոսլովաքիոյ նախագահը՝ Հաշա, իր արտաքին նախարարին հետ, «գրոյց անելու», այս անգամ Պերլինի մէջ :*

Նախագահն ալ, ինչպէս Շուշնիկ, նոյն հանդիսաւորութեամբ կ'առաջնորդուի դահլիճ : Որպիսութիւն, սիրալիր խօսքեր եւ նորէն յայտարարութիւն մը, անոր քովն ալ՝ դինուորական քարտէս մը :

— Կարգա՛, այս դիշեր իսկ պէտք է ատորագրուի : Ես քիչ վերջը կը վերադառնամ :

Մերուն նախագահը կեցած տեղը քար կը կտրի : Զօրավարներ ապատնացայտ իր դլխուն վերեւ : «Շուտ չարժէ, բանակը պատրաստ է» :

Եւ Չեխոսլովաքիան կը դառնայ նահանջպատերազմութիւն Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ , ընդ հովանեաւ Գերմանիոյ :

1939 *Օգոստոս* **30** — *Սեպտեմբեր* **1**.— *Զանազան ձեռնարկներէ վերջ, Պերլին կը յանձնարարէ Լեհաստանի որ լիազօրներ ղրկեն, կարճ կապելու համար :*

Վարչապետ, չատ աւելի զօրաւոր քան Աւստրիան եւ Չեխոսլովաքիան, իր արժանապատուութեան դէմ կը նկատէ այս անսովոր առաջարկը : Ցետոյ կը փորձէ ժամանակ չտիրել, յոյսը դնելով իր Դաշնակիցներուն վրայ :

Յաջորդ օրը գերմանական բանակը Լեհաստան կ'արշաւէր, հինդ թէ տասը թեւերով :

×

« Գրոյց անելու » այս մեթոտը իսկական դեղարուեստի մը վերածեց, սակայն, միւս դիկտատուրան,— այն որ կը կոչուի Ա. Միութիւն :

Իրրեւ դաշնակից եւ բաժնակից, Մոսկուա Սեպտեմբեր 17ին կանակէն զարնելով եւ լիուլի ատանալով իր բաժինը՝ լեհական աւարէն, աչքերը դարձուց իր միւս հարեւաններուն վրայ,— փոքր եւ անձար երկիրներ, դեռ երէկ փրկուած՝ ռուսական լուծէն :

— Էսթոնիա, իմ պատուական հարեւան, արի գրոյց անենք...

Փոքրիկ պետութիւնը, որ Լուկէս — 2 միլիոն բնակիչ եւ 10,000 դինուոր ունի, կը փութայ պատուիրակութիւն մը ղրկել Մոսկուա : Հիւրընկալը ոչ թէյը կը խնայէ, ոչ ալ մեղրն ու կարագը :

— Այնքան տարուան դրացիներ ենք. անչուշտ չի վայլեր որ անհամ խրնդիրներ ունենանք իրարու հետ : Եկուր ինծի ձգէ սա երկու - երեք փոքր կղզիները, դիմացի քաղաքը, սա միւս խարիսխը : Շատ չէ, 20—25,000 դինուոր կը ղրկեմ, նաւակայաններ եւ օդակայաններ կը չինեմ, յետոյ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը ատորագրենք...

Էսթոնիա մէկ - երկու օր կ'ընդդիմանայ : Բայց, «տաւարիչ»ները արդէն սրած են իրենց ժանիքները, աւելի կոպիտ քան երէկուան «չինովնիկ»ները : Եւ հիւրը կը ատորագրէ :

Այնուհետեւ կարգով ղրոյց անելու հրաւիրուեցան Լիթուանիա եւ Լեթոնիա, իսկ ամէնէն վերջը՝ Ֆինլանտա : Այս վերջինն է միայն որ դեռ կ'ընդդիմանայ, թէեւ 75 առ հարիւր տեղի տուած է արդէն :

Չեր մխքը չի՞նա՞ր թուրք ոսոխիաններուն մեղրածո՞ր հրաւէրը, երբ կը կարդաք այս պատմութիւնները :

— « Էֆէնտի, սէր - ֆօսխէրը ձեղ տեսնել կ'ուզէ, կը համի՞ք նեղութիւն կրել քանի մը վայրկեան :— Շ.

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱՒԱՐԱՐԸ. Լոնտոն դնաց, խորհրդակցելու համար ելմտական խնդիրներու մասին : Այս առթիւ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ հիթլէրական Գերմանիոյ նպատակն է տիրապետել Եւրոպայի, հետեւաբար Դաշնակիցները պէտք է դերազոյն ճիգը թափեն, յաղթանակը չտեղլու համար : «Ժամանակը մեզի համար կը բանի : Ես վստահ եմ թէ այս երկու երկիրները անդամ մը եւս պիտի ապահովեն ազատութեան յաղթանակը, մեզի եւ ամբողջ աշխարհի համար» :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ. բանակցութիւններ սկսան, « լուսաբանելու համար կարդ մը խնդիրներ», ինչպէս կը հաղորդեն Զուիցերիոյ թերթերը :

ՀՈԼԱՆԴԱ. Լոնտոն եւ Նիւ Եորք փոխադրած է իր ամբողջ ոսկի պահեստը, 120,000,000 անդլ. ոսկի : Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Զուիցերիա եւս Նիւ Եորք փոխադրած է իր ոսկի պահեստը, 150,000,000 ոսկի :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐԸ. կը չարունակեն թռուցիկներ ձգել Գերմանիոյ մէջ, հրաւիրելով ժողովուրդը որ տապալէ հիթլէրական կառավարութիւնը : Վերջին անդամ օդանաւերը Համպուրկի վրայ արձակեցին օդապարիկներ ո - րոնցմէ կախուած էին սուրճի տոպրակներ, հետեւեալ արձանագրութեամբ.— « Կրնաք ամէն բան ունենալ, եթէ տապալէք ձեր կառավարութիւնը» :

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Գերմանիոյ պատասխանին բովանդակութիւնը յանձնուեցաւ Պերլինի հոլանտական եւ պելժիական դեսպաններուն, իսկ բուն պաշտօնագիրը՝ ուղղակի Պելժիոյ եւ Հոլանտայի վեհապետներուն : Այս տողերը գրուած ատեն բնագիրը մամուլին չէր յանձնուած, բայց բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ պատասխանը ժխտական է : Ուրիչ խօսքով, Հիթլէր կը մերժէ ընդունիլ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի նախագահներուն՝ Աւստրիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի վերահաստատման մասին :

Ոչ մէկ նորութիւն արեւմտեան ճակատին վրայ : Հետագոտիչ խումբերը կը գործեն միշտ, իսկ ընդհանուր յարձակողականի խնդիրը կը մնայ ատկախ, երկու կողմին համար ալ :

Ֆինլանտական պատերազմութեան մեկնումէն վերջը, խորհրդային կառավարութիւնը աւելի սաստկացուց իր պայքարը — «Չիներու պատերազմը», ջլատելու եւ խոնարհեցնելու համար զրացի պետութիւնը : Դէպքերու ընթացքը մտահոգութիւն կը պատճառէ նաեւ Տանըմարքայի մէջ :

ՀԻԹԼԷՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԻ ՄԱՍԻՆ

ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Տեղական թերթերը հաղորդելով Հիթլէրի պատասխանին յանձնումը՝ հաշտութեան առաջարկին առթիւ, պարզապէս ենթադրութիւններ կ'ընեն այդ բովանդակութեան մասին : Յանուցագրին բովանդակութիւնը միայն հաղորդուեցաւ Պերլինի հոլանտական եւ պելժիական դեսպաններուն : Բուն պաշտօնագիրը կը գտնուի Հոլանտայի եւ Պելժիոյ վեհապետներուն ձեռքը եւ յայտնի չէ թէ ե՛րբ պիտի հրատարակուի : Երկու դեսպանները յայտարարեցին թէ չեն կրնար որ եւ է բան յայտնել բովանդակութեան մասին :

Ձեղոք աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Հիթլէր համակրանք յայտնելով հանդերձ երկու վեհապետներուն հաշտութեան կոչին առթիւ, դիտել կուտայ թէ չի կրնար ընդունիլ մանաւորապէս Ֆրանսայի կողմէ դրուած պայմանները եւ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա փակած կ'ըլլան հաշտութեան վերջին դուռը, եթէ նոր պատասխան մը չունին եղած կոչին : Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Գերմանիա հասկցուցած է թէ չի կրնար բանակցելու փութկոտութիւնը այնքան յառաջ տանիլ որ իր հակառակորդները տկարութեան վերադրեն : Գերմանական շրջանակներու մէջ մանաւորապէս նեղսրտութիւն պատճառած են Դաշնակիցներուն դրած պայմանները՝ Աւստրիոյ , Չեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի վերահաստատման մասին : Գերմանիոյ կարծիքով, միայն այս նախապայմանը կը խորտակէ երկու չէզոք պետութեանց հաշտութեան փորձը : Եթէ Ֆրանսա եւ Անգլիա խնդրապէս բան մը ընել կ'ուզեն հաշտութեան համար, պէտք էր նախ յայտարարութիւն մը ուղղէին իրենց խաղաղասիրութեան մասին եւ ոչ թէ պայմաններ դնէին : Գերմանիա այս տեսակէտը յայտնելով, կ'աւելցնէ թէ յառաջիկային կարելի է խօսիլ պայմաններու մասին, երբ հաղորդակցութիւն հաստատուի երկու կողմերուն միջեւ : Հետեւաբար, Գերմանիոյ համար այժմ անկարելի է որ եւ է դրական քայլ առնել, երկու վեհապետներուն հաշտութեան բազձանքը իրականացնելու համար : Գերմանիա չուզեր այն տպաւորութիւնը ձգել թէ արամադիր է անճնաւոր ըլլալու, ինչպէս 1918ին : Պերլինի մէջ կը վախնան որ Գերմանիոյ կողմէ որ եւ է հաշտարար դիրք պիտի առաջնորդէ նոր Վերսայլի մը, իբրեւ տկարութեան նշան : Գերմանիա տպաւորութիւններ ըրած ըլլալով, անկարելի է որ վերադարձնէ Լեհաստանը : «Միւս կողմէ, Գերմանիա իր բոլոր ուժերը լարած է, նոր կարգադարձ մը հաստատելու համար Աւստրիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, մինչդեռ Ֆրանսա եւ Անգլիա իրենց մասը մասին չեն զարկած ի նպաստ այդ երկիրներուն : Հետեւաբար, եթէ Ֆրանսա եւ Անգլիա պարզապէս կը պահանջեն որ Գերմանիա վերադարձնէ իր նուաճումները, առանց իսկ իրենց վրայ կ'առնեն պատերազմին չարունակութեան արհաւիրքներուն եւ հետեւանքներուն պատասխանատուութիւնը » :

Ձեղոք թերթերու այս տեղեկութիւնները եւ ենթադրութիւնները բնականաբար չեն լուսաբաներ ամբողջ խնդիրը, հետեւաբար պէտք է սպասել բնաղրին հրատարակութեան :

**** Վելինկթընի թագուհին ունկնդրութեան ընդունած ըլլալով ամերիկեան դեսպանը, այս մասին ալ դանազան ենթադրութիւններ կ'ըլլան : Կառավարական շրջանակները բացարձակ լռութիւն կը պահեն, բայց ղրոյցի մը համաձայն դեսպանը թագուհիին յանձնած է նախագահ Րոզվելթի մէկ անձնական դիրը, որ առ այժմ պիտի չհրատարակուի : Եթէ հաւատանք ուրիչ ղրոյցի մը, նախագահը Մ. Նահանգներու աջակցութիւնը խոստացած է, այն պարագային որ Հոլանտա յարձակման մը ենթարկուի : Պելժիոյ թագաւորն ալ ունկնդրութեան ընդունեց Պրիւսէլի ամերիկեան դեսպանը, բայց մանրամասնութիւնները դաղտնի կը պահուին :*

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ վարչապետ - սպարապետը, Զօր. Սիքորսքի, Փարիզէն Լոնտոն դնաց օդանաւով, արտաքին նախարարին հետ, կարեւոր խորհրդակցութիւններ կատարելու համար : Զօրավարը եւ նախարարը մօտ երկու ժամ տեւակցեցան Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ, իսկ երէկ ալ՝ Պ. Չեմպըլէնի հետ : Այս առթիւ տեղան մը սարքուեցաւ ի պատիւ հիւրերուն, որոնք ունկնդրութեան ընդունուեցան նաեւ թագաւորին կողմէ :

Պ. ԼԻԹՎԻՆՈՎ, Մ. Միութեան արտաքին գործակարը, որ չուքի մէջ կը մնար իր հրաժարումէն ի վեր, վարիչ նշանակուեցաւ արտաքին գործակատարութեան տեղեկատու բաժնին :

ՊՈՒՐՔԻՇ հասաւ անգլիացի բարձր պաշտօնատար մը, լորա Լոյտ : Ետեւէն ալ՝ գերմանական պատերազմական պատուիրակ մը, բանակցելու համար անտեսական յարաբերութեանց մասին : Անգլիոյ ներկայացուցիչը ունկնդրութեան ընդունուեցաւ կարոլ թագաւորին կողմէ :

ԵՐԵՔ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, երբ կը հետապնդէին քանի մը չարագործներ : Զորս հոդի ձերբակալուեցան, բայց մէկը, նախկին թիապարա մը, յաջողեցաւ փախչիլ :

«Ա.ՆՈՒՇ»Ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 22ին, Մոսկուայի մեծ թատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ «Հայ արուեստի տասնօրեակ»ին երկրորդ ներկայացումը,— Տիգրանեանի «Անուշ» օփերան :

Այս առթիւ, «Թասս» հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէ :—

« Անուշ »ը, որ գրուած է ասկէ 30 տարի առաջ, կը ներկայացնէ հայկական ազգային օփերայի առաջին փորձը : Նիւթը առնուած է ժողովրդական բանաստեղծ Ճուխ - Թումանեանի մէկ գործէն, որ կուտայ լիարան երկու գաւակներու՝ Սարոյի եւ Անուշի ողբերգական սիրոյ պատմութիւնը :

« Հայ արուեստի տասնօրեակ»ի իւրաքանչիւր ներկայացում կը դառնայ տօն մը խորհրդային թատրոնին համար : «Անուշ»ի բեմադրութեան ներկայ էին Խորհ. Միութեան Գեր. Խորհուրդի անդամները, գործավարները, դիւանագիտական մարմինի անդամները եւ նշանաւոր արուեստագէտներ :

Բեմադրիչ Ա. Գուլլակեան, բեմավար Մ. Թաւրիզեան եւ նկարիչ Պ. Ա. - նանեան ստեղծեցին վառ, յուղիչ, իսկապէս ժողովրդական ներկայացում մը : Սքանչելի էր երաժշտութիւնը, որ իւրացուցած էր հայ ժողովրդական երաժշտութեան լաւագոյն տարրերը : Մեծ տպաւորութիւն թողուց :

Գլխաւոր դերերուն մէջ հանդէս եկան Հ. Դանիէլեան (Անուշ) եւ Շարայ Տալեան (Սարօ), որոնք կը պատկանին հայ թատրոնի վարպետներու սերունդին : Հ. Դանիէլեան որ ունի հմայիչ ձայն եւ երգչական վարպետութիւն, ստեղծեց ողբերգութիւնը խորապէս ապրող աղջկան ուժեղ ու տպաւորիչ պատկեր մը : Շարայ Տալեան հիանալի էր իրրեւ Սարօ, ու վարպետօրէն տուաւ հայ ժողովրդական երգի ոճը : Կարժէ արձանագրել, որ այդ դերը առաջին անգամ ինք է կատարած 1912ին, երբ «Անուշ» օփերան աշակերտական ուժերով բեմադրուեցաւ Ալեքսանդրապոլի մէջ (այժմ Լէնինական) :

Մոսիի դերը կատարեց Ն. Սերդերով, որ նոյնպէս տպաւանդաւոր արուեստագէտ մըն է : Ընդհանուր տպաւորութիւնը կը լրացնէին դերասաններ Պ. Շահնազարեան (Անուշի մայր), Մ. Սեդմար (Սարոյի մայրը), Վ. Ալանակեան (պիւզանդ Օհան), Տ. Այվազեան (պիւզի քէօխվան), Տ. Աչէտուրեան (Անուշի ընկերուհի)) եւ ուրիշներ :

Հսկայական յաջողութիւն ունեցան պարերը, դեկավարութեամբ Ի. Աբրահամովի (Եղուդեան) : Արուեստագէտուհի Գ. Յարութը, հարսնիքի տեսարանին, փայլեցաւ իր հարսի պարով, իսկ արուեստագէտներ Մ. Ալավերդեան եւ Պ. Գալուստեան՝ իրենց լեզդինկայով : Այս երկու պարերն ալ կրկնուեցան հանդիսականներուն խնդրանքով :

Մոսկուացիները ջերմօրէն ողջունեցին «Անուշ»ի ներկայացումը, որ թատերական յաղթանակ մը կը համարուի : Այս սքանչելի ներկայացումէն վերջ, հանդիսատեսները երկար ծափահարութիւններով իրենց դնահատութիւնը յայտնեցին հեղինակներուն եւ դերասաններուն մասին : Ներկայ էին Սթալին, Մոլոթով, Վօրոշիլով, Միկոյեան, Շչերբակով :

ՆՈՐ ԲՈՅՆ ՄՈՍՄԱ ԼԵՐԱՆ ԱՐԾԻՒՆԵՐՈՒՆ

Թուլուզէն, Պ. Հալասեանի մէջոցաւ	725
Մարսէյլի Առաջնորդարանին միջոցաւ, էքս Լէ Միլի ըղջանէն	206
Դումար՝	931
Հոկտ. 31ի դումարը՝	123,894
Ընդհ. դումար	124,825

Ծանօթ... Թուլուզի հանդանակութիւնը կատարուած է նախաձեռնութեամբ Պ. Սարգիս Հալասեանի : Ահասուկի մասնակցողներուն ցանկը — Հալասեան 300 ֆրանք, Առաքելեան (Մոնթպոպան) 50, Խաչատուր Ռուսթիկեան 50, Ոմն 50, Դերձակեան 50, Փաչաճեան ընտանիք 50, Մարկոսեան (Մոնթպոպան) 50, Երուանդ Մելքոնեան 25, Աւետիս Խանճեան 20, Պետրոս Տէր Պօղոսեան 20, Համասեան 15, Փաստալ Տէր Պօղոսեան 15, Ոմն 10, Ռուխլեան 10, Երկեան 10 : Դումար 725 ֆրանք :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՁԱՆԱԶԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան.—

Ձեկոյց թիւ **143**, *նոյեմբեր* **14**, *առաւօտ*.— *Գիչերը հանդարտ անցաւ :*

Ձեկոյց թիւ **144**, *իրիկուն*.— *Պահակախումբերու մեծ գործունէութիւն մանաւորապէս Սարի արեւելեան կողմը :*

**** Պատերազմական գործողութեանց դանազանութեան տեսակէտէ, թերթերը կը չարունակեն դարմանազան ենթադրութիւններ ընել Հիթլէրի ծրագիրներու մասին : Այսպէս, Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիա հետզհետէ նեղուելով Դաշնակիցներու պաշարումէն, կը խորհի դէպի Դանուբ իջնել, պաշարը ճարելու համար : Դաշնակիցներու պաշարումը Գերմանիան կտրած է եօթը ծովերէն, բայց ի մէկէն,— Պալթիկ, որուն մէջոցաւ ռուսական առաղձ եւ չուէտական երկաթ կը սառնայ : Ռուսական քարիւղը, ցորենը, խոտը , մանկանիւղը եւ ուրիշ արտադրութիւններ կը փոխադրուին Սեւ Ծովու մէջոցաւ, որով Գերմանիա ստիպուած է բազմապատկել իր նաւային երթեւեկը Դանուբի վրայ : Բայց նիւթական դժուարութիւններ թոյլ չեն տար անսահման ընդարձակել այս նաւադնացութիւնը : Նախ, Վիէննայէն վար, Դանուբը սրընթաց կ'երթայ եւ դեռ ի վեր նաւարկութիւնը կրնայ կատարուիլ միայն նաւաձիգներով : Երկրորդ, 600 թոնէն վեր որ եւ է նաւ չի կրնար անցնիլ երկաթեայ Դուռնէն : Ամառը եւ աշունը Ջուրը չատ ցած է այդպիսի նաւերու համար, իսկ ձմեռը դեռ չատ կը սառի, երբեմն մինչեւ Վիէննա : Երրորդ, դերման. երեք ընկերութիւններ որ պետական հսկողութեան տակ են, հաւաքարար ունին 350—400,000 թոն նաւաձիգ, գետանաւ եւ մակոյկ : Ուրիշ 375,000 թոն տարողութեամբ նաւեր ալ կը բանին հունդարական, ռումանական եւ եւրոպական դրօշներու տակ, առանց հաշուելու քանի մը ֆրանսական, հոլանտական եւ անդլիական նաւեր : Եթէ այս բոլոր նաւերը տրամադրելի ըլլան Գերմանիոյ համար, նախապատերազմեան նաւադնացութեան*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

հպիւ կէսը կարելի է ապահովել: Կը կարծուի թէ Գերմանիա նաւաձիգներ եւ մակոյկներ պիտի փոխադրէ Հռենոսէն, ուր նաւագնացութիւնը գրեթէ ջնաուած է. բայց Հռենոս — Մայն — Դանուբ ջրանցքը առ նուազն մէկ տարի եւս աշխատանքի կը կարօտի, որպէսզի կարելի դառնայ այս փոխադրութիւնը: Կը հետեւի թէ Դաշնակիցներու պաշարումէն խուսափելու համար նաւագնացութիւնը Դանուբի վրայ կեդրոնացնելու փորձը չի կրնար անմիջապէս լուծել Գերմանիոյ գլխաւոր պահանջը:

*** Անգլիա երեք նաւեր եւս կորնցուց, մէկը Թորփիլահալած: Այս վերջինը զերմանական ականի մը զարնուեցաւ Անգլիոյ հարաւային արեւելեան ափերուն վրայ, կիրակի գիշեր կամ երկուշաբթի առաւօտ կանուխ: Գրեթէ միաժամանակ, իբր մէկ մղոն անդին, առեւտրական նաւ մը եւս զարնուեցաւ ականի մը: Երրորդ նաւ մը, որ 8000 Թոն տարողութիւն ունէր, ընկղմեցաւ Հիւսիսային ծովուն մէջ, պայթումի մը հետեւանքով: Վերջապէս թշնամի սուզանաւ մը ընկղմեց 275 Թոն տարողութեամբ նաւ մը, Սկովտիոյ ջուրերուն մէջ: Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, մէկ նաւազ մեռած, վեց հոգի անհետացած եւ 12 հոգի — չորսը սպայ — վիրաւորուած են Թորփիլահալածին մէջ: Երկրորդ նաւէն մեռած են երկու հոգի, վիրաւորուած՝ 22 հոգի, երրորդ նաւէն կորսուած են վեց հոգի 12ի վրայ: Նաւերէն մէկուն ազգութիւնը ճշդուած չըլլալով, կորուստներու մասին ալ տեղեկութիւններ կը պակսին:

Պատերազմը ծագած ատեն անգլիական տորմիղը ունէր 97 արդիական եւ 62 հին Թորփիլահալածներ: Ուրեմն համազումար 159: Առ նուազն 43 հատ ալ նոր կը շինուին: Մեծ պատերազմին ատեն Անգլիա կորնցուց 64 Թորփիլահալած:

*** Ֆրանսա իր առաջին զօրավարը կորնցուց առջի օր, յանձին Զօր. Փիժոլի, որ զօրաբաժնի մը գլուխն անցնելով գրաւած էր Վարնթի անտառը, պատերազմի առաջին ամսուն: Զօրավարը 60 տարեկան էր եւ զոհ գացած է չարաչար յոդնութեան: Վեթերան մը՝ Մեծ պատերազմին, ուր զինուորական Խաչը չահեցաւ եւ ապա Պատուոյ Լեգէոնի, Զօր. Փիժօ պատերազմական նոր խաչը շահած էր ներկայ ճակատին վրայ: Բժիշկները իր մահը կը վերագրեն չարաչար աշխատանքի եւ զինուորներու ապահովութեան համար թափած ջանքերուն: Ծանրապէս հիւանդացած էր Նանսիի մէջ եւ ուշաթափ եղաւ զինադադարին օրը: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Փարիզի մէջ, զինուորական պատիւներով:

«Չիլերու պատեր-զմ» Ֆինլանտայի դէմ

Ֆինլանտական պատմութիւնեան մեկնումէն վերջը, Ռ. Միութիւնը կարդ մը միջոցներ ձեռք առաւ, խորտակելու համար անոր դիմադրութիւնը: Այսպէս, զինուորական արտակարգ չարժումներ տեղի կ'ունենան Լէնինկրատի մէջ, ուր մինչեւ 15 զօրաբաժին դիրք բռնած են Ֆինլանտայի եօթը զօրաբաժիններուն դիմաց: Ռ. Միութեան երկրորդ մեծ քաղաքը — նախկին Փեթերսպուրկը — գրեթէ պաշարման վիճակի մէջ է, ինչ որ մեծ փոփոխութիւն մը չի նշանակեր խորհրդային կարգադրարքով: Քաղաքային բժիշկները զօրակոչի ենթարկուած են: Տեղեկութիւններ կը պակսին Լակոտայի չրջանէն, ուր, հակառակ Ֆինլանտական լիճերուն եւ ճահիճներուն, Ռ. Միութեան թիւով չաթչատիչ ուժերը եւ օդանաւային գերազանցութիւնը կրնան խորտակել Ֆինլանտայի ճակատը:

Մամուլին հետ, խորհրդային անթելն ալ բուռն չարժումներ կը կատարէ Ֆինլանտայի եւ անոր աչակիցներուն դէմ, մեւնոյն ատեն պատմելով թէ խոր դժգոհութիւն պատճառած է այդ փոքր պետութեան 25 պահեստի դասերու զօրաչարժը: Մոսկուայի անթելը կ'ըսէ թէ զօրաչարժը օրական 30 — 60 միլիոն ֆինլանտական մարքի կը նստի, «մինչ որ չատ ծանր բեռ մըն է այդ ազգատ երկրին համար»: Ուչագրաւ է որ նոյն օրկանը առաջին անգամ ըլլալով կը չայտնէ թէ Տանըմարքայի մէջ ալ մտահոգութիւն կը տիրէ, իրրեւ հետեւանք եւրոպական պատերազմին: Կարմիր բանակին օրկանը կը դրէ թէ Անգլիա կը ճնշէն չէզոք պետութեանց վրայ: «Ականներուեան երկիրներու մէջ Անգլիոյ ճնշումը Ռ. Միութեան խաղաղասիրական չանքերուն դէմ չատ աւելի զգալի է քան Պալքաններու մէջ»: Խորհրդային օրկանը Անգլիան եւ Ֆրանսան կը մեղադրէ թէ մերժեցին Հոլանտայի եւ Պելճիոյ միջնորդութեան առաջարկը: «Եթէ Մ. Նահանգներն ալ այդպէս վարուեցան, պարզապէս Անգլիան երախտապարտ ձգելու համար է: Այս խաղերուն նպատակն է չէզոք պետութիւններն ալ խառնել պատերազմին:»

«Փրաւտա», Մոսկուայի կուսակցական օրկանը, բուռն յօդուած մը հրատարակելով Թրքական մամուլին դէմ, պզտիկ մը կը նմանցնէ Անգարան եւ այս առթիւ կը հասկցնէ թէ Ռ. Միութիւնը եւ Գերմանիա կրնան զարնել Հնդկաստանը եւ Հոլանտական արեւելեան Հնդկաստանը, իսկ Ճափոնի հետ բաժնել Չինաստանը...

*** Հակառակ Մոսկուայի յայտարարած «Չիլերու պատերազմ»ին, Ֆինլանտա ամուր կը մնայ իր տեսակէտին վրայ: Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ վերջնագիր ստացած չեն եւ պիտի փորձեն օրակարգը պատրաստել չորրորդ բանակցութեան մը համար: Ֆինլանտա մանաւորապէս կը մերժէ որ եւ է տող յանձնել Ռ. Միութեան, նպատակայն մը հաստատելու համար: Կ'ըսուի թէ Մոսկուա պահանջած է նաեւ իրեն ձգել Ֆինլանտական Մաժինոյի գիծը: Ֆինլանտա բացարձակապէս կը մերժէ նաեւ այս պահանջը:

17. Rue Damesme .. Paris (13) Le Gerant : H. STEPHAN
Imprimerie A-DER (AGOPIAN)

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՅՈՒՅԶԵՐ

Զինուորական կացութիւնը

Հետզհետէ աչխուժութիւն կը ստանան արեւմտեան ճակատի գործողութիւնները:

Այս ճակատի գործողութեանց առաջին փուլը՝ Ֆրանսական յարձակումն էր, զերմանական հողամասին վրայ: Երկրորդ փուլը՝ Ֆրանսական բանակին նահանջը Գերմանացիներու յառաջխազացումով, իրենց հողամասերը վերագրաւելն եղաւ: Վերջին աչխուժութեանց հետեւելիք դէպքերը չի ալ, հաւանաբար երրորդ փուլը կազմեն «այս տարօրինակ պատերազմ»ին:

Ներկայիս, երկու կողմերու գլխաւոր ուժերը տեղաւորուելով իրենց մնայուն ամրութեանց դիծերուն վրայ, չրջուն պահակախումբերը եւ յառաջապահ զօրամասերը անընդհատ կռիւներ եւ առաւելաբար, հրետաձիգ մենամարտ կը վարեն:

Պէտք է ընդունիլ, որ այդ երկու գիծերու միջեւ փռուած տարածութեան վրայ մղուած պայքարը չատ բարդ ռազմագիտութիւն կը պահանջէ: Ուրիչ առիթով բացատրած ենք, թէ այդ հողամասը բաւարար չէ ռազմական եւ չրջանակ գործողութիւններ կատարելու համար: Ատկէ զատ, կարելի չէ նաեւ չատ խորանալ, եթէ նոյնիսկ մէկ կամ միւս կողմը յաջողին քչել, իրենց առջեւ գտնուող փոքր պահակախումբերը: Ատոր լաւագոյն ապացոյց՝ վերջին օրերուն զերմանական մամնաւոր յարձակումները:

Մեր ընթերցողները հաւանաբար կը կարդան թէ ինչպէս օրինակ, զերմանական մէկ վաչտ կամ գումարտակ, դիչերով թէ ցերեկով, երբ կը յարձակի Ֆրանսական առաջաւոր մասերու վրայ, վերջիններս իսկոյն առանց մեծ ընդդիմութեան, կը քաչուին դէպի ետ, նախապէս ահմանուած դիմադրական գծին վրայ: Սակայն յառաջացող Գերմանացիները նոյնպէս չեն կրնար նոյն տեղը մնալ, ու ենթարկուելով հրետանիի ուժեղ կրակին, կը ստիպուին վերադառնալ իրենց տեսակէտը: Նոյն անպատեհութեանց առջեւ կը գտնուին նաեւ Ֆրանսացիները, երբ որ իրենց դիմադրական գիծերէն չատ առաջ անցնել ուզեն:

Այսպիսով երկու կողմերն ալ կը խուսափին նոր դիրքեր ունենալ՝ Մաժինոյի եւ Զիկֆրիտի հրետանիի տարողութեանց սահմանին մէջ:

Նկատելի է թէ, այս ընդհատ ընդհատ յարձակումները, որոնք գլխաւորաբար թշնամի ուժերը չօչափելու եւ մչտապէս հետազօտելու կը ծառայեն, տեղի կ'ունենան ոչ թէ ամբողջ ճակատի երկայնքին, այլ որոշ կէտերու վրայ միայն:

Ընդհանրապէս սահմանագծումնե րը կը կատարուին ռազմական հարկադրանքներ նկատի ունենալով: Սովորաբար յաղթական կողմը, միշտ ի նպաստ իրեն կը կատարէ սահմանագծումը, որպէսզի այդ գիծը անցնի օրինակի համար՝ բլուրներու գագաթէն, անմատչելի հողամասերէն եւ կամ ջուրի հոսանքներէն — գետ, լիճ եւ այլն:

Արդ, ներկայ ռազմաբեմի մէկ մասը կը կազմէ Հռենոս գետը, Լօթէր - պուրկ — Պալ (Զուիցերիական սահման) ուղիղ գիծը, որու վրայ գրեթէ ընդհարումներ տեղի չեն ունենար, որովհետեւ գետին հոսանքը բնական մեծ արգելք մըն է փոխադարձ դորձողութիւններու: Ընդհակառակն Լօթէրպուրկէն մինչեւ Լիւքէնպուրկի սահմանը անհատասար, ոչ - ուղիղ գիծ մըն է, ու ճիշդ այդ անհատասար գծին կարգ մը կէտերու վրայ, տեղի կ'ունենան յիշուած ընդհարումները: Որո՞նք են այդ կէտերը: Քարտէսին վրայ նայած ատեն իսկոյն աչքի կը զարնեն այդ կէտերը, որոնք ցցուած են երկու ահմանագծերէն ներս: Այդ ցցուածքներն են օրինակ՝ Վարնթի անտառը, Ֆորպաքի, Սարբրկմինի, ու Հօրնպախի հողաչերտերը: Պէտք է նկատել թէ ճիշդ այդ չրջաններու մէջ է որ տեղի կ'ունենան մեծ կամ փոքր ընդհարումները: Այս կամ այն երկրի մէջ մտած այդ հողային ցցուածքները իրենց առաւելութեան հետ իրենց թերութիւնները ունին: Օրինակի համար Վարնթի ցցուածքէն՝ Ֆրանսացիները աւելի դիւրութեամբ մտան զերմանական հողը: Ատոր հակառակ՝ Ֆորպաքն ալ իր ցցուածքի բերումով, մչտապէս զերմանական հրետանիի կրակին ենթակայ է, թէ հիւսիսէն եւ թէ երկու կողերէն: Նոյն կացութեան մէջ են եւ միւս ցցուածքները:

Անտարակոյս, բոլոր այս հետաքննդութիւններն ու մնայուն չիմնները պիտի չանգին աւելի ծաւալուն գործողութեանց:

Առենէ մը ի վեր չատ կը խօսուի Հոլանտա արչաւելու մասին: Ակէ առաջ գրած ենք թէ Գերմանիան ինչ առաւելութիւններ կը փնտռէ հոլանտական ծովեզերքը տեղաւորուելով: Առ այդ զինուորական մեծ տեղափոխութիւններ եւ կեդրոնացումներ արդէն կատարուած են: Բայց իսկապէս տեղի պիտի ունենա՞յ այդ բախտորոշ ձեռնարկը: Դժուար է պատասխանել:

Կարելի է կասկածիլ նաեւ, թէ զերմանական ընդհանուր սպայակոյտ կոդմէն հրապարակ դրուեցաւ այդ, հաչուութիւնը փութացնելու եւ կամ անակնկալ հարուած մը տալու համար բոլորովին ուրիչ տեղէ մը: Եւ կամ, թերեւս Գերմանացիները պիտի սպասեն մինչեւ որ Ռուսերը Պալթիկի հաչուեյարդարը կատարեն, որպէսզի իրենց թիկունքով չմտատանջուին:

Ամէն պարագայի մէջ, այս ճակատի վրայ կեդրոնացող 100 զերմանական զօրաբաժինները դժուար թէ կրնան երկար ատեն կրաւորական դիրքի վրայ մնալ:

Մեծ աչխուժութիւն ցոյց կուտայ նաեւ զերմանական օդատորմիղը: Ճակատի մնայուն հետազօտութիւններէն զատ, վերջին օրերս, զերմանական սաւառնակներ աւելի կը խորանան Ֆրանսական հողամասին վրայ, մասնաւորաբար հիւսիսային եւ փարիզեան չրջաններու վրայ, անչուչտ նոր ու լրացուցիչ տեղեկութիւններ ձեռք բերելու համար:

Տ. ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ
Իրաւագէտ - խորհրդական
21, Rue Baudin — Métro Cadet,
Tél. Tru.: 29 - 39
Կը ստանձնէ վարձակալութեան, առեւտրական, քաղաքային եւ պատժական ամէն տեսակ դատեր: Դիմել ամէն օր 9էն 11 եւ 5էն 7:

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Վիէն, 11 Նոյեմբեր, (Ցառաջ). — Ընդառաջ երթալով «Ցառաջ»ի թելադրութեան, քանի մը ընկերներով մանրամասն եւ ճչգրիտ վիճակագրութիւն մը կազմեցինք մեր զաղութին զինուորեալներուն մասին:

Վիճակագրութիւնը կազմած ենք 22էն մինչեւ 35 տարեկաններուն համար: Միայն երեք ֆրանսահպատակներ կան, որոնց տարիքը 35էն վեր եւ 45էն վար է: 21 տարեկանները յետաձգուած ըլլալով, մեր սոյն վիճակագրութեան մաս չեն կազմեր:

Ուրեմն, մեր մանրամասն քննութիւնը երեսան բերաւ հետեւեալ պատկերը.—

ա) 11 հոգի (2ը ֆրանսահպատակ) պատերազմէն առաջ արդէն զէնքի տակ կը գտնուէին:

բ) 88 հոգի (5ը ֆրանսահպատակ) պատերազմի պատճառով զօրակոչի ենթարկուած են եւ, այսօր կը գտնուին ճակատներու վրայ եւ զօրանոցներու մէջ, մարզանքի չրջան անցընելու համար:

գ) 20 հոգի (3ը ֆրանսահպատակ) կապոյտ տետրակ ունին, որոնք կը մնան մինչեւ այսօր:

դ) 10 հոգի տեղին վրայ գործարաններու մէջ «մոպիլիզէ» եղած են որոշ պայմանաժամով:

ե) 3 հոգի (3ն ալ ֆրանսահպատակ) իրենց տետրակներուն մէջ «Օքսիլիէր» (օժանդակ) գրուած ըլլալով, դրկուած են զանազան չրջաններ, գործարաններու մէջ աչխատելու համար:

զ) 5 հոգի իրրեւ տկարներ վերագործած են անորոչ ժամանակի համար: (Այս հինգ հոգին վերեւի 88ին մէջ չեն):

է) 3 հոգի քննութեան ժամանակ տկար եղած էին եւ, մէկ հոգի ալ քանի մը օր առաջ վերագործած է 6 զաւակ ունենալուն համար: (Այս 3ն ալ վերեւի 88ին մէջ չէ):

Ուրեմն, մեր զաղութի զինուորեալներու ընդհ. թիւն է 141, որոնց 99ը կը գտնուին զէնքի տակ:

Վիճակագրութիւնը կազմելու ընթացքին, մանրամասն քննութիւն կատարեցինք մեկնողներու բնտանիքներուն մէջ, որմէ յայտնի եղաւ, որ, 9 ընտանիքներ կան՝ 2, 3 եւ մինչեւ 4 զաւակ ունեցող: Առանց մայրերը չեն աչխատիր եւ չատ դժուար պիտի ըլլայ միայն պետական նպաստով ապրիլ:

Կ. Ծաչի վարչութիւնը եւ ուրիչներ քանի մը ընտանիքներու օգնած են, բայց, այս տեսական չըլլալով, Փարիզի մէջ կազմուած մարմնին ուչադրութեան կը յանձնենք խնդիրը:

Այսպիսի վիճակագրութիւն մը ինչ լաւ պիտի ըլլար բոլոր մեր զաղութներուն մէջ, մեր զինուորներու ընդհ. թիւը երեսան հանելու համար:

Պետական նպաստը սկսած են վճարել քանի մը օրէ ի վեր:

*** Թուղթի գործարանը վերաբացուեցաւ եւ, մեր տասնեակ մը հայրենակիցներն ալ վերստացան իրենց գործերը:

*** Խորհրդենի գործարանին խընդիրը կարգադրուեցաւ, օրինքին բացատրութեան եւ միջամտութեանց չըներհի: Հայ բանուորները կը չարունակեն իրենց գործեր:— Գալէ

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

Օրուան հոգերը

ՄԱՐՍԷԼ, 10 Նոյեմբեր.— Ձմեռն սկսած է արդէն եւ հարիւրաւոր աչխատաւորներ տխուր հետեւակով մը առջեւ կը գտնուին: Անհրաժեչտ է հաւաքական ձեռնարկ մը կատարել փարիզի մէջ, ապահովելու համար աչխատանքի իրաւունքը:

Երեք հոգեւոր պետերու եւ Օֆիսի կողմէ նահանգապետին յանձնուած յուչագրին պատասխան տրուած չէ տակաւին: Թերեւս յղուած ըլլայ կեդրոնական կառավարութեան:

Այս երկու չաբթուան ընթացքին չատ մը հայ զինուորներ քաղաք եկած էին արձակուրդով: Կան բազմաթիւ զինուորներու եւ կարօտեալներու պզտիկներ որոնց ծնողները կ'ուզեն քաղաքացի դարձնել զանոնք. բայց անհրաժեչտ են կարգ մը ձեւակերպութիւններ եւ ծախքեր: Աղքատ - խնամը անցեալ տարուընչ դիմած էր Բարեգործականին, փոքր գումար մը խնդրելով, որպէսզի դիւրացնէ այս կարգի պզտիկներու հպատակութիւնը, բայց ժխտական պատասխան ըստացած էր: Կ'իմանամ թէ զարձեալ դիմումներ կ'ընշան Աղքատախնամին, այս հարցին լուծման համար:

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը եւ Աղքատախնամը իրենց կարելին կը փորձեն, մեղմելու համար բազմաթիւ կարօտեալներու վիճակը: Ժբախտաբար տնտեսական տագնապը թոյլ չի տար ամէն տեղ եւ ամէն բանի հասնել: Ինքնին մեծ գործ մը չէ այս պայմաններուն մէջ բաց պահել Ա. - ռաջնորդարանը, լսելու համար հարիւրաւոր դիմումներ եւ նպաստի խնդրանքներ:

*** Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ Կրօն. Ժողովին կողմէ դիմում կատարուած էր էջմիածին, վարձատրութիւն խնդրելով երկու վաստակաւոր քահանաներու երկարամեայ ծառայութեանց համար: Կ'իմանամ թէ կաթող. տեղապահ Զէօրէքճեան արք. հոկտեմբեր 11 թուակիր խնդրագիր պաշտօնաթուղթով մը, ուղղուած Ազգ. վարչութեան առենապետ Բժ. Ե. Սիվրիհիսարեանի, քահանայական լանջախաչ կրելու արտօնութիւն տըւած է առաջին, փոխանորդ կարապետ քահանայ Երեւանեանի, եւ աւագ քահանայութեան աստիճան չնորհած է Գալուստ քահանայ Տէր Մովսէսեան:— Զ.

ՓՈԻԹԱՅԻՔ ՕԳՏՈՒԻԼ

Կ'իմանանք թէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանի արձանագրութիւնները երկարաձգուած են: Ուրեմն հայերէն լեզուի եւ գրականութեան դասատնդութեանց հետեւիլ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ դեռ, ամէն օր, ժամը 2ուկէսէն 4ուկէս, իրրեւ ունկնդիր կամ կանոնաւոր ուսանող: Կանոնաւոր ուսանողները կը վճարեն տարին 100 ֆրանքի վարձք մը, բայց կ'ունենան բազմաթիւ առաւելութիւններ, ինչպէս քննութեանց մասնակցիլ եւ վկայական ստանալ, օգտուիլ վարժարանին ձոխ մատենադարանէն եւն.:

ՈՒԱՇԻՆԿԸՆի խորհրդային դեսպանը (Ումանսքի) եա կանչելու առաջարկ մը ներկայացուց Նիւ Եորքի ընկերվարական կուսակցութեան նախկին նախագահը, Զօր. Կրիվիցկիի հրատարակած ամբաստանութեանց հիման վրայ: Նախկին կարմիր զօրավարը, որ չարք մը մերկացումներ հրատարակած էր ամերիկեան թերթերու մէջ, Ռուսաստանէն փախչելէ վերջ, մասնաւոր յանձնաժողովին առջեւ վկայեց թէ դեսպանը անդամ է Զեկային:

ԼՈՆՏՈՆի մէջ գիչերը պատիլը հինգ անդամ աւելի վտանգաւոր է որքան ցերեկը, իրրեւ հետեւանք լոյսերու կրճատման: Պաչտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, եթէ արկածները այսպէս չարունակուին, մահերու թիւը 40,000ի պիտի հասնի երեք տարուան մէջ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՎԻՈՑ բանուորներուն արգիլուեցաւ գործ փնտռել ուրիչ երկիրներու մէջ: Անոնք որ Գերմանիա կը գտնուին, մեծ մասով իրենց երկիրը պիտի փոխադրուին:

ՄԱՏՆԻԶ մը, Բորիսով, որ 22 տարի առաջ ոստիկանութեան մատնած էր Ռ. Միութեան արդի վարչապետը, Մոլոթով, ձերբակալուելով տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Մոսկուայի մէջ: Ցեղափոխութենէն վերջը յաջողած էր պաշտօն գտնել բոլչեւիկեան իչխանութեան մէջ:

Ձաւարեղէն յուրեր օրուան դէպքերու մասին

ԿԱԹՈՂ 2 ՖՐԱՆՔի պիտի ծախուի այսօրուընչ սկսեալ (16 Նոյեմբեր):

ՍԱՐԱՃՈՂԼՈՒԻ համար կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ պիտի միջնորդէ Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ, ռումանական կառավարութեան ինդրանքով: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն նաեւ թէ Պուլկարիա պիտի փոխէ երկու անլար դաչինքներ կնքել, մէկը Ցունաստանի, միւսը Թուրքիոյ հետ:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՑ բանակին սպարապետը լիազօրութիւն ստացաւ որ եւ է զօրաղաս կամ բոլոր դասերը զէնքի տակ առնելու, իր հայեցողութեամբ:

1000 ՈՍԿի պարգեւ պիտի սահմանուի այն անգլիացի օդաչուին որ կը յաջողի գերմանական սուզանաւ մը ընկղմել:

ԾԽԱՒՈՏի ԳԻՆԵՐԸ զգալապէս աւելցան, համաձայն մասնաւոր հրամանագրի մը որ հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ, երեքչաբթի օր: Կոլուազ մարիյանտի գինը (20 գլանիկ) 4.25էն կը բարձրանայ 5.50ի, սովորականը՝ 3.50էն 4.50ի, ամէնէն սովորականը՝ 3.25էն 4.25ի, Սէլթիֆը, ծիքաճը՝ 4էն 5.25ի եւայլն: Մօտաւորապէս մէկ ֆրանք իւրաքանչիւր տուփի: Կոլուազ ֆափորալի քիլոն, որ 175 ֆրանք էր, կը բարձրանայ 225 ֆրանքի: (Մէկ քիլոյէն 50 տուփ սիկառէթ կը չինուի):

ՄԻԻՆԻԻի մահափորձին քննութիւնները կը չարունակուին: Հակասական լուրեր կը չրջին այս մասին: Կարծողներ կան թէ Գերմանիոյ միապետականները սարքած են զայն: Բազմաթիւ միապետականներ ալ ձերբակալուած են, Հրեաներու եւ ուրիչ կասկածելիներու հետ: Իրրեւ թէ ոստիկանութիւնը որոշ հետք մը գտած է:

ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐԷՆ անոնք որ ճակնդեղ քաղել պիտեն, Թող դիմեն, Փարիզի մէջ, 41, Rue de Javel, 5 Rue d'Aligre, կամ 391 Rue de Vaugirard, ուր անմիջապէս գործ պիտի գտնեն:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Կրասի բոլչեւիկ երեսփոխանը, Փութպալէ, որ իր զինուորական ծառայութիւնը կը կատարէր Ավինեոնի մէջ:

ՍՊԱՆԻՈՑ թերթերը բուռն պայքար մը կը մղեն Խորհրդային Միութեան եւ համայնավարութեան դէմ, զանոնք պատասխանատու համարելով աչխարհի խառնակութեանց: Այս առթիւ կը յանձնարարեն որ Սպանիա եւ Իտալիա աւելի մօտենան իրարու, հաւաքարար պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ:

ԱՆԳԼԻՈՑ կարուհիները 600 տեսակ գոյներ ունէին պատերազմէն առաջ, իրենց ճաչակին համաձայն գործածելու համար: Այժմ յանձնարարուած է գոհանալ միայն տասը գոյներով:

ՈՉ - ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ Ջերմապէս կը յանձնարարուի առատաձեռնօրէն գնել Սպառազինութեան պարտաթուղթերը: Այս առթիւ հետեւեալ կոչը ուղղեց մասնաւոր յանձնաժողովը, որ կը գտնուի Սէնի նահանգապետին նախագահութեան տակ.— «Սիրելի հայրենակիցներ, աչխարհի ազատութիւնը նորէն վտանգուած է: Մեր զինուորները իրենց դիրքերուն վրայ կը գտնուին: Շատերը կրած են արդէն կրակի փորձը, ոմանք ինկած: Դուք որ տունը կը մնաք եւ կը չարունակէք ձեր սովորական գործը, էական պարտականութիւն մը ունիք,— օգնել ռազմիկներուն, զէնք ճարել անոնց: Այս ալ ձեր կռուելու ձեւը պէտք է ըլլայ: Այս կերպով պիտի խնայէք մեր զինուորներուն կեանքը, պիտի կարճեցնէք անոնց փորձանքի չրջանը եւ փութացնէք յաղթանակը: Գնեցէք սպառազինութեան պարտաթուղթը»:

ԻՏԱԼԻԱՑին տեղափոխուած Գերմանացիները պիտի տեղաւորուին Ալբսարիա, Թիրոլի չրջանին մէջ: Ամապարանքով տուներ չինուած են 18 Թիրոլեան գիւղերու մէջ: Ինապրուքի մէջ ամբողջ բանուորական արուարձան մը պիտի չինուի, տեղաւորելու համար տեղահան Գերմանները: Նախապէս կը խորհէին Լեհաստան փոխադրել այս Գերմանները, բայց մէկդի դրուեցաւ այս ծրագիրը:

ՀԱՑԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ
Ճաչարան ՅԼՕՐԻԱ
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)
Մէթրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միչէլ
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵԽԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱԿ	ԹՒԱՄՍԵԱԿ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՈՒՐԲԱԹ 17 ՆՈԵՄԲԵՐ VENDREDI 17 Novembre 1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4198

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՒԱՖԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՖՐԱՆԿԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՋԻՂԵՐՈՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Օրը քանի մը անգամ կը լսէք այս բացատրութիւնը, որ մասնաւոր չէնք մը սացած է նոր պատերազմէն ի վեր: Իմա՞ստը,— չարունակ լսել, գրդռել հակառակորդին ջիղերը: Միչա մտավախութեան մատնել զայն: Երբեք չյայտնել իր խոհական դիտումները: Ազդարարութիւններ, երբեմն ալ սպառնալիքներ տեղալ: Ցեղով ճնշել քաղաքական, տնտեսական եւ ուրիշ բազմաթիւ նպատակներ ի գլուխ հանելու համար հակառակորդին կամ չէզոքին ջիղերը, որպէսզի ան հարկադրուի տեղի տալ ճարահատ, կամ իր ջուրին երթալ, եւ կամ տեղը ծանր նստել:

Պատերազմ է, եւ երկու ճակատներն ալ իրար կը հրմշտկեն այս գետնին վրայ, համաձայն իրենց հասկացողութեան, կարողութեան եւ նկարագրին:

Այսպէս, Գերմանիա իրական պատերազմին հետ զուգընթաց, «ջիղերու պատերազմ» ալ կը մղէ, միչտ անորոչութեան մէջ ձգելով Դաշնակիցները, կամ լուրջ մտահոգութեան մատնելով չէզոքները:

Այդ ռազմավարութիւնը յայնօրէն կ'օգտագործէ նաեւ Մ. Միութիւնը, իր փոքր հարեւաններուն հանդէպ, զանոնք իր չարժանիքին կապելու համար: «Լաւ, չէ՞ս համակերպիր, կը տեսնուինք, քու դլխուդ այնպիսի ապուր մը կ'եփեմ որ...»:

Դաշնակիցներն ալ իրենց կարգին, անշուշտ համաձայն իրենց խառնուածքին:

Բայց ջիղերու պատերազմը երկրորդ ձեւ մը եւս ունի:

Աւելի առողջ է այս ձեւը,— լարել ժողովուրդին ջիղերը, որպէսզի դիմանայ պատերազմի փոթորիկներուն: Միչտ արթուն, գործօն եւ պատրաստ պահել զայն, որպէսզի չվհատի եւ բարձր պահէ իր բարոյական կորովը:

Այս տեսակ «պատերազմ»ի մը կը կարօտինք մենք ալ,— տկար եւ ցիրուցան ժողովուրդ մը որ ոչ մեզք ունի այս նոր փոթորիկին մէջ, ոչ ալ իրական չահ: (Եթէ մենք ալ թափուր - թափուրի ունենայինք, Հայաստան ոչ միայն պիտի ծաւիահարէր, այլեւ պիտի առարկէր երիտասարդ Լէոփոլտ եւ ալեհեր Վերհելմինայի խաղադրութեան կոչը...):

Մեզի համար ալ չատոնց բացուած է ջիղերը լարելու, համախմբուելու եւ գործելու չրջանը, որպէսզի կարենանք դիմանալ: Որպէսզի նուազագոյն կորուստով դուրս ելլենք այս ահաւոր ալեկոծութենէն, որուն վախճանը դժուար է նախատեսել: Մանաւանդ փոքր եւ անճար ժողովուրդներու համար:

Բայց, իսկապէս լարուա՞ծ են ջիղերը, համաձայն կացութեան պահանջներուն:

Կը վարանինք վճռական պատասխան մը տարադրել:

Երկու տխուր անցեալ արդէն, բայց թարթափումը կը չարունակուի: Տեսակ մը չուարում, որ հայկական չի կրնար ըլլալ:

Այսպէս, «Գաւառ»ը միչտ կը տրանջայ թէ Փարիզը երեսի վրայ ձգած է զիրենք: Իսկ Փարիզը կը գանգատի որ ամէն բան իրմէ կը սպասեն, երբ կաթելի է տեղին վրայ կարդադրել չատ մը խնդիրներ:

Միւս կողմէ, իրաւասու չրջանակներ կը հաւաստեն թէ ձեռնածալ նստած չեն, թէ կաթելին կը փորձեն, թէ նոր յուչադիր մը ներկայացուցած են արդէն, կեդրոնին բարեացակամ ուչադրութեանը յանձնելով բոլոր հրատապ հարցերը,— զինուորներու հպատակութեան խնդիրը, աչխատանքի արտօնութիւն, «անկանոն»ներու հոդ եւն.:

Սպասելով հանդերձ բարենչան պատասխանի մը, անոնք դիտել կուտան թէ կառավարութիւնը հարիւր հազարաւոր օտարականներու խնդիրը ունի սեղանի վրայ, եւ չի կրնար բացառիկ օրէնքներ սահմանել հայ տարադիրներուն համար:

Աւելորդ պիտի ըլլար վկայել այս մասին: Հարցը այն է որ Փարիզն ու Գաւառը լրացնեն իրար, լարելով իրենց ջիղերը, իւրաքանչիւրը իր սահմանին մէջ:

Այո, աղբալի է որ բանուկ, տեւական կեդրոն մը չունինք, տակաւին: Բայց այս պարագան պէտք չէ կապէ մեր ձեռքերը, ոչ Փարիզի, ոչ ալ գաւառի մէջ: Աչխատանքներ կան որ վարիչ գլուխի չեն կարօտիր, այլ նախաձեռնութեան:

Օրինակ, ինչո՞ւ անճրկած է Գաւառը, զինուորներու եւ անոնց կարօտ ընտանիքներուն օգնութեան մարմիններ կազմելու համար: Մարսէյլը դեռ նոր սկսած է չարժիլ, իսկ ուրիչ հայաչատ քաղաքներէ «Զայներ» կը պակսին:

Մեր «ջիղերու պատերազմ»ը ոչ բազմակողմանի տաղանդ կը պահանջէ, ոչ մեծագումար հարստութիւն, ոչ ալ հոյնաւորութիւն: Այլ միայն կազմակերպութիւն եւ արագաչարժութիւն: Իսկ այս անմիջական գործին համար տարբեր չեն պակիր ամէնէն համեստ գաղութին մէջ ալ:— Շ.

Դիմում հայ զինուորների հպատակության համար

Հ. Հ. Գաղթ. Դրաւենեակի նախագահ Պ. Ա. Խատիսեան արտաքին գործերու պաշտօնատունը դիմելով, հաղորդած է հայ զինուորներու չնորհակալութիւնը իրենց մասին ցոյց արուած բարեացակամութեան համար, ինչպէս եւ Ֆրանսայի ազաներու գոհունակութիւնը հայ զինուորներու հանդէպ: Այս առթիւ յատ յայտներ է որ հայ զինուորներու տեսարկներուն վրայ գետ կը մնայ «ne possède pas la nationalité Française» արձանագրութիւնը: Ցեղով, չատեր զինուորութիւն ըրած են, իրենց չրջանը աւարտած են, բայց տակաւին հպատակ չեն եղած:

Նախարարութեան կողմէ թելագրեր են պատրաստել ցանկը այն զինուորներուն որոնք այդ երկու հարցերու մասին բազմանքներ ունին, ինչպէս եւ անոնք որ զինուորութիւն ըրած, բայց տակաւին հպատակ չեն եղած:

Այդ ցանկին պատրաստութիւնը դիւրացնելու համար, կը յանձնարարենք դիմել 71, Ave. Kléber, տալով զինուորներու անուն, մականուն, հասցէ եւն.:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Սպառողական վիճակը եւ անորոչութիւնը կը չարունակուին ազդել ճակատին վրայ: Պաշտօնական դիակոյցներն ալ միայն չրջուն պահակախումբեր ընդհարումներ կը ծանուցանեն: Կը թուի թէ Հիթլէր տակաւին վճռած չէ ձեռնարկել ընդհ. յարձակողականի մը, նախատեսելով հետեւանքները: Աւելի մեծ գործունէութեան կը նշմարուի ծովերու վրայ:

Հաշտութեան ձեռնարկն ալ կը մնայ առկախ: Գերմանիոյ պատասխանին բնագիրը չհրատարակուեցաւ դեռ, բայց նոր տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ բովանդակութիւնը ժխտական է: Գերմանիա չուզեր հրաժարիլ իր յաղթանակներէն, եւ կը չարունակէ Դաշնակիցներուն վրայ ձգել պատերազմին երկարաձգման պատասխանատուութիւնը:

Իտալական մամուլը, որ մինչեւ հիմա վերապահ կամ չափաւոր դիրք բռնած էր, ուրիչ լեզու կը գործածէ, քանի մը օրէ ի վեր, համաձայն «Թան»ի մտնաւոր թղթակցին հաղորդած տեղեկութեանց: Այսպէս, ամէնէն հեղինակաւոր թերթերը սուր սլաքներ կ'արձակեն Դաշնակիցներուն դէմ, ամբաստանելով թէ երկիւղալի լուրեր կը տարածեն Հոլանտայի մասին: Մեւնոյն ատեն զժգոհութիւն կը յայտնեն Դաշնակիցներուն միջերկրականեան քաղաքականութեան դէմ:

Ռուսեփինլանտական յարաբերութիւնները կը չարունակեն մտահոգութիւն պատճառել: Կ'ըսուի թէ Մոսկուա պիտի խզէ ոչ - յարձակման դաչինքը, նեղը դնելու համար Ֆինլանտան:

Իտալիա եւ Միջերկրականի խնդիրը

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ խօսելով հաչտութեան ձեռնարկի մասին, դիտել կուտան թէ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին արտայայտութիւնը՝ «արդարութեան վրայ հիմնուած խաղաղութեան մը» մասին՝ Մուսոլինիի տեսակէտը եղած է սկիզբէն ի վեր: Այս առթիւ կը բացատրեն թէ արեւմտեան պետութիւնները ի զուր իրար անցած են, Հոլանտա արչաւելու ծրագիր մը վերագրելով Գերմանիոյ: Անոնց կարծիքով, անտեղի է այս ահազանգը եւ Գերմանիա երբեք մտքէն չէ անցուցած Հոլանտա արչաւել... «Ճորնալէ տ'Իթալիա» մանաւորապէս կը մեղադրէ Անգլիան, պաշտպանելով գերմանական տեսակէտը: «Շատ կը խօսուի ջիղերու պատերազմի մասին: Իրականին մէջ, ժողովրդավար պետութիւնները աւելի շատ այս պատերազմին քան իրենց թնդանօթներուն կ'ուզեն յանձնել իրենց վերջնական յաղթանակին հոդը»: Յօդուածագիրը, Կ. Կայտա, ակնարկելով Զըրչիլի ճառին, որ կը յիչէր Իտալիոյ պատմական դործակցութիւնը Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, Միջերկրականի մէջ, հետեւեալ դիտողութիւնները կ'ընէ.— «Այս խօսքերը չեն համապատասխաներ իրականութեան: Կը բաւէ յիչել 1919էն ի վեր անցած գործակցութիւնները, առանց Իտալիոյ մասնակցութեան, կը բաւէ յիչել պատժական անօրինութիւնները եւ պաչարման քաղաքականութիւնը, համոզուելու համար թէ Զըրչիլի խօսքերը անճիշդ են:

Այսօր իսկ Լոնտոնի մէջ չե՞ն խօսիր Միջերկրականի 2 դուռներու մասին, այն Միջերկրականի որ վաւրաբար է ամբողջ իտալական ազգային կեանքին— Ճիպրալթարի եւ Սուէզի մասին, որոնք երկուքն ալ Անգլիոյ ձեռքն են... Ինչ որ եղած է եւ կ'ըլլայ այսօր Միջերկրականի մէջ, կը ձգտի սառրազատ վիճակի մը մէջ եւ սպառնալիքի տակ դնել Իտալիան»: Եղրակացնելով, արտաքին նախարարութեան օրկանը կը յանձնարարէ անգլիական թերթերուն որ չդրդռին Միջերկրականի հարցով եւ Իտալիայով, գոնէ առ այժմ:

*** «Թան»ի թղթակիցը նոր հետագրով մը կը տեղեկացնէ թէ Հռոմի անգլիական եւ ֆրանսական չրջանակներուն մէջ զարմանք պատճառած է իտալական մամուլին դիրքի փոփոխութիւնը, վերջին օրերու ընթացքին: «Պատերազմին սկիզբէն ի վեր, իտալական թերթերը ընդհանրապէս կը զգուչացնային որ եւ է բանավէճ՝ պատերազմիկներու հանդէպ: Կարելի էր նոյնիսկ ըսել թէ, լրագրական աչակցութիւն ընծայելով հանդերձ Գերմանիոյ, իտալական մամուլը կը մնար առարկայական, չանալով հաւատարմօրէն ներկայացնել կացութիւնը: Քանի մը օրէ ի վեր, իտալական մամուլը բոլորովին տարբեր լեզու մը կը գործածէ: Բացէ՛ք, օրինակ, «Ճորնալէ տ'Իթալիա»ն, նոյեմբեր 15ի թիւը: Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին պատասխանին ամբիւ՝ հաչտութեան առաջարկի մասին, թերթը հետեւեալ խորագիրը դրած է.— « Ֆրանսայի հանրային կարծիքին հակազդեցութիւնը Պ. Լըպրէօնի պատասխանին անհաչտութեան մասին»: Փարիզի թերթերուն վերլուծումները կեդր. Եւրոպայի հարցերու մասին կ'որակուին «Ֆրանսական ցնդաբանութիւններ», խոչոր տառերով: Քիչ մը անդին Պրիւսէլէն քաչուած հեռագրի մը գլուխը կ'երեւայ հետեւեալ վերնագիրը,— « Պելժիական բուռն բողոք անգլեւֆրանսական մամուլի առայօդ պայքարին դէմ» եւն. եւն.: Ի՞նչ դիտումով իտալական մամուլը այսպիսի վիճաբանական լեզու մը կը գործածէ այսօր: Կ'ուզէ ո՞ւժ տալ Պելժիոյ եւ Հոլանտայի վհհապեռներուն հաչտութեան առաջարկին: Արդէն այսպիսի աչակցութիւն մը ընծայուեցաւ Գերմանիոյ, երբ դեռ Հիթլէր չէր խօսած իր մեծ ճառը Տանցիկի մէջ: Ցեղով իտալական մամուլը պաշտպանեց գերման վարչապետին կարգ մը տեսակէտները, բայց այն ատեն դուրս ելած չէր իր վերապահ դիրքէն ինչպէս այսօր: Թերեւս մօտ օրէն պիտի լուծուի այս հանելուկը»:

*** Մուսոլինի ճառ մը խօսեցաւ առջի օր, Վենետիկ պալատին պատշգամէն, ուսանողական միութեան անդամներուն առջեւ: Ուսինդիրներուն թիւը կը հասնէր 50,000ի: Առաջնորդը բացատրելէ վերջ թէ Իտալիա պիտի չարունակէ «սպառազինեալ խաղաղութիւն մը» պահել, յայտարարեց.

— «Համաձայն Ֆաչական սովորութեան եւ իբրեւ զգուչութիւն, ձեր հրացանները միչտ քով քովի պահեցէք ձեր դիրքերուն հետ: Ֆաչական խաղաղութիւնը դինեալ խաղաղութիւն կը նչանակէ»:

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԵՐԸ եւ աչխատանքի պայմանները կանոնաւորելու համար նոր հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ երէկ, ճչդելով առաւելագոյն եւ նուազագոյն սակերը, վճարովի արձակուրդի պայմանները եւն.:

300,000 ՖՐԱՆԿԻ պարգեւ մը արուեցաւ 19 տարեկան աղջկան մը, Լավալի մէջ, «իբրեւ ամէնէն առաքինի աղջիկը իր չրջանին մէջ», համաձայն այրի կնոջ մը ձգած կտակին:

Ս. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ ՌՈՒԻՄԱՆԻՈՑ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԸ, որ փակուած էր առանձ մը ի վեր, վերաբացուեցաւ երկաթուղիներու համար:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՋԱԽՈՂԱԾ ԿՐ ՆԿԱՏԷ ՀԱՉՏՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

Գերմանիոյ պատասխանին բնագիրը դեռ հրատարակուած չըլլալով, միջազգային մամուլը կը չարունակէ զանազան ենթադրութիւններ ընել անոր բովանդակութեան մասին: Հոլանտական թերթերը կը դրեն թէ պատասխանը կը բազկանայ մէկուկէս մեքենագիր էջէ: Առաջին մասով պաշտօնագիրը կը գնահատէ Հոլանտայի եւ Պելժիոյ վհհապետներուն նախաձեռնութիւնը, երկրորդով կը հաւկնչէ թէ Զեխոսլովաքիան եւ Լհհաստանը վերահաստատելով, Գերմանիա կորնչուցած պիտի ըլլայ իր կենսական տարածութիւնը:

Պերլինի պաշտօնական գործակալութիւնը դիակոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն արտաքին նախարարը, Ցոն Ռիպպենթրոփ, ունկնդրութեան ընդունելով հոլանտական եւ պելժիական դեսպանները, յայտարարած է յանուն Հիթլէրի թէ Պելժիոյ եւ Հոլանտայի վհհապետներուն խաղաղասիրական ձեռնարկին յախտուն մերժումէն վերջը՝ Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութեանց կողմէ, Գերմանիա եւս հարկադրուած է ձախողած նկատել ձեռնարկը:

Հավաս հրատարակելով այս հեռագիրը, կ'ըսէ թէ գերմանական պատասխանը նոր օրինակ մը կը կազմէ Գերմանիոյ առօրեական ռազմախաղին,— Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վրայ ձգել գերմանական պատերազմին պատասխանատուութիւնը: «Չէ մոռցուած թէ Հոլանտայի վհհոգի առաջարկին առաջին ընդունելութիւնը Պերլինի մէջ՝ յայտնապէս աննպաստ էր: Այն ատեն կ'ըսէին թէ ձեռնարկը չատ ուչ մնացած է, եւ Հոլանտան ու Պելժիան կը մեղադրուէին իրբեւ գործիք Դաչնակիցներուն, բայց պաշտօնապէս չէին պատասխաներ: Կը սպասէին: Այսօր ալ Ֆրանսան եւ Անգլիան են որ կը մեղադրուին թէ անկարելի դարձուցած են երկու չէզոք վհհապետներուն նախաձեռնութեան յաջողութիւնը: Մարդ չի խաբուիր այս ռազմախաղէն: Գերմանական պատասխանին յայտնապէս կ'ապացուցանէ թէ իրմիակ հոգն է ի նպաստ իրեն չահագործել խաղաղասիրական ձեռնարկը: Միայն թէ պարզ է որ Գերմանիա «ոչ» պատասխանած է»:

*** Գերմանական պատասխանը ստացած ըլլալով, Հոլանտա որոչեց քննել կացութիւնը եւ խորհրդակիցել Պելժիոյ հետ:

Կարգ մը չէզոք չրջանակներու կարծիքով, գերմանական պատասխանը այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ Հիթլէր կրնայ անկատար յարձակումներ հրամայել Հոլանտայի եւ Պելժիոյ, Մաժինոյի գծին, Զուիցերիոյ կամ ամբողջ այս ամրութեանց դէմ: «Թան»ի զինուորական աչխատակիցը վերլուծելով Հենոսը անցնելու խնդիրը, կ'եզրակացնէ թէ այսպիսի ռազմավարութիւն մը միչտ ալ հաւանական է, կը բաւէ որ Գերմանացիները կարենան յանկարծակիի բերել Ֆրանսական բանակը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Գերմանացիները արդէն իսկ մեծ տափանաւեր չինած են, որոնք հզօր մեքենաներ ունենալով կրնան դիմադրել Հենոսի հոսանքին:

*** Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ գերմանական երեք սուզանաւեր եւս ընկղմած են, անգլիական մարտանաւերու եւ առեւտրական նաւերու կողմէ: Սուզանաւերէն երկուքը խորտակուած են սպառազինուած առեւտրական նաւերու միջոցաւ, իսկ երրորդը ջրմոյն կորած է անգլիական երկու մարտանաւերու արձակած ռումբերէն: Գերմանական սուզանաւը ընկղմելէ առաջ չուէտական նաւ մը բռնելով տախտած էր իրեն յանձնել ուսելիքի պաշարը,— քանի մը պարկ գետնախնձոր, չորցած ձուկ, չաքար եւ հաց: Երբ այս աւարը պիտի բեռցնէին, երկու անգլիական մարտանաւեր հասան: Գերմանական մարտանաւը անմիջապէս սուզուեցաւ, բայց անգլիական նաւերը կրակ տեղացին եւ քիչ վերջը իւղ երեւցաւ ջուրին երեսը, ինչ որ կ'ապացուցանէր թէ սուզանաւը զարնուած է: Մանրամասնութիւններ կը պակսին միւս երկու սուզանաւերու խորտակման մասին: Ծովային նախարարութեան զեկոյցը կ'ըսէ թէ առեւտրական նաւ մը նաւահանգիստ կը վերադառնար, երբ գերմանական սուզանաւ մը մօտեցաւ: Առեւտրական նաւը անմիջապէս թնդանօթ արձակեց, որուն պատասխանեց սուզանաւը: Քանի մը ժամուան ճակատամարտէ մը վերջը, առեւտրական նաւը ուղղակի հարուած մը իջեցուց եւ սուզանաւը ջրմոյն կորաւ: Կը կարծուի թէ երրորդ սուզանաւն ալ նոյն ձեւով ընկղմած է:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԳՊԱՍՈՂԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

»»» • «««

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ 145, Նոյեմբեր 15, առաւօտ.— Կրճատեալ գործունէութիւն պիչերուան ընթացքին:

Զեկոյց թիւ 146, իրիկուն.— Ընդհարումներ պահակախումբերու եւ տեղական հրետաձգութիւն:

*** Ինչպէս կը հաստատեն այս պաշտօնական զեկոյցները եւ տեղական թերթերու գինուորական տեսութիւնները, բազդատաբար հանդարտութիւն կը տիրէ արեւմտեան ճակատին վրայ: Ամիլկական յարձակողականի մը նշանները չեն երեւար, ինչպէս անցեալ չաբթու: Տեղատարափ անձրեւները եւ թանձր մչուշը կ'արգիլեն որ եւ է կարեւոր գործողութիւն: Ֆրանսական եւ գերմանական պահակախումբերը կը չարունակեն գործել Սար գետին երկու կողմերը, Պիչի ամրացեալ քաղաքին հիւսիսային արեւելեան չրջանին մէջ եւ Վաժի ռազմաճակատին արտաքին սահմաններուն վրայ: Ֆրանսացի գինուորական մասնագէտները կը չարունակեն այն կարծիքը յայտնել թէ Գերմանացիներու անցեալ չաբթուան օդանաւային լայն հետազօտութիւնները կապ ունէին հոլանտական սահմանին վրայ կատարուած համախմբումներու հետ: Թէեւ գերմանական սպառնալիքը գործի չվերածուեցաւ, բայց Ֆրանսացիները կը կարծեն թէ գերմանական սպայակոյտը լիովին պատրաստուած է հարուածելու արեւմտեան ճակատը, Հիւսիսային ծովէն մինչեւ Զուիցերիա: Նոյն մասնագէտներուն կարծիքով, գերմանական զօրքը այնպէս մը դասաւորուած է որ Հիթլէր կրնայ անկատ յարձակումներ հրամայել Հոլանտայի եւ Պելժիոյ, Մաժինոյի գծին, Զուիցերիոյ կամ ամբողջ այս ամրութեանց դէմ: «Թան»ի գինուորական աչխատակիցը վերլուծելով Հենոսը անցնելու խնդիրը, կ'եզրակացնէ թէ այսպիսի ռազմավարութիւն մը միչտ ալ հաւանական է, կը բաւէ որ Գերմանացիները կարենան յանկարծակիի բերել Ֆրանսական բանակը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Գերմանացիները արդէն իսկ մեծ տափանաւեր չինած են, որոնք հզօր մեքենաներ ունենալով կրնան դիմադրել Հենոսի հոսանքին:

*** Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ գերմանական երեք սուզանաւեր եւս ընկղմած են, անգլիական մարտանաւերու եւ առեւտրական նաւերու կողմէ: Սուզանաւերէն երկուքը խորտակուած են սպառազինուած առեւտրական նաւերու միջոցաւ, իսկ երրորդը ջրմոյն կորած է անգլիական երկու մարտանաւերու արձակած ռումբերէն: Գերմանական սուզանաւը ընկղմելէ առաջ չուէտական նաւ մը բռնելով տախտած էր իրեն յանձնել ուսելիքի պաշարը,— քանի մը պարկ գետնախնձոր, չորցած ձուկ, չաքար եւ հաց: Երբ այս աւարը պիտի բեռցնէին, երկու անգլիական մարտանաւեր հասան: Գերմանական մարտանաւը անմիջապէս սուզուեցաւ, բայց անգլիական նաւերը կրակ տեղացին եւ քիչ վերջը իւղ երեւցաւ ջուրին երեսը, ինչ որ կ'ապացուցանէր թէ սուզանաւը զարնուած է: Մանրամասնութիւններ կը պակսին միւս երկու սուզանաւերու խորտակման մասին: Ծովային նախարարութեան զեկոյցը կ'ըսէ թէ առեւտրական նաւ մը նաւահանգիստ կը վերադառնար, երբ գերմանական սուզանաւ մը մօտեցաւ: Առեւտրական նաւը անմիջապէս թնդանօթ արձակեց, որուն պատասխանեց սուզանաւը: Քանի մը ժամուան ճակատամարտէ մը վերջը, առեւտրական նաւը ուղղակի հարուած մը իջեցուց եւ սուզանաւը ջրմոյն կորաւ: Կը կարծուի թէ երրորդ սուզանաւն ալ նոյն ձեւով ընկղմած է:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. Էջ)

Հայ երաժիշտներն

«Մորհ. Հայաստան» (23 Հոկտեմ.) կը հրատարակէ Գ. Խուրովի հետեւեալ յօդուածը հայ երաժշտութեան արդի վարպետներուն մասին, Մոսկուայի «տասնօրեակ»ին առթիւ.

— Հայաստանի ինքնօրինակ ժողովրդական երաժշտութիւնը, երկար դարեր, չէր բացուած, գնահատուած, ուսումնասիրուած:

«Կար ժամանակ, երբ գեղջկական եղանակները չէին գնահատուիր, կը գրէ հայ մեծ երաժիշտը Կոմիտաս: Անցեալ տարի նոյնիսկ կրթուած մարդիկ գրսում եւ ասում էին թէ հայ գիւղացին չունի ոչ բանաստեղծութիւն եւ ոչ երգ»:

Հակառակ աշխատանքին պարտադրած ծանր պայմաններուն, կոմիտաս կրցաւ դնել հայ ազգային երաժշտական դպրոցին ամուր հիմերը: 1907ին, իր գործունէութեան ամէնէն եռուն շրջանին, Կոմիտաս կը գրէր իր աշակերտին՝ Սպ. Մելիքեանի.— «... Ապագան մերն է: Զինուիր, Սպիրիդոն ջան»: Կոմիտաս հաւատք ունէր իր հայրենիքի ապագային մասին, եւ իր ջերմ կոչը, պայքարելու ժողովրդական արուեստի համար, մարզարէական դարձաւ:

Այդ տարիներուն հրապարակ եկաւ հայ մեծ երաժիշտը եւ նուագախումբի արժէքաւոր վարպետը Ա. Սպենդիարով: Ուսած՝ Կլինովսկիի, յետոյ Ռիմսկի — Կորսակովի մօտ: Իր երաժշտական գործունէութեան առաջին տարիներէն սկսեալ, Սպենդիարով խոր հետաքրքրութիւն ցոյց տուաւ ժողովրդական երաժշտութեան մասին: «Անիկա տարուեցաւ իր հարազատ ժողովուրդին երաժշտութիւնը դեղարուեստական բարձրարժէք ստեղծագործութիւններու վերածելու խնդրով, կը գրէ Գլազունով, եւ ստեղծագործութեան այդ ասպարէզին մէջ Սպենդիարով չունի իրեն հաւասար ուրիշ արուեստագէտ: Սպենդիարովի երաժշտութեան մէջ կը զգացուի ներչէուժի թարմութիւն, քոլորիի բուրմունք, միտքի անկեղծութիւն ու նրբազեղութիւն, մշակումի կատարելութիւն»:

Սպենդիարով առաջաւոր, բազմակողմանի գործչութեամբ օժտուած, բազմարդիւն արուեստագէտ մըն էր: Հայկական դասական «Այմաստ» օփերային գործ, Սպենդիարով գրած է չարք մը հիանալի սենֆոնիք գործեր,— «Համերգային նախերգանք», «Երեք արմաւենի» սենֆոնիք պատկերը, «Արիմի էսքիզները» երկու նուագախարք, «Երեւանի էթիւտներ», երգեր ընկերակցելու համար նուագախումբի:

Սպենդիարով իր ստեղծագործութիւններուն համար արժանացած է Գլինկայի մրցանակին, երեք անգամ:

«Այմաստ» օփերային բեմադրութենէն քանի տարի առաջ, Ալէքսանդրապոլի (այժմ Լէնինական) Հայոց վարժարանին երաժշտութեան եւ երգի համակա ուսուցիչ Ամէնն Տիրանեան, ներշնչուելով Յովհ. Թումանեանի բանաստեղծութենէն, սկսաւ գրել «Անուշ» օփերան: 1912ին, սի-բողնեու խումբ մը այդ օփերան բեմադրեց տեղւոյն մէջ: Այսպէս մեծ ժողովրդականութիւն ստացաւ «Անուշ»ը:

Տիրանեանի օփերային եղանակները ըլլ խորապէս մտած են ժողովուրդին կեանքին մէջ, եւ այնքան զուգահեռ ամեր ժողովրդական արուեստին հետ, որ կարգ մը երաժշտագէտներ կը մեղադրէին Տիրանեանը թէ այդ եղանակները առած է ժողովուրդէն:

Ընդհակառակն, Տիրանեան երբեք «մէկ երեսում» չի կատարեր ժողովրդական եղանակներէն, իր երաժշտութիւնը բոլորովին ինքնատիպ է, թէեւ խորապէս ժողովրդական: «Անուշ»ի մէջ անմիջական եւ թարմ ձեւով կը ցոլանայ հայ ժողովուրդի երգերուն ստեղծագործութիւնը, որ հիանալի կերպով կը զուգակցի Թումանեանի բանաստեղծութեան հետ: Ասոր մէջ կը կայանայ հայկական առաջին օփերային ուժն ու արժէքը:

Հայաստանի երիտասարդ երաժշտական մշակոյթին նոր եւ փայլուն զարգացումը երեւան կուգայ տաղանդաւոր երաժիշտներ Յարօ Ստեփանեանի եւ Արամ Խաչատուրեանի ստեղծագործութեանց մէջ:

Յարօ Ստեփանեան սանն է Լէնինկրատի երաժշտանոցին, ուր աւարտած է 1930ին, ուսանելով երաժշտական ստեղծագործութեան դասարանին մէջ, Փրոֆ. Շէբերաշէւի մօտ: Այժմ կ'աշխատի դասական օփերաներ տալ:

Ստեփանեանի գլխաւոր գործերն են «Խաչ Նազար» ժողովրդական — երգիծական օփերան, «Մասունցի Դաւիթ» դիւցազներգական օփերան, «Լուսաբացին» ողբերգական երաժշտութիւնը: Այս գործերը կը վկայեն թէ որքան բազմազան է երիտասարդ երաժիշտին տաղանդը, որքան խոր եւ լուրջ են իր ստեղծագործական յատկանիշները:

Յարօ Ստեփանեան ծանօթ է ոչ միայն իբրեւ տաղանդաւոր երաժիշտ, այլ եւ իբրեւ եռանդուն գործիչ, գլխաւոր՝ Հայաստանի երաժիշտներու ընկերակցութեան, անդամ Հայաստանի Գեր. Խորհուրդի:

Եթէ Ստեփանեանի տաղանդը լիակատար կը բացուի օփերայի մէջ, Խաչատրեանի վայելուն տաղանդը իր վառ արտայայտութիւնը կը գտնէ սենֆոնիք երաժշտութեան մէջ:

Արամ Խաչատրեան աւարտած է Մոսկուայի Երաժշտանոցը 1934ին, ուսանելով ստեղծագործութեան դասարանին մէջ՝ Փրոֆ. Ն. Միասկովսկիի մօտ: Խաչատրեանի սենֆոնիան, որ ներկայացուցած է իբրեւ ատարտական վկայում, ցոյց կուտայ երիտասարդ արուեստագէտին ինքնատիպ տաղանդին հսկայական ուժը:

Խաչատրեան այս վերջին տարիներուն տուաւ դաշնամուրի գործեր՝ նուագախումբի ընկերակցելու համար, սենֆոնիք պոէմա՝ նուագախումբի եւ երգչախումբի համար (ազուզ Միրզայի խօսքերով, նիւթը Սթալին), «Երջանկութիւն» պարտիտը:

Խաչատրեանի երաժշտութեան գլխաւոր թեման է կեանքի ստեղծագործական բերկրութիւնը: Իր նոր ստեղծագործութիւններէն իւրաքանչիւրը կարծես նոր ձեւով կուգայ հաստատել այդ գաղափարը: Այդ գործերուն մէջ ինքնատիպ ուժով մը կ'արտայայտուի երաժիշտին վարպետութիւնը, որ կը դանէ ոչ միայն ժողովրդական դաշնամուրային ոսկեբեր հանքը, ըլլայ երգ, պար կամ աշուղի ստեղծագործութիւն, այլ եւ կը վերամշակէ ստեղծագործական ճիգով ու կը յօրինէ նորերը:

Խաչատրեան այս վերջին տարիներուն տուաւ դաշնամուրի գործեր՝ նուագախումբի ընկերակցելու համար, սենֆոնիք պոէմա՝ նուագախումբի եւ երգչախումբի համար (ազուզ Միրզայի խօսքերով, նիւթը Սթալին), «Երջանկութիւն» պարտիտը:

Խաչատրեանի երաժշտութեան գլխաւոր թեման է կեանքի ստեղծագործական բերկրութիւնը: Իր նոր ստեղծագործութիւններէն իւրաքանչիւրը կարծես նոր ձեւով կուգայ հաստատել այդ գաղափարը: Այդ գործերուն մէջ ինքնատիպ ուժով մը կ'արտայայտուի երաժիշտին վարպետութիւնը, որ կը դանէ ոչ միայն ժողովրդական դաշնամուրային ոսկեբեր հանքը, ըլլայ երգ, պար կամ աշուղի ստեղծագործութիւն, այլ եւ կը վերամշակէ ստեղծագործական ճիգով ու կը յօրինէ նորերը:

Խաչատրեան այս վերջին տարիներուն տուաւ դաշնամուրի գործեր՝ նուագախումբի ընկերակցելու համար, սենֆոնիք պոէմա՝ նուագախումբի եւ երգչախումբի համար (ազուզ Միրզայի խօսքերով, նիւթը Սթալին), «Երջանկութիւն» պարտիտը:

Խաչատրեանի երաժշտութեան գլխաւոր թեման է կեանքի ստեղծագործական բերկրութիւնը: Իր նոր ստեղծագործութիւններէն իւրաքանչիւրը կարծես նոր ձեւով կուգայ հաստատել այդ գաղափարը: Այդ գործերուն մէջ ինքնատիպ ուժով մը կ'արտայայտուի երաժիշտին վարպետութիւնը, որ կը դանէ ոչ միայն ժողովրդական դաշնամուրային ոսկեբեր հանքը, ըլլայ երգ, պար կամ աշուղի ստեղծագործութիւն, այլ եւ կը վերամշակէ ստեղծագործական ճիգով ու կը յօրինէ նորերը:

Խաչատրեան այս վերջին տարիներուն տուաւ դաշնամուրի գործեր՝ նուագախումբի ընկերակցելու համար, սենֆոնիք պոէմա՝ նուագախումբի եւ երգչախումբի համար (ազուզ Միրզայի խօսքերով, նիւթը Սթալին), «Երջանկութիւն» պարտիտը:

Խաչատրեանի երաժշտութեան գլխաւոր թեման է կեանքի ստեղծագործական բերկրութիւնը: Իր նոր ստեղծագործութիւններէն իւրաքանչիւրը կարծես նոր ձեւով կուգայ հաստատել այդ գաղափարը: Այդ գործերուն մէջ ինքնատիպ ուժով մը կ'արտայայտուի երաժիշտին վարպետութիւնը, որ կը դանէ ոչ միայն ժողովրդական դաշնամուրային ոսկեբեր հանքը, ըլլայ երգ, պար կամ աշուղի ստեղծագործութիւն, այլ եւ կը վերամշակէ ստեղծագործական ճիգով ու կը յօրինէ նորերը:

Երբ Պերթան կը ումպակոծէր Փարիզը...

1918 մարտ 23ին, առաւօտեան ժամը 7ին, խուլ պայթիւն մը կը դղրդացնէր Մոնմարտրոսի գերեզմանին շրջակայքը: Անցորդները զարմանքով վեր կը բարձրացնէին իրենց քիթերը ու կը դիտէին երկինքը: Ֆրանսական օդաւարները արագօրէն կը թռչէին դէպի հիւսիս եւ արեւելք: Սէն Տընիի «դիտարանները» արթուն կը հսկէին: Հետազօտութիւն կը կատարուէր վերջապէս ամէն կողմ, մինչեւ կրակի դիծերուն վրայ:

Ու մէկ պատասխան.

— Գերմանական ոչ մէկ օդանաւ տեսնուած է երկինքին մէջ:

Հանելուկ: Ուրկէ՞ ինկաւ այդ ռումբը: Քսան վայրկեան վերջ կ'իյնար երկրորդ ռումբ մը, Փարիզի վրայ: Նոյն զղրդիւնը: Նոյն հանելուկը: Մինչ կ'ածէր սարսափը:

Այս անգամ Փարիզի քաղաքապետարանի լապորաթուարի պաշտօնատարներէն մին կը փութայ ռումբին ինկած վայրը, կ'առնէ փչրուած ռումբին մէկ կտորը ու կը վազէ վարչապետին մօտ:

— Տեսա՞ք թշնամի օդանաւերը, կը հարցնէ Վազրը, որ Քլէմանսոն էր:

— Ի՞նչ օդանաւ, Պ. վարչապետ, թշնամի մըն է որ կը ռմբակոծէ Փարիզը ...

— Շատ աչխատեր յոդներ էք, գացէք խնամեցէք ձեզ քիչ մը...

— Բայց, Պ. վարչապետ...

Ու խօսակիցը ցոյց կուտայ ռումբին կտորը: Թնդանօթի ռումբ մըն էր: Պերթա կը կոչուէր այդ վիթխարի թնդանօթը:

Այդ օրուընէ սկսեալ, մինչեւ հիմա, ուրեմն աւելի քան քսան տարիէ ի վեր, ինչեր ըսուեցան ու գրուեցան Պերթային մասին: Պերթան դարձաւ հէքեաթ:

Եղան քաղաքագիտներ, որոնք պնդեցին թէ տեսած են Պերթան: Իրողութիւնը այն է, որ այդ վիթխարի թնդանօթը կարելի չեղաւ գտնել, Զինադադարէն վերջ, հակառակ դինամիտութեան յանձնախումբին կատարած բոլոր ճիգերուն:

Այսուհանդերձ, ֆրանսական եւ ամերիկեան զինական հրատարակութիւններ, ինչպէս նաեւ Զօր. Ն. Մ մէկ կարեւոր ուսումնասիրութիւնը բաւական տեղեկութիւններ հայթայթեցին մեզի պատերազմական դէնքի այս դլուխ — գործոց օրինակին մասին, որ ցոյց կուտար գերմանական ռմբաձգութեան գերազանցութիւնը:

Պերթան վիթխարի եւ զանգուածեղ թնդանօթ մըն է: Բերանը 21 սանթիմեթր տրամագիծ ունէր սկիզբնական: Թնդանօթը կը նստէր 34 մեթր երկարութեան վրայ, 200 թոն ծանրութեամբ, (երկու անգամ աւելի ծանր քան վայրաչարժ մը): Ունէր 65 ռումբ, մէկը միւսէն մեծ, որովհետեւ իւրաքանչիւր ռմբարձակութիւն այն-քան կը մաշեցնէր բերանը, որ 65 ռումբ նետելէ վերջ 23 սանթիմեթր 5ի հասած էր տրամագիծը: Ռումբերուն ծանրութիւնն էր 100 քիլօ, մէկ ծայրը սուր՝ ճեղքելու համար օդը: Ամէն ռումբ ունէր երկու պատրոյգ, որ պէտք մէկն ու միւսը կրակ առնէր անպայման եւ չպայթած ռումբ չէյնար թշնամիին ձեռքը:

Պերթային մէկ պայթումը կ'արժէր 35,000 մարք (հէս միլիոն ֆրանք, ֆրանսական ներկայ դրամով): Ռումբը կը կորչէր մէկ երկվայրկեանի մէջ 1600 մեթր հեռաւորութիւն, բարձրանալէ վերջ 40 քիլոմեթր, ինչ որ կը նշանակէր յետոյ յառաջ սուրալու գրեթէ առանց օդի դիմադրութեան: Գերմանացիները ռմբաձգութեան համար թնդանօթին տուած էին Պուլվար Սեւաստոփոլի ուղղութիւնը, երկրագիտական բարդ հաշիւներէ վերջ:

Մարտ 23ին, առաւօտեան ժամը 5ին, պատրաստ է թնդանօթը՝ լեցուած եւ 62 աստիճանի վրայ նշան տրուած: Մտանաւոր օդապարիկներով՝ կատարուած է հովերուն հաշիւը մինչեւ 35,000 մեթր բարձրութեան վրայ: Ժամը 6ին պատրաստ են օժանդակ մարտկոցները: Ժամը 6,15ին երկինք բարձրացան պաշտպան օդանաւերը, արդելք հանդիսանալու համար ֆրանսական հետազօտութեան փորձերուն: Ժամը 7ին թնդանօթահիներները մտան իրենց ապաստաններուն մէջ: Ժամը 7ին, 9 վայրկեան եւ 50 երկվայրկեան անցած, դղրդաց վիթխարի թնդանօթը այնպիսի պայթիւնով մը, որ կարելի չէ նկարագրել:

Արձակուած էր առաջին ռումբը:

Անհարելի էր օդանաւեր ղրկել Փարիզի վրայ, ճշդելու համար այս թնդանօթահարութեան աւերը: Այնպէս որ զերմանական հրամանատարութիւնը առաջուընէ գործի լծած էր լրտեսները, որոնք Զուիցերիոյ ճամբով տեղեկութիւն պիտի տային ռումբին ինկած վայրին, կատարած աւերին ու բոզած տպաւորութեան մասին:

Թէ որքան մանրամասն ու խղճամիտ քննութենէ մը վերջ կը գործէր այս թնդանօթը, թէ որքան մանրակրկիտ աչխատանքներ կատարած էին Գերմանացիները՝ արձակելէ առաջ Պերթան, կը բաւէ յիշատակել սա պարագան, — այսքան երկարանիստ թնդանօթ մը անշուշտ կրնար ծռիլ իրեւ հետեւանք իր ծանրութեան: Ուստի ուղղելու, եւ նոյն սահմանին վրայ պահելու համար, առաջ կամուրջ չենած ու բռնած էին թնդանօթը:

Ահա այսպիսի թնդանօթ մըն էր, որ կրակի կը բռնէր Փարիզը:

180 ռումբեր ինկան մայրաքաղաքին վրայ, իւրաքանչիւր ռումբ կը պարունակէր 12 քիլօ բոլիք: Եւ սակայն Փարիզցին մնաց պաղարիւն: Մէկ ռումբ միայն թողուց ցաւագին յիշատակ մը: Աւազ ուրբաթ օրը ինկաւ Սէն Ժէրվէ եկեղեցիին վրայ, զարնուեցաւ գլխաւոր սիւնին, որու վրայ կը հանդչէին զմբէթները: Այս ձեւով, փլուզումին հետեւանքով, մեռան 100 հոգի:

Ֆրանսական հրամանատարութիւնը չուտով հասկցաւ որ Պերթան մէկ հատ չէր, այլ երեք հատ: Մէկը կը ռմբակոծէր Ֆէռ-ան-Թարտենուայի մէջէն, 80 քիլոմեթրհեռաւորութենէ մը: Ցուլիս 18ի ֆրանսական յաղթական յարձակողականին պատճառով, Գերմանացիները արագօրէն վախցան կը մաշեցնէր բերանը, որ 65 ռումբ նետելէ վերջ 23 սանթիմեթր 5ի հասած էր տրամագիծը: Ռումբերուն ծանրութիւնն էր 100 քիլօ, մէկ ծայրը սուր՝ ճեղքելու համար օդը: Ամէն ռումբ ունէր երկու պատրոյգ, որ պէտք մէկն ու միւսը կրակ առնէր անպայման եւ չպայթած ռումբ չէյնար թշնամիին ձեռքը:

Պերթային մէկ պայթումը կ'արժէր 35,000 մարք (հէս միլիոն ֆրանք, ֆրանսական ներկայ դրամով): Ռումբը կը կորչէր մէկ երկվայրկեանի մէջ 1600 մեթր հեռաւորութիւն, բարձրանալէ վերջ 40 քիլոմեթր, ինչ որ կը նշանակէր յետոյ յառաջ սուրալու գրեթէ առանց օդի դիմադրութեան: Գերմանացիները ռմբաձգութեան համար թնդանօթին տուած էին Պուլվար Սեւաստոփոլի ուղղութիւնը, երկրագիտական բարդ հաշիւներէ վերջ:

Մարտ 23ին, առաւօտեան ժամը 5ին, պատրաստ է թնդանօթը՝ լեցուած եւ 62 աստիճանի վրայ նշան տրուած: Մտանաւոր օդապարիկներով՝ կատարուած է հովերուն հաշիւը մինչեւ 35,000 մեթր բարձրութեան վրայ: Ժամը 6ին պատրաստ են օժանդակ մարտկոցները: Ժամը 6,15ին երկինք բարձրացան պաշտպան օդանաւերը, արդելք հանդիսանալու համար ֆրանսական հետազօտութեան փորձերուն: Ժամը 7ին թնդանօթահիներները մտան իրենց ապաստաններուն մէջ: Ժամը 7ին, 9 վայրկեան եւ 50 երկվայրկեան անցած, դղրդաց վիթխարի թնդանօթը այնպիսի պայթիւնով մը, որ կարելի չէ նկարագրել:

Արձակուած էր առաջին ռումբը:

Անհարելի էր օդանաւեր ղրկել Փարիզի վրայ, ճշդելու համար այս թնդանօթահարութեան աւերը: Այնպէս որ զերմանական հրամանատարութիւնը առաջուընէ գործի լծած էր լրտեսները, որոնք Զուիցերիոյ ճամբով տեղեկութիւն պիտի տային ռումբին ինկած վայրին, կատարած աւերին ու բոզած տպաւորութեան մասին:

Թէ որքան մանրամասն ու խղճամիտ քննութենէ մը վերջ կը գործէր այս թնդանօթը, թէ որքան մանրակրկիտ աչխատանքներ կատարած էին Գերմանացիները՝ արձակելէ առաջ Պերթան, կը բաւէ յիշատակել սա պարագան, — այսքան երկարանիստ թնդանօթ մը անշուշտ կրնար ծռիլ իրեւ հետեւանք իր ծանրութեան: Ուստի ուղղելու, եւ նոյն սահմանին վրայ պահելու համար, առաջ կամուրջ չենած ու բռնած էին թնդանօթը:

Ահա այսպիսի թնդանօթ մըն էր, որ կրակի կը բռնէր Փարիզը:

180 ռումբեր ինկան մայրաքաղաքին վրայ, իւրաքանչիւր ռումբ կը պարունակէր 12 քիլօ բոլիք: Եւ սակայն Փարիզցին մնաց պաղարիւն: Մէկ ռումբ միայն թողուց ցաւագին յիշատակ մը: Աւազ ուրբաթ օրը ինկաւ Սէն Ժէրվէ եկեղեցիին վրայ, զարնուեցաւ գլխաւոր սիւնին, որու վրայ կը հանդչէին զմբէթները: Այս ձեւով, փլուզումին հետեւանքով, մեռան 100 հոգի:

Ֆրանսական հրամանատարութիւնը չուտով հասկցաւ որ Պերթան մէկ հատ չէր, այլ երեք հատ: Մէկը կը ռմբակոծէր Ֆէռ-ան-Թարտենուայի մէջէն, 80 քիլոմեթրհեռաւորութենէ մը: Ցուլիս 18ի ֆրանսական յաղթական յարձակողականին պատճառով, Գերմանացիները արագօրէն վախցան

մարմնացնէ մեծ երկերու խորհրդանշ մէջ, մարքի լայն, սենֆոնիք զարգացումով: Այսպէս տաղանդաւոր հայ երաժիշտին գործերուն մէջ առիճանաբար կ'ուրուագծուին նոր ոճի, ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ ընկերվարական խորհրդային երաժշտութիւնը:

ՀԱՑ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

S. P. 12.— Սիրելի «Ծառաջ», մեր շրջանին մէջ 25 հայ զինուորներ երկերկու բաժնուած են գունդերու մէջ: Ամէն կիրակի իրար կը տեսնեն: Ինչպէս ուրիշ տեղեր, բոլորն ալ դժ են իրենց սպաներէն, ինչպէս եւ ուտելիքէն: Շատ լաւ կը նային հայ զինուորներուն, մանաւանդ անոր համար որ բոլորն ալ արհեստաւորներ են: Մարզանքէն վերջը ամէն մէկը իր արհեստին վրայ կ'աչխատի:

Այս առթիւ պզտիկ միջադէպ մը.— Հայ զինուորներէն երկուքը դերձակութիւն կ'ընեն սենեակի մը մէջ, ուր կը պառկի պաշտօնեան: Այս վերջինը կը նեղսրտի եւ կը պահանջէ որ ուրիշ տեղ երթան աչխատին: Հրամանատարը իմանալով կարգի կը հրաւիրէ պաշտօնեան եւ հայ զինուորներուն ալ կը պատուիրէ որ խնդիր չհանեն, այլ իրեն դիմեն, երբ նեղութիւն կը կրեն: Ինչպէս կը տեսնէք, միշտ բարեացակամութիւն կը վայելենք: Եթէ սա հպատակութեան խնդիրն ալ կարգադրուէր... Շատերը կը կարծեն որ հայ զինուորները կամաւոր են, իսկ երբ տեսրակները կը նային, կը զարմանան, տեսնելով ծանօթ արձանագրութիւնը:— Մ. Պ.

Միայն մէկ հայ զինուոր կը գտնուի այս շրջանին մէջ (Մողէլի Նահանգ): Ֆրանսացի ընկերները եղբայրաբար կը վարուին, այնպէս որ չի նեղուիր: Այս զինուորին եղբայրն ալ կը գտնուի Ալզասի նահանգին մէջ, ուր օդը շատ ցուրտ է: Ուրիշ հայ տղաքներ ալ կը գտնուին իրեն հետ, Լիոնի շրջանէն:— Կ. Կ.

ՄԱՐՍԷԼ, 13 Նոյ.— Ձեռնարկները կը կատարուին յարանուանութեանց, Օֆիսներու եւ բարեսիրական ընկերութիւններու ներկայացուցիչներուն կողմէ, հայ զինուորներու օգնութեան մարմին մը կազմելու համար: Անշուշտ պիտի ընտրուի մնայուն վարչութիւն մը, որ նախ տեղական իշխանութեան վաւերացումը պիտի խնդրէ: Բազմաթիւ են մեր այն զինուորները որոնք որ եւ է նեցուկ չունին, մինչեւ անգամ երկտող նամակի մը կարօտը կը քաչեն: Ձիշդ ժամանակն է որ զօրձի լծուին Կ. Խաչերը, Տիկնանց ընկերները եւն.: Բուրդէ հագուստ մը, զոյգ մը գուլպայ, քանի մը թաչկինակ սփոփանք մը պիտի դառնային այն զինուորներուն որ զօրանոց կամ ճակատ զացած են: Դեռ չեմ խօսիր բազմանդամ ընտանիքներու մասին, որոնք ոչ միայն նիւթական, այլեւ բարոյական աչակցութեան կը կարօտին: Բարի ձեռնարկները միշտ կը քաչալերուին տեղական իշխանութեանց կողմէ:— Զ.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այրէ տիկին Սիրանոյշ Ալէմչահ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ 19 Նոյեմբեր, կիրակի առաւօտ ժամը 10-ին, Փարիզի Կաթողիկէ Հայոց Ս. Խաչ եկեղեցին, 10bis, Rue Thouin, Métro Place Jussieu, Հոգեհանգստեան Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԻՒՍԱՑԻ ԱԼԷՄՇԱՀԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ազգականները, բարեկամները եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

71 ՏԱՐԵԿԱՆ ՀՆԱԿԱՐԿԱՏ ՄԸ, որ այրի մնացած էր, ծանուցում կուտայ Անգլիոյ Թուիքընհէմ քաղաքին մէջ, նորէն կարգուելու համար: Լոնտոնի Թերթերը կը գրեն թէ անցեալ շաբաթ օրէն մինչեւ այս ուրբաթ աւելի քան 200 կիներ դիմած են քաղաքապետին, իրբեւ թեկնածու: Այս կիներուն մէջ կը գտնուին 27 տարեկան աղջիկներէն մինչեւ 78 տարեկան... Թարմագեղ կոյսեր:

Le Gerant : H. STEPHAN
Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme .. Paris (13)

Շատ մի չոգեւարեր ընկերուհի

Պալթիկ ծովուն մէջ ընկղմած են երկու լիբուանական նաւեր, որոնց մէկը անգլիական հանքածուխ կը փոխադրէր: Անգլիական փոխադրանաւ մը ընկղմեցաւ, կաթսան պայթած ըլլալով: Ցունական փոխադրանաւ մը (2216 թոն) ընկղմեցաւ Անգլիոյ հիւսիսային արեւելեան ափերուն վրայ, Ջրամոյն բեկորի մը դարնուելով: 22 նաւաստիները փրկուեցան: Դանիական նաւ մը ընկղմեցաւ Պալթիկի մէջ, գերմանական ական մը դարնուելով: Կ'ըսուի թէ ընկղմած է նաեւ անգլիական նաւ մը (4650 թոն), որմէ լուր չկար երեք շաբաթէ ի վեր: Ունէր 40 նաւաստիներ: Շուէտական նաւ մը բռնուեցաւ գերմանական Թորպիլանաւի մը կողմէ, երբ Հոլանտա կ'երթար, առագձ բեռցած:

Գերմանական կառավարութիւնը սպառազինուած առեւտրական նաւերու ցանկ մը հրատարակեց: Այս առթիւ Պերլինի Թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիա մարտանաւ պիտի նկատէ այս կարգի նաւերը: «Գերմանիա մինչեւ հիմա կը զուչանար յարձակիլ առեւտրական նաւերու վրայ, բայց հիմա պիտի հարկադրուի բոնի ուժ գործածել այն նաւերուն դէմ որ սպառազինուած են»:

Զանազան լուրեր օտար դեպքերու մասին

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ՎՏԱՆԳԻ ՄԻՋ Է,— այս եզրակացութեան կը յանգի տեղեկագիր մը, զոր կազմած է երեսփ. ժողովին տեղեկութեանց մասնախումբին դեկուցաբերը, անմիջական զարման խնդրելով: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ առաջնայը սասկացած է հետեւեալ երեք պատճառներով.— 1. Ծանուցումներու անհամբերութեամբ նուազում.— 2. Փոխադրութեան ծախքերու ծանրացում.— 3. Նախանձութիւններ եւ մասնաւորապէս թուղթի սղութիւն: Տեղեկագիրը կ'ըսէ.— Եթէ կացութիւնը այսպէս չարունակուի, վեց ամիս վերջը Ֆրանսական թերթերու մեծ մասը պիտի դադրի: Այս առթիւ կ'առաջարկէ որ պրաքննութեան միութիւն հաստատուի մամուլին, անթելին եւ չարժանկարին վրայ: «Անհասկնալի է որ ձայնասփիւռին միջոցաւ ազատօրէն տարածուած լուր մը արգիլուի թերթերուն: Պէտք չէ որ լուսանկարները արգիլուին օրաթերթերուն, երբ ազատօրէն կ'երեւան չարժանկարի վրայ»:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ հասած լուրերու համաձայն, Ա. Միութիւնը կը խորհի չեղեալ հռչակել Ֆինլանտայի հետ կնքուած ոչ-յարձակման դաչինքը: Ուրիշ լուրեր կը հաստատեն թէ կարգ մը փոքր միջադէպեր պատահած են սահմանապուհին վրայ, բայց կը հերքուի այն զրոյցը թէ խորհրդային օդանաւ մը երեւցած ըլլալով Ֆինլանտայի վրայ, վար առնուած է: Կարմիր բանակը ռազմախորհը կը կատարէ սահմանագլուխին վրայ: Խորհրդային մամուլը կը չարունակէ մեղադրել Ֆինլանտական կառավարութիւնը, ապդարարելով թէ Ա. Միութիւնը ի վերջոյ պիտի ստանայ իր պահանջած հողերը:

ԻՏԱԼԻՈՑ զինուորներուն զինին եւ ուտելիքը պիտի աւելնայ, իբրեւ առաջին քայլ չարք մը բարենորոգումներու:— Որոշուեցաւ նաեւ մահճաբարձ վակոններ հաստատել երկաթուղիներու Գ. կարգին մէջ:

ԵՒԿՈՍԼԱՎԻՈՑ կառավարութիւնը անհամբեր պահելով հանդերձ իր չէզոքութիւնը, որուչեց կարգ մը զգուչական միջոցներ ձեռք առնել ամբողջ երկրին մէջ: Պելկրատի եւ ուրիշ մեծ կեդրոններու քաղաքապետութիւնները վերջացուցած են ստորերկրեայ պատսպարանները չինութիւնը: Մինչեւ տարուան վերջը հազար նոր օդաչուներ պիտի մարզուին: Միեւնոյն ատեն պաշար կ'ամբարուի եւ կարգ մը սահմանափակումներ հաստատուած են:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ճարտնական դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Մոլոթովի հետ, Մանչուրիոյ սահմանագծման մասին: Քանակական պատուիրակներ պիտի մասնակցին երկու կողմէն:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆի մէջ առաջին ահազանդը հնչեց երկուշաբթի օր, հինգ վայրկեան տեւողութեամբ, անծանօթ օդանաւ մը երեւցած ըլլալով արգիլեալ շրջանին մէջ:

ՄԻԻՆԻՈՒի մահափորձին առթիւ լուրջ կասկածներ կը ծանրանան բանուորի մը վրայ, համաձայն Պերլինի պաչտօնական գործակալութեան զեկոյցին: Մանրամասնութիւններ կը պակսին: Բանուորը չէր ծառայեր զարեկրատան մէջ, բայց հոն տեսնուեր է Օգոստոսի սկիզբը: Քննիչ յանձնաժողովը ձեւի քան հազար մասնակնչումներ ստացած է, որոնք զարմանալու բաներ կը պատմեն: Հետապնդումները կը չարունակուին միապետականներուն դէմ: Հարիւրաւորներ ձերբակալուած են Պավարիոյ եւ Վիւրթէնպէրկի մէջ: Բազմաթիւ երեւելիներու բնակարանները խուզարկուած են: Կ'ըսուի թէ յայտարարութիւն մը բռնուած է, որով անկախութիւն կը պահանջուի Պավարիոյ համար: Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն ձերբակալուած է Գերմանիոյ նախկին սպարապետը, Զօր. Պլոմպէրկ, ուրիշ կարգ մը բարձր պաչտօնատարներու հետ:

1940ի ՁՕՐԱԴԱՄԻՆ ցուցակագրութեան առթիւ, որուն մանրամասնութիւնները հրատարակեր էինք արդէն, անգամ մը եւս կը յիշեցնենք հետեւեալ կէտերը.— Պէտք է ցուցակագրուին այն երիտասարդները որ ծնած են 1920 յունուար 1ի եւ դեկտեմբեր 31 միջեւ, մէկն ըլլալով անոնք որ հպատակութիւն չունին եւ Ֆրանսա կը բնակին:— Այն երիտասարդները որ Ֆրանսա ծնած են օտար ծնողքէ, 1918 մայիս 6ի եւ 1920 դեկտեմբեր 31ի միջեւ.— Այն երիտասարդները որ Ֆրանսացի դարձած են ստացական հպատակութեամբ, վերահաստատումով կամ յայտարարութեամբ, 1939 փետրուար 10էն ի վեր: Այս ցուցակագրութիւնը պարզապէս զգուչական միջոց մըն է եւ չի կանխորոչեր 1940ի դասին զօրակոչի թուականը:

ԱՆԳԼԻՈՑ զինուորական նպաստները պիտի աւելնան: Այսուհետեւ զինուորի մը կինը որ կը ստանայ չաբաթը 25 չիլին (220 ֆրանք), պիտի կրնայ ստանալ մինչեւ 3 ոսկի 5 չիլին (572 ֆրանք), այսինքն 40 չիլին աւելի: Այս յաւելումը կատարուած է բազմանդամ ընտանիքներուն հոդերը թեթեւցնելու համար: Մէկ զաւակի համար չաբաթական վճարումը կը մնայ միշտ 5 չիլին (44 ֆրանք), իսկ երկրորդ զաւկին համար 3 չիլինէն կը բարձրանայ 4ի, միւսներէն իւրաքանչիւրին համար 1 չիլինէն 3ի:— Մեծ բարեբար մը, լորդ Նըթֆիլտ, 50,000էն 100,000 ոսկիի բարձրացուց արեւմտեան ճակատի անդլիացի զինուորներուն համար տրամադրած նուէրը, որպէսզի զանազան ժամանցներ վայելեն: Այս գումարէն 15,000 ոսկի պիտի յատկացուի միայն ձմեռնասփիւռ գործիքներ գնելու:

ՀԱՑԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ
Ձախարան ՅԼՕՐԻՔ
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)
Մէքրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ
Արեւելեան եւ եւրոպական ճոխամատուցած կերակուրներ :

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԵԿԱՆ | ՎԵՑԱՄՍԵԱԿ | ԹՈՒՄՍԵԱԿ

Ֆրանսա եւ Գաղութները	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ճապոն եւ Ամերիկա	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ SAMEDI 18 Novembre 1939

ԺԵ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 199

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

«Ի՞ՆՉ ԲԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ԿՌՈՒԻՆՔ», ԿԸ ՀԱՐՑՆԵՆ ԱՆՓԻՈՑ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

կարեւոր յայտ արարութիւններ ի դիմաց վարչապետին

Անգլիոյ երեսփ. ժողովի վերջին նիստին մէջ, աշխատաւորական առաջ - նորդը, Էթլի, առաջարկեց որ կառավարութիւնը ճշդորոշէն սահմանէ պատե - րազմի նպատակները, ոչմիայն Եւրոպայի վերաշինութեան, այլեւ Անգլիոյ վե - րակազմութեան մասին։ «Այս երկրին ժողովուրդը կ'ուզէ դիտնալ թէ ի՛նչ բա - նի համար կը կռուինք։ Աշխարհ կ'ուզէ ճշդիւ դիտնալ թէ ինչ բանի համար կը պատերազմինք։ Պէտք դիտէն ընդհանուր նպատակները եւ սկզբունքները, բայց կը կարծեմ թէ ցանկալի է որ դիտնանք թէ կառավարութիւնը ի՛նչպիսի աշխարհ մը կը նախատեսէ, երբ վերջացնենք այս պատերազմը։ Կայ ուրիշ խնդիր մը եւս,— ի՞նչ տեսակ Բրիտանիա մը պիտի ծնի այս պատերազմէն։ Մանրամասն յայտարարութիւն մը պատերազմի ճշդիւ նպատակներու մասին մեծ ազդեցութիւն պիտի ունենար զինուորներու եւ թիկունքի ժողովուրդին բարոյականին վրայ, որովհետեւ մեզմէ շատեր կը յիշեն այն յոյսերը զոր կը սնուցանէինք անցեալ պատերազմին առեն եւ այն զէպքերը որ տեղի ունեցան հաշտութենէն վերջը»։

Պնդելով իր առաջարկին վրայ, աշխատաւորական վարիչը ազդարարեց թէ մանրամասն վիճաբանութիւն մը պիտի պահանջէ պատերազմի նպատակնե - րու մասին, երբ խորհրդարանը բանայ իր նոր նստաշրջանը, այս ամսուան վերջը։

Ազատական վարիչն ալ ձայնակցելով այս առաջարկին, թելադրեց ամե - նասերտ գործակցութիւն հաստատել Ֆրանսայի հետ, մանաւորապէս եզմտա - կան դետնի վրայ։

**** Այս չարթնան զեկուցումը ներկայացուց եզմտական նախարարը, Սըր Ճօն Սայմըն, վարչապետը դեռ ապաքինած չըլլալով։ Նախարարը ամէ - նէն առաջ խօսեցաւ Պէլժիոյ եւ Հոլանտայի վեհապանծներուն հաչտութեան ձեռնարկի մասին եւ յիշեց թագաւորին տուած պատասխանը։ Այս առթիւ յայտնեց թէ նախընթաց պարագաներ յոյս չէին ներշնչեր թէ գերմանական պատասխանը պիտի բաւար դուռը՝ խաղաղ եւ գոհացուցիչ կարգադրութեան մը համար։ Եւ յիշեց Ճօն Ռիպպենթրոփի տուած պատասխանը։ Ցետոյ ակ - նարկելով Հոլանտայի եւ Պէլժիոյ սպառնացող վտանգներուն (գերմանական արշաւանք), նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի յարգէ այդ երկու երկիրներուն չեզոքութիւնը։ «Բայց, գերմանական ատուրաթիւ ուժերու կեդրոնացումը Հոլանտայի եւ Պէլժիոյ սահմանագլուխներուն վրայ, ինչպէս եւ գերմանական մամուլին սպառնալից պայքարը կը ներկայացնեն ե - րեւոյթ մը որուն վարժուած չէ ամբողջ աշխարհը։ Այսպիսի երեւոյթները ա - մէն տեղ ալ անմիջական նախանշանը կը համարուին գերմանական արշաւանքի մը։ Հետեւաբար, պէտք չէ զարմանալ, երբ աշխարհ այնքան ալ սրտմտիր չէ տառապէս ընդունելու Գերմանիոյ խիստ ընդհանուր յայտարարութիւնները իր չէզոքութեան մասին»։*

Սըր Ճօն Սայմըն անդրադառնալով բուն պատերազմի դէպքերուն, յայտա - րարեց թէ Դաշնակիցներուն կացութիւնը աւելի զօրացաւ վերջին չար - թուան ընթացքին։ «Մանաւորապէս Մ. Նահանգները իրենց նոր օրէնքով վե - րահաստատեցին մեր իրաւունքը մեծաքանակ պաշար գնելու»։ Ցետոյ յիշեց ռուսաւթինլանտական բանակցութիւններու ձախողումը, Լեհաստանի վարչա - պետին եւ Ֆրանսայի եզմտական նախարարին այցելութիւնները, եւ մանաւոր գոհունակութեամբ հաստատեց թէ կատարեալ համերաշխութիւն կը տիրէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ, թէ ընդհանուր քաղաքականութեան եւ թէ ան - տեսական եւ եզմտական խնդիրներու մասին։ Գալով զինուորական կացու - թեան, «Թէեւ կարեւոր զէպքեր չպատահեցան վերջին 15 օրերու ընթացքին, բայց մեր զօրքին ուժը եւ ժողովուրդին վճռակամութիւնը կ'ամէն չարաթ չարաթ»։

Լեհաստանի վարչապետին այցելութեան մասին խօսած առեն, նախարա - րը նորէն հաստատեց թէ Մեծն Բրիտանիա պիտի օգնէ, «անկախ Լեհաստան մը հաստատելու համար» եւ ըսաւ թէ Դաշնակիցները ձեռնարկած են լեհական ինքնապահ բանակ մը կազմելու Ֆրանսայի մէջ։ Լեհական մարտանաւեր ար - դէն կը գործեն բրիտանական ծովմիջին մէջ։

Իսկը քաղաքի վարիչներ ձերբակալուած

«Իւմանիթէ»ի գաղտնիքը տպուեր

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ հակառակ սեպտեմբեր 26ի հրամանա - գրին, որ կը լուծէր Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը, եւ հակառակ բազմաթիւ ձերբակալութեանց եւ բանտարկութեանց, անոր վարիչները յարա - ճուն գործունէութիւն կը ցուցնեն վերջին չարաթներու ընթացքին։ Այս առ - թիւ կը պահանջեն աւելի խիստ միջոցներ ձեռք առնել դաւադիրներուն դէմ։ «Լ'Ըվրօ»ի խմբագիրը, Գէրիլիս, առջի օր կը գրէր թէ համայնավար կուսակ - ցութիւնը վերակազմուած է եւ ամէն օր հարիւր հազարաւոր թռուցիկներ կը ցրուէ։ «Կացութիւնը այնքան ծանրացած է որ կառավարութիւնը չուտով պի - տի հարկադրուի կեդրոնացման կայաններ հաստատել եւ աքսորի պատիժներ տնօրինել, յանուն երկրին ապահովութեան»։ «Մարթէն», «Կոէնկուառ» եւ ու - րիշ հակաբոլշեւիկ թերթեր ալ նմանօրինակ միջոցներ կը պահանջեն։ Ամէն օր նոր ձերբակալութիւններ եւ դատապարտութիւններ կը ծանուցուին, խոր - վարարական գործունէութեան համար։

Առջի օր ձերբակալուեցան ինը կարմիր ականաւոր գործիչներ, որոնց երկուքը, Լը Կալ եւ Ֆրօ, անդամ են Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին, իսկ մէկը՝ Սուիչ, նախկին քաղաքապետ Մոնթրէյլի։ Այս վերջիններուն եւ ուրիշ կալանաւորներու տուներուն մէջ գտնուեցան արգիլուած թռուցիկներ։ Քամիլ Անռիի բնակարանին մէջ գտնուեցաւ մեքենագրուած թռուցիկներու դէզ մը, որ կը ներկայացնէր խափանուած «Իւմանիթէ»ի զաղտնի տպագրու - թիւնը, պատրաստ՝ բաժնուելու։ Ուրիշ գործիչի մը՝ Լափէսի բնակարանին մէջ բռնուեցան տպագրական նիւթեր, որոնք սահմանուած էին արգիլուած թերթին հրատարակութեան։ Վերջապէս ոստիկանութեան ձեռքն անցան բազ - մաթիւ զրամեքենաներ, մեքենագիր ձեռագիրներ, գանկեր, հրահանգներ եւն։

Տեղական թերթերու հրատարակութեանց համաձայն, կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է խափանելու համար թռուցիկներու բաշխումը, թռուցիկներ որոնք մեծ մասով կը դատապարտեն պատերազմը իբրեւ «դրա - մատիրական» եւ կը հրաւիրեն Ֆրանսան ու Անգլիան որ հաշտութիւն կնքեն։

Փարիզի զինուորական ատեանը երեք տարի բանտարկութեան դատա - պարտեց բանուոր մը, Շարլ Տիւրան, որ թռուցիկներ բաժնած էր գործարա - նի մը մէջ։

1911ի զօրաշարժին պահեստականները (48 տարեկան) առժամապէս ազատ պիտի արձակուին այս ամսուան վերջը։

ՄԻԱՊԵՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻ մասին զարմանալի զրոյցներ կը շրջին Գեր - մանիոյ մէջ։ Կ'ըսուի թէ Հիթլէր իր մօտ կանչելով յանկարմանած է նախկին գահաժառանգը, հաւատարմութեան թուղթ մը ստորագրել տալով, թէ սպա - րապետը՝ Ֆոն Պրաուխիչ եւս կասկածելի դարձած է, թէ նախկին սպարապե - տը, Պլոմպէրկ, զնդակահարուած է եւն.։ Ստոյգ լուրեր կը պակսին։

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Հաշտութեան մասին Գերմանիոյ պատասխանը վերջնական կը նկատուի, — «ոչ» — համաձայն վերջին լուրերու։ Գերմանիոյ նպատակն է, կ'ըսեն, կործանել Մեծն Բրիտանիոյ համաշխարհային տիրապետութիւնը։ Եւ սակայն Հոլանտա եւ Պելժիա չեն յուսահատած եւ պիտի չարունակեն ելքեր գտնել։

Պատերազմի նպատակներու խնդիրը նորէն յուզուեցաւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, այս անգամ նախաձեռնութեամբ աշխատաւորական խմբակ - ցութեան առաջնորդին, որ պահանջեց բացորոշապէս ճշդել Անգլիոյ նպա - տակները, փոխանակ ընդհանուր խօսքերու։ Վարչապետը դեռ տակաւ ըլլալով, չարաբախտ զեկուցումը ներկայացուց եզմտական նախարարը։

Արեւմտեան ճակատին վրայ հանդարտութիւնը կը չարունակուի. բայց զործունէութիւնը զգալի է ծովու վրայ եւ օդին մէջ։ Գերմանական օդանա - ւերը նորէն անցան սահմանը, եւ ռմբաձիգ մը երեւաց Կրընոզլի կողմերը։

Նախկին բոլշեւիկները կը չարունակեն իրենց դատապրական գործունէու - թիւնը, զաղտնի տպելով եւ ցրուելով խափանուած «Իւմանիթէ»ն։ Ինը կաբե - ւոր վարիչներ ձերբակալուեցան։ Աշխատանքի մամուլը կը պահանջէ խստա - ցնել պատիժները, կեդրոնացման կայաններ եւ աքսոր հաստատելով։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ Կ'ՈՒԶԷ ԿՈՐԾԱՆԵԼ, ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ..

Պերլինէն կը հեռագրեն Պելժիոյ հեռագրական գործակալութեան։— Գեր - մանիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կ'ըսեն թէ երէկ արտաքին նախարա - րին կողմէ տրուած բերանացի պատասխանը պելժիական եւ Հոլանտ. դես - պանները՝ կը կազմէ Գերմանիոյ վերջնական պատասխանը երկու վեհապետ - ներուն հաշտութեան ձեռնարկին։ Այս առթիւ դիտել կուտան թէ պայման չէ որ Գերմանիան ալ հեռագրով պատասխանէր, առաջարկը հեռագրով եղած ըլլալուն համար։ Նոյնպէս, դեսպանները ամէն բանէ առաջ կը նկատուին ներկայացուցիչները իրենց երկիրներուն վեհապետներուն, եւ ոչ թէ կառավա - րութեանց։ Հետեւաբար դեսպաններուն յանձնուած պատասխանը կը նշանա - կէ յանձնում բուն իսկ վեհապետին։ (Այս բացատրութիւնը տրուած է անոր համար որ Հոլանտայի եւ Պելժիոյ մէջ դժգոհութիւն պատճառած էր թէ ին - չո՛ւ Հիթլէր ինք անձամբ չպատասխանեց երկու վեհապետներուն, եւ այլ հո - դը ձգեց Ֆոն Ռիպպենթրոփի վրայ)։ Գերմանիոյ իրաւասու շրջանակները ուժգնօրէն կը բողոքեն Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ կողմէ գերմանական պատաս - խանին տրուած մեկնութեանց դէմ։ Այս առթիւ կ'ըսեն թէ ամբողջ քննամի քարոզութիւնը կը տարուբերի երկու բեւեռներու միջեւ,— մերթ Գերմանիան կը մեղադրեն սխարութեամբ, իր հաշտութեան բաղձանքը համարելով անզօ - րութիւն, մերթ ալ կը պնդեն թէ Գերմանիա պատրաստ չըլլալով չի կրնար զօրութիւն, մերթ ալ կը պնդեն թէ Գերմանիա պատրաստ չըլլալով չի կրնար յարձակողականի ձեռնարկել։ Նոյն շրջանակներուն կարծիքով, նախապէս կ'ուզէ ջախջախել թէ Գերմանիա ճնշում բանեցուցած է Հոլանտայի եւ Պելժիոյ վրայ, որ - պէսզի այդ երկու երկիրները ձեռնարկ մը կատարեն ի նպաստ հաշտութեան։ Դարձեալ նոյն շրջանակներուն տեսակէտով, վերջնապէս ճշդուած է Գերմա - նիոյ պաշտօնական դիրքը։ Գերմանիա միշտ շատ մեծ արտադրութիւն մը ցոյց տուած է ի նպաստ հաշտութեան, բայց միշտ ալ հակակշռուած է թէ նոյն - քան արտադիր է պատերազմելու։ Եւ քանի որ արհամարհանքով մերժուեցաւ իր արտադրութիւնը ի նպաստ հաշտութեան, Գերմանիա այժմ ուժգնօրէն եւ տարամերժօրէն կը պահէ իր պատերազմի, մանաւանդ յաղթական պատե - րազմի արտադրութիւնը։ «Այժմ Գերմանիա չի խօսիր հաշտութեան պայ - մաններու մասին, անոնց վրայ պիտի խօսի երբ պատերազմը վերջնապէս յաղ - թականօրէն, իրեն համար։ Այժմ Գերմանիոյ նպատակն է կործանել բրիտա - նական կայսրութիւնը։ Գերմանիա թշնամի քարոզութեան պիտի չձգէ որոշել թէ ե՛րբ եւ ո՛ւր պիտի յարձակի, այլ յարձակողականի պիտի ձեռնարկէ հա - մաձայն իր յարմարութեանց»։

Ամսթերտամէն ալ կը հաստատեն թէ Պերլինի արտաքին նախարարու - թեան շրջանակներէն քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Ֆոն Ռիպպէն - թրոպի պատասխանը՝ Գերմանիոյ վերջին խօսքն է երկու վեհապետներուն հաշտութեան ձեռնարկին։ Պերլինի հոլանտական դեսպանը հինգշաբթի առաւ - կանուխ մեկնեցաւ, Լա Հէյ երթալու եւ զեկուցում տալու համար հաշտու - թեան ձեռնարկին վերաբերեալ հարցերու մասին։ Պերլինի մէջ, օտար թղթա - կիցներուն յայտարարած են թէ Գերմանիա այսուհետեւ ունի միայն մէկ նպատակ,— կործանել Անգլիոյ համաշխարհային տիրապետութիւնը։ «Վերջ - նապէս անցած է վարանումներու եւ միջնորդութեանց ժամանակը»։ Ստիպո - դաբար յանձնարարուած է Պերլինի օտար թղթակիցներուն այս տեսակէտը յայտարարել արտաքին նախարարութեան մամուլի բաժնէն։

**** Հակառակ այս յուսահատ տեղեկութեանց, լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ կը հաստատեն թէ Հոլանտա եւ Պելժիա պիտի չարունակեն հաշտութեան փորձերը։ Ուրիշ իրազեկ աղբիւրի մը համաձայն, Տանըմարքա տակաւին կը սպասէ որ Գերմանիա պաշտօնապէս պատասխանէ հաշտութեան ձեռնարկին։*

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ ԾՈՎԱՅ ՎՐԱՅ ԵՒ ՕԴԻՆ ՄԷՋ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական պեկոյցները հրատարակուեցան։—

Զեկոյց թիւ 147, նոյեմբեր 16, առաւօտ.— Ոչ մէկ նշանակելի զէպք պա - տահեցաւ ընթացքին։

Զեկոյց թիւ 148, իրիկուն.— Տեղական գործունէութիւն պահակախումբ - ներու։

*** Տեղական թերթերու դիտուորական աշխատակիցները կը գրեն թէ հինգշաբթի օր գերմանական հետախոյզ օդանաւեր երեւցան Ֆրանսայի հիւ - սիսային եւ հիւսիսային արեւելեան սահմանին վրայ, երեք անջատ խումբե - րով։ Առաջին խումբը հասաւ ծովէն եւ մեկնեցաւ նոյն ուղղութեամբ։ Երկ - րորդը եկաւ ծովէն եւ Գերմանիա վերադարձաւ Պելժիոյ ճամբով։ Երրորդ խումբը երեւցաւ արեւմտեան ճակատին վրայ եւ նորէն հետացաւ Պելժիոյ ճամբով։ Որովհետեւ պաշտօնական դեկոյցը յիշատակութիւն չըներ օդանաւա - յին ճակատամարտի մասին, Փարիզի մէջ կ'ենթադրեն թէ թշնամի հետախո - զիչները չեն հանդիպած զօրանակից օդանաւերու։

Գերմանական օդանաւ մը որ հիւսիսային Ֆրանսայի վրայ թռած էր շա - բաթ օր, խորտակուեցաւ եւ ծովն ինկաւ հակօդային կրակով։ Գլխաւոր օդա - չուն խեղդուեցաւ։ Կը կարծուի թէ միւս երեք օդաչուները ազատուած են հո - լանտական փոխադրանաւի մը կողմէ։ Հաւանաբար այս օդանաւը մաս կը կազ - մէր այն սաւառնակներուն որ թռան Տէօնքէրքի վրայ։

Մանր ընդհարումներ պատահեցան Ֆրանսական եւ գերմանական պահա - կախումբերու միջեւ, Սար գետին երկու կողմերը եւ Վոժի ռազմաճակատին վրայ։ Պահակախումբերը, որոնց իւրաքանչիւրը քանի դլխուորէ կը բաղկա - նայ, վերսկսած են հետաղոտութիւնները, փոխադարձաբար երեւան հանելու համար իրենց յատկացեալ զօրամասերուն բուն դիրքերը։

Ֆրանսական լուրերու համաձայն, Գերմանիոյ ընդհ. սպայակոյտին ու - շադրութիւնը կեդրոնացած է Ստարին Վոժի վրայ, վերջին 72 ժամուան ըն - թացքին, հաւանաբար ճշդելու համար Ֆրանսական բանակի դիմադրութեան դիրքերը։ Բայց ի քանի մը անկարեւոր ընդհարումներէ, այս ռազմաճակատը անչարժ կը մնար պատերազմի սկիզբէն ի վեր։

*** Գերմանական երկու սաւառնակներ նա մզուեցան Լիէժի շրջանին մէջ, պելժիական օդանաւերու կողմէ։ Գերմանական օդանաւերը գրեթէ ամէն օր Բոմբերներ կը կատարեն Պելժիոյ վրայ, ուստի պելժիական օդանաւերը սահ - ուած են չարունակ հսկել։ Եթէ հետապնդիչ օդանաւերը չբաւեն, Պելժիոյ հակօդային մարտիկոցներն ալ պատրաստ են գործելու։

*** Անգլիոյ օդային նախարարութիւնը պաշտօնական դեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ 27 օդաչուներ սպաննուած են, գործօն ծառայութեան ըն - թացքին։

Անգլիական օդանաւակայանէն սաւառնակ մը, որուն մէջ կը գտնուէին օդա - չուն եւ երկու ուղեւորներ, Սէն գետն ինկաւ Վինկէօվ Սէն ծոցէն մօտ, հինգ - շաբթի օր։ Երեք ուղեւորներն ալ խեղդուեցան։ Օդաչուին դիակը գտնուեցաւ, բայց մեւս երկուքը ոչ։ Աբդածին պատճառը չէ ճշդուած։

*** Գերմանական «Լէյանոր» չորնաւը (989 թոն) բռնուեցաւ անգլիական յածանաւի մը կողմէ, թէեւ խորհրդային դրօշ պարզած էր, իր ինքնութիւնը ծածկելու համար։ Անգլիացի սպաները կ'ըսեն թէ գերման նաւաստիները ըմ - բոստանալով կաշկանդած էին նաւապետը։ Ուրիշ անգլիական զեկոյց մը կը հաստատէ թէ Անգլիոյ ամենաղօրաւոր նաւաձիգը, «Նէլսընիւնիա» խորտակ - ուած է սուզանաւի մը կողմէ, պատերազմի երկրորդ շաբթուն, Ատլանտեանի մէջ։ Գոանըմիկի նաւաստիները ազատուած են մարտանաւի մը կողմէ, վեց ժամ ծովալէ վերջ ազատարար մակոյկի մը վրայ։ Այս նաւաձիգը 25.000 ձիու ուժ ունէր եւ ընկղմած է ռմբահօսութեամբ։ Ծովային նախարարութիւնը այս առթիւ կը հաղորդէ նաեւ թէ անգլիական մեծ նաւ մը, 12,390 թոն, խուսա - փած է գերմանական սուզանաւի մը հետապնդումէն, չնորհիւ իր արագու - թեան։

Աշխատանքի նոր կանոնագիրը

Ինչպէս հաղորդած էինք, պաշտօնաթերթը նոր հրամանագիր մը հրա - տարակեց նոյեմբեր 16ին, աշխատանքի տեւողութեան, հաւաքական պայմա - նագիրներու, աշխատավարձքի, վճարովի արձակուրդներու եւն. մասին։

Ահաւասիկ այդ հրամանագրին գլխաւոր տրամադրութիւնները.—

Աշխատանքի տեւողութեան կարգադաւորքը վերջնապէս ճշդուած է 1939 Հոկտեմբեր 27ի հրամանագիր - օրէնքով։ Ահաւասիկ անոր տրամադրութիւն - ները.—

1.— Պատերազմական ձեռնարկներու եւ ճարտարագործական հաստատու - թեանց պատարիկութիւններու համար աշխատանքի կանոնական տեւողու - թիւնն է 43 ժամ։ Ցաւելուածական աշխատանքի վճարումը կրնայ սկսիլ մի - այն 44րդ ժամէն։

2.— Ճարտարագործական պատարիկութեանց պաշտօնէութեան համար յաւելուածական վճարումը կը սկսի 41րդ ժամէն։ Այս վճարումը կը ճշդուի իւրաքանչիւր ժամուան կանոնական տակով, բայց անոր 40 առ հարիւրը վար կը դնուի, ի նպաստ համերաշխութեան մնաուկին (գինուորական նպաստներ)։

Հաւաքական պայմանագիրները, ինչպէս կը հաղորդէր արդէն 1939 հոկ - տեմբեր 27ի հրամանագիրը, ի զօրու կը մնան պատերազմի ընթացքին, ա - ռանց պարմանաժամի եւ խղումի, այն բոլոր տրամադրութիւններով որ չեն հակասեր այժմ գործադրուած օրէնքներուն եւ կարգադրութեանց։

Ազգ. պաշտպանութեան համար բանող ձեռնարկներու մէջ, աշխատա - վարձքերը, ինչպէս եւ աշխատանքի պարմանները ընդհանուր առումով հաս - տատուն ձեւի մը վերածուած են 1939 սեպտեմբեր 1ին։ Ապագային աշխա - տանքի պարմաններու եւ ի հարկին աշխատավարձքի բարձրացման համար բարեփոխումներ պիտի կատարուին աշխատանքի նախարարին միջոցաւ։

Գործատէրերը պարտաւոր են աշխատավարձքեր չվճարել նշանակուած նուազագոյն չափէն վար եւ առաւելագոյն չափէն վեր։ Այսուհետեւ անբա - ւական կամ աւելորդ վճարումի համար տուգանք պիտի գանձուի ի նպաստ համերաշխութեան մնաուկին, աւելորդ կամ պակաս վճարուած դումարին եռապատիկը։ Ակէ զատ, աւելորդ վճարուած աշխատավարձքերուն համար,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

առաւելագոյն սակէն աւելի եղած վճարումը պիտի չմտնէ գործատիրոջ ծախքերուն մէջ, ի հաշիւ տուրքերու:

Բանուորական պատուիրակները այսուհետեւ ընտրական սկզբունքով պիտի չորոշուին, այլ պիտի նշանակուին օրինաւոր սէնտիքաներու կողմէ: Ազգային պաշտպանութեան համար բանող ձեռնարկներու մէջ, սէնտիքաներու նշանակումները պէտք է վաւերացուին աշխատանքի նախարարին կողմէ: Այս փոփոխութիւնը կատարուած է անոր համար որ ներկայ պատուիրակներուն մէջ, առողջ տարրերուն հետ սպրդած են մարդիկ որոնք բացէ ի բաց կամ քօղարկեալ ձեւով կապ ունին լուծուած համայնավար կուսակցութեան հետ:

Զինուորական գործարաններու մէջ պարտաւորիչ աշխատանքի յատկացուած (requis) բանուորները եւ պաշտօնեաները ազատ չեն: Անոնք այդ գործերուն յատկացուած են պինուորական իշխանութեան կամ աշխատանքի տեսչութեան կողմէ եւ չեն կրնար գործատէր փոխել, այլապէս կը պատժուին: Ներկայ օրէնքը հաստատութեանց վարիչներուն կ'արգիլէ գործածել այնպիսի բանուորներ որոնք ուրիշ հաստատութեան մը տրամադրութեամբ են, մասնաւոր յատկացումով կամ քաղաքային պարտադրութեամբ (réquisition civile), մինչեւ որ ձեռնհաս իշխանութիւնը փոխած չըլլայ անոնց զօրաշարժի կամ պարտադրանքի տեսարակը: Հետեւաբար, գործատէրերը պարտաւոր են ստուգել թէ իրենց վարձած աշխատաւորները կանոնաւոր վիճակի մէջ են եւ մասնաւորապէս ազատ պարտադրանքէ: Այս առթիւ, հրամանագիրը պարտաւորիչ կը դարձնէ, պատերազմի ընթացքին, աշխատանքի մասնաւոր ակայական մը որ յատուկ յիշատակութիւն մը պարունակէ այդ մասին:

Վճարովի արձակուրդները.— Պատերազմը այնպիսի ատեն մը վրայ եկաւ որ շատ մը աշխատաւորներ տակաւին հնարաւորութիւն ունեցած չեն վայելելու իրենց վճարովի արձակուրդները: Ներկայ պարագաներուն մէջ անյուշտ կարելի չէ ընդհատել աշխատանքը 1939 տարեշրջանին համար, ինչ որ լրջօրէն պիտի վնասէր ազգային տնտեսութեան եւ ռազմական արտադրութեանց: Մնաց որ, շատ մը աշխատաւորներ զինուոր են այժմ: Բայց արդար պիտի չըլլար որ գործատէրերը խնայէին ծախք մը որ իրենց վրայ կ'իյնայ օրէնքով եւ զոր նախատեսած էին: Ուստի, նոր հրամանագրին տրամադրութեամբ, զինուորեալ թէ ոչ, պիտի տանան օրինաւոր արձակուրդի տեւողութեան համապատասխան փոխարինութիւնը, երեք ամսուան պայմանաժամի մը մէջ:

Զինուորեալներու արձակուրդէն անոնց կիներուն ալ բաժին մը հանելու համար, նոր հրամանագիրը որոշ տրամադրութիւններ կը պարունակէ: Գործատէրերը պարտաւոր են խնդրարկու կիներուն տալ չորս օրուան արձակուրդ, իրենց ամուսիններու զինուորական արձակուրդի շրջանին: Այս չորս օրը կարելի եղածին չափ պիտի յարմարցուի շաբաթական հանգստի օրուան:

*** Հանգստանալու համար արձակուրդ ստացած զինուորներու առաջին կառախումբերը փարիզ կը հասնին կիրակի օր:

Ծաղկող Հայաստանը

Այս խորագրին տակ, Հայաստանի Գեր. Խորհուրդի նախագահ Մ. Պապեան կը գրէ (*Մօրճ. Հայաստան*, 18 Հոկտեմբեր).—

Հայաստան հին երկիր է: Քանի մը հազար տարեկան: Հայոց, անասնապահ եւ հողագործ այս ժողովուրդին, անոր կեանքին, բարքերուն ու սովորութիւններուն մասին թանկագին վկայութիւններ կան յունական պատմաբաններուն փիլիսոփաներու գործերուն մէջ: Հայաստանի մեծ բարեկամ բազմահմուտ բանաստեղծ Վալերի Բրիւսով կը գրէ շատ ճիշդ կերպով. «Հայ ժողովուրդը մեր աշխարհը եկած է շատ հեռուէ հնութենէ, երբ ոչ միայն դեռ գոյութիւն չունէին ժամանակակից եւրոպական ժողովուրդները՝ Ֆրանսացիները, Իտալացիները, Անգլիացիները, Ռուսերը, այլեւ նոր կը մտնէին պատմութեան մէջ Հռոմայեցիները եւ Հելլէնները»:

Հայաստանի աշխարհագրական առանձնայատկութիւնները, որուած ըլլալով որ երկիրը կը դտնուի Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ երթեւեկող կարաւաններուն ամէնէն բանուկ ճամբաներուն միացման տեղը, եւ երկրին բնական լեռնաշղթաները, հին ժամանակներէ ի վեր, դրաւած էին աշխարհակալներուն ուշադրութիւնը: Աւարառութիւնը ասպատակութիւնները մէկ պատերազմէն կը յաջորդէր միւսը, Ասորեստանցիներէն վերջ կուգային Հռոմէացիները, Պարսիկներէն վերջ՝ Արաբները: Աղասաքր հայ գիւղացիները հերոսաբար կը պայքարէին ամէն մէկ թիզ հայրենի հողի համար: Անոնք սպառելով իրենց յետին ուժերը, կը պաշտպանէին հայրենիքին անկախութիւնը:

Այսպէս Հայաստան մէկ նուաճողին ձեռքէն կ'անցնէր միւսին ձեռքը: Աշխարհակալները կ'աշխատէին ստրկացնել երկիրը, ուրեմն գետեր կը կազմէին, բայց երբեք չէին յաջողիր ծունկի բերել հայ ժողովուրդը, կամ ընկճել անոր կամքը: Անյիշատակ ժամանակներէ մնացած «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութեան մէջ, որու հազարամեակը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ վերջերս, հայ ժողովուրդը կրասեր Մհերի բերնով յայտարարեց իր անսասան հաւատքը հին աշխարհի անխուսափելի խորտակման եւ նոր աշխարհի մը ստեղծումին մասին: Այդ հաւատքը անունդ կուտար ժողովուրդին ուժերուն, կ'ոգեւորէր պայքարի համար: Հրկիզուած գիւղերու մոխիրներուն տակ միշտ վառ է մնացեր ազատագրական չարժումին կայծը:

Այժմ վերաստեղծուած է, վառ զոյներով ծաղկած է արիւնով ու արցունքով ողողուած հին երկիրը:

Հայաստանի մէջ հիմնուած է ճարտարարուեստ քիմիական, հանքային եւ մեքենական: Կառուցուած են գործարանները կարի, կօշիկի, անունդի արդիւնաբերութեան: Կ'օգտագործուին սրընթաց գետերու եւ Սեւանի ուժերը: Իարու եռեւէ, ջրաելեկտրակայաններ կը հիմնուին ամէն կողմ: Արդէն աւարտած է «Մովպրէնը» գործարանը արուեստական ձգախիժի պատրաստութեան համար, — այս ձեռնարկին կարեւորութիւնն այն է որ ձգախիժը կ'արտադրուի Հայաստանի հրաքարէն: Ինքնաշարժներու անիւները, որոնք չինուած են այս ձգախիժով, կտրած են 30 հազար քիլոմեթր ճամբայ եւ կը տոկան տակաւին:

Լայն հեռանկարներ կը բացուին Հայաստանի պղնձաձուլական արդիւնաբերութեան առջեւ: Զանգեզուրի լեռնային շրջանին մէջ երկրաբանները դտած են պղինձի եւ արճիճի մեծ պաշար, — Օխչիի նոր հանքավայրը: Պարզ հաշիւով, այս հանքավայրը 15 անգամ աւելի հարուստ է քան Ալավերդիի եւ Ղափանի հանքավայրերը՝ երկուքը միասին:

Մանգանգէտները կը վկայեն թէ Հայաստանի հողին մէջ կարելի է գտնել հսկայական բնական հարստութիւն: Արդէն յայտնի են ածուխի երկու պատկառելի հանքավայրեր, — Ջաջուռը՝ Լէնինականի մօտ եւ ուրիշ մը Ղարաթաղլարի մէջ:

Արդիւնաբերական կայաններուն շուրջ ստեղծուած են նոր աւաններ, իսկ արդէն անճանաչելի դարձած են Լէնինականը, Կիրովականը, Ղափանը, շնորհիւ բանուորական եռուն կեանքին:

Կեանքը սկսած է մտնել մինչեւ հեռաւոր գիւղերէն ներս: Ամէնու ջուր ունեցան ամայի ու խուլ անկիւններու մէջ կորսուած գիւղերը: Շիրակի եւ Սարդարապատի ջրանցքները կանանչութիւն տարին Ղոռուն: Լերկ ու ամայի տարածութիւնները դարձան արդասաւոր դաշտեր բամպակի արտեր, խաղողի այգիներ: Լեռներուն վրայ կ'արածին կովերու նախիրը, ոչխարներու հօտը եւ ձիերու երամակը: Առատութիւնը բնակչութեան եկած է Լօռիի հովիտին եւ Արարատեան դաշտին մէջ:

Հաւաքական դիւղատնտեսութեան անդամ չինականները ձեռնարկեցին Նալբանդի ջրանցքին չինութեան, 47 քիլոմեթր երկար: Բասարգեչարի շրջանին մէջ չուտով կ'աւարտի Մաղրամի ջրանցքը, նոյնպէս հաւաքական դիւղատնտեսութեան անդամ չինականներու ջանքերով: Ղամարլուի մէջ եւս ծայր տուած է նոյն չարժումը:

Այսօր, Արագածի արօտավայրերէն մինչեւ երեւանի գործարանները, Ղափանի հանքավայրերէն մինչեւ Հոկտեմբերեան դաշտի բամպակի դաշտերը, Սեւանի ձկնարաններէն մինչեւ Վաղարշապատի այգիները աշխատանքը կ'երգէ գուարթաձայն, հայ ժողովուրդը կը փառաբանէ բնութիւնը:

Ստեղծագործութեան մէջ են նաեւ արուեստի վարպետները: Հայ գրողները, թատերագիրները, երաժիշտները, նկարիչները արժէքաւոր գործեր տուին եւ կ'ոգեւորեն հայ ժողովուրդին բազմադարեան մշակոյթի դանձարանը:

Եօթը տարի առաջ հիմնուեցաւ օպերայի եւ պարարուեստի թատրոնը Երեւանի մէջ որ այժմ կը կրէ Մ. Սպենդիարեանի անունը: Այդ թատրոնին դուրս եկան Սպենդիարեանի «Ալմաստը» եւ Տիգրանեանի «Անուշը», երկուքն ալ ներշնչուած Շուկ. Թումանեանի գործերէն, «Լուսաբացիկը», որ գործն է երիտասարդ երաժիշտ Յարօ Ստեփանեանի, եւ վերջապէս նոյն Ստեփանեանի «Քաջ-Նազար» երգիծական օպերան: Ստեփանեան օպերա մը եւս գրած է Սասունցի քաջերու մասին, «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութեան հրաշալի երաժշտութեամբ:

Ներդրութեան տօնակատարութեան առթիւ: Իսկ Արամ Խաչատրեան պատրաստած է մեր ազգային առաջին պարախաղը՝ «Երջանկութիւն», (Նիւթը առնուած է հաւաքական դիւղատնտեսութեան առօրեայ կեանքէն):

Վերելքի մէջ է նաեւ Հայաստանի Թատրոնը: Անցեալ թատերաշրջանին ներկայացուեցան ինքնատիպ եւ արժէքաւոր գործեր: Ճիշդ բեմավար Գուլլակեանի մէկ գործը, «Մեծ բարեկամութիւն», որ կը ներկայացնէ Սուրէն Սպանդարեանի կեանքը: Այս գործը ներկայացուած է նաեւ Բագուի եւ Թիֆլիզի մէջ, իսկ այժմ կը թարգմանուի ռուսերէնի:

Երեւանի ռուսական թատրոնն ալ մեծ յաջողութիւն գտաւ, շնորհիւ դեկավար Քալանթարի ջանքերուն: Ներկայիս ուժ կը տրուի աղէրի թատրոնին զարգացման,— այս թատրոնը կը կրէ Ջաբարլիի անունը: Ալագեազի մէջ հիմնուած է քրտական թատրոն մը, միակը բովանդակ Մօրճ. Միութեան մէջ: Հիմնուած են նոյնպէս 15 դաւառական թատրոններ, որոնց կարգին պէտք է յիշել Կիրովականի եւ Լէնինականի թատրոնները: Լէնինականի թատրոնին մէջ մեծ յաջողութիւն գտաւ Միքայէլեանի մէկ գործը, «Գօշ»:

Այսպէս Հայաստան կը ծաղկի արուեստով ու կեանքով:

Անգլ. դրամագլուխ Թուրքիոյ մէջ

Մ. Զէֆէրիա Սէրքէլ կը գրէ թուրքերէն «Փան»ի մէջ, այս խորագրին տակ.—

Անգլիացիները, որոնք մինչեւ հիմա առհասարակ Մերձ. Արեւելքի եւ մանաւանդ Թուրքիոյ հետ տրուեսական յարաբերութիւններու չատ կարեւորութիւն չէին ընծայեր, Թուրքեւանդլ. համաձայնութենէն յետոյ այս յարաբերութիւնները վերահաստատելու, նոյնիսկ զօրացնելու ոգորումի տուած են: Պատերազմի պատճառաւ դէպի Գերմանիա մեր արտադումը դրեթէ դադրած է եւ մեր արտածելի նիւթերուն համար նոր հրապարակներ փնտռելու հարկին տակ կը գտնուինք: Այսօրուան պայմաններու մէջ մեզի համար ամէնէն լաւ չաճախորդը Անգլիա ու Ֆրանսա կրնան ըլլալ: Թէեւ, կարգ մը պալքանեան երկիրներ Թուրքիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ միջնորդի դեր կատարելու փափաքը կը յայտնեն, բայց կարելի է ենթադրել որ այս ձեռնարկն ալ դրական արդիւնք մը պիտի չտայ. որովհետեւ Գերմանիա պալքանեան պետութիւններէն մեծ մասին պարտական է: Անոնցմէ իսկ ապրանք չկարենալ առնելու վիճակին մէջ կը դտնուի: Երբ այսպէս է, քիչ մը կասկածելի կը դառնայ այս պետութեանց Թուրք ապրանքներուն համար մէջնորդի դեր կարենալ կատարելը:

Աւսր փոխարէն Անգլիոյ հետ լայն վարկի հաշիւ մը ունինք: Ամէն վերջ պատերազմական նիւթերու կարեւոր մէկ մասը Անգլիայէն պիտի գնենք: Սասր փոխարէն, Անգլիացիներն ալ պէտք է գնեն Թուրքիոյ արտածելի նիւթերը: Գոհունակութեամբ կ'իմանանք որ, անգլ. տուները սկսած են Թուրքիոյ հետ չփման մէջ գտնուիլ: Անգլիացի դրամատէրները Թուրքիոյ մէջ գործելու համար դիմումներ կը կատարեն: Այս առթիւ կարգ մը անգլիական հաստատութիւններ դիմում կատարելով յայտնած են թէ պատրաստ են ստանձնելու Անդարայի եւ Իսթանպուլի կաթի եւ հացի գործարաններուն չինութիւնը:

Երկմ ալ Լոնտոնէն կարեւոր եմսականոն հաստատութեանց ներկայացուցիչներ քաղաքս եկած են: Իրը սկզբնաւորութիւն կազմող այս ձեռնարկները զոհունակութեամբ արձանագրելու արժանի են: Կը յուսանք թէ այս ձեռնարկները պիտի աւելնան եւ Թուրքեւանդլ. առեւտրական յարաբերութիւնները բնականոն ձեւ մը պիտի ստանան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի խումբը որ կազմուած էր անցեալ տարի, վերակոչ իր մրցումները:

Այս կիրակի, 12 հոկտեմբեր հայկական խումբը խաղաց եղանակին երրորդ մրցումը, պատուաւոր արդիւնք մը ձեռք ձգելով: 1 — 0 յաղթեց C. A. Français-ի առաջին եւ զօրաւոր խումբին: Առաջին մրցումը եւս յաղթանակ մըն էր A. S. Perreux-ի դէմ 2—0, իսկ երկրորդը F. C. Montgeron-ի դէմ պարտուեցանք 3—1: Բոլոր հայ տղաքը երիտասարդ են, 18էն 19 տարեկան :— Զ. Մ.

Le Gerant : H. STEPHAN
Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17. Rue Damesme .. Paris (13)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այրի տիկին Սիրանոյշ Ալէմշահ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ 19 Նոյեմբեր, կիրակի առաւօտ ժամը 10-ին, փարիզի Կաթողիկէ Հայոց Ս. Խաչ եկեղեցին, 10bis, Rue Thouin, Métro Place Jussieu, հոգեհանգստեան Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԻՔԱՅԵԼ ԱԼԷՄՇԱՀԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ազգականները, բարեկամները եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ՓՈՒԹԱՑԵՔ ՕԳՏՈՒԻԼ

Կ'իմանանք թէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանի արձանագրութիւնները երկարաձգուած են: Ուրեմն հայերէն լեզուի եւ գրականութեան դասաւանդութեանց հետեւիլ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ դեռ, ամէն օր, ժամը 2ուկէսէն 4ուկէս, իրբեւ ունկնդիր կամ կանոնաւոր ուսանող: Կանոնաւոր ուսանողները կը վճարեն տարին 100 ֆրանքի վարձք մը, բայց կ'ունենան բազմաթիւ առաւելութիւններ, ինչպէս քննութեանց մասնակցիլ եւ վկայական ստանալ, օգտուիլ վարժարանին ճոխ մատենադարանէն եւն.:

ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ
Իրաւագէտ - խորհրդական
21, Rue Baudin — Métro Cadet,
Tél. Tru.: 29 - 39
Կը ստանձնէ վարձակալութեան, առեւտրական, քաղաքային եւ պատժական ամէն տեսակ դատեր: Դիմել ամէն օր 9էն 11 եւ 5էն 7:

Մեր թղթակիցներուն

«ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ» կը ճոխանայ հետզհետէ: Այս առթիւ ջերմապէս գնահատելի են Մարսէյլի եւ Վիէնի թղթակիցները: Հրիներ կը յամենան տակաւին: Երկար տասնէ ի վեր ոչ մէկ ձայն Լիոնէն, Տէսինէն, Վալանսէն, Սէնթ Էթիէնէն, Սէն Շամոնէն, Կրընոպլէն եւ ուրիշ աւելի կամ պակաս հայաշատ վայրերէ: Այս պարագան զարմանալի կը թուի մանաւանդ անոր համար որ ոչ գրողներ կը պակսին, ոչ ալ նիւթ:

Այս կոչը կը վերաբերի նաեւ փարիզեան շրջանի մեր աշխատակիցներուն:

Ծաղկող Հայաստանը

Այս խորագրին տակ, Հայաստանի Գեր. Խորհուրդի նախագահ Մ. Պապեան կը գրէ (*Մօրճ. Հայաստան*, 18 Հոկտեմբեր).—

Հայաստան հին երկիր է: Քանի մը հազար տարեկան: Հայոց, անասնապահ եւ հողագործ այս ժողովուրդին, անոր կեանքին, բարքերուն ու սովորութիւններուն մասին թանկագին վկայութիւններ կան յունական պատմաբաններուն փիլիսոփաներու գործերուն մէջ: Հայաստանի մեծ բարեկամ բազմահմուտ բանաստեղծ Վալերի Բրիւսով կը գրէ շատ ճիշդ կերպով. «Հայ ժողովուրդը մեր աշխարհը եկած է շատ հեռուէ հնութենէ, երբ ոչ միայն դեռ գոյութիւն չունէին ժամանակակից եւրոպական ժողովուրդները՝ Ֆրանսացիները, Իտալացիները, Անգլիացիները, Ռուսերը, այլեւ նոր կը մտնէին պատմութեան մէջ Հռոմայեցիները եւ Հելլէնները»:

Հայաստանի աշխարհագրական առանձնայատկութիւնները, որուած ըլլալով որ երկիրը կը դտնուի Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ երթեւեկող կարաւաններուն ամէնէն բանուկ ճամբաներուն միացման տեղը, եւ երկրին բնական լեռնաշղթաները, հին ժամանակներէ ի վեր, դրաւած էին աշխարհակալներուն ուշադրութիւնը: Աւարառութիւնը ասպատակութիւնը մէկ պատերազմէն կը յաջորդէր միւսը, Ասորեստանցիներէն վերջ կուգային Հռոմէացիները, Պարսիկներէն վերջ՝ Արաբները: Աղասաքր հայ գիւղացիները հերոսաբար կը պայքարէին ամէն մէկ թիզ հայրենի հողի համար: Անոնք սպառելով իրենց յետին ուժերը, կը պաշտպանէին հայրենիքին անկախութիւնը:

Այսպէս Հայաստան մէկ նուաճողին ձեռքէն կ'անցնէր միւսին ձեռքը: Աշխարհակալները կ'աշխատէին ստրկացնել երկիրը, արեան գետեր կը կազմէին, բայց երբեք չէին յաջողիր ծունկի բերել հայ ժողովուրդը, կամ ընկճել անոր կամքը: Անյիշատակ ժամանակներէ մնացած «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութեան մէջ, որու հազարամեակը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ վերջերս, հայ ժողովուրդը կրասեր Մհերի բերնով յայտարարեց իր անսասան հաւատքը հին աշխարհի անխուսափելի խորտակման եւ նոր աշխարհի մը ստեղծումին մասին: Այդ հաւատքը անունդ կուտար ժողովուրդին ուժերուն, կ'ոգեւորէր պայքարի համար: Հրկիզուած գիւղերու մոխիրներուն տակ միշտ վառ է մնացեր ազատագրական չարժումին կայծը:

Այժմ վերաստեղծուած է, վառ գոյներով ծաղկած է արիւնով ու արցունքով ողողուած հին երկիրը:

Հայաստանի մէջ հիմնուած է ճարտարարուեստ քիմիական, հանքային եւ մեքենական: Կառուցուած են գործարանները կարի, կօշիկի, անունդի արդիւնաբերութեան: Կ'օգտագործուին սրընթաց գետերու եւ Սեւանի ուժերը: Իարու եռեւէ, ջրաելեկտրակայաններ կը հիմնուին ամէն կողմ: Արդէն աւարտած է «Մովպրէնը» գործարանը արուեստական ձգախիժի պատրաստութեան համար, — այս ձեռնարկին կարեւորութիւնն այն է որ ձգախիժը կ'արտադրուի Հայաստանի հրաքարէն: Ինքնաշարժներու անիւները, որոնք չինուած են այս ձգախիժով, կտրած են 30 հազար քիլոմեթր ճամբայ եւ կը տոկան տակաւին:

Լայն հեռանկարներ կը բացուին Հայաստանի պղնձաձուլական արդիւնաբերութեան առջեւ: Զանգեզուրի լեռնային շրջանին մէջ երկրաբանները դտած են պղինձի եւ արճիճի մեծ պաշար, — Օխչիի նոր հանքավայրը: Պարզ հաշիւով, այս հանքավայրը 15 անգամ աւելի հարուստ է քան Ալավերդիի եւ Ղափանի հանքավայրերը՝ երկուքը միասին:

Մանգանգէտները կը վկայեն թէ Հայաստանի հողին մէջ կարելի է գտնել հսկայական բնական հարստութիւն: Արդէն յայտնի են ածուխի երկու պատկառելի հանքավայրեր, — Ջաջուռը՝ Լէնինականի մօտ եւ ուրիշ մը Ղարաթաղլարի մէջ:

Արդիւնաբերական կայաններուն շուրջ ստեղծուած են նոր աւաններ, իսկ արդէն անճանաչելի դարձած են Լէնինականը, Կիրովականը, Ղափանը, շնորհիւ բանուորական եռուն կեանքին:

Կեանքը սկսած է մտնել մինչեւ հեռաւոր գիւղերէն ներս: Ամէնու ջուր ունեցան ամայի ու խուլ անկիւններու մէջ կորսուած գիւղերը: Շիրակի եւ Սարդարապատի ջրանցքները կանանչութիւն տարին Ղոռուն: Լերկ ու ամայի տարածութիւնները դարձան արդասաւոր դաշտեր բամպակի արտեր, խաղողի այգիներ: Լեռներուն վրայ կ'արածին կովերու նախիրը, ոչխարներու հօտը եւ ձիերու երամակը: Առատութիւնը բնակչութեան եկած է Լօռիի հովիտին եւ Արարատեան դաշտին մէջ:

Հաւաքական դիւղատնտեսութեան անդամ չինականները ձեռնարկեցին Նալբանդի ջրանցքին չինութեան, 47 քիլոմեթր երկար: Բասարգեչարի շրջանին մէջ չուտով կ'աւարտի Մաղրամի ջրանցքը, նոյնպէս հաւաքական դիւղատնտեսութեան անդամ չինականներու ջանքերով: Ղամարլուի մէջ եւս ծայր տուած է նոյն չարժումը:

Այսօր, Արագածի արօտավայրերէն մինչեւ երեւանի գործարանները, Ղափանի հանքավայրերէն մինչեւ Հոկտեմբերեան դաշտի բամպակի դաշտերը, Սեւանի ձկնարաններէն մինչեւ Վաղարշապատի այգիները աշխատանքը կ'երգէ գուարթաձայն, հայ ժողովուրդը կը փառաբանէ բնութիւնը:

Ստեղծագործութեան մէջ են նաեւ արուեստի վարպետները: Հայ գրողները, թատերագիրները, երաժիշտները, նկարիչները արժէքաւոր գործեր տուին եւ կ'ոգեւորեն հայ ժողովուրդին բազմադարեան մշակոյթի դանձարանը:

Եօթը տարի առաջ հիմնուեցաւ օպերայի եւ պարարուեստի թատրոնը Երեւանի մէջ որ այժմ կը կրէ Մ. Սպենդիարեանի անունը: Այդ թատրոնին դուրս եկան Սպենդիարեանի «Ալմաստը» եւ Տիգրանեանի «Անուշը», երկուքն ալ ներշնչուած Շուկ. Թումանեանի գործերէն, «Լուսաբացիկը», որ գործն է երիտասարդ երաժիշտ Յարօ Ստեփանեանի, եւ վերջապէս նոյն Ստեփանեանի «Քաջ-Նազար» երգիծական օպերան: Ստեփանեան օպերա մը եւս գրած է Սասունցի քաջերու մասին, «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութեան հրաշալի երաժշտութեամբ:

Ներդրութեան տօնակատարութեան առթիւ: Իսկ Արամ Խաչատրեան պատրաստած է մեր ազգային առաջին պարախաղը՝ «Երջանկութիւն», (Նիւթը առնուած է հաւաքական դիւղատնտեսութեան առօրեայ կեանքէն):

Վերելքի մէջ է նաեւ Հայաստանի Թատրոնը: Անցեալ թատերաշրջանին ներկայացուցան ինքնատիպ եւ արժէքաւոր գործեր: Ճիշդ բեմավար Գուլլակեանի մէկ գործը, «Մեծ բարեկամութիւն», որ կը ներկայացնէ Սուրէն Սպանդարեանի կեանքը: Այս գործը ներկայացուած է նաեւ Բագուի եւ Թիֆլիզի մէջ, իսկ այժմ կը թարգմանուի ռուսերէնի:

Երեւանի ռուսական թատրոնն ալ մեծ յաջողութիւն գտաւ, շնորհիւ դեկավար Քալանթարի ջանքերուն: Ներկայիս ուժ կը տրուի աղէրի թատրոնին զարգացման,— այս թատրոնը կը կրէ Ջաբարլիի անունը: Ալագեազի մէջ հիմնուած է քրտական թատրոն մը, միակը բովանդակ Մօրճ. Միութեան մէջ: Հիմնուած են նոյնպէս 15 դաւառական թատրոններ, որոնց կարգին պէտք է յիշել Կիրովականի եւ Լէնինականի թատրոնները: Լէնինականի թատրոնին մէջ մեծ յաջողութիւն գտաւ Միքայէլեանի մէկ գործը, «Գօշ»:

Այսպէս Հայաստան կը ծաղկի արուեստով ու կեանքով:

Անգլ. դրամագլուխ Թուրքիոյ մէջ

Մ. Զէֆէրիա Սէրքէլ կը գրէ թուրքերէն «Փան»ի մէջ, այս խորագրին տակ.—

Անգլիացիները, որոնք մինչեւ հիմա առհասարակ Մերձ. Արեւելքի եւ մանաւանդ Թուրքիոյ հետ տրուեսական յարաբերութիւններու չատ կարեւորութիւն չէին ընծայեր, Թուրքեւանդլ. համաձայնութենէն յետոյ այս յարաբերութիւնները վերահաստատելու, նոյնիսկ զօրացնելու ոգորումի տուած են: Պատերազմի պատճառաւ դէպի Գերմանիա մեր արտադումը դրեթէ դադրած է եւ մեր արտածելի նիւթերուն համար նոր հրապարակներ փնտռելու հարկին տակ կը գտնուինք: Այսօրուան պայմաններու մէջ մեզի համար ամէնէն լաւ չաճախորդը Անգլիա ու Ֆրանսա կրնան ըլլալ: Թէեւ, կարգ մը պալքանեան երկիրներ Թուրքիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ միջնորդի դեր կատարելու փափաքը կը յայտնեն, բայց կարելի է ենթադրել որ այս ձեռնարկն ալ դրական արդիւնք մը պիտի չտայ. որովհետեւ Գերմանիա պալքանեան պետութիւններէն մեծ մասին պարտական է: Անոնցմէ իսկ ապրանք չկարենալ առնելու վիճակին մէջ կը գտնուի: Երբ այսպէս է, քիչ մը կասկածելի կը դառնայ այս պետութեանց Թուրք ապրանքներուն համար միջնորդի դեր կարենալ կատարելը:

Աւսր փոխարէն Անգլիոյ հետ լայն վարկի հաշիւ մը ունինք: Ամէն վերջ պատերազմական նիւթերու կարեւոր մէկ մասը Անգլիայէն պիտի գնենք: Սասր փոխարէն, Անգլիացիներն ալ պէտք է գնեն Թուրքիոյ արտածելի նիւթերը: Գոհունակութեամբ կ'իմանանք որ, անգլ. տուները սկսած են Թուրքիոյ հետ չփման մէջ գտնուիլ: Անգլիացի դրամատէրները Թուրքիոյ մէջ գործելու համար դիմումներ կը կատարեն: Այս առթիւ կարգ մը անգլիական հաստատութիւններ դիմում կատարելով յայտնած են թէ պատրաստ են ստանձնելու Անդարայի եւ Իսթանպուլի կաթի եւ հացի գործարաններուն չինութիւնը:

Երկմ ալ Լոնտոնէն կարեւոր եմսականոն հաստատութեանց ներկայացուցիչներ քաղաքս եկած են: Իրը սկզբնաւորութիւն կազմող այս ձեռնարկները զոհունակութեամբ արձանագրելու արժանի են: Կը յուսանք թէ այս ձեռնարկները պիտի աւելնան եւ Թուրքեւանդլ. առեւտրական յարաբերութիւնները բնականոն ձեւ մը պիտի ստանան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի խումբը որ կազմուած էր անցեալ տարի, վերակոչ իր մրցումները:

Այս կիրակի, 12 հոկտեմբեր հայկական խումբը խաղաց եղանակին երրորդ մրցումը, պատուաւոր արդիւնք մը ձեռք ձգելով: 1 — 0 յաղթեց C. A. Français-ի առաջին եւ զօրաւոր խումբին: Առաջին մրցումը եւս յաղթանակ մըն էր A. S. Perreux-ի դէմ 2—0, իսկ երկրորդը F. C. Montgeron-ի դէմ պարտուեցանք 3—1: Բոլոր հայ տղաքը երիտասարդ են, 18էն 19 տարեկան :— Զ. Մ.

Le Gerant : H. STEPHAN
Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17. Rue Damesme .. Paris (13)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այրի տիկին Սիրանոյշ Ալէմշահ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ 19 Նոյեմբեր, կիրակի առաւօտ ժամը 10-ին, փարիզի Կաթողիկէ Հայոց Ս. Խաչ եկեղեցին, 10bis, Rue Thouin, Métro Place Jussieu, հոգեհանգստեան Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԻՔԱՅԵԼ ԱԼԷՄՇԱՀԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ազգականները, բարեկամները եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ՓՈՒԹԱՑԵՔ ՕԳՏՈՒԻԼ

Կ'իմանանք թէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանի արձանագրութիւնները երկարաձգուած են: Ուրեմն հայերէն լեզուի եւ գրականութեան դասաւանդութեանց հետեւիլ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ դեռ, ամէն օր, ժամը 2ուկէսէն 4ուկէս, իրբեւ ունկնդիր կամ կանոնաւոր ուսանող: Կանոնաւոր ուսանողները կը վճարեն տարին 100 ֆրանքի վարձք մը, բայց կ'ունենան բազմաթիւ առաւելութիւններ, ինչպէս քննութեանց մասնակցիլ եւ վկայական ստանալ, օգտուիլ վարժարանին ճոխ մատենադարանէն եւն.:

ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ
Իրաւագէտ - խորհրդական
21, Rue Baudin — Métro Cadet,
Tél. Tru.: 29 - 39
Կը ստանձնէ վարձակալութեան, առեւտրական, քաղաքային եւ պատժական ամէն տեսակ դատեր: Դիմել ամէն օր 9էն 11 եւ 5էն 7:

Չաւուազան յուշեր օրուան դէպքերու մասին

ԱՆԳԼԻՈՑ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ էլմտական նախարարութիւնները դեկոյց մը հրատարակեցին, որ կ'ըսէ թէ երկու նախարարները մանրամասնօրէն քննելով կացութիւնը, հաստատեցին թէ անհրաժեշտ է սերտ եւ տեւական դործակցութիւնը, հաստատել անտեսական եւ սեղանաւորական դետնի վրայ: Այս յուշագրութիւնը կատարուած է անոր համար որ ներկայ պատուիրակներուն մէջ, առողջ տարրերուն հետ սպրդած են մարդիկ որոնք բացէ ի բաց կամ քօղարկեալ ձեւով կապ ունին լուծուած համայնավար կուսակցութեան հետ:

Զինուորական գործարաններու մէջ պարտաւորիչ աշխատանքի յատկացուած (requis) բանուորները եւ պաշտօնեաները ազատ չեն: Անոնք այդ գործերուն յատկացուած են պինուորական իշխանութեան կամ աշխատանքի տեսչութեան կողմէ եւ չեն կրնար գործատէր փոխել, այլապէս կը պատժուին: Ներկայ օրէնքը հաստատութեանց վարիչներուն կ'արգիլէ գործածել այնպիսի բանուորներ որոնք ուրիշ հաստատութեան մը տրամադրութեան տակ դրուած են, մասնաւոր յատկացումով կամ քաղաքային պարտադրութեամբ (réquisition civile), մինչեւ որ ձեռնհաս իշխանութիւնը փոխած չըլլայ անոնց զօրաշարժի կամ պարտադրանքի տեսարակը: Հետեւաբար, գործատէրերը պարտաւոր են տուգել թէ իրենց վարձած աշխատաւորները կանոնաւոր վիճակի մէջ են եւ մասնաւորապէս ազատ պարտադրանքէ: Այս առթիւ, հրամանագիրը պարտաւորիչ կը դարձնէ, պատերազմի ընթացքին, աշխատանքի մասնաւոր ակայական մը որ յատուկ յիշատակութիւն մը պարունակէ այդ մասին:

Վճարովի արձակուրդները.— Պատերազմը այնպիսի ատեն մը վրայ եկաւ որ շատ մը աշխատա

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ. ԱԶԳԱՑԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ. ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ՀԵՌԱԽՕՍԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԳԱԾԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ՝—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԹՈՒՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Պելճիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ DIMANCHE 19 Novembre 1939

Ամսաթիւր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4200

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

25 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Քանըմբինդ տարի առաջ ալ աշխարհ բռնկած էր, չատ աւելի լայն տա-
րածութեան մը վրայ, եւ միեւնոյն չարժառիթներով,— պայքար դերակշռու-
թեան կամ աշխարհակալութեան :

Այն առեն, բոլորովին տարբեր կացութեան մը մէջ կը գտնուէինք մենք: Հաստատուն եւ համախումբ ժողովուրդ ունէինք Թուրքիոյ ինչպէս Կովկասի մէջ: Մեր երիտասարդութիւնը զինուոր էր այն առեն ալ, երկու թշնամի ճակատներուն վրայ. իսկ ժողովուրդը, իբրեւ ամբողջութիւն, անձկութեամբ կը հետեւէր պատերազմի ելեւէջներուն, ճակատագրական հետեւանքներ սպասելով :

Իՙնչ վարդապետ, նոյնիսկ սուտասնաթիւ յոյսեր՝ այդ օրերուն ...

Այն առեն ալ, մեր ճակատագիրը կապուած էր Դաշնակիցներուն հետ, որոնք մէկտեղ դրած էին չորդոյն նշանախօսքը,— ազատութիւն, արդարութիւն, ինքնորոշման իրաւունք :

Երկու բռնակալութիւններէն օսմանեան - իթթիհատականը կը ջանար մոլորեցնել մեզ, Կովկաս արշաւելու համար, խոստանալով ինքնավարութիւն ընորհել, ռուսական եւ Թրքական հողերու միացումով :

Միւսը , ցարականը, ժխտական ի՛արձակէր, իրմէ առաջ հայ կամաւորական գունդերու կազմութիւնը, մինչեւ որ չապանակը կրակէն հանէր :

Ադրին, արտասահմանի եւ մանաւանդ ամերիկայի մէջ, ուր այն առեն ալ սուսերաթիւ դաղութներ ունէինք, Թերթերը աւելիաներ կը հաղորդէին օրէ օր,— կամաւորական այնինչ վաշտ, այնինչ գունդ, այս ճակատին վրայ, այն ճակատին վրայ եւն. :

Մնացեալը բոլորդ ալ դիտէք: Ցիշելու փորձն անգամ սիրտ կը խռովտէ :

... Այժմ Ժողովուրդ չունինք Թուրքիոյ մէջ, բացի Պոլսոյ վերջին մնացորդէն: Իսկ սահմանէն անդին կը շնչէ միեւնոյն հայբենիք մը, ծուարած՝ լեռներու մէջ, ամփոփուած ինքն իր վրայ: Մէկ մասնիկը Ռ. Միութեան:

Մնացեալը ժողովուրդը ահա ցիրուցան՝ աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ: Բարեբախտաբար մեծ մասով տեղաւորուած այն երկիրներուն մէջ որ կը համարուին դաշնակից, բարեկամ, ժողովրդավար կամ չէզոք: Եւ մեր պատրաստականութիւնն ալ սահմանուած են, իւրաքանչիւր երկրի մէջ: Մանաւանդ այս երկրին մէջ, ուր զինուորական բոլոր ծառայութիւնները հաւասարապէս պարտադրուած են նաեւ մեզի :

Արդ, մենք ալ ունի՞նք ակնկալութիւններ, այս նոր ալեկոծութեան մէջ, որ սահմանափակուած է առ այժմ, բայց կընայ տարածուիլ եւ դառնալ աւելի ահաւոր քան այն որ կոչուեցաւ Մեծ Պատերազմ:

Իՙնչ միամտութիւն: Բայց այո՛, ունինք հիմնական հոդ մը,— մաղթել որ մեր հայբենիքը — վերջին խարխափը — ազատ մնայ այս քաոսնեալ փոթորիկէն :

Անշուշտ Հայաստանը չունի տնտեսական քաղաքականութիւն, ամբապէս կապուած ըլլալով Մոսկուայի :

Բայց, ահա Մոսկուան ինքն ալ կեցած է դաւիթեան մը վրայ, իրրեւ հետեւանք հիթլէրական Գերմանիոյ հետ կնքած զաշնադրին: Արդ, ներկայ ապահովութիւնը կրնա՞յ տեւել, եթէ պատերազմը երկարաձգուելով, Ռ. Միութիւնն ալ դաշնի ուղղակի թշնամի Դաշնակիցներուն:— Շ.

Գերմանիա իՙնչպէս պիտի կործանի բրիտանական կարտուիլը

»»» . ԸՋԸ

Հաշտութեան կոչին ժխտական պատասխան տրուելէ վերջ, գերմանական մամուլը վերսկսաւ իր բուռն յարձակումները Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ: Զէզոք Թերթերու վերջին ակնկալութիւններն ալ կը հաստատուն Թէ Գերմանիա որոշած է չարունակել պատերազմը, մինչեւ որ անհետանայ բրիտանական կայսրութիւնը: Այնուհետեւ Գերմանիան է որ հաշտութեան պայմանները տուն պիտի տայ Ֆրանսայի... Այս առթիւ նոյն Թերթերը կ'ըսեն Թէ Գերմանիա իր յոյսը դրած է Ռ. Միութեան վրայ: Գերմանական Թերթերը այժմ կը վաւաշոտեն խորհրդային բանակը, մոռնալով իրենց զօրքը :

Գերմանիայի մամուլը ատատկացնելով իր յարձակումները Անգլիոյ դէմ, միշտ անորոշութեան մէջ կը պահէ կառավարութեան բուն դիտումները: Միւս կողմէ զաղանի խորհրդակցութիւնները կը չարունակուին Գերլինի մէջ, Հիթլէրի եւ իր խորհրդականներուն, մանաւանդ զօրավարներուն միջեւ: Այս առթիւ Գերլինի Թերթերը կը հակցնեն Թէ Գերմանիա այլեւս հաշտութեան առաջարկ պիտի չներկայացնէ: Գերման զիւանագէտները Իտալիան չեզոքացնելու համար, կը ջանան Պալքաններէն հեռացնել Մոսկուայի ուշադրութիւնը եւ կեդրոնացնել դէպի Մօտաւոր Արեւելք եւ Հնդկաստան: Մարաջխան կէօբինկի օրհնած յօդուած մը հրատարակեց նշանակալից խորագրով մը,— « Դանուբ, Նեղոս, Հնդկաստան» : Յօդուածագիրը կը ջանայ համոզել Ռ. Միութիւնը Թէ իր չահը կը պահանջէ զրուիլ Հնդկաստանով: Նոյնպէս, գերման Թերթերը ուշադրութեամբ կ'արձանագրեն Ռ. Միութեան եւ Ճափոնի յարաբերութեանց բարւոքումը :

149 ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ կազմակերպութեանց դոյքերը հաշուեյարդարի են-թարկուած են արդէն: Մնացեալներն ալ չուտով կը լրանան: Միեւնոյն ա-տեն կը չարունակուին հետապնդումները: Առջի օր խուզարկութիւններ կա-տարուեցան Ժընեվլիլիէի եւ Իվրիի քաղաքապետներուն բնակարաններուն մէջ: Ուրիշ բոլշեւիկի մը տունին մէջ գտնուեցան տպագրական բազմաթիւ նիւթեր մօտ 10,000 ֆրանք արժէքով: Ասոնք յատկացուած էին դաղտնի տպելու «Իւ-մանիթէ»ն եւ ուրիշ թռուցիկներ: Պանէօլէի մէջ ձերբակալութեան քաղաքա-պետութեան պաշտօնեայ մը, կոտալիէ, որ կարմիր թռուցիկ մը խմբագրած էր հետեւեալ խորագրով.— « Բոլոր երիտասարդներուն» : Ձերբակալուեցաւ նաեւ 59 տարեկան բանուոր մը, որուն աղջիկը ամբաստանուած է Թէ թռուցիկները կը մեքենագրէր:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը ներկայացուց 1940ի նախահաշիւը, որ կը ներկա-յացնէ 79 միլիառ ֆրանքի դումար մը, առանց հաշուելու պատերազմական ծախքերը: Աւելի վերջը պիտի պատասխանէ բուն զինուորական ելեմտացոյցը:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Դաշնակիցներու Գերագոյն խորհուրդին երրորդ ժողովը, որ տեղի ունե-ցաւ Լոնտոնի մէջ, կը կազմէ ներկայ պատերազմին ամենամեծ դէպքը: Գե-րագոյն Խորհուրդը որոշեց միացնել երկու պետութեանց տնտեսական զոր-ծունէութիւնը, որպէսզի կարենան պատերազմը չափի չատ չուտ, առանց իրենց ծրագիրները եւ միջոցները ցրուելու: Այդէն բան պիտի գնուի մէկ ձեռքով եւ միեւնոյն ապրիւրէն, զէնքէն, ռազմանիւթէն մինչեւ ու-տելիքը: Այս որոշումը որուեցաւ հիմնուելով նախորդ պատերազմին փորձա-ռութեան վրայ. բայց մինչ այն առեն երեք տարիէն այս եղբակացութեան եկած էին, այս անգամ երկուքուկէս ամիսը բաւեց:

Արեւմտեան ճակատին վրայ կացութիւնը կը մնայ միշտ անփոփոխ եւ առնոչ: Ամէնէն աւելի օդանաւային գործունէութիւնն է որ աչքի կը զարնէ : Առջի օր ահագանգը հնչեց Լիլի, Փուաթիէ, Նիմ, Լիոնի, Քլէրմոն Ֆէռանի եւ Մարսէյլի մէջ, ինչպէս եւ Անգլիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ:

Բրիտանական կայսրութիւնը կոչնանելու, ուրիշ խօսքով՝ Մեծն Բրիտա-նիոյ համաչխարհային տիրապետութիւնը խորտակելու սպառնալիքը, որ ե-ղած է Գերլինի մէջ, զանազան ձեւերով կը բացատրուի միջազգային մամուլին կողմէ: Շատեր կը կարծեն Թէ Հիթլէր իր յոյսը դրած է Ռ. Միութեան վրայ, անակնկալներ սարքելու համար Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ : Գերմանական Թերթերը կը չարունակեն կրակ տեղալ:

Պոլսէն Զուիցերիա հասած լուրերու համաձայն, Ռ. Միութիւնը առա-ջարկած է վերսկսիլ ռուսեւթուրք բանակցութիւնները, ոչ - յարձակման դա-շինք մը կնքելու համար: Իրրեւ Թէ Թուրքիա հաւանութիւն յայտներ է, բայց կ'ուզէ նախապէս խորհրդակցիլ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, համաձայն հոկ-տեմբերի 19ի դաշնադրին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆՈՐ ԱՐԾԱԻՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՎՐԱՅ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **149**, *նոյեմբեր* **17**, *առաւօտ.— Գիշերը հանդարտ անցաւ ընդհանրապէս:*

Զեկոյց թիւ **150**, *իրիկուն.— Տեղական գործունէութիւն յառաջապահ խումբերու եւ հրետանիներու :*

**** Տեղական Թերթերու զինուորական աշխատակիցները կը հաստատեն Թէ գերմանական օդանաւերը ուրբաթ օր լայն հետազօտութիւններ կատարե-ցին իրարմէ հեռու չրջաններու վրայ, ինչպէս Լիլ, Փուաթիէ, Նիմ, Անը-մաս, Լիոն, Քլէրմոն Ֆէռան եւ Մարսէյլ: Ահազանգը հնչեց այս բոլոր քա-ղաքներուն եւ մանաւանդ Լիոնի մէջ. բայց գերմանական օդանաւերը ոումբ չձգեցին եւ ընդհարում չպատահեցաւ: Անոնցմէ մօտ գերմանական սաւառնակ մը Թառ Սալէվ լերան վերեւ որ կ'իյնէր ծրնեւի վրայ: Կ'ըսուի Թէ նախորդ օրն ալ երկու սաւառնակներ երեւցած են այդ չրջանին վրայ:*

Լիոնի մէջ ահազանգը հնչեց երկու անգամ, առաջինը ժամը 9.30ին, երկ-րորդը՝ 2.15ին, որ առեն Ֆրանսայի պաշտպանողական Թնդանօթները կ'որո-տային: Նիմի մէջ ահազանգը տեւեց մէկ ժամ 20 վայրկեան: Լիլի մէջ ահա-զանգը հնչեց ժամը 2.20ին: Ահազանգը հնչեց նաեւ Ամիէնի, Անթրսիի եւ Ալին-ճանի մէջ: Կ'ըսուի Թէ թշնամի օդանաւերը թռուցիկներ ձգած են Վոքլիւզի եւ Վիէնի մէջ:

Միեւնոյն օրը թշնամի օդանաւեր երեւցան Անգլիոյ զանազան մասերուն վրայ, ինչ որ ենթադրել կուտայ Թէ գերմանական սպայակոյտը որոշած է աւելի յարձակողական ռազմավարութեան մը հետեւիլ, գոնէ օդին մէջ: Այս արշաւներուն հետեւանքով ահազանգը հնչեց 13 քաղաքներու, մասնաւորա-պէս Լիվրուէուլի եւ Մանչէսթրի մէջ: Կարգ մը օդանաւեր չատ բարձրէն կը թռչէին, եւ անմիջապէս անհետացան, երբ հակօդային Թնդանօթները կրակ բացին:

Ոչ մէկ նշանակալից զործողութիւն Մաժինոյի եւ Զիկֆրիտի գիծերուն վրայ: Գերմանական ուժեղ պահակախումբեր եւս մղուեցան Ֆրանսական Թն-դանօթներու կրակով, Մոզելի արեւելեան կողմը, Սարպրուքէնի հարաւային եւ Վոսկեզաւրիի հիւսիսային չրջանին մէջ: Աւելի փոքր պահակախումբեր ա-ռանց դժուարութեան եւս մղուեցան Պլնի չրջանին մէջ, ուր Ֆրանսական չո-կասներ յանկարծակիի բերին Թշնամի հետեւակազօրքեր, երբ նոր խրամներ կը փորէին եւ դերբեր կը պատրաստէին գնդացիրներ եւ միչաթելեր տեղաւո-րելու համար :

Համաձայն Լեհաստանի պարտութենէն վերջը հաստատուած ծրագրին, Ֆրանսական սպայակոյտը կը չարունակէ Գերմանացիներուն ձգել նախաձեռ-նութեան մը հոդը: Ինչպէս քանիցս յայտարարած են զինուորական մասնա-գիտներ, Ֆրանսական սպայակոյտին ռազմավարութիւնն է սպիտել որ Գեր-մանացիները ճակատամարտ մը սկսին Մաժինոյի գծին դէմ: Ֆրանսացի հրա-մանատարները վստահ են Թէ Մաժինոյ պիտի խորտակէ Գերմանիոյ յարձա-կումը: Այս է պատճառը որ Ֆրանսացիները անտարբերութեամբ կը չարժին Գերմանիոյ յարձակողականի սպառնալիքներուն հանդէպ, որովհետեւ այդպի-սի ձեռնարկ մը կատարելագէս պիտի համապատասխանէ իրենց զինուորական ծրագրին :

Կարգ մը մասնագէտներու կարծիքով, Գերմանացիները կրնան յանկարծ լայն զործողութեան մը ձեռնարկել, առանց սովորական հրետանեզութեան :

ՀԱՑ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Հ. Գաղթ. գրասենեակէն ստացանք հետեւեալ ազդը.—

Այն հայ զինուորները որ կատարած են իրենց զինուորական զործօն ծա-ռայութիւնը ներկայ պատերազմէն առաջ եւ իրենց բարեկամները հայրենի զաւառակ դառնալու համար, բայց դեռ պատասխան չեն ստացած, Թող հաճին Գաղթ. գրասենեակը (71, Ave. Kléber) հաղորդել հետեւեալ տեղեկութիւնները.

1.— Ե՞րբ են կատարած իրենց հայրենական դիմումը: 2.— Զինուորա-կան ծառայութեան չրջանը: 3.— Այն հասցէն որ որուած է իրենց դիմումը կատարած առեն :

Գ Ե Ր Ա Գ Ո Յ Ն Խ Ո Ր Հ Ո Ւ Ր Դ Ի Ն Գ Ո Ւ Մ Ա Ր Ո Ւ Մ Ը Լ Ո Ն Տ Ո Ն Ի Մ Է Ջ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ
մէկ ձեռով պիտի գնեն աւելի քան, ռազմանիւթին միեւնոյն տեսիլը

Դաշնակիցներու պատերազմական Գերագոյն Խորհուրդը դումարուեցաւ ուրբաթ օր, Լոնտոնի մէջ: Ֆրանսայի կողմէ կը մասնակցէին վարչապետ Պ. Տալատիէ, սպարապետ Զոր. Կամլէն, ծովակալ Տարլան եւ օդանաւային Հրա-մանատարը, Զոր. Վիւիլմէն: Անգլիոյ կողմէ՝ Պ. Չեմպըլէն, արտաքին նա-խարարը՝ լորտ Հալիֆաքս, ադմիրալ պաշտպանութեան եւ օդանաւային նա-խարարութեանց ներկայացուցիչները: Ժողովը դումարուելով ժամը 11.45ին, քննեց զինուորական կացութիւնը, ինչպէս եւ անոր ապագայ հոլովմոյթները: Կատարեալ համաձայնութիւն գոյացաւ Ֆրանսական եւ անգլիական ուժերու միացեալ զործունէութեան մասին, ամէնէն արդիւ ընթացքը տալու համար զործողութիւններուն :

Այս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակուեցաւ.

— Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները, օգտուելով 1914—1918 տարիներու փորձառութենէն, պատերազմին սկիզբէն իսկ որոշած էին ամենայն կատարելութեամբ ներդաշնակել երկու երկիրներուն պատերազմի տնտեսական ճիգը: Այս առաջադրութեամբ անմիջական միջոցներ ձեռք առնուած էին պատերազմին սկիզբէն իսկ: Ի զործադրութիւն Գերագոյն Խոր-հուրդին վերջին նիստին մէջ Պ. Պ. Տալատիէ եւ Չեմպըլէնի առած որո-շումներուն, երկու կառավարութիւններուն կողմէ արդէն իսկ ձեռք առնուած մի-ջոցները այժմ զործադրած եւ լրացած են, ապահովելու համար հաւաքական զոր-ծունէութիւն մը հետեւեալ ասպարէզներուն մէջ,— օդատորմիղ, ապառազի-նութիւն եւ հում նիւթեր, քարիւղ, պարենաւորում, ծովային փոխադրութիւն, տնտեսական պատերազմ :

Երկու կառավարութեանց կողմէ ձեռք առնուած նոր միջոցներուն չնորհիւ, կարելի պիտի ըլլայ լաւագոյնս օգտագործել, հասարակաց չահուն համար, երկու երկիրներուն ապրիւրները՝ նախանիւթերու, արտադրութեան միջոցնե-րու, նաւերու եւն. տնտեսէտով, ինչպէս եւ երկուքին միջեւ հաւասարապէս բաժնել ամէն տահմանափակում որ կրնայ յառաջ զալ ներածումներու ծրա-գիրներուն կրճատումէն, պարապներու հարկադրանքով: Երկու երկիրները այսուհետեւ հաւասարաբար պիտի հպատասխան իրենց ներածումներու ծրագիր-ները եւ պիտի խուսափին որ եւ է մրցակցութենէ այն գնումներուն համար զոր պիտի կատարեն արտասահմանի մէջ, այս ծրագիրներուն զործադրու-թեան համար: Այս որոշումներուն զործադրութիւնը յանձնուած է Ֆրանքեւ-անգլիական մնայուն զործադիր կոմիտէներու եւ ընդհանուր կոմիտէի մը, ո-րոնք նշանակուած են անմիջապէս: Կնքուած համաձայնութիւնը, որ կրնայ, եթէ պարագաները պահանջեն, տարածուիլ ուրիշ ապարէդներու վրայ, ան-գամ մը եւս կը հաստատէ երկու երկիրներուն որոշումը՝ համակարդելու իրենց պատերազմական ծրագիրը, ամենայն կատարելութեամբ: Այսպէս պա-տերազմէն երկու ամիս վերջը կ'իրականանայ երկու երկիրներուն հաւաքա-կան զործունէութիւնը, որ վերջին պատերազմին առեն դլուխ հանուած էր միայն թշնամութեանց երրորդ տարին» :

**** Ինչպէս կը բացատրեն Փարիզի եւ Լոնտոնի Թերթերը, տրուած որո-շումներուն համաձայն, այսուհետեւ Անգլիա եւ Ֆրանսա կը ներկայացնեն մէկ մարմին: Անոնք միասին պիտի զործածեն իրենց նիւթական ապրիւրները եւ միասին պիտի գնեն ամէն բան: Օտար առեւտրականները, հում նիւթ ծա-խելն Թէ զործուած ապրանք, զէնք Թէ ուտելիք, իրենց դիմացը պիտի զտնեն միայն մէկ գնորդ, որ պիտի ներկայացնէ Թէ Ֆրանսան եւ Թէ Անգլիան : Ժո-ղովէն անմիջապէս վերջը կազմուեցան վեց կոմիտէներ,— օդանաւային, ապառազինութեանց եւ հում նիւթերու, քարիւղի, ուտելիքի, ծովային փո-խադրութեան եւ տնտեսական պատերազմի: Այս վեց կոմիտէները պիտի պատրաստեն ցանկը երկու պետութեանց նիւթական ապրիւրներուն եւ պէտքե-րուն, առաջինները լաւագոյնս օգտագործելու, միասները ամէնէն ածան գի-ներով հոդալու համար, ի չահ երկու Դաշնակիցներուն: Անոնք պիտի զբաղին ոչ միայն ապրանքներու արտադրութիւններով, այլեւ արտադրի պնումներով, այնպէս որ մրցակցութիւնը ինքնին պիտի դադրի: Վեց կոմիտէները պիտի կազմուին հաւասար թիւով ներկայացուցիչներէ, եւ պիտի դանուին անգլե-Ֆրանսական ընդհ. յանձնաժողովի մը հակողութեան տակ:*

Երկու կողմի Թերթերը կը չեշտեն Թէ այս լայն եւ սերտ զործակցութիւնը լաւագոյն երաչխաւորութիւնը կը կազմէ պարբերական տագնապներու դէմ :

**** Պ. Տալատիէ եւ իր հետեւորդները Լոնտոն զալին օդանաւով եւ ժո-ղովին հասան վար իրենէ մէկ ժամ վերջը: Վարչապետը եւ միւս ներկայա-ցուցիչները անմիջապէս անցան Լոնտոնի փողոցներէն, բայց բազմաթիւ ոստի-կաններու ներկայութիւնը եւ Ֆրանսական եռագոյնով զարդարուած ինքնա-չարժներու երթեւեկը ուշադրութիւն գրաւած եւ մեծ բազմութիւն մը հաւա-քած էին: Երբ Պ. Տալատիէ եւ Զոր. Կամլէն ժողովէն դուրս եկան, բազմութիւ-նը անմիջապէս ծանչցաւ զանոնք եւ ջերմագին ծափահարեց: Պ. Չեմպըլէն ալ ծափահարուեցաւ, երբ առաջին անգամ կ'երեւար իր հիւանդութենէն վերջը : Ֆրանսայի ներկայացուցիչները Փարիզ վերադարձան ուրբաթ իրիկուն:*

Զեկոսլովաքիոյ մէջ կազմուեցաւ Փարիզի մէջ, նախագահու-թեամբ Պ. Պենէշի, մամլոյ տարածումը զործադրելու համար հոկտեմբեր 2ի ո-րոշումը՝ չեխական բանակին վերակազմութեան մասին:

100,000 ԹՈՆ ՑՈՐԵՆ պիտի զրկուի Ռումանիայէն Իտալիա, համաձայն նոր պայմանագրի մը:

ՀՐՈՍԱԿԱՑԻՆ ԿՈՒԻՆԵՐԸ կը չարունակուին Լեհաստանի մէջ, համաձայն անգլիական Թերթերու ստացած տեղեկութեանց :

ՄՈՆԹԻ ՔԱՐԼՈՑԻ խաղարանը, որ փակուած էր պատերազմին սկիզբը , վերարացուեցաւ նոյեմբեր 16ին: Պիտի վերարացուին նաեւ Նիսի չարք մը պանդոկները, հակառակ զինուորական չրջանի սահմանափակումներուն: Մի-ջոցներ կը խորհուին կարգ մը սահմանափակումներ վերցնելու համար :

(Լուրերու չարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Ժամկոչ մարդիկ

— Ինչպե՞ս կարելի է ժամկոչ մարդիկ գտնել։

Ահա հարցումը, որ ուղղեցի ինձ ծանոթ մի ծերունի ազգայնի, որ ամբողջ կյանքում ոչ մի անգամ չի եղել եկեղեցի, ոչ մի անգամ չի խոստովանել, ոչ մի անգամ չի հաղորդվել, ոչ մի անգամ չի ամուսնացել եկեղեցում, ոչ մի անգամ չի մկրտել իր զավակներին եկեղեցում, ոչ մի անգամ չի թաղել իր հարազատներին եկեղեցում, ոչ մի անգամ չի ներել իր թշնամիներին, ոչ մի անգամ չի խնդրել ներում իր մեղքերի համար, ոչ մի անգամ չի հավատացել Աստծո գոյությանը, ոչ մի անգամ չի հավատացել հոգու անմահությանը, ոչ մի անգամ չի հավատացել հոգու հարության, ոչ մի անգամ չի հավատացել դրախտի, դժոխքի, սատանայի, ոչ մի անգամ չի հավատացել հրեշտակների, ոչ մի անգամ չի հավատացել հրաշքների, ոչ մի անգամ չի հավատացել Հիսուս Քրիստոսի աստվածությանը, ոչ մի անգամ չի հավատացել Աստվածամոր սրբությանը, ոչ մի անգամ չի հավատացել սրբերի սրբությանը, ոչ մի անգամ չի հավատացել խաչի, սրբապատկերների, մասունքների, ոչ մի անգամ չի հավատացել Աստվածաշնչի աստվածային ներշնչման, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու աստվածային հաստատության, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր իշխանության, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր հայրերի սրբության, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր հայրերի մեղքերը քավելու զորության, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր հայրերի մեղքերը ներելու զորության, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր հայրերի մեղքերը կապելու և արձակելու զորության, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր հայրերի հոգևոր զորության, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր հայրերի հոգևոր իշխանության, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր հայրերի հոգևոր հեղինակության, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր հայրերի հոգևոր ազդեցության, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր հայրերի հոգևոր ներգործության, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր հայրերի հոգևոր ներշնչման, ոչ մի անգամ չի հավատացել Եկեղեցու հոգևոր հայրերի հոգևոր հաստատ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԻ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱԿ	ԵՌԱՄՍԵԱԿ
Ֆրանսա եւ Գաղութները	150 ֆրանգ	75 ֆրանգ	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանգ	140 ֆրանգ	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանգ	110 ֆրանգ	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ՆՈԵՄԲԵՐ
MARDI
21 Novembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4201

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Արեւմտեան ճակատին վրայ, չաթթը վերջացաւ ծովային արկածներով, որոնց մէկը՝ հոլանտական «Սիմոն Պոլիվար» չոգենաւին խորտակումը կը համարուի պատերազմին ամենամեծ աղէտը, երկու անգլիական մարտանաւերու ոչնչացումէն ի վեր: Կը կարծուի թէ Գերմանացիները ակն ցանած են անգլիական յուսերուն մէջ:

Պատերազմի նպատակներուն մասին երկու կողմերը կը չարունակեն տարփողել իրենց տեսակէտները: Գերմանական ճայնասփիւռը զեկոյց մը հաղորդեց, որ կ'ազդարարէ թէ Գերմանիոյ նպատակն է Անգլիան ոչ թէ կործանել, այլ «հեռացնել այն չբջաններէն ուր դիծ չունի»: Այս առթիւ հետզհետէ աւելի մեծ ուշադրութիւն կը դրաւէ Իտալիոյ քաղաքականութիւնը, որ կը ձգտի խափանել համայնավարութեան ծաւալումը դէպի Պալքանները: Մուսոլինի որոշեց զէնքի տակ պահել 1.500.000 զինուորներ: Իտալիա միեւնոյն ատեն կը ջանայ արգիլել պատերազմին ծաւալումը:

Խրտուիլները կը չարունակուին Զեխոսլովաքիոյ, մանաւորապէս Փրակայի մէջ, ուր արիւնալի դէպքեր պատահած եւ հաղարաւոր ձերբակալութիւններ կատարուած են: Միւնիխի մէջ ալ կացութիւնը չատ ծանր է, իբրեւ հետեւանք ծանօթ մահափորձին: Գերմանիա խիստ զրաքննութիւն հաստատած ըլլալով, ստոյգ լուրերը կը պակսին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՀՈՂԱԼՑԱԿԱՆ ՆԱԻԻ ՄԸ 400 ՈՂԵՒՈՐՆԵՐԷՆ 90Ը ԽԵղդուած, 107Ը վիրաւոր

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **151**, նոյեմբեր **18**, առաւօտ.— *Ոչ մէկ կարեւոր դէպք ճակատին վրայ դիչերուան ընթացքին: Երկկ ցերեկ թշնամի օդանաւեր թռան Ֆրանսական հողի մէկ մասին վրայ:*

Զեկոյց թիւ **152**, իրիկուն.— *Պահակախումբերու եւ հրետանիներու զոր - ծունէութիւն ճակատի զանազան կէտերուն վրայ:*

Զեկոյց թիւ **153**, նոյեմբեր **19**, առաւօտ.— *Ոչ մէկ կարեւոր դէպք զիչերուան ընթացքին:*

Զեկոյց թիւ **154**, իրիկուն.— *Ցերեկը հանդարտ անցաւ: Տեղական հրետանձգութիւն: Պատերազմի վերջին չորս չաբաթներու ընթացքին մեր պահականաւերուն կողմէ բռնուած զերմանական առեւտրական նաւերուն տարողութիւնը քանի մը հազար թոն աւելի է թշնամիին զործողութեանց հետեւանքով կորսուած ֆրանսական առեւտրական նաւերու տարողութենէն:*

*** Շաբաթ օր Անգլիոյ արեւելեան ջուրերուն մէջ ընկղմեցաւ հոլանտական չոգենաւ մը, «Սիմոն Պոլիվար», որ ունէր 8300 թոն տարողութիւն, 400 նաւաստի եւ ճամբորդ: Վերջին լուրերու համաձայն, մեռած են 90 ուղեւորներ, իսկ վիրաւորուած 107 հոգի, որոնց 50ը ծանրապէս: Այս առթիւ հրատարակուած անգլիական զեկոյցը կ'ըսէ թէ Գերմանիա անգամ մը եւս խախտած է միջազգային օրէնքը, սակայն կամ թորպիլ արձակելով չէզոք նաւի մը դէմ:

Հոլանտական չոգենաւը Ամստէրտամէն մեկնած էր ուրբաթ օր, հոլանտական կուխիա երթալու համար: Ունէր 265 ճամբորդ եւ 135 նաւաստի: Ընտանեկան կուխիա երթալու համար: Ունէր 265 ճամբորդ եւ 135 նաւաստի: Ընդհանուր կազմեցաւ Հիւսիսային ծովուն մէջ, Հարուիչի մօտ, իբրեւ հետեւանք երկու պայթումներու: Կարգ մը ճամբորդներ կը կարծեն թէ չոգենաւը թորպիլահար եղած էր սուզանաւի մը կողմէ եւ թէ զերմանական օդանաւ մը կը սաւառնէր ջրմեակները, պայթումէն առաջ: Զոհերէն չատերը կիներ եւ մանուկներ են: Սրտաճմլիկ տեսարաններ պարզուեցան, երբ 259 ազատուածները նաւահանգիստ հասան: Անգլիական զեկոյցը կ'ըսէ թէ ականները զրուած էին առանց պղտարարութեան այն ճամբուն վրայ ուր սովորաբար կը նաւարկեն անգլիական եւ չէզոք առեւտրական նաւերը «եւ տարակոյս չկայ թէ անոնք դրուած էին յատկապէս այդ կարգի նաւեր ոչնչացնելու համար»:

Ազատուած ուղեւորներէն մէկուն պատմութեան համաձայն, երկրորդ պայթիւնը ուժգնօրէն ցնցեց նաւը, երբ ազատարար մակոյկ մը վար կ'իջեցնէին: Մակոյկը ամբողջովին ոչնչացաւ եւ մէկը դռնուող այրերն ու կիները վայրկենապէս մեռան: Առաջին պայթումէն վերջը նաւը այնքան ծռեցաւ որ կարելի չէր վար իջեցնել ազատարար մակոյկները եւ չատ մը ուղեւորներ իւղազատ ծովն ինկան: Կը կարծուի թէ չատերը մեռած էին պայթումին հետեւանքով: Ականահար նաւէն քիչ անդին երկու նաւեր ալ վնասուեցան, բայց կրցան նաւահանգիստ հասնիլ: Ազէտին վայրէն քառորդ մղոն հեռաւորութեան վրայ բոլոր նաւերը աղդուեցան ցնցումէն: Նաւապետը կամրջակին վրայ կը դռնուէր երբ առաջին պայթիւնը տեղի ունեցաւ եւ տեղն ու տեղը սպաննուեցաւ: Կը կարծուի թէ ականները զրուած էին չաբաթ դիչեր: Ազատուածները կը ճամբուին Լոնտոն փոխադրուելու համար - մաս - մաս Լոնտոն փոխադրուեցան: Տասնմէկ ամսուան մանուկ մը չորս նաւակ կը ճչար,— «Ո՞ւր է հայրիկս»: Փիչերը չափազանց մութ ըլլալով, ազատուածներուն ժամանումը աւելի եղերական տեսարան մը կը պարզէր: Այրեր, կիներ եւ մանուկներ սեւի - սեւ զարձեր էին ծովուն երեսը փռուած վառելանիւթի իւղէն եւ լեզապատառ լուրեր կը պահանջէին իրենց ազգականներէն: Հնդիկ մը կորսնցուց իր կինը եւ երկու զաւակները, բայց երեք տարեկան աղջիկ մը ազատած ըլլալով ալիքներէն, խնդրեց անմիջապէս որդեգրել զայն: տղայ մը ազատած ըլլալով ալիքներէն, խնդրեց անմիջապէս որդեգրել զայն: Կին մը կորսնցուց իր ամուսինը եւ երկու զաւակները, իսկ ինք ազատուած էր երբորդ զաւկին, հինդ տարեկան աղջկան մը հետ: Ճամբորդներուն մէջ կը զտնուէին 90 Անգլիացիներ, ինչպէս եւ փախստականներ Գերմանիայէն, Եուկոսլավիայէն եւ Պալքաններէն:

Ճաշերոյ օրը, կիրակի, երեք նաւեր եւս ընկղմեցան, մէկը անգլիական (2492 թոն), երկրորդը՝ չէխական (1586 թոն), իսկ երրորդը՝ իտալական (5857 թոն): Մարդկային կորուստները չեն ճշդուած տակաւին:

Լիթուանական նաւ մըն ալ ականի զարնուեցաւ Ռոթէրտամի մօտ, երբ Անգլիա կ'երթար:

*** Պերլինի իրաւասու չրջանակներուն մէջ «պարզապէս քարոզչական» նպատակներու կը վերագրեն անգլիական այն յայտարարութիւնը թէ «Սիմոն Պոլիվար» զերմանական ականի մը զարնուած է. հետեւաբար «անարժան կը համարին մասնաւոր ուչադրութեան»:

*** Ոչ մէկ նչանակալից զործողութիւն ցամաքի վրայ, ինչպէս կը հաստատեն պաշտօնական զեկոյցներն ալ: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Գերմանիոյ սպարապետը, Զօր. Պրաուխիչ, հակառակ է Հոլանտա արչաւելու ծրագրին: Սպայակոյտն ալ վտանգաւոր կը զտնէ այդ ծրագիրը: Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ Գերմանիա պիտի փորձէ Անգլիան զարնել օդանաւային արչաւներ կատարելով Հոլանտայի եւ Պելժիոյ վրայէն:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԻՆՉՈ՞Ւ ԿՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ

Գերմանական անթելը զեկոյց մը հաղորդելով, հետեւեալ չորս կէտերուն մէջ ամփոփեց Գերմանիոյ պատերազմական նպատակները.—

1.— *Մեծն Բրիտանիան հեռացնել «այն չբջաններէն ուր դիծ չունի»:*

2.— *Սահմաններ կազմել համաճայն պատմական ըմբռնումներու, Գերմանիոյ արեւելեան, արեւմտեան եւ հարաւային կողմերը:*

3.— *Լեհական պետութիւն մը հաստատել (Փոլինիչէր Ռէսթիւտատ) նախկին Լեհաստանի մնացորդէն, պետութիւն մը որ երբեք չկարենայ յարձակման կեդրոն մը դառնալ Գերմանիոյ դէմ:*

4.— *Շահիլ գերմանական յաղթանակ մը որ ընդ միչտ երաչխաւորէ պետութեան ապահովութիւնը:*

Տեղական թերթերու հրատարակութեանց համաձայն, անթելը այս առթիւ աղդարարած է թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա մեծաժ ըլլալով Հոլանտայի եւ Պելժիոյ միջնորդութեան առաջարկը, պատերազմը կը մտնէ այնպիսի չրջանի մը մէջ ուր զէնքը միայն կրնայ վճիռ արձակել:

*** Կիրակի օր օդանաւային արչաւի ահազանգը հնչեց Անգլիոյ զանազան մասերուն մէջ, երբ անծանօթ սաւառնակներ թռան չատ բարձրէն, արեւելեան Անգլիոյ եւ հիւսիսային արեւելեան Սկովտիոյ վերեւ: Ամբողջ տասը վայրկեան սաւառնակներու ձայներ լսուեցան Ցերթ ալ Ցորթի չրջանին մէջ, ուր զերմանական ռմբաձիգներ վնասած էին երկու անգլիական մարտանաւերու, հոկտեմբեր 16ին: Օդանաւերը այնքան բարձրէն կը թռչէին որ պարզ բիծերու կը նմանէին երկնքին մէջ: Անգլիական մարտանաւերը յարձակեցան, բայց թշնամի սաւառնակներու չհանդիպեցան:

ԱՐԻԻՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ ԵՒ ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Չեխոսլովաքիոյ եւ Միւնիխի մէջ

»»» · «««

ՓՐԱԿԱՑԻՆ հասած լուրերու համաձայն, զոր կը հաստատէ Պերլինի պաշտօնական զործակալութիւնը, ինը չեխ հայրենասէրներ զնդակահարուած են Նոյեմբեր 17ի առաւօտ: Ոստիկանները համալսարան մտնելով ձերբակալած էին այս հայրենասէրները: Համալսարանը փակուեցաւ երեք տարուան համար: Ուրիչ աղբիւրներէ կը հաղորդեն թէ 1200 չեխ ուսանողներ ձերբակալուած են Փրակայի մէջ, թէ տանտիրուհիները բուռն ցոյցեր կատարած են Վիչհնայի մէջ եւն.:

*** Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը չատ աւելի ծանր է քան կ'ենթադրուէր: Ոստովութիւնները պայթած են իրրեւ հետեւանք 22 տարեկան չեխ ուսանողի մը սպանութեան: Այս ուսանողը իր ընկերներուն հետ ցոյց մը կատարած էր հոկտեմբեր 28ին, Անծանօթ Զինուորի դամբարանին առջեւ, երբ հիթլէրական հարուածային վաչտերը յարձակում զործեցին, 120 հոգի սպաննելով եւ 3000 հոգի ձերբակալելով: Տղուն ընտանիքը լուր չունէր, երբ, համաձայն կէսթափոյի քաղաքական սովորութեան, անոր աճիւնը պարունակող տուփ մը յանձնեցին տունը եւ պատուիրեցին թաղումը կատարել յաջորդ դիչեր, առանց բան յայտնելու ո եւ է մէկուն: Հակառակ այս ազդարարութեան, տղուն քոյրը դէպքը պատմեց իր դասընկերներուն: Բազմաթիւ բժշկական ուսանողներ հաւաքուեցան Անծանօթ Զինուորի դամբարանին առջեւ, ազդային քայլերգը երգելու համար, յետոյ փորձեցին Հրատքանի դղեակը երթալ, բոլորքի ցոյց մը կատարելու համար զերման հովանաւորին՝ Ցոն Նէօրաթի կեդրոնի ցոյց մը կատարելու համար զերման հովանաւորին՝ Ցոն Նէօրաթի կեդրոնի առջեւ: Չեխական ոստիկանութիւնը հրաման ստացաւ խափանելու ցոյցը, բայց զոհացաւ եւս մղելով 200 ուսանողները, փոխանակ ջարդ մը սարքելու: Ուսանողները համալսարանին թաղը զացին նեղ փողոցներէ անցնելով, բայց հապիւ հասած էին, երբ սաուարաթիւ զերման հարուածային խումբեր եւ ոստիկաններ կրակ բացին, բազմաթիւ մարդիկ սպաննելով կամ վիրաւորելով: Ցետոյ կատարուեցան հազարաւոր ձերբակալութիւններ: Բուն թիւը յայտնի չէ, բայց վերջին լուրերու համաձայն չատերը արձակուած են: Գերմանական աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ «կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէ Փրակայի եւ երկրին միւս մասերուն մէջ»:*

Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ զժդոհութիւնը երթալով կ'աճի: Կատարեալ ամայութիւն կը տիրէ Փրակայի փողոցներուն մէջ. բայց լրագրկիներ կը հաստատեն թէ չեխական ներքին ճակատ մը կազմուած է որ լրջօրէն պիտի զբաղի զերմանական զօրքը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, նախազահ Հաչա, որ միչտ հաւատարիմ կը մնայ Գերմանիոյ, մեծաժ է ստորագրել զերմանական պահանջները: Նախազահը ինքն ալ հակողութեան տակ է, եւ հարկադրուեցաւ ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղել չեխ ժողովուրդին, բացատրելով թէ դիմադրութիւնը աւելի պիտի խստացնէ զապուժը:

*** Այժմու Հաւաս կ'իմանայ թէ 5000 հոգի ձերբակալուած են Միւնիխի մէջ, ծանօթ մահափորձէն ի վեր: Կալանաւորներուն մէջ կը զտնուին չատ մը նացիներ եւ կաթոլիկներ: Կ'ըսուի թէ բազմաթիւ զնդակահարութիւններ ալ տեղի ունեցած են:*

ԹՈՒՐՔԻՈՅ օդանաւային տեսչութիւնը «պատաւ ուսումնասիրել կարեւոր ծրագիր մը որուն համաձայն Անգարան պիտի կապուի Թիֆլիսի, Թաւրիզի, Պէյրութի, Մուսուլի եւ Ալէppoի հետ: Այս գծին վրայ բանող օդանաւերը անչուչտ պիտի հանդիպին նաեւ Թրքական քաղաքներ:

ՊՐԻՄԱԼԻ բոլչեւիկեան օրկանը, «Ժողովուրդի Ձայն», խափանուեցաւ կառավարութեան կողմէ, որ միեւնոյն ատեն հնչեց խմբագրատան դուռները:

Թուրքիա, Գերմանիա եւ դաշնակիցները

Պոլսէն կը հետագրեն թէ ձերբակալութեան տասնի չափ Գերմանացիները, որոնց մէկը կին: Ատոնք ամբաստանուած են թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի նպաստ Գերմանիոյ:

*** Լոնտոնի թերթերը կը լսեն թէ Հիթլէր հրամայած է Թուրքիոյ զերմանի զինուորական եւ նաւային պատուիրակութեան որ անմիջապէս Գերմանիա վերադառնայ: Այս պատուիրակութիւնը կը բաղկանայ երկու զօրավարներէ եւ երկու ծովակալներէ: Պերլին վերադառնալու հրաման ստացած են նաեւ երկու զերման բարձրաստիճան սպաներ որոնք պաշտօն ունէին Թուրքիոյ զինուորական վարժարանին մէջ:

*** Անգարայէն կը հետագրեն թէ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ճամբայ ելած է դէպի Լոնտոն, նախապատրաստելու համար արտաքին նախարարութեան խորհրդական Մէնէմէնճիօղլուի: Պատուիրակութիւնը Փարիզ կը հասնի ուրբաթ օր: Պ. Մէնէմէնճիօղլու պիտի զբաղի տնտեսական զանազան խնդիրներ - բով: Միւս կողմէ կը ծանուցուի թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը արտօնած է Ֆրանսա փոխադրելու մեծ քանակութեամբ չոր բանջարեղէն, 40 միլիոն Ֆրանք արժէքով:

*** Անգարայէն կը հետագրեն թէ կառավարութիւնը մօտերս պիտի արձակէ այն պահեստները որ դրօչի տակ առնուած էին անցեալ սեպտեմբերին, ինչպէս եւ այն զինուորները որ վեց ամսուան համար զինուորագրուած էին անցեալ ապրիլին, բայց մինչեւ հիմա չէն արձակուած, մէջազգային կացութեան հետեւանքով: Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս առթիւ պիտի վերաքննուի զինուորագրութեան օրէնքը: Հետեւակազօրքը այսուհետեւ պիտի ծառայէ երկու տարի, փոխանակ 18 ամսուան եւ ամէն քաղաքացի ենթակայ պիտի ըլլայ զինուորութեան: Պահեստներու արձակումը կը վերագրուի Պալքաններու կացութեան մեղմացման:

*** Պալքանեան համաձայնութիւնը ժողով պիտի դումարէ մօտերս: Պուլկարիան ալ պիտի հրաւիրուի այս ժողովին: Կ'ըսուի թէ պուլկարական կառավարութիւնը հաւանութիւն յայտնած է սկզբունքով: Անգարայի եւրոպական դեսպանը իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ, հաղորդելու համար իր կառավարութեան տեսակէտները պալքանեան զործերու մասին:

Նոր զօրադասեր դրօչի տակ

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կը ծանուցանէ.—

Նորագիր զինուորներու յառաջիկայ չարքը դրօչի տակ պիտի կանչուի 1939 նոյեմբեր 27ին, 28ին եւ 29ին: Այս չարքը պիտի բաղկանայ զինեալ եւ օժանդակ ծառայութեան ընդունակ այն զինուորներէն որ կը մտնեն հետեւեալ դասակարգերուն մէջ.—

1.— *Այն երիտասարդները որ ծնած են 1918 դեկտեմբեր 1ի եւ 1919 յունիս 30ի միջեւ:*

2.— *Նախընթաց զօրադասերէն յետաձգուածները, որոնք զինեալ ծառայութեան ընդունակ հռչակուած են բժչկական քննիչ յանձնաժողովներուն կողմէ:*

3.— *Այն երիտասարդները որոնք ֆրանսացի դարձած ըլլալով զինուորագրութեան օրէնքներուն 12 եւ 13 յօդուածներուն զործադրութեամբ, ցուցակագրուած եւ քննուած են բժչկական քննիչ յանձնաժողովներուն կողմէ 1939ի զօրադասին հետ եւ ենթակայ են զործօն ծառայութեան:*

4.— *Անոնք որ պանց առնուած են (omis) եւ պատկանելով 1939էն առաջուան զօրադասերուն, քննուած են այդ զօրադասերուն հետ:*

5.— *Այն երիտասարդները որոնք առժամապէս զօրաթողեալ (réformés) ըլլալով, իրենց խնդրանքին վրայ ընդունակ դատուած են զինեալ կամ օժանդակ ծառայութեան քննիչ յանձնաժողովի մը կողմէ, զօրաթողեալ հրաչակուելէ առ նուազն երեք ամիս վերջը:*

Դրօչի տակ պիտի առնուին նաեւ, յառաջիկայ չարքին հետ, ծառայութենէ ազատ (exempté) կամ զօրաթողեալ համարուած այն երիտասարդները որ կը պատկանին 1933ի եւ 1937ի դասերուն եւ վերջերս քննութեան ենթարկուելով քննիչ յանձնաժողովներուն կողմէ, յարմար դատուած են զինեալ կամ օժանդակ ծառայութեան:

Սակայն, առ այժմ պիտի չկանչուին անոնք որ հայր են չորս կամ հինգ զաւակներու: Պիտի չկանչուին նաեւ անոնք որ 3 զաւակ ունին եւ զօրաթողեալ համարուած են, կատարելէ վերջ իրենց զործօն եւ պահեստի ծառայութիւնը:

Այս առթիւ մասնաւորապէս կը յանձնարարուի երիտասարդ զինուորներ - ուն որ իրենց զօրակոչէն առեն միասին բերին տաք զգեստներ, ծածկոցներ, եւ եթէ կարելի է՝ կամբակներ (բարձրասուն կօշիկներ, brodequin), որոնց զինը պիտի վճարուի:

1939ի զօրադասին երկրորդ չարքին զօրակոչը հաւանաբար տեղի պիտի ունենայ 1940ի զարնան (երիտասարդներ որ ծնած են 1919 յուլիս 1ի եւ 1919 դեկտեմբեր 31ի միջեւ):

ՆՈՐ ՕՐԷՆՔՆԵՐ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Վտանգաւոր մարդիկը պիտի ախտորոշուին

Պաշտօնաթերթը կիրակի առտու հրատարակեց կարեւոր հրամանագիր - օրէնք մը որ նախընթաց օր ընդունուած էր նախարարական խորհուրդին կողմէ եւ որ սահմանուած է աւելի ամբողջնդելու ազգային պաշտպանութիւնը եւ ներքին ապահովութիւնը: Հրամանագրին նպատակն է անվնաս վիճակի մէջ դնել կասկածելի եւ վտանգաւոր տարրերը: Ահաւասիկ անոր տրամադրութիւնները՝—

ԳՕԴ. Ա.— 1938 յուլիս 11ի օրէնքին առաջին յօդուածով նախատեսուած պարագաներուն մէջ, երբ պաշարման վիճակ յայտարարուած է, այն անձերը որ վտանգաւոր են ազգային պաշտպանութեան կամ հանրային ապահովութեան համար, կրնան, նահանգապետին որոշումով, զինուորական իչխանութեան կողմէ հեռացուիլ իրենց բնակած վայրերէն եւ ի հարկին բռնադատուիլ բնակելու ազդ. պաշտպանութեան նախարարին եւ ներքին նախարարին կողմէ նչանակուած կեդրոնի մը մէջ:

ԳՕԴ. Բ.— Առաջին յօդուածով նախատեսուած տնօրինութիւնները կրնան եւս առնուիլ որ եւ է տեղ եւ չեն կրնար երկարաձգուիլ, երբ պաշարման վի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ճակը վերնայ ենթակային բնական նահանգէն :

ՅՕԴ. Գ.— Ներկայ հրամանագրին տրամադրութեանց ենթարկուած անհատները կրնան պարտաւորիչ ծառայութեան տակ դրուիլ, ազդ. պաշտպանութեան վերաբերեալ աշխատանքներ կատարելու համար : Այդ պարագային, կը դրուին 1927 յուլիս 13ի օրէնքին 40րդ յօդուածին համաձայն կազմուած մասնաւոր զօրախումբերու մէջ :

ՅՕԴ. Դ.— Ամէն անհատ որ առանց արտօնութեան կ'ներթայ այն վայրը ուրկէ հեռացուած է համաձայն ներկայ հրամանագրի Ա. յօդուածին, եւ ամէն անհատ որ Բ. յօդուածով նախատեսուած կեդրոններու մէջ բնակելու պարտադրուած ըլլալով, անկէ կը մեկնի առանց արտօնութեան, պիտի դատապարտուի մէկ տարիէն հինգ տարի բանտարկութեան : Ամէն անհատ որ Գ. պարտուի մէկ տարիէն հինգ տարի բանտարկութեան ենթարկուելով կը մերժէ կատարել յանձնարարուած աշխատանքը, պիտի պատժուի համաձայն 1938 յուլիս 11ի օրէնքին 31րդ յօդուածին տրամադրութեանց (փոխոխուած 1939 սեպտեմբեր 1ի հրամանագրով) :

*** Պաշտօնաթերթերը միեւնոյն թիւով հրատարակեց ուրիշ հրամանագիր մը որ կը դիւրացնէ պետական պաշտօնեաներու կամ հաստատութեանց հանդէպ գործադրելի պատժական տնօրինութիւնները, պատերազմի ընթացքին, կրճատելով զանազան ձեւակերպութիւններ :

*** Նոյն օրը պաշտօնաթերթը հրատարակեց նաեւ ուրիշ հրամանագիր մը որ կը բարեխոխէ եւ ներկայ պարագաններուն կը յարմարցնէ 1935 օգոստոս 8ի հրամանագիրը՝ Ֆրանսացիներու եւ օտարականներու ընդհատյութեան, անցագիրներու, ինչպէս եւ օտարականներու բնակութեան մասին :

Օտարականներու խաղադութեան ատեան անձնագիրը (ինճինութեան թուղթ) միշտ ի գօրու է պատերազմի ատեն : Սակայն պատերազմական եւ ներքին նախարարները կրնան գայն վերածել պատերազմական շրջանի անձնագրի :

Ո՛վ որ օտարական մը ներս կ'առնէ, նոյնիսկ ձրի, կամ պարապ չէնք մը վարձու կուտայ օտարականներու, պարտաւոր է ոստիկանութեան իմացնել ժամանումէն կամ վարձումէն 24 կամ 48 ժամ վերջը : (Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով) :

Իւիւնութեան թուղթերու ճորտումը L.—Z.

Ոստիկանութեան վերատեսչութիւնը կը ծանուցանէ :—

Փարիզ բնակող այն օտարականները որոնց մականուններուն կը սկսին L. եւ Z. տառերէն մէկով եւ որոնց եռամեայ կանոնական անձնագիրը կը լրանայ 1939 դեկտեմբեր 31ին, թող հաճին ներկայանալ Quai de l'Horloge, թիւ 1, Conciergerieի սրահին մէջ հաստատուած գրասենեակը, երկարաձգելու համար իրենց ինքնութեան թուղթին պայմանաժամը :

Որպէսզի կարելի եղածին չափ քիչ սպասեն, ենթականերէն կը խնդրուի ներկայանալ հետեւեալ թուականներուն, համաձայն իրենց մականունի առաջին տառին :—

L. Նոյեմբեր 20էն 23 (այս վերջին թուականն ալ մէջն ըլլալով) :— M. Նոյ. 24էն 27 :— N. եւ O. Նոյ. 28էն 30.— P. դեկտեմբեր 1էն 4.— Q. եւ R. դեկտ. 5էն 7.— S. դեկտ. 8էն 11.— T. եւ U. դեկտ. 12էն 14.— V. եւ W. դեկտ. 15էն 18.—X. Y. Z. դեկտ. 19էն 23 (բոլոր վերջին թուականները մէջն ըլլալով) :

Առանց անձնագիրներուն պիտի կցուի թղթիկ մը, որ պիտի ցուցնէ այն թուականը ուր պիտի յանձնուի իրենց անձնագիրը, կանոնաւորելով իրենց կացութիւնը մինչեւ այդ թուականը :

*** Նախապէս հրատարակած ենք A.—K. տառերով սկսող մականուններու թուականները :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ խորհրդարանին 15րդ նստաշրջանին բացման առթիւ Ֆարուք թագաւորը ճառ մը խօսելով, հանդիսաւորապէս հաստատեց իր երկրին հաւատարմութիւնը Անգլիոյ հանդէպ : «Հաւատարիմ՝ մեր խոստումներուն, մենք կանդնեցանք մեր բրիտանական դինակից կողին, պատրաստ պաշտպանելու մեր երկիրը Աստուծոյ օգնութեամբ, մեր բոլոր տրամադրելի ուժերով : Այս պարագան արդելք չէ խաղաղութիւն մաղթելու, առանց որու քաղաքակրթութիւնը չի կրնար պահպանուիլ : Մեր գործակցութիւնը մեր բրիտանական դինակցին հետ միշտ պիտի բլլայ մեր լաւագոյն առաջնորդը : Մեծն Բրիտանիա մեզմէ պիտի առնայ մեր աջակցութիւնը, համաձայն մեր կարողութեան : Մենք մէկ վայրկեան իսկ չենք կասկածիր արդարութեան եւ իրաւունքի յաղթանակէն եւ համոզուած ենք թէ Եդիպտոս ունի գօրաւոր պիտի ելլէ, կատարելու համար իր առաքելութիւնը Արեւելքի մէջ» :

ԶՈՐՍ ՌՈՒՄԲԵՐ պայթեցան Լոնտոնի կեդրոնական թաղին մէջ, չարաթ դիշեր, բազմաթիւ պատուհաններ խորտակելով եւ խուճապի մատնելով ժողովուրդը : Ուրիշ երեք ռումբեր ալ տեղատորուած էին, բայց չպայթեցան : Մարդկային զոհ չկայ : Կը կարծուի թէ դաւադիրները իրլանտացի յեղափոխականներ են, որոնք օգտուած էին մութէն :

ՈՒԻ ՕՐ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ եւ 50 ֆրանքի տուգանքի դատապարտուեցաւ Թրքահպատակ Ադամ Տանցիկեան կամ Ճանճիկեան, խաղողը սովորական դինէն աւելի ծախած ըլլալով, ինչպէս կը գրեն տեղական Թերթերը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդանաւային տարեկան արտադրութիւնը, որ 16,000 է այժմ, 1940 դեկտեմբերին պիտի հասնի 40,000ի : Իւրաքանչիւր օդանաւ պիտի ունենայ առ նուազն 1000 ձիու ուժ :

Անցից անցեղոց

Հ. Ս. համառօտ տողերով դեղեցիկ պատկերացուց հանդուցեալ Տ. Սահակ կաթողիկոսի կենսագրութիւնը : Արժանի էր մարդը ամէն դովեստի : Նախ՝ պարկեշտ իր բովանդակ գոր - ծունէութեան ընթացին, սկսեալ երուսաղէմէն : Երկու սերունդ, լրիւ զարգացած ուսումով թէ տարիքով ճանչցան եւ կը ճանչնան զայն : Իսկ բուն նոր սերունդ կոչուած Հայութիւնը պիտի հասկնայ զայն, ազդին առ նըւազն վերջին հօթանասուն տարիներ - րուն պատմութիւնը կարդալով : Մենք մեր պատանեկութեան արդէն կը ճանչնայինք զայն իբրեւ քաջ հաւ - ուադէտ եւ հմուտ՝ աստղաբաշխական ծանօթութիւններու : Ու. դաս կ'առ - նէինք իր Տիեզերագրութենէն :

Բայց այս ու այսպիսի անհամար գիծերու մասին չէ որ կը համարձա - կիմ այսօր, դէպքերուն եւ կեանքին առ հասարակ հետիհետ ու աղիտալի մէկ անցուդարձին, մեր ազգային ըր - ջանակի մէջ անհետացող հոյակապ դէմքին ակնարկել զանազան դրուագ - ներով : Անոնցմէ երկուքը միայն կը բաւեն եւ հարկ է որ պատմուին իա - կոյն, ի պէտս Զարդացելոց, հին ու նոր սերունդէն : — Ա. իր ընտրու - թեան պարագան իրբեւ կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ , Օրմանեան Պատրիարքի օրով : Օրմանեան Ս. , որքան չափազանց իսկ ըլլային պատ - րիարքութեան հոգերը, փափաքող էր կաթողիկոսութեան : Եւ ամենեւին թելը չէր խլեր էմմիածնի եւ Կիլի - կիոյ աչքի զարնող երեւելի ու ազդե - ցիկ անձերու հետ իր մտերմական թղթակցութիւններուն : Երիմեանի անցքը էմմիածին փակած էր անոր ցանկութեան մէկ աղբիւրը : Ու երբ Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան ժամը հնչեց, Պատրիարքը Ըթըը փո - ղոցի իր բնակարանին մէջ յատակա - գիծ մը պատրաստեց — ջանալ ըլլալ Կիլիկիոյ կաթողիկոս՝ պահելով հան - դերձ պատրիարքութիւնը : Այս յիշո - ղութիւններուն համառօտութեան ան - հրաժեշտութիւնը կը մղէ զիս հարե - ւանցի միայն քերել այս ու այսպիսի իրողութիւններու ափունքը : Պէտք է միանգամ ընդ միշտ դիտնալ թէ Օր - մանեան այս, եւ յաճախակի եւս այս - պիսի առիթներու, իր անձը մէջտեղ - ը հանելով, անպատճառ չէր չար - ժեր վարագիրութեան մարմջէն , զոր ունէր արդարեւ, այլ այն գիտակ - ցութենէն աւելի, թէ ինչ բոլոր միւս - ներէն աւելի կարող էր իր հմտու - թեամբ, մանաւանդ դիւանագիտա - կան խորունկ եւ վարիկանեան համ - բաւով ծանօթութիւններուն չնորհիւ, օգտակար հանդիսանալ : Մենք , այն առենուան հետաքրքիրներս ու հետե - ւողներս, դիտէինք— արդէն Օրման - եան Ս. մտերմութեան մէջ չէր ալ ծածկեր այնքան—թէ Քէլֆսիկեան կաթողիկոսի յաջորդութեան կը բաղ - ձար, ինչպէս ըսինք, էմմիածինը վակուած ըլլալով այդ չրջանին, եւ կ'աշխատէր, անշուշտ լռելեայն, բայց իրրեւ պատրիարք իր ունեցած մեծ ազդեցութենէն ալ քաջալերուած, Սիս կամ Աստանա փոխադրուիլ : Զյա - ջողեցաւ : Որովհետեւ Կիլիկիոյ այն առենուան յայտնի կամ թաղուն դոր - ծող չոլքերը, աւելի աշխարհական դա - սակարդէն, չատ գոհ չէին Սրբազա - նին պաշտօնավարութենէն իրրեւ Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ եւ քա - ղաքական գործերու կամ յարաբերու - թիւններու մէջ ալ իրրեւ պաշտօնա - կան պետ կամ վարիչ Կիլիկիոյ կաթո - ղիկոսութեան : Ըսինք՝ չյաջողեցաւ : Եւ արդարեւ իրաւամբ դժգոհեցաւ , երբ մանաւանդ, քուէարկութեան ա - նակնկալ արդիւնքով՝ կաթողիկոսու - թեան կը կոչուէր Գրիգորիս Եպս. Ա - լէմեճեան, նշանաւոր կասկածելի մը յաչս Համիտի եւ... ականներուն : Իրաւցնէ անակնկալ մը այս տեսակէ - տով, բովանդակ Հայութեան համար, որովհետեւ Թուրքի անունով յեղափո - խականի մը, աւելի կամ նուազ յայտնի գործիչի մը այդ մեծ եւ իրաւասու պաշտօնի մը բարձրանալը նոր ապա - գոյց մը պիտի ըլլար, թէ ոչ միայն բարձրացողը, այլ բարձրացնողներն ալ տակաւին նոյն սրինդը կը փչէին յամառութեամբ... : Օրմանեանի թեկնածութիւնը, այս ընտրութեամբ, գոնէ իր անպատեհութիւններուն մէկ մասը կոտնցուց :

Աւելորդ իսկ է յիշեցնել թէ Բ. Դաւ - ուը չէր վաւերացներ Թուրքիոյ ընտ - րութիւնը , որ նոր փորձանք մը պի - տի բանար... Զէյթունով : Թուրքի ինք ալ չատ գոհ չմնաց, խորհելով թէ, քանի որ ապահովաբար իր ընտ - րութեան վաւերացուիլը անկարելի է, հիմա իր հանդիստը պիտի աւրուի նաեւ Պոլսոյ մէջ, ուր իրրեւ քարոզիչ Սկիւտարի Ս. Աչէին, սանկ նանկ դլուխը կը ծածկէր :

Ու եղաւ որ նոր ընտրութիւն կա - տարուէր, երբ արդէն Պոլսոյ Պատ - րիարքը փարահներով հեռացած էր իր յայտնի կամ թաղուն դիտաւորու - թենէն, եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ աթո - որ յանձին Տ. Սահակ Խապայեանի կ'ունենար իր արժանաւոր, խոհա - կան, պարկեշտ ու անսեթեւեթ գահա - կալը :

Թէ ինչ է երկրորդ կէտը՝ որուն կը վափաքիմ ակնարկել, յաջորդով :

ԵՏԱՆ

Անգարահեւ էրզրում

Անգարա - էրզրում չոգեկառքի գը - ծին մասին, որուն բացումը կատար - ուեցաւ վերջերս, «Ճիւմհուրիյէթ» կը հրատարակէ Ասիոին Տավէրի մէկ երկար յօդուածը, զոր կը ներկայա - ցնենք այստեղ ամփոփ :—

Թուրքիա ամբողջականութիւն մը չէր ներկայացներ հանրապետութե - նէն առաջ : Երբ Թուրքիան ծովու մը նմանցնենք, էրզրումը, երզնկան , Տիարպէքիրը կղզիներ կը համարուէ - ին այդ ծովուն մէջ : Հաղորդակցու - թենէ կտրուած էին, այդ կղզիները , հեռաւոր աշխարհներու նման : Էսիր - նէ այնքան հեռու էր էրզրումէն, կամ Պոլիսը Տիարպէքիրէն, որքան Էսիր - նէն Լոնտոնէն կամ Պոլիսը Փարիզէն : Նոյնիսկ աւելի : Որովհետեւ Պոլիսէն Փարիզ ճամբորդութիւնը կը տեւէր ե - ւթը օր, Պոլիսէն Լոնտոն երեքուկէս օր, մինչդեռ Պոլիսէն էրզրում կամ Տիարպէքիր ճամբորդութիւնը կը տե - ւէր 45 օր : Երբ քաղաքակիրթ աշ - խարհի մէջ, Ամերիկա եւ Եւրոպա իւ - րենց հաղորդակցութեան տեւողու - թիւնը կ'աշխատէին օրերու նոյնիսկ ժամերու վրայ հաշուել, Թուրքիոյ մէջ մէկ նահանգէն միւսը հաղորդակ - ցութիւնը շաբաթներ ու ամիսներ կը տեւէր : Դեռ աւելին,— երբ ձմեռ ըլ - լար, արեւելեան եւ արեւմտեան նա - հանգներուն միջեւ ոչ թէ ճամբորդու - թիւն, այլեւ նոյնիսկ նամակով հա - ղորդակցութիւնը կը դառնար անկա - րելի : Վերջապէս Թուրքը իր երկրին այս կամ այն հեռաւոր նահանգին բը - նակութեան մասին տեղեկութիւն ու - նէր կամ չունէր, էրզրումցին Իզմիրի անունը միայն լսած էր բայց Իզմիր - ի մը տեսած չէր :

Երբ պատերազմ ծագէր, բանակնե - րը տեղափոխուելու համար պարտա - ւոր էին սպասել ոչ թէ ամիս մը կամ երկու ամիս, այլ մինչեւ որ եղանակը փոխուէր, ձմեռը վերջանար եւ գա - րունը սկսէր : Արեւելեան նահանգնե - րը մինչեւ որ օգնական ուժ հասցնէին արեւմուտքի, կը վերջանար պատե - րազմը, ճիշդ ինչպէս պատահեցաւ Պալքանեան պատերազմին : Իսկ խա - ղաղութեան ժամանակ, երբ երկրին մէկ կողմը սով պատահէր, մինչեւ որ հարուստ նահանգներէն օգնութիւն հասնէր, սովահարները կը մեռնէին : Աբեւելեան նահանգները այսպէս ղրկուած ըլլալով քաղաքակիրթ չըր - ջաններէ, աքսորուելու համարժէք կը համարուէր՝ երբ մէկը նահանգապետ կը նշանակուէր Վանի, էրզրումի կամ Տիարպէքիրի :

Եւ մինչեւ որ հանրապետութիւնը 45 օրուան հեռաւորութիւնը 45 ժամ - ուան չափ նուազեցուց, երկրին արե - ւելեան չրջանները մնացին աւերակ, ամայի, աղքատ եւ քաղաքակրթու - թեան բարիքներէն զրկուած :

Այսօր բոլորովին տարբեր է կացու - թիւնը : Երկաթուղին իւր կապած է երկրին չորս անկիւնները : Ամբող - ջականութիւն մը կը ներկայացնէ Թուրքիան : Այլեւս չկան կղզիներ : Էրզրում կապուած է Էնկիւրիի : Այժմ վայրաչարժը չրջան կ'ընէ նա - հանգէ նահանգ եւ մինչեւ էրզրում :

Բայց այս աչխատանքին մեծութիւ - նը հասկնալու համար, կ'արժէ ան - դամ մը տեսնել Սվազ - Զէյթինքայա - երզնկա- էրզրում գիծը :

Այս գիծին մէկ կարեւոր մասը կ'անցնի այնպիսի չրջաններէ, ուր աչխարհի ստեղծումէն ի վեր մարդ - կային ոտք կոխած չէ երբեք :

«Ազմա պողազը» կոչուած վայրը այնքան դահավէժ եւ ժեռուտ է, որ այծերն իսկ չեն կրնար կենալ : Դէպի երկինք սլացող այս ապառաժեայ լեռ - ներուն վրայ արծիւներէն զատ ուրիշ կենդանի չակ տեսնուած չէր երբեք : Այժմ պատի պէս ուղղահայեաց այդ ժայռերուն ստորոտէն, փրփրակոծ պետերու եղերքէն, երկաթուղին կ'անցնի Ֆչալով :

Այդ կիրճին մէջ, ուր կառու մը ան - դամ անցնելու տեղ պիտի չգտնէր, ամբողջ քարաժայռը փորուած վա - պուղիներ բացուած են ու կամուրջ - ներ չինուած, եւ քանի՞ հատ :

Աչխարհի վրայ ոչ մէկ տեղ երկա - թուղին այսպիսի մեծ դժուարութիւն - ներու յաղթած է :

Սվազ - էրզրում գիծը 690 քիլոմէ - թր երկարութիւն ունի եւ 132 փապու - ղի, որոնց մեծ մասը՝ Ազմա-Պողա - զին մէջ : Մալաթիոյ գծին վրայ գտ - նուածներն ալ հաշուելով՝ փապուղի - ներուն թիւը կը հասնի 153ի : Այս 153 փապուղիներուն երկարութիւնը, բո - լորը միասին, 31,949 մեթր է, ուրեմն 32 քիլոմեթր : Թուրքիոյ նորաչէն եր - կաթուղիներուն երկարութիւնն է 3189 քիլոմեթր, որու վրայ 370 փա - պուղիներու երկարութիւնը՝ 77,100 մեթր, կը նշանակէ թէ փապուղինե - րուն կէսը կը գտնուի Սվազ - էր - զրում գծին վրայ : Այս թիւերը գա - ղափար մը կուտան թէ որքան ղժ - ուար չինութիւն մըն է որ կ'աւարտի :

Գերմանական վիրահարի օրագիրներ

« Փըճի Փարիզիէն»ի Լոնտոնի թղ - թակիցը կը գրէ թէ բրիտանական ա - ռուտրական նաւատորմի նախարա - րութեան յայտարարութեանց համա - ձայն թշնամին միայն եօթը նաւ ընկ - կմած է այն 3,070 նաւերէն, որոնց կ'ընկերանային, պաշտպանութեան համար, պատերազմական նաւեր : Ճիշդ է թէ առեւտրական նաւերու պաշտպանութիւնը բաւական դժուա - րութիւններ կը ներկայացնէ : Ճիշդ է նոյնպէս որ առեւտրական նաւերը չեն կրնար արագ կատարել փոխադրու - թիւնները, եւ մեծ յապաղումներով կը հասնին նաւահանգիստ : Այսու - հանդերձ յուսալի է որ կացութիւնը բարւոքի մէկ օրէն միւսը, մասնաւո - րաբար ածուխի փոխադրութեան մէջ :

Նկատելով որ չատ վտանգաւոր է, առեւտրական նաւերու համար, ճամ - բայ ելլել առանձին, որովհետեւ թշ - նամի սուզանաւերը ոչ միայն կը յար - ձակին, այլ եւ ականի կը զետեղեն ծո - վային ճամբաներուն վրայ, բրիտա - նական ծովակալութիւնը կը խորհի զարգացնել առեւտրական նաւերու պաշտպանութեան եղանակը : Միւս կողմէ, ինչպէս «Տէյլի Էքսփրէս» կը գրէ, Գերմանիա չինած է ոմբա - ձիգ սարսափելի օդանաւ մը, որ սասնեւվեց զնդացիրներով օժտը - ւած՝ կը սպառնայ Ատլանտեանի ճամբով կատարուած փոխադրու - թեանց, որքան ալ պաշտպանուած ըլ - լան այդ փոխադրանաւերը :

Նոյն թերթին թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ վերջերս Ամսթէրտամ այցելած ժամանակ, Հոլանտացի օդանաւային մասնագէտներու խաղակիով կրցած է մանրամասն տեղեկութիւններ ստա - նալ այդ վիթխարի օդանաւերուն մա - սին, որոնք կը թուի թէ պիտի յաջո - ղին զարմանել այն ձախողութիւնը, զոր կրեց գերման սուպանաւերով յարձակման ծրագիրը դաշնակից փո - խադրանաւերու դէմ :

Այդ օդանաւերը, որոնք Հայնքէլ կը կոչուին, արդիական ծովահէններ են : Շինուած են բաւական թիւով, այն - պէս որ կարելի է անմիջապէս կազմել քանի մը տորմիղ : Անոնք կրնան թըռ - չիլ 13,000 քիլոմեթր չառաւիղի վրայ : Ամէն օդանաւի վրայ կը գտնուի տաս - ներկու հոգի, որոնց ութը ռմբաձիգ , իւրաքանչիւրը կրնայ գործածել եր - կու զնդացիր : Օդանաւը ունի նաեւ քանի մը անկողին, որպէսզի կարգով հանգչին օդանաւորդները, երկար թռիչքներու ժամանակ :

Ըստ հոլանտացի մասնագէտներուն, այս օդանաւերը կրնան կտրել Ատ - լանտեանի մէկ կարեւոր մասին տա - րածութիւնը առանց դժուարութեան, եւ այդ թռիչքներուն ընթացքին՝ ծո - վահէններու նման հարուածել հան - դիպած փոխադրանաւերը, յետոյ վե - րադառնալ իրենց կայաններէն՝ առանց բոլորովին սպառելու իրենց վառելա - նիւթը :

Արդեօք այս օդանա՞ւն է այն զաղտնի զէնքը, որով Հիթլէր կը ըսպառնար վերջերս, իր ճառերուն մէջ : Որքան ալ սարսափ պատճառէն այդ օդանաւերը, «Տէյլի Էքսփրէս» կը դրէ թէ բրիտանական օդանաւային ուժերը ի վիճակի են կուռելու անոնց դէմ :

Զանազան լուրեր օտուան դէպքերու վասին

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԴԷՄ հրատարակութիւնները կը չարունակուին Գերմանիոյ մէջ, մասնաւորապէս անվստահութիւն ներչնչելու համար պալքանեան պե - տութեանց : «Փոլիթիչէ Քորէսփոնտէնց» թերթը բաղդատելով Թուրքիոյ խաղաբարար դերը Աթաթիւրքի օրով, 1939ի պարունէն ի վեր տիրող թրքա - կան քաղաքականութեան հետ, զայն կը գտնէ բոլորովին «միակողմանի, ի նպաստ պատերազմիկ ճակատներէն մէկուն» : Այս առթիւ գանազան աղբիւր - ներէ կը հաղորդեն թէ Թուրքիա չուզեր խանդուիլ Պեսարապիոյ հարցին, ոչ պալքանեան համարելով զայն, իսկ Տոպրուճայի ճակատագրով չատ կը հետա - քրքրուի եւ վճռած է պաշտպանել Ռումանիան, համաձայն Պալքանեան ուխ - տին :

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ ԵՒ ՊԵԼՃԻՈՑ չէզոքութիւնը անխախտ պահելու համար, գեր - մանական կառավարութիւնը թելադրութիւններ ստացած է Իտալիայէն եւ Սպանիայէն, ինչպէս կ'իմանայ Հավաս : Այս առթիւ չատ մը թերթեր կը գրեն թէ Վիլհելմ Բ. ուշադրութեամբ կը հետեւի կացութեան եւ հաւատար է իր չրջապատին թէ վտանգ է որ նացիները Հոլանտա պիտի չարչաւեն : Նախկին կայսեր վրայ խիստ հսկողութիւն կը կատարեն նացիները : Կայսրը տեղեկուած է համակերպիլ այս հսկողութեան, վախնալով որ հակառակ պարագային կը դադրեցնեն դրամի առաքումը Գերմանիայէն :

ՁԵՐԲԱԿԱՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կը չարունակուին Գերմանիոյ մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն Լոնտոնի թերթերը : Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին բազմաթիւ սպաներ, որոնցմէ չատեր գնդակահարուած են : Ջորս «զաւաճաններ» գնդա - կահարուած են Պերլինի, երկու հոգի ալ Միւնիխի մէջ : Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, միայն 150 սպաներ ձերբակալուած են իրրեւ մեղսակից նախկին սպարապետ Զօր. Պլոմպէրկի, որ իրրեւ թէ դաւադրութիւն մը սարքած է Հիթլէրի դէմ : Դարձեալ նոյն աղբիւրներուն համաձայն արտաքին նախարա - րը, Ֆոն Ռիպպենթրոփ ամէն օր սպառնական նամակներ կը ստանայ որոնք կ'ամբաստանեն զինքը թէ «Ռուսերուն ծախեց Գերմանիան» : Վերջապէս , կ'ըսուի թէ Հիթլէր կ'ուզէ ընդհ. յարձակողականի մը ձեռնարկել արեւմտեան ճակատին վրայ, բայց իր զօրավարները հակառակ են, անկարելի գտնելով ձեղքել Մաժինոյի գիծը : Շատ մը զօրավարներ նպատակայարմար կը գտնեն որ բանակը անվթար մնայ, որպէսզի Գերմանիա կարենայ իր ձայնը լսելի դարձնել հաշտութեան սեղանին առջեւ, եւ ոչ թէ ուժասպառ դլուխ ծռէ, ինչպէս 1918ին :

ՍՈՒԻՒՈՑ ՄԱՐՁՊԱՆԸ, Պ. Կապրիէլ Փիւօ, Պաղեստին երթալով, ջերմ ընդունելութեամբ դիմաւորուեցաւ անգլիական իշխանութեանց կողմէ : Այս առթիւ Պաղեստինի թերթերը համակրական դրուիւններ կը հրատարակեն Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի սերտ զործակցութեան մասին : Մարզպանը երուսաղէմ հասած առեն Ջերմ ցոյցերու արժանացաւ եւ ճաշի հրաւիրուեցաւ բրիտանա - կան մարզպանին կողմէ :

ՁՈՒԻՑԵՐԻՈՑ բոլշեւիկեան խմբակցութիւնը 12 աթոռ կորսնցուց ժընեւի մէջ, վերջին ընտրութեանց առթիւ :

ՆՈՐՎԵԿԻԱ վեց օդանաւեր դնեց Անգլիային, իր մայրաքաղաքին պաշտ - պանութեան համար :

ԳԵՐՄԱՆԻԱՑԻՆ ՌՈՒՍԻԱ. Էլեկտրական երկաթուղի մը չինելու ծրագիր մը պատրաստած են գերման ճարտարապետներ : Այս ծրագրին չնորհիւ, կա - րելի պիտի ըլլայ օրական 40 — 50 բեռնատար կառախումբեր բանեցնել :

ՁԵՆՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ նախկին ամբաստիւնները պիտի օգտագործուին գեր - մանական չարժանկարի ընկերութեան մը կողմէ, պատկերացնելու համար հե - տեւեալ գործողութիւնը,— «Գերմանական յարձակում Մաժինոյի գծին վրայ» :

ՇՆՈՒՆԴԻ առթիւ խանութներու լուսավառութեան սահմանափակումները պիտի կրճատուին Լոնտոնի մէջ :

4,700,000 ԱՆԴԱՄՆԵՐ մասնակցեցան Ա. Միութեան օդանաւային կազմա - կերպութեան (Օսավիաքիմ) կրաւորական պաշտպանութեան փորձերուն , Յուլիսի եւ ամբողջ Ա. Միութեան մէջ :

360 ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐ մասնակցեցան թռիչքի մը որ կատար - ուեցաւ Մինսքի վրայ,— մայրաքաղաքը Լենհատանէն խլուած երկրամասին :

ՋԻՆՈՒՈՐԵԱԼ երեսփոխանները արտօնութիւն պիտի ստանան ներկայ ըն - լալու խորհրդարանի նիստերուն : Այս նոր որոշումէն պիտի օգտուին 104 ե - րեսփոխաններ, որոնց 20ը կը գտնուին ճակատի գիծերուն վրայ :

40,000 ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ, այր թէ կին, ծառայութեան հրաւիրուեցան Անգ - լիոյ մէջ, պատերազմի տեւողութեան ընթացքին : Երիտասարդ կամաւորները պիտի բանեն 35 — 50 տարեկաններու տեղը : Անգլիոյ ներքին պաշտպանու - թեան վաչտերը պիտի հասնին 57ի, երբ լրանան : Առանց պարտականութիւնը պիտի ըլլայ պաշտպանել երկրին խոցելի կէտերը եւ արգիլել ազգային ճար - տարարագործութեան խանգարումը : Այս կամաւորները նոյն համազգեստները պիտի հագնին ինչ որ կանոնաւոր զինուորները եւ պիտի ստանան միեւնոյն վճարումը, երկու չիլին : Կամաւոր ծառայութեան հրաւիրուած են նաեւ 20,000 կիներ, 18էն 43 տարեկան, օժանդակ խումբերու մէջ մտնելու համար : Այս կիները ծառայութեան ենթակայ են թէ Անգլիոյ եւ թէ Ֆրանսայի մէջ եւ օ - բական մէկ չիլին չորս փէնիի պիտի ստանան :

ՔՐՈՒՒՓի ԶԻՆԱԳՈՐԾԱՐԱՆԸ 40 միլիոն մարքի փոխառութիւն մը խնդ - րեց, հաստատութիւնը աւելի ընդարձակելու համար :

Le Gerant : H. STEPHAN Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme .. Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : GOBelins 15 - 79
Chèque Postal Paris 1678 - 63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄՍԵԱՑ	ԵՌԱՄՍԵԱՑ	
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Եվրոպա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ամբողջ երկիրները	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ՆՈԵՄԲԵՐ
MERCREDI
22 Novembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4202

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒԻ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ 25 ՏԱՐԻ ՍՈՒՏ ԵՒ ԱՑՍՕՐ

Նորէն ակնարկ մը նետելով 25 տարի առաջուան փոթորիկին վրայ, եւ բաղդատելով զայն այսօրուան վիճակին հետ, կարդ մը խորհրդածութիւններ եւս կ'ինյան մեր գրիչին տակ :

Մեր ուրքը դեռահէն կտրած էր, 25 տարի առաջ : Եւ մասնաւորապէս Արտաշէսեանի մամուլը սանձակոտոր ճախրանքներ կը կատարէր : Հերթական Թուիչք մը, որ ըսել կ'ուզէր,— Հասա՛ծ է փրկութեան ժամը : Աչխարհի բոլոր «մեծ»երը մեղի հետ են... Ամբողջ Եւրոպան մեր փառքը կ'երգէ ...

Ոչ իսկ երկու տարի տեւեց պատրանքը : Եւ «ամբողջ Եւրոպան», որ իրականին մէջ կը բաղկանար ուի մը աղնիւ բարեկամներէ կամ վարպետ պոլիտիկոններէ, ոչ իսկ փոքրամասնութեան մը տարրական իրաւունքները կրցաւ ապահովել «փոքրիկ դաշնակցին» : «Փոքրիկ»ը մինչեւ անգամ մեղադրուեցաւ իբրեւ աչխարհակալ,— կուսակից «հայկական կայսրութեան մը» (Թաւն) :

Այսօր, այնքան քամնելի վերիվայրումներէ վերջ, ունինք մէկ սփոփանք, — աչօք բացօք տեսանք «ամբողջ Եւրոպան», իր մեծութիւններով եւ արատներով :

Այսօր, ամէնէն միամիտն ալ բաւական բան դիտէ Եւրոպայի կարողութեան, մանաւանդ անոր գործնական, իրական քաղաքականութեան մասին : Գիտէ որ տերեւ չի չարժիր առանց քաղաքական եւ անտեսական չահերու, եւ թէ այդ չահերը դժբախտաբար երբեք իրարու չեն հանդիպիր, հայկական տեսակէտով :

Ընդհակառակն, մասնաւորապէս ներկայ պատերազմին մէջ, այդ չահերը այնպէս մը դասաւորուած են որ, կրնան աւելի ծանր, ճակատագրական յուսախաբութիւններ պատճառել մեղի, եթէ նոր փոթորիկը սաստկանալով, բռնկի նաեւ Մօտաւոր Արեւելքը :

Դժուար է ըսել թէ հայկական բոլոր հոսանքներն ալ հաւասարապէս կ'ըմբռնե՞ն այս հեռանկարին բովանդակութիւնը :

Բայց ունինք մխիթարական պարագայ մը եւս,— զատելով Արտաշէսմամի հայկական մամուլին դիրքէն, կը թուի թէ դրեթէ բոլորն ալ Թօթափած են ժամն պատրանքները, եւ որոշ լրջութեամբ կը հետեւին դէպքերու ընթացքին :

Հարկ է աւելի զօրացնել, ամրապնդել այս հիմնական դիծը, որպէսզի ոչ մէկը համարձակի լինքնագլուխ գործեր կատարել, կամաւոր հաւաքել, կամ պարզամիտ հաւատիքներ ընծայել «յանուն հայ ազգին» :

Մենք յաւելեալ արիւն չունինք այս կամ այն ճակատին համար : Մեր տարագիր բազմութիւններն ալ իրենց կենսական արիւնը — 18էն 48 տարեկան— արդէն ի սպաս դրած են հիւրընկալ երկիրներու բարիքին համար : Մնացեալն ալ կը տանի ընկերային եւ տնտեսական բեռը, մաղթելով որ պատերազմին չարիքներէն ազատ մնայ իր մանրանկար հայրենիքը :

Եթէ պատմութեան դասերը եւ մանաւանդ սա վերջին չորս - հինգ տարիներու դէպքերը որ եւ է արժէք ունին, ամէնէն աւելի մեր տարագիր բազմութեանց կ'իյնայ վերլուծել անոնց իմաստը : Վերլուծել եւ անոր համեմատ գործել :— Շ.

ԵՐԿՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ 10 ՆԱԻԵՐ ԸՆԿՂՄԵՑԱՆ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԾՈՎՈՒՆ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 19—20ին, — նախօրեակը դերմանական նաւատորմին անձնատուութեան 21րդ տարեդարձին — տասը դաչնակից եւ օտար նաւեր զոհ գացին դերմանական ականներու եւ սուզանաւերու, ինչպէս կը հաստատէ Անգլիոյ Ծովային նախարարութեան դեկոյցը : Ընկղմած նաւերէն հինգը կը պատկանին չէզոք պետութեանց : Այդ նաւերուն դլխաւորն է «Սիմոն Պոլիվար», հոլանտական, 8309 թոն, որուն խորտակման մանրամասնութիւնները հաղորդեր էինք երէկ : Միւսներն են.— մէկ չուէտական, 1586 թոն, մէկ իտալական՝ 5857 թոն, մէկ եւկոսլաւ՝ 6371 թոն, մէկ լիթուանական՝ 1520 թոն : Եօթոյ մէկ անգլիական ածխանաւ՝ 1267 թոն, ուրիշ անգլիական նաւ մը՝ 2492 թոն, երրորդ մը՝ 4258 թոն, եւ փոքր նաւ մը՝ 345 թոն : Տասներորդ նաւը ֆրանսական է, նոյնպէս ընկղմած Հիւսիսային ծովուն մէջ, երեք վայրկեանէն : Կը կարծուի թէ 35նաւաստիներէն 13ը կորսուած են : Աղէտը այնքան սրընթաց հանդամանք ունէր որ կարելի չեղաւ իջեցնել մակոյկները եւ քանի մը հոգի քշուեցան ալիքներէն : Դանիական նաւ մը ազատեց նաւապետը եւ նաւաստիներուն մէկ մասը : Այս վերջիններէն չորս հոգի ծանրապէս վիրաւորուած են :

Թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, 177 հոգի զոհ գացած են այս նաւային արկածներուն, մէկին բլլալով «Սիմոն Պոլիվար»ին զոհերը : Անգլիոյ Ծովային նախարարութիւնը որոչեց հաւաքել Հիւսիսային ծովուն մէջ ցանուած դերմանական ականները, աչք առնելով ամէն վտանգ : Անգլիական նաւերէն մէկը ընկղմած է սուզանաւի մը կողմէ, որ թորպիլները արձակելէ եւ երկու պայթումներ պատճառելէ ետք, ջուրին երեսը ելած է : Նաւաստիները ազատաբար մակոյկները նստելով, ազատուած են անգլիական մարտանաւի մը կողմէ : Անգլիական միւս նաւերէն մէկին ալ սուզանաւի մը կողմէ խորտակուած է : Իտալական նաւին մէջ սպաննուած են հինգ հոգի :

Անգլիական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Դերմանացիները լայնօրէն ձախողելով սուզանաւային պայքարին մէջ, այժմ ձեռնարկած են ական ցանելու բանուկ ճամբաներու վրայ, մանաւանդ որ ձմրան երկար գիշերները ամէն յարմարութիւն կը ներկայացնեն : Եւ նորէն կը չեշտեն թէ այս արարքը հակառակ է միջազգային օրէնքի : «Իրլանտական կառավարութիւնը միշտ հաղորդած եւ հրատարակած է ամէն տեղեկութիւն իր դրած ականներու մասին : Գերմանական կառավարութիւնն ալ նոյն բանը ըրած է Պալթիկ ծովուն մէջ եւ այլուր դրուած ականներու մասին, բայց ոչինչ յայտնած է Հիւսիսային ծովուն մէջ գետեղուած ականներու համար» :

Գերմանական 14 ականներ ցամաք նետուեցան Պելճիոյ ափերուն վրայ : Քանի մը հատը պայթելով, վնասներ պատճառեցին : Մէկը խորտակեց Օսթանտի զինուորական հիւանդանոցին ապակիները, եւ երկու մեծ նաւաձիգներ ոչնչացան : Պրիւսէլի մէջ կը կարծեն թէ Պելճիա, Ֆինլանտա, Հոլանտա եւ սկանտինաւեան պետութիւնները միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, պաչտպանելու համար իրենց նաւագնացութիւնը :

**** Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը բուռն զայրոյթ յայտնելով գերմանական մեթոտներուն դէմ, այն եղրակացութեան կը յանգին թէ Հիթլէր բացէ ի բաց պատերազմ յայտարարած է չէզոք պետութեանց նաւերուն դէմ, առանց նկատի առնելու անմեղ զոհերը : Այս առթիւ մասնագէտներ կը կարծեն թէ Գերմանիա սկսեր է գործածել այն զաղտնի զէնքը որով Հիթլէր կը սպառնար Անգլիոյ : Հաւանաբար այդ զէնքը մագնիսական ական մըն է, որ գերմանական սուզանաւերու կողմէ կը տեղատուրուն ծովուն խորը : Զետեղումը կը կատարուի այնպիսի խորութեամբ մը որ ականահատաք ցանցերը չեն կրնար բռնել, եւ ականը ջուրին երեսը կ'ելլէ միայն քաչուելով նաւերու պողպատեայ պատեանէն : Շատ քիչ նաւեր կրնան դիմանալ այս կարգի պայթումի մը : Երեք չաբաթէ ի վեր կը խօսուի այս մաղնիսական ականներու մասին, բայց Անգլիոյ պաչտօնական շրջանակներուն մէջ հաւատք չեն ընծայեր :*

**** Հիւսիսային ծովը բուռն փոթորիկի մը բռնուած ըլլալով, բազմաթիւ ականներ կը փրթին եւ ծովափ կը նետուին Հոլանտայի ինչպէս Պելճիոյ մէջ :*

**** Մեծ պատերազմին առեն 160,000 ականներ, թորպիլներ եւ ռումբեր հաւաքուեցան Դաչնակիցներուն կողմէ :*

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Օդամարտ, ականամարտ, ցամարտ,— *Այս երեք բառերուն մէջ կը խտանայ օրուան կացութիւնը : Արդարեւ, ոչ մէկ նչանակալից գործողութիւն ցամաքի վրայ· իսկ օդին մէջ եւ մանաւանդ ծովուն վրայ ընդհարումները իրար կը հրմչտկեն : Վերջին երկու օրերու ընթացքին ընկղմեցան տասը դաչնակից եւ չէզոք նաւեր, Հիւսիսային ծովուն մէջ, ականներու զոհնուելով կամ թորպիլահար ըլլալով : Միւս կողմէ պարբերաբար կը վերսկսին օդանաւային հետապօտութիւնները՝ Անգլիայէն մինչեւ Ֆրանսայի մինչեւ եւ հարաւային չրջանները : Ու վերջապէս անընդհատ կը չարունակուի Չիղերու պատերազմը,— ցամարտ, ծովամարտ ազդարարութիւններով եւ զարմանազան զեկոյցներով :*

Պոհեմիայէն եւ Մորավիայէն (Զեխոսլովաքիա) հասած լուրերը միշտ ծանր են : Տպագրի մասին դաղտիար մը կրնայ տալ նաեւ նախազահ Հաչայի ճամբասփիւռ ճառը, որ թելադրուած է դերմանական իչխանութեան կողմէ, հանդարտեցնելու համար չեխ ժողովուրդը :

Պոհեմիայէն եւ Մորավիայէն (Զեխոսլովաքիա) հասած լուրերը միշտ ծանր են : Տպագրի մասին դաղտիար մը կրնայ տալ նաեւ նախազահ Հաչայի ճամբասփիւռ ճառը, որ թելադրուած է դերմանական իչխանութեան կողմէ, հանդարտեցնելու համար չեխ ժողովուրդը :

Դիւանագիտական մեթեոն ալ անընդհատ կը բանի, մասնաւորապէս հաբատային-արեւելեան Եւրոպայի մէջ, ուր Նորէն սեղանի վրայ դրուած է պալքանեան նոր խմբակցութեան մը կազմութիւնը, առաչնորդութեամբ Իտալիոյ : Այս վերջինը կը չարունակէ լարուած ուչադրութեամբ հետեւիլ Մ. Մուսոլինեան ձեռնարկներուն, ի հարկին հակազդելու համար : Գերմանիա եւս նոր փորձեր կը կատարէ, ոչ միայն իր տնտեսական ազդեցութիւնը ամրապնդելու, այլեւ նոր ապրանքներ ստանալու համար Ռումանիայէն, Եուկոսլավիայէն, Պուլկարիայէն, Յունաստանէն, մինչեւ անգամ Թուրքիայէն :

Անուսարասիր Զոխտովմաիոյ եւ Լհնաստանի մէջ

Ամսթէրտամ հասած լուրերու համաձայն, հիթլէրական սեւ պահակախումբին «Մահազլուխ» վաչտը, որ մասնագէտ է Հրեաներ եւ հականացիներ հետապնդելու վայրագութեան մէջ, ամբաչ ելած է դէպի Լեհաստան եւ առաջին առթիւ պիտի երթայ Քրաքովիա : Այս առթիւ կ'ըսուի թէ դերմանական սուսուրաթիւ բանակ մը դիրք բռնած է դերմանեւխորհրդային սահմանին վրայ, արեւելեան Փրուսիայէն մինչեւ Սլովաքիա, իսկ հազարաւոր Լեհեր բռնագաղուած են նոր ամրութիւններ չինելու : Միեւնոյն աղբիւրներուն համաձայն, բռնի դերմանացումը կը չարունակուի ամբողջ Լեհաստանի մէջ : Նպչիները արագօրէն կը հարթեն լեհական կեանքի ամէն արտայայտութիւն : Լեհերէն աղդերը եւ արձանագրութիւնները անհետացած են քաղաքներու մէջ, լեհական դպրոցները փակուած, թերթերը դադրած : Հրեաներու բնակութեան համար մասնաւոր կեդրոններ հաստատուած են Վարչաւայի, Քրաքովիոյ եւ ուրիչ քաղաքներու մէջ եւ 50,000 Հրեաներ փոխադրուած Լուպլինի հրէական հաւաքավայրը : Պարտաւորիչ աչխատանք հաստատուած է երկու սեռերուն համար :

Քրակայէն ալ կը հաղորդեն թէ 20,000 սեւ պահակներ հսկողութիւն կը կատարեն քաղաքին մէջ : Ուսանողական կեանքը դադրած է Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ մէջ : Կ'ըսուի թէ 8000 ուսանողներ եւ փրոֆէսէօրներ ձերբակալուած են անցեալ հինդչաբթի գիչեր եւ ուրբաթ օր : Ձերբակալութիւններ կատարուած են նաեւ ուրիչ քաղաքներու մէջ : Քրակայի մէջ գնդակահարուած ինը ուսանողներէն մէկուն համար կ'ըսեն թէ զաւակն է առեւտրական նախկին նախարարին՝ Մաթուչէքի :

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, ձերբակալուած են նաեւ բազմաթիւ չեխ սպաներ եւ ոստիկաններ : Սահմանագլուխը փակուած է Զեխիոյ եւ Սլովաքիոյ միջեւ եւ չեխ պահակներուն տեղ Գերմանացիներ դրուած են : Վերջապէս կ'ըսուի թէ արտակարգ ատեաններ պիտի հաստատուին Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ մէջ :

**** Հոլանտուհեալ երկրին չեխ նախազահը, Հաչա, ձայնասփիւռ յորդոր մը ուղղած է իր ժողովուրդին, ինչպէս կը հաղորդէ գերմանական գործակալութիւնը : Նախազահը բացատրելէ ետք թէ վերջին օրերու դէպքերը լրջօրէն կը վտանգեն Առաջնորդին հաստատած կարգուսարքը, յայտարարած է·*

—« Չեխ ժողովուրդը մինչեւ հիմա օրինակելի ընթացք մը բռնեց եւ հաստատեց թէ կ'ըմբռնէ իր կացութիւնը, ներկայ պատմական օրերուն մէջ : Դժբախտաբար, ան խիստ ցաւալի արարքներու մղուեցաւ փոքրաթիւ անպատասխանատու խմբակներու միջոցաւ : Այդ կոյր տարրերը ենթարկուած են թշնամի քարոզութեան եւ տարագիրներու խռովարարական ազդեցութեան· մենք պէտք է խոստովին խոչտանենք անոնց միջամտութիւնը չեխական գործերուն մէջ : Զեխ ժողովուրդը Գերմանիոյ կենսական տարածութեան մէջ առնուեցաւ եւ պէտք է հետեւի համապատասխան եղրակացութեանց : Աւելորդ է ըսել թէ դերման ժողովուրդը պարտի ամէն միջոցներով ապահովել անհրաժեչտ պայմանները յաղթանակին համար : Ան ունի անհրաժեչտ միջոցները : Պատերազմին աղէտը խնայեց չեխ ժողովուրդի երկրին : Հակառակ նախկին Աւստրիոյ սովորութեանց, չեխ ժողովուրդը ռազմադաչտ չի տարուիր : Ան կրնայ հանդարտօրէն չարունակել իր խաղաղ գործը, եւ, զանազան տեսակէտներով, կը գտնուի աւելի լաւ կացութեան մը մէջ քան կարգ մը չէզոք երկիրներու ժողովուրդները» :

**** Կ'ըսուի թէ Հիթլէր Պերլին կանչած է Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ հովանաւորը, ինչպէս եւ Լեհաստանի կառավարիչը, խորհրդակցելու համար կացութեան մասին :*

ԱՐԻՒԱՐԱՍԻՐ ԶՈԽՏՈՎԱՔԻՈՅ ԵՒ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ամսթէրտամ հասած լուրերու համաձայն, հիթլէրական սեւ պահակախումբին «Մահազլուխ» վաչտը, որ մասնագէտ է Հրեաներ եւ հականացիներ հետապնդելու վայրագութեան մէջ, ամբաչ ելած է դէպի Լեհաստան եւ առաջին առթիւ պիտի երթայ Քրաքովիա : Այս առթիւ կ'ըսուի թէ դերմանական սուսուրաթիւ բանակ մը դիրք բռնած է դերմանեւխորհրդային սահմանին վրայ, արեւելեան Փրուսիայէն մինչեւ Սլովաքիա, իսկ հազարաւոր Լեհեր բռնագաղուած են նոր ամրութիւններ չինելու : Միեւնոյն աղբիւրներուն համաձայն, բռնի դերմանացումը կը չարունակուի ամբողջ Լեհաստանի մէջ : Նպչիները արագօրէն կը հարթեն լեհական կեանքի ամէն արտայայտութիւն : Լեհերէն աղդերը եւ արձանագրութիւնները անհետացած են քաղաքներու մէջ, լեհական դպրոցները փակուած, թերթերը դադրած : Հրեաներու բնակութեան համար մասնաւոր կեդրոններ հաստատուած են Վարչաւայի, Քրաքովիոյ եւ ուրիչ քաղաքներու մէջ եւ 50,000 Հրեաներ փոխադրուած Լուպլինի հրէական հաւաքավայրը : Պարտաւորիչ աչխատանք հաստատուած է երկու սեռերուն համար :

Քրակայէն ալ կը հաղորդեն թէ 20,000 սեւ պահակներ հսկողութիւն կը կատարեն քաղաքին մէջ : Ուսանողական կեանքը դադրած է Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ մէջ : Կ'ըսուի թէ 8000 ուսանողներ եւ փրոֆէսէօրներ ձերբակալուած են անցեալ հինդչաբթի գիչեր եւ ուրբաթ օր : Ձերբակալութիւններ կատարուած են նաեւ ուրիչ քաղաքներու մէջ : Քրակայի մէջ գնդակահարուած ինը ուսանողներէն մէկուն համար կ'ըսեն թէ զաւակն է առեւտրական նախկին նախարարին՝ Մաթուչէքի :

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, ձերբակալուած են նաեւ բազմաթիւ չեխ սպաներ եւ ոստիկաններ : Սահմանագլուխը փակուած է Զեխիոյ եւ Սլովաքիոյ միջեւ եւ չեխ պահակներուն տեղ Գերմանացիներ դրուած են : Վերջապէս կ'ըսուի թէ արտակարգ ատեաններ պիտի հաստատուին Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ մէջ :

**** Հոլանտուհեալ երկրին չեխ նախազահը, Հաչա, ձայնասփիւռ յորդոր մը ուղղած է իր ժողովուրդին, ինչպէս կը հաղորդէ գերմանական գործակալութիւնը : Նախազահը բացատրելէ ետք թէ վերջին օրերու դէպքերը լրջօրէն կը վտանգեն Առաջնորդին հաստատած կարգուսարքը, յայտարարած է·*

—« Զեխ ժողովուրդը մինչեւ հիմա օրինակելի ընթացք մը բռնեց եւ հաստատեց թէ կ'ըմբռնէ իր կացութիւնը, ներկայ պատմական օրերուն մէջ : Դժբախտաբար, ան խիստ ցաւալի արարքներու մղուեցաւ փոքրաթիւ անպատասխանատու խմբակներու միջոցաւ : Այդ կոյր տարրերը ենթարկուած են թշնամի քարոզութեան եւ տարագիրներու խռովարարական ազդեցութեան· մենք պէտք է խոստովին խոչտանենք անոնց միջամտութիւնը չեխական գործերուն մէջ : Զեխ ժողովուրդը Գերմանիոյ կենսական տարածութեան մէջ առնուեցաւ եւ պէտք է հետեւի համապատասխան եղրակացութեանց : Աւելորդ է ըսել թէ դերման ժողովուրդը պարտի ամէն միջոցներով ապահովել անհրաժեչտ պայմանները յաղթանակին համար : Ան ունի անհրաժեչտ միջոցները : Պատերազմին աղէտը խնայեց չեխ ժողովուրդի երկրին : Հակառակ նախկին Աւստրիոյ սովորութեանց, չեխ ժողովուրդը ռազմադաչտ չի տարուիր : Ան կրնայ հանդարտօրէն չարունակել իր խաղաղ գործը, եւ, զանազան տեսակէտներով, կը գտնուի աւելի լաւ կացութեան մը մէջ քան կարգ մը չէզոք երկիրներու ժողովուրդները» :

**** Կ'ըսուի թէ Հիթլէր Պերլին կանչած է Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ հովանաւորը, ինչպէս եւ Լեհաստանի կառավարիչը, խորհրդակցելու համար կացութեան մասին :*

ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԱՀԸ ԵՒ ԹԱՂՈՒՄԸ

Օրը օրին հաղորդած էինք Սահակ Բ. կաթողիկոսին մահը : Պէյրութի «Ազդակ»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները մահուան պարագաներու եւ թաղման մասին.—

Նոյեմբեր 6ին կաթողիկոսը կը սկսի տկարութիւն զգալ : Իսկոյն բժիչկ քննութեան կ'ենթարկուի եւ կը հասկցուի որ ցնցղատապ ունեցած է :

Նոյեմբեր 7ին բժիչկը կը հաստատէ թէ հիւանդութիւնը հետզհետէ ծանրանալու վրայ է եւ ընդառաջութիւնը սկսած է դժուարանալ : Անհանդիստ եւ անքուն դիչեր մը կ'անցընէ Հայրապետը եւ կը զգայ թէ պիտի մեռնի : Նոյնիսկ հրաժեչտ կուտայ Սարաճեան արք·ի որ ժամերով կը հսկէ իր անկողնին վրայ :

Ցաչորդ օրը, հակառակ հիւանդութեան այնքան արագ զարգանալուն, կաթողիկոսը բացարիկ անհանդստութիւն մը ցոյց չի տար, ընդհակառակն աւելի կը պայծառանայ յիչողութիւնը եւ ախորժակն ալ կը բացուի : Կէսօրին սովորականէն աւելի ախորժակով կը ճաչէ եւ կը խօսի : Շատ չանցած սակայն կը սկսի թմրիլ եւ կը ծանրանայ վիճակը : Սարաճեան եւ Կարոյեան արք·ները չեն հեռանար քովէն : Ժամը 2.30ին առանց չարժումի եւ խօսքի կը չիչի յանկարծ :

**** Ողբացեալ կաթողիկոսին թաղումը սկսաւ նոյեմբեր 11ին, չաբաթ իրիկուն եւ վերջացաւ կիրակի օր : Առաջ օձումը կատարուեցաւ Նոր Մարաչի (Պէյրութ) Քառասուն Մանկանց եկեղեցին, նախագահութեամբ Երուսաղէմի պատրիարքին եւ մասնակցութեամբ եպիսկոպոսներու, վարդապետներու եւ քահանաներու : Իսկ բուն յուղարկաւորութիւնը՝ Պէյրութի Ս. Նշան եկեղեցին :*

Շաբաթ օր չատ կանուխէն, խուռն բազմութիւն մը, հակառակ աննպաստ օդին, խռնուած էր ճամբաներու երկայնքը, յարդանքի իր վերջին տուրքը մատուցանելու տառապակոծ ու վչտաչարչար կաթողիկոսին : Այդր Նահրի խանութները բոլորովին փակ էին սուգի ի նչան : Ընդհատ զօրանչները Անդր Նահրի հայկական եկեղեցիներուն, կը բազմապատկէին յորդ յուզումը հայ ժողովուրդին :

Նոր Մարաչի Ս. Քառասուն Մանկանց եկեղեցիին առջեւ թափօր մը կազմուելով, զադաղը ուսամբարձ տարուեցաւ ներս, ու դրուեցաւ նախապէս պատրաստուած մահարեմին վրայ, խորանին առջեւ :

Ցաչորդ օրը, կիրակի, Ս. Նշան եկեղեցին ասեղ ձգելու տեղ չկար : Ներկաներուն մէջ կը նչմարուէին Լիբանանի հանրապետութեան նախագահը եւ պետական քարտուղարը, Զօր. Վէյկանի ներկայացուցիչները, դնդ. Քոլէ, բոլոր դաւանութեանց հոգեւոր պետերը եւ փոխանորդները, պապական նուիրակին փոխանորդը, ամերիկացի միսիոնարներ, Տոքթ. Տաճ, Ֆրանսայի եւ Լիբանանի բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ : Հայ արիները գլխահակ եւ երկիւղած հսկում կը կատարէին հինգ թեմական առաջնորդներու հետ : Դագաղը ծածկուած էր ծաղկեպսակներով : Պատարագիչն էր Երուսաղէմի պատրիարքը, Մեսրոպ արք· : Հալէպի առաջնորդ Արտաւազդ արք· Քրանսերէն քարոզ մը կարդաց, ներկայացնելով վախճանեալ կաթողիկոսին կեանքն ու գործը :

Աղարտութիւններէն վերջը մարմինը մեռելակառքի մը մէջ դրուելով թափօրը ճամբայ ելաւ դէպի Տօրա : Առջեւէն կ'երթային լիբանանցի ոստիկաններ հեծելանիւներով, անոնց կը հետեւէին նուագախումբը, արիներու խումբը, Անթիլիասի դպրաց դասը, քահանաները, յետոյ մեռելակառքը՝ չորս պատուած եպիսկոպոսներէ եւ վարդապետներէ : Ահագին բազմութիւն մը խռնուած էր Ս. Նչանէն մինչեւ Մարաիրոսներու հրապարակը (Պուրճ), խափանելով երթեւեկը : Թափօրը հասնելով Տօրա, զադաղը կը զետեղուի մեռելակառքի մը վրայ եւ կը փոխադրուի վերջին կայանը, Անթիլիաս :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՕԴԱՐԹԻ ՌՈՆԻ ՀՈՎԻՏԻՆ ՎՐԱՅ

Երէկ հետեւեալ պաչտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **155**, նոյեմբեր **20**, առաւօտ.— *Ոչ մէկ նչանակելի դէպք դիտուեցաւ ընթացքին :*

Զեկոյց թիւ **156**, իրիկուն.— *Կրճատեալ գործունէութիւն ճակատին վրայ : Գործողութիւններ քանի մը պահակախումբերու կողմէ եւ հրետակոծութիւն :*

**** «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի դինուորական աչխատակիցը քննելով Գերմանիոյ օդանաւային գործունէութեան սառակացումը վերջին օրերու ընթացքին, կ'եղրակացնէ թէ Հիթլէր այժմ նոր խաղ մը կը փորձէ,— ծրագրեալ եւ միաժամանակ օդաբշաւներ կատարել Անգլիոյ դէմ, Պելճիոյ եւ Հոլանտայի վրայէն, ինչպէս եւ հարաւային-արեւելեան եւ կեդրոնական Քրանսայի խորերը, Ռոնի հովիտին ճարտարագործական մեծ կեդրոններուն դէմ, որոնք ուշադրութենէ բոլորովին վրիպած էին Մեծ Պատերազմին առեն : Երկուչաբթի օր դերմանական օդանաւային արշաւները Քրանսայի վրայ՝ տեղի ունեցան գլխաւորաբար հարաւային - արեւել· չրջանին մէջ, Ռոնի արեւելեան եւ Ժիւրա լեռներու հարաւային կողմը : Առտուն ահազանգը նորէն հնչեց Նորմանտիոյ մէջ :*

Ցամաքի վրայ բաղդատաբար հանդարտութիւն կը տիրէ, բաց ի Սարպրուքէնի չրջանէն ուր գերմանական հրետանին ուժգին տեղաց, մինչեւ որ Քրանսական հրետանին սարսափելի կրակ մը բացաւ եւ լռութեան դատապարտեց գերմանական մարտակոցները : Պահակախումբերու սովորական գործունէութիւնը կը չարունակուի, բայց դիտելի է որ Գերմանացիները աւելի չատ պահակախումբեր կը զրկեն վերջին դիչերները : Այս պարագան նչան կը համարուի նոր յարձակումի մը· բայց մասնագէտներ դեռ հաւանական չեն դտներ ընդհանուր յարձակողական մը Մոզէլի եւ Հոհենոսի միջեւ, քանի որ անձրեւներն ու ցեխը կը խափանեն հրաապարներու գործունէութիւնը : Հոհենոսը կը չարունակէ բարձրանալ : Կիրակի օր ջուրին բարձրութիւնը հասած էր 60 սանթիմեթրի : Լոթէր, Սար, Նիտ եւ ուրիչ գետեր եւս 3—4 անգամ բարձրացած են, ողողելով չրջակաները : Մոզէլէն Հոհենոս հարիւր մղոն ճակատին վրայ չկայ մէկ հատիկ գետ որ ողողուած չըլլայ : Ինչպէս ըսինք, այս պարա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Le Gérant : H. STEPHAN Imprimerie A-DER (ACOPIAN)
17, Rue Damesme .. Paris (13)

Ներսեսի Ֆ. Լարգարյանի վոտների վրայով

Ես ոտքերս ծալած նստել էի մի ծանր քարի վրա, ու ինձ թվում էր, թե ամբողջ աշխարհը ինձ նման ոտքերը ծալած նստել է ու ինչ-որ մեկի կամ բանի է սպասում։ Ես ինձ ամենաերջանիկ մարդն էի համարում, որովհետև ոչ ոքի կամ ոչ մի բանի չէի սպասում։ Ես ոչ ոքի կարիքը չունեի, ոչ ոքի հետ չէի ուզում խոսել, ոչ ոքի հետ չէի ուզում ծանոթանալ։ Ես ուզում էի միայն մենակ մնալ ինձ հետ, ինձ հետ միայն խոսել, ինձ հետ միայն ծանոթանալ։ Ես ուզում էի միայն

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ՅՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԹԱՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	245 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ուրիշ երկիրներ	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
23
ՆՈԵՄԲԵՐ
JEUDI
23 Novembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4203

ԽՄԲԱՊԵՏ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԾՈՎԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՆՈՐ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԴԷՄ

»»» · «««

16 նաւեր ընկղմած հինգ օրուան մէջ

Վերջին 48 ժամուան ընթացքին վեց նոր նաւեր եւս ընկղմեցան Հիւսիսային ծովուն մէջ, Անգլիոյ արեւելեան կողմը, զարնուելով գերմանական ականներու: Առաջինը ճափոնական նաւ մըն է, Թէրուէիլի Մարու, 11,930 թոն, չորսը անգլիական փոքր նաւեր են, իսկ հինգերորդը գարձեալ անգլիական ականահաւաք մը, որ ունէր 520 թոն տարողութիւն: Նախապէս ընկղմած տասը նաւերն ալ հաշուելով, ընդհանուր դումարը կ'ըլլայ 16, հինգ օրուան մէջ:

Անգլիական ականահաւաքը, որ անցեալ տարի լրացած էր 46,000 ոսկի ծախքով, ընկղմեցաւ գերմանական ականի մը պայթումին հետեւանքով, ինչպէս կը հաստատէ ծովային նախարարութիւնը: Ճափոնական նաւը, որ Լոնտոն կ'երթար Մայր. Արեւելքէն, ունէր 180 նաւազ եւ 26 ուղեւոր: Ինչպէս հոլանտական «Սիմոն Պոլիվար» չոգենաւին, այս նաւուն ալ խորտակումը կը տեսնուէր անգլիական ափէն:

Անցեալ հինգշաբթի օրէն մինչեւ երեքշաբթի ընկղմած 16 նաւերուն վեցը չէզոք պետութեանց կը պատկանին, մէկը ֆրանսական է, մնացեալ ինը անգլիական են: Ընկղմած նաւերը կը ներկայացնեն համադումար 36,000 թոն տարողութիւն:

**** Անգլիոյ երեսփ. ժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Պ. Չէյմսպըրէյն, որ առաջին անգամ կ'երեւար իր ապաքինումէն ի վեր, վճռական ազդարարութիւններ ուղղեց Գերմանիոյ դէմ, խօսքէն ձաղկելով անոր դաւադրական մեթոտները, որոնք հակառակ են ընկալեալ սովորութեանց: Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց գլխաւոր մասերը.*

— « Լա Հէյի պայմանագրին (1907) տրամադրութեամբ, երբ տեղատարուած ականներ կը գործածուին, ամէն կարելի զգուշութիւն պէտք է ձեռք առնուի, նաւային երթեւեկի ապահովութեան համար: Վերջին երեք օրերու ընթացքին տասնէ աւելի նաւեր, որոնց վեցը չէզոք պետութեանց կը պատկանին, ընկղմեցան գերմանական ականներու միջոցաւ, մարդկային ծանր կորուստներով: Պայմանագիրը մասնաւորապէս կը տրամադրէ որ վտանգաւոր գօտին ծանուցուի, որքան թոյլ կուտան զինուորական պահանջները, անմիջապէս որ ականները այլեւս չեն գտնուիր զանոնք զնողներու հսկողութեան տակ: Այս եւ ուրիշ տրամադրութիւններէ ոչ մէկը յարգուած է գերմանական կառավարութեան կողմէ: Կառավարութիւնը երբեք թոյլ պիտի չտայ որ պատերազմի այս մեթոտները չարունակուին առանց փոխարինութեան: Անցեալ պատերազմին, երբեւ փոխադարձ միջոց սուզանաւերու արշաւին դէմ, զրաման ենթարկուեցան այն ապրանքները որ Գերմանիայէն ելած էին կամ այդ երկրին կը պատկանէին: Միջազգային օրէնքի բազմաթիւ բռնաբարումները եւ գերմանական մեթոտներու անողոք վայրագութիւնը կը ստիպէ մեզ նոյն ընթացքին հետեւիլ այժմ եւ մօտերս հրամանագիր մը պիտի հրատարակուի, այս որոշումը գործադրելու համար»:

Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, բոլորովին պաշարելու համար Գերմանիան, զբաւելով ոչ միայն անոր սահմանուած ապրանքները, այլեւ Գերմանիոյ արտածումները, առանց խորութիւն դնելու գերմանական թէ չէզոք նաւերու միջեւ:

**** Գերմանական մամուլը փառաբանելով ծովային պատերազմի յաջողութիւնները, կ'ազդարարէ թէ չէզոք նաւագնացութիւնը այլ եւս չի կրնար ենթարկուիլ Մեծն Բրիտանիոյ հրամաններուն, առանց հետեւանքները կրելու: Բոլոր թերթերը խոշոր խորագիրներով կը հաղորդեն նաւային խորտակումները, միեւնոյն առեն չեշտելով թէ նաւագնացութիւնը այլեւս ապահով չէ անգլիական ջուրերուն մէջ: Թերթ մը դիտել կուտայ իր խմբագրականին մէջ.*

—«Բացորոշ է թէ անգլիական նաւատորմիղը այլեւս չի կրնար երաշխաւորել նաւագնացութեան ապահովութիւնը, նոյնիսկ Անգլիոյ անմիջական ծովային գօտիի կանոնաւոր ճամբաներուն վրայ կամ բուն իսկ այն կէտերուն վրայ ուր բրիտանական մարտանաւերը կը բռնագրաւէին չէզոք նաւերը: Բրիտանիա այնքան անճարակ է նաւային պատերազմի ռազմավարութեան մէջ որ նոյնիսկ չի կրնար ականներու վտանգէն պաշտպանել իր նաւահանգիստները տանող ջուրերը»:

**** Անգլիական մարտանաւեր բռնեցին գերմանական նաւ մը որ ցորեն կը փոխադրէր:*

**** Անգլիական կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց Ազգերու Դաշնակցութեան թէ՝ Գերմանիոյ դէմ պատերազմ յայտարարած ըլլալով, այլ եւս պիտի չկրնայ գործադրել հետեւեալ յանձնառութիւնները.— 1. Նաւային սպառազինութեանց սահմանափակման դաշնագիրը (1936 մարտ 25).— 2. Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆ. Միութեան միջեւ կնքուած նաւային համաձայնութիւնը (1937 յուլիս 17).— 3. Անգլիոյ եւ Լեհաստանի միջեւ կնքուած նաւային համաձայնութիւնը (1938 ապրիլ 27):*

Միւնիխի մահափորձին ձերբակալուած

Պերլինի պաշտօնական գործակալութիւնը երկար եւ մանուածապատ զեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ ձերբակալուած է Միւնիխի մահափորձին հեղինակը, որ կը կոչուի Կէորկ Էլզէր, 36 տարեկան: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ Էլզէր մէկն էր այն կասկածելիներէն որ ձերբակալուեցան մահափորձին գիշերը, եւ թէ ամբաստանեալը նախապէս ուրանալէ վերջ, խոստովանած է ամէն բան: Այդ խոստովանութեանց համաձայն, Էլզէր իր ոճիրը յղացած էր անցեալ տարի աշնանամուտին կամ հոկտեմբերին: Ան պայթուցիկները ստացած էր Միւնիխի զարեջրատան ժողովէն եօթը օր առաջ: Ցաջորդ երկու օրերու մէջոցին փորձած էր գժոխային մեքենան տեղաւորել զարեջրատան ձեղնայարկին մէջ, բայց չէր յաջողած: Զորրորդ կամ երրորդ օրուան գիշերը — ժողովէն առաջ— կը յաջողի տեղաւորել մեքենան եւ անմիջապէս կը հեռանայ Միւնիխէն, Շեթութեարա երթալու եւ յետոյ Զուիցերիա անցնելու համար: Բայց, կարծ մը պատճառներով Միւնիխ կը վերադառնայ Նոյեմբեր 7ին եւ գիշերը կը մտնէ Պիւրկէրպրաու զարեջրատունը, լսելու համար գժոխային մեքենային «թիք-թիք»ը, ստուգելու համար թէ լաւ կը բանի՞: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ գաւադիրը

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Ծովային պատերազմը պիտի սաստկանայ, ինչպէս ազդարարեց Պ. Չէյմսպըրէյն: Գերմանիա իր ուժը թափած ըլլալով «ականագործութեան» վրայ, որուն հետեւանքով 16 նաւեր ընկղմած են հինգ օրուան մէջ, Անգլիա եւ Ֆրանսա որոշեցին փոխադարձաբար սաստկացնել ծովային պաշարումը: Դաշնակից մարտանաւերը այսուհետեւ պիտի գրաւեն ոչ միայն Գերմանիոյ սահմանուած ապրանքները, այլեւ Գերմանիոյ արտածումները, անոնք փոխադրուին գերմանական թէ չէզոք նաւերով: Անգլիական կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց Ազգերու ժողովին թէ այլեւս չի կրնար յարգել կարգ մը յանձնառութիւններ՝ ծովային պատերազմի մասին:

Պալքան-Միջերկրականեան նոր խմբակցութեան մը մասին զարմանազան լուրեր կը չրջին ամէն օր: Այս ծրագրին գործադրութեան համար մասնաւոր դեր մը կը վերագրուի ոչ միայն Իտալիոյ, այլեւ Թուրքիոյ: Ամէն պարագայի մէջ, պատերազմիկ թէ չէզոք լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին ինչպէս պատերազմին ելեւէջներուն, նոյնպէս կեդր. եւ Արեւելեան Եւրոպայի ու Միջերկրականի անցուդարձին:

Միւնիխի մահափորձին հեղինակը ձերբակալուած է, ինչպէս կը հաղորդէ Պերլինի պաշտօնական գործակալութիւնը: Այս առթիւ կարգ մը թերթեր դիտել կուտան թէ հիթլէրական ոստիկանութիւնը Գերմանիոյ խորհրդարանին հրկիզման առեն ալ «հեղինակ մը ճարեց»: Ըսել կ'ուզեն թէ գործը չատ աւելի խորհրդաւոր հանգամանք ունի:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՁԱԿԱՍ

ՕԴԱՆՍԻԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՂՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՁԻ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան. —

Զեկոյց թիւ **157**, նոյեմբեր 21, առաւօտ.— Ոչ մէկ նշանակելի դէպք պիտի տեղի ունեցաւ ընթացքին:

Զեկոյց թիւ **158**, իրիկուն.— Ցերեկը ուժգին հրետանգութիւն Սարի արեւելեան շրջանին մէջ, ինչպէս եւ Վոժի արեւելեան կողմը: Գործունէութիւն երկու կողմի օդաւորմիղներու: Թշնամի հետախոյզ օդանաւ մը վար առնուեցաւ մեր գիծերուն մէջ: Երկու հետապնդիչ օդանաւեր բոցավառ ինկան թշնամի գիծերուն մէջ: Մեր բոլոր օդանաւերը իրենց կայանը վերադարձան:

**** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ երեքշաբթի օր օդանաւային արշաւի ազդանշանը լսուեցաւ հարաւային արեւելեան Ֆրանսայի մէջ, ժամը 11.15ին, իսկ ընդհանուր ահազանգը հնչեց քսան վայրկեան վերջը: Բուն ճակատին վրայ բուռն հրետանգութիւն, ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական զեկոյցը:*

Ֆրանսայի զինուորական չրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Գերմանիա որոշած էր Հոլանտայի վրայ արշաւել նոյեմբեր 12 — 14, բայց Հիթլէր չհրցաւ որոշում տալ,— յարձակի՞լ Մաժինոյի գծին վրայ, միեւնոյն առեն սահմանափակ արշաւ մը կատարելով դէպի Հոլանտա: Նոյն չրջանակներուն կարծիքով, գերմանական զօրքը միշտ կը պահէ իր դիրքերը եւ կրնայ յարձակում գործել որ եւ է առեն, եթէ օդը բարւոքի:

Նոյն օրը ահազանգը հնչեց նաեւ Անգլիոյ մէջ, գերմանական օդանաւեր երեւցած ըլլալով: Սա նուազն հինգ թշնամի օդանաւեր մասնակցեցան արշաւանքի մը որ կատարուեցաւ Անգլիոյ արեւելեան ափերուն վրայ: Ռմբաձիգ օդանաւ մը կը սաւառնէր Սկովտիոյ վրայ, ուրիշներ դէպի հիւսիս:

**** «Մաթէն»ի զինուորական աշխատակիցն ալ կը հաստատէ թէ Գերմանիա որոշած էր Հոլանտայի վրայ յարձակիլ նոյեմբեր 12—14ին, բայց յետոյ մէկդի դրաւ այդ ծրագիրը, թէեւ կը չարունակէ զինուոր համախմբել, միշտ պաղանի պահելով իր դիտումները:*

միջոցներ ձեռք առած էր, որպէսզի մեքենային ձայնը չլսուի սրահին մէջ: Նոյեմբեր 8ի առտուն կը ճաշէ եւ յետոյ կառախումբ կը նստի, Զուիցերիա երթալու համար, բայց նոյն գիշերը կը ձերբակալուի:

Զեկոյցը այս պատմութիւններէն վերջը կ'եզրակացնէ թէ մահափորձին դրամական միջոցները ճարած է բրիտանական Ինթէլիճընսը:

Լուսաբանութիւններ 10 առ հարիւր տուրքի մասին

Քանի մը օր առաջ հաղորդած էինք 15 եւ 5 առ հարիւր տուրքերու վերաբերեալ օրէնքները: Ահաւասիկ չարք մը լուսաբանութիւններ եւս, թիւրիմացութեանց չմասնուելու համար.—

Ելմտական նախարարը 15 առ հարիւրի այս պահանջմունքը սահմանելով, նոր տուրք մը հաստատէլ աւելի, ուզած է համերաշխութեան տնօրինութիւն մը կատարել ի նպաստ զինուորներու ընտանիքներուն, համաճայն կառավարութեան եւ սպայակոյտին թելադրութեան: 15 առ հարիւրի տուրքին ենթակայ են բոլոր եկամուտները, ինչ որ ալ ըլլայ անոնց աղբիւրը, բոլոր այր հարկատուները որոնք թէեւ ենթակայ զինուորական պարտաւորութեանց, տակաւին դրօշի տակ չեն առնուած. այսինքն անոնք որ յատկացուած են մասնաւոր եւ յարակից գործերու, անոնք որ կ'օգտուին զօրակոչի յետաձգումէն, անոնք որոնց զօրաշարժի թերթիկը նոյնիսկ առժամապէս իրենց տուներուն մէջ կը պահէ վիրէնք, մէկ խօսքով բոլոր անոնք որոնց զինուորական տեսրակը կարելի կը դարձնէ անոնց զօրակոչը:

Օտարականներն ալ ենթակայ են այս տուրքին, նոյն պայմաններուն մէջ ինչպէս Ֆրանսացիները:

*Բոլոր անոնք որ զինուորի տարիք չունին կամ անցուցած են այդ տարիքը, անոնք որ զինուորագրենէ ազատ (exemptés), կամ զօրաթողեալ (réformés) համարուած են, անոնք որ իրենց տուները վերադարձուած են իրենց զօրադասին պատճառով կամ ընտանեկան հոգերու բերումով, ազատ են **15** առ հարիւրի տուրքէն եւ պիտի վճարեն միայն 5 առ հարիւրը:*

Միւս կողմէ, 15 առ հարիւրի տուրքը կարեւոր կրճատումներ կը պարունակէ բազմանդամ ընտանիքներու համար: — Այսպէս, բացի 7000 ֆրանքի հիմնական զեղչէն, 1000 ֆրանք վար պիտի դրուի առաջին զաւկին համար, 2000 երկրորդին, 3000 երրորդին, 4000 չորրորդին համար եւն.: Ուրիչ խօսքով, ընտանիք մը որ չորս զաւակ ունի, պիտի օգտուի 17,000 ֆր.ի զեղչէ մը:

Այս բացառիկ տուրքին ենթականերու թիւը կը հաշուուի 800,000 հոգի:

Սուրիոյ մարզպանը նոր Մուսա Լեռան մէջ

Ինչպէս գրած էինք, Սուրիոյ մարզպանը անճամբ Այնճար գնաց, մօտէն ուսումնասիրելու համար Մուսա Լեռան տարագիրներուն վիճակը:

Մարզպանը Նոյեմբեր 10ին այցելեց Այնճարի գաղթակայանը, ընկերակցութեամբ քաղաքական դիւանի պետ Պ. Քոնթիի եւ Թիկնապահ տեղակալ Հիւնցինժէրի:

Մեծանուն հիւրը դիմաւորելու փութացած էին դնդապետ Նատէր, տեղակալ Մովսէս Տէր Գալուստեան եւ Կոմս տը Սալէնս, որ այնքան ջերմութեամբ նուիրուած է մեր հայրենակիցներու ծով կարիքներուն գարման մը գտնելու եւ անոնց անապահովը ապօգելու գործին:

Ամէն կողմ, ճամբաներու երկայնքը, չարուած էին գաղթական ուսանողները որոնք խելայեղ «կեցցէ Ֆրանսա» կ'աղաղակէին:

Մարզպանը երկարատեւ ու մանրակրկիտ քննութենէ մը անցուց գաղթակայանը, չատ մօտէն տեղեկացնելու համար կատարուած գործին եւ ծանօթանալու համար գարմանի կարօտ պահանջներուն:

Քննական պտոյտէն վերադարձին, Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան մեծ հիւրին ներկայացուց գաղթակայանի կրօնական պետերը, յանձնախումբի անդամները, Ֆրանսացի եւ Հայ բժիշկը, ինչպէս նաեւ մնայուն հիւանդապահուհին:

Պ. Փիւօ, իր ականատեսի տպաւորութիւններէն յուզուած, հետեւեալ քաջալերական խօսքերը ըրաւ.

— « Ես հոս եկայ, անճամբ տեսնելու համար ձեր վիճակը, նպատակ ունենալով ընել անհրաժեշտ կարգադրութիւնները, որպէսզի ձեր կացութիւնը հասնի բաղձալի վիճակի մը: Ձիշդ է որ, ամէն ինչ դեռ կատարեալ չէ այստեղ, բայց ես անձնական իմ չիումներէս եւ ձեր պատմութիւններէն սորված եմ որ Հայը քաջ, ուշիմ եւ աշխատասէր ժողովուրդ մըն է ու կը չէնցնէ իր դանուած վայրերը: Հետեւաբար, ես բացարձակապէս վստահ եմ թէ դուք ձեր ճիգերով մօտ ատենէն այս գաղթակայանին վրայ պիտի ապահովէք երջանիկ կեանք մը »:

Իր խրախուսական խօսքերուն գործնական ապացոյցը տալու համար, մարզպանը 50 ս. ոսկի նուիրեց յանձնախումբին, յատկացուելու համար անմիջական օժանդակութեան պէտք ունեցող անչափահասներուն:

Քահանաներէն մին, յայտնապէս ինքն ալ յուզուած մարզպանին խօսքերէն ու գործնական արարքէն, այսպէս պատասխանեց, հարազատ թարգմանը հանդիսանալով մեր ժողովուրդին աւանդական զգացումներուն.

— « Մեր առօրեայ կեանքը կը մթագնի մահերուն յարաճուն հանգամանքով. բայց մենք մեր ցաւը կը մոռնանք, երբ կը վերյիշենք թէ կը գտնուինք ազատական Ֆրանսայի եռագոյնին ծալքերուն տակ, որովհետեւ բացարձակ այն համոզումը ունինք թէ մեզի ո եւ է բան պիտի չպակսի, այնքան ժամանակ որ անոր հովանին մեր վրայէն անպակաս է»:

**** «Ազդակ» հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ տարագիրներու տեղաւորման մասին (**11** նոյեմբեր).—*

Մեր առած վերջին տեղեկութեանց համաձայն մինչեւ հիմա աւարտած է ամբողջական չինութիւնը 15 բնակարաններու: 100ի մօտ բնակարաններու ալ պատերը կառուցուած են եւ յոյս կայ որ մինչեւ նոյեմբերի վերջը 200 տուներ բնակելի վիճակի մէջ գրուին:

Կը տեղեկանանք նաեւ որ կիներու եւ երախաներու մօտակայ գիւղերու մէջ տեղաւորման աշխատանքները սկսած են մարզպանի Պէքքայի պատուիրակին հսկողութեամբ: Ոստիկան - զօրքի հրամանատարութիւնը կը կատարէ բնակարաններու ընտրութիւնն ու փոխադրութիւնը: Շուտով տեղաւորուած կ'ըլլան բոլորը:

Բժշկական վերջին քննութիւնները կը հաստատեն որ Այնճարի գաղթականները հիւանդութեան եւ տկարութեան պատճառաւ բնակարաններու չինութեան աշխատանքներուն մէջ գործելու ի վիճակի չեն: Բոլորն ալ հանգիստի պէտք ունին: Նկատի ունենալով այդ պարագան, Ֆրանսական իշխանութիւնը որոշած է Պէյրութէն եւ ուրիշ վայրերէ 10 օրուան համար 500 գործաւոր փոխադրել Այնճար, որպէսզի աշխատանքի դերծ մնան Ձէյթլ Մուսացի Հայերը եւ հանգիստ ընեն:

Միւս կողմէ ուրախութեամբ կը տեղեկանանք թէ Օգնութեան Ֆաչի Պէյրութի վարչութիւնը մասնաւոր յանձնախումբեր նշանակած է, ի նպաստ Այնճարի գաղթականներուն հագուստ հանգանակելու համար թաղերու եւ չուկաներու մէջ: Արդէն ձեռնարկած են աշխատանքի:

Վստահ ենք որ մեր բոլոր հայրենակիցներն ալ պիտի մասնակցին հանգանակութեան, մասամբ մեղմելու համար Ձէյթլ Մուսացի գաղթականներու խոր թշուառութիւնը:

**** Ազգային Միութեան Դիւանն ալ կը հաղորդէ հետեւեալ կոչը.—*

Այս օրերս, ձմրան եղանակին սկիզբը, մեր գաղթական արենակիցները նոր կարիքի մը առջեւ կը գտնուին:

Լիբանանի Հայ Օգնութեան Ֆաչը գործակցութեամբ Պէյրութի Աղքատասիրաց եւ Ս. Նշանի Աղքատախնամին Պէյրութի եւ Լիբանանի կարգ մը չրջաններուն մէջ կազմակերպած է յանձնախումբեր որոնք պիտի ձեռնարկեն հագուստ, կօշիկ, գուլպայ, չալուկ եւ այլն հաւաքելու: Անոնք սիրով պիտի ընդունին ամէն տեսակ նուէր Այնճարի եւ Ռաս իւլ Այնի մեր տարագիրներուն համար:

Նոր ճակատ Պալքաններու եւ Միջերկրականի մէջ

Պալքանեան թերթերը կը չարունակեն հակասական տեղեկութիւններ հրատարակել նոր խմբակցութեան մը մասին, որ պիտի կազմուի նախաձեռնութեամբ Իտալիոյ կամ Թուրքիոյ: Այս առթիւ բոլորն ալ կը հակկընդէն թէ Գերմանիա եւ Ֆ. Միութիւնը մտահոգութեամբ կը հետեւին այս ձեռնարկին:

Ուրիշ աղբիւրներէ կը հաղորդուին թէ Իտալիա չուզեր որ եւ է նախաձեռնութիւն ստանձնել այս մասին եւ կը գոհանայ ուշադրութեամբ հետեւելով դէպքերու ընթացքին: Աւելի չատ կը խօսուի Թուրքիոյ նախաձեռնութեան վրայ: Այս տեսակէտէն ուշադրաւ են Թուրք մամուլին հրատարակութիւնները: Այսպէս, Թուրքիոյն «Թան»ի մէջ գրագէտ Ազա Կիւնտիւզ խօսելով իտալեթուրք դաշնակցութեան մը մասին, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.

— « Եթէ Թուրքիա եւ Իտալիա այսպիսի դաշնակցութիւն մը կամ սերտ

(Յուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Ֆրանսական նոր նախարարութիւնը

(ԻՐԵՆ ՅՈՍՈՒԱՆ)

Ֆրանսական նոր նախարարութիւնը կազմուած է Ռիշար Վիվիանիի գլխաւորութեամբ։ Ան ներկայացուցած է իր ծրագիրը Ազգային Ժողովին։ Ծրագրին մէջ կը կարդանք, որ նախարարութիւնը պիտի ջանայ ամրապնդել ֆրանսական դրամը, ինչպէս նաեւ

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376 286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

Téléphone : GOBelins 15 - 70

Chèque Postal Paris 1678 - 63

ՈՒՐԲԱԹ 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ VENDREDI 24 Novembre 1939

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Միւս երկրները	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

Ամ 15 ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4204

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՊԱՇՏՕՐՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

ՈՉ ՆԵՐԱԾՈՒՄ, ՈՉ ԱՐՏԱԾՈՒՄ

Գերմանական եւ կու տուգանուած խորտակուեցան

Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնէն անմիջապէս վերջը, Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ պաշտօնապէս հաղորդեց թէ Ֆրանսայի նաւատորմը սերտօրէն պիտի գործակցի, ռազմակացնելու համար Գերմանիոյ պաշարումը, իրրեւ պատասխան Գերմանիոյ «ականային» պատերազմին, որ չի յարգեր միջազգային օրէնքները: Այս առթիւ Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիան ալ ռազրագրած է 1930 օգոստոս 22ի դաշնադիրը ընդհ.ոլեայ պատերազմի մասին, իսկ պատերազմէն մէկ չարաթ առաջ յայտարարած էր թէ պիտի չընկրկի առեւտրական նաւ մը, մինչեւ որ չապահովուի անոր ուղեւորներուն եւ նաւաստիներուն պաշտպանութիւնը: Հակառակ այս յանձնառութեանց, գերմանական սուզանաւերը ծովուն վրայ կը լքեն իրենց զոհերը, ինչպէս պատահեցաւ Ֆրանսական «Էմիլ Միկէ» շոգենաւին: Գերմանիա ռատրագրած է նաեւ Լա Հէյի 8րդ պայմանագիրը (1907 հոկտեմբեր 1), որ կ'արգիլէ ականներ գործածել, երբ անոնք անվնաս չեն դառնար իրենց խարիսխէն փրթիլէ վերջը: Այս պայմանագիրը կը տրամադրէ նաեւ որ նախապէս լուր տրուի, երբ ականները կը ցանուին: Բայց եւ այնպէս, Գերմանիա հարիւրաւոր ականներ ցանած է առանց ազդարարութեան, պատճառ դառնալով բազմաթիւ նաւերու խորտակման, ինչպէս եւ շատ մը կիներու եւ մանուկներու մահուան: Ուստի Գերմանիա բռնաբարած է միջազգային օրէնքը, որպէսզի անգլիական ափերը անմատչելի դառնան չէզոք նաւերու համար: Իրրեւ հետեւանք այս ապօրինութեան, Անգլիա եւ Ֆրանսա կը կարծեն թէ բարոյապէս եւ իրաւապէս իրաւունք ունին փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնելու, ինչպէս ըրին 1915ին:

Մինչեւ հիմա Անգլիա եւ Ֆրանսա իրենց նաւային գործողութիւնները սահմանափակած էին գերմանական ներածումներուն դէմ, հետեւեալ երեք միջոցներով.— 1. Գրաւել արգիլեալ ապրանքները: 2.— Բանակցիլ Գերմանիոյ չէզոք գրացիներուն հետ, որպէսզի Լանան ընկալեալ սովորութեանց սահմանին մէջ պահել իրենց արտադրութիւնը եւ արգիլեալ ապրանքներու փոխադրութիւնը դէպ ի Թշնամի երկիրը: 3.— «Պաշարողական դնումներ» կատարել, այսինքն Գերմանիոյ չէզոք գրացիներէն գնել այն ապրանքները որ կենսական են Թշնամի պետութեան ազգային պաշտպանութեան համար:

Հիմա որ պաշարումը պիտի սաստկանայ, Գերմանիա անտեսական ծանրագոյն հարուածը պիտի կրէ, որովհետեւ այսուհետեւ օտար հրապարակներու հետ առեւտուր պիտի կրնայ ընել միայն երկաթուղիով կամ Պալթիկ ծովէն, եւ պիտի զրկուի ամերիկեան, ափրիկեան եւ ասիական բոլոր չուկաներէն, որոնք իր գլխաւոր աղբիւրներն են, օտար դրամ ճարելու համար:

Ֆրանսական տորմիղը Գերմանիոյ պաշարումը պիտի կատարէ գլխաւորապէս Մէյնկրականի վրայ — Սուէզ եւ Ճիպրալթար— եւ Հարաւային Ատլանտեանի մէջ: Ֆրանսացիները համոզուած են թէ երբ Գերմանիա զրկուի օտար հրապարակներէն, իր գործուած ապրանքները ծախելու համար, պիտի չկրնայ դրամ գտնել, հետ նկութեր ճարելու համար: Ճիշդ է որ անգլ.ֆրանսական նոր գործակցութիւնը մեծ վնաս պիտի պատճառէ չէզոք նաւագնացութեան, բայց այս վնասը անխուսափելի է, քանի որ հետեւանքները չատ աւելի ծանր պիտի ըլլան, եթէ Գերմանիա կարենայ անարգել չարունակել ականներու պատերազմը :

Անգլիական կառավարութիւնը հաստատեց թէ կարելի միջոցները ձեռք պիտի առնէ, որպէսզի չէզոք նաւագնացութիւնը նուազագոյն վնասը կրէ նոր գործողութեանց հետեւանքով :

Նոյեմբեր 18ին վերջացող չաբթուն անգլիական մարտանաւերը բռնած են 14,000 թոն ապրանք, որ սահմանուած էր Գերմանիոյ :

**** Նոր տեղեկութեանց համաձայն, 18ի կը հասնի վերջին օրերու ընթացքին ընկրմած նաւերուն թիւը: Իտալական երկրորդ նաւ մը, «Ֆիանօնա» (6660 թոն) եւս ականի մը զարնուեցաւ, բայց ջուրին երեսը մնացած ըլլալով, անգլիական նաւահանդիստ մը առաջնորդուեցաւ նաւաճիղներու միջոցաւ: Նաւը ճեղքուած եւ ծանրապէս վնասուած էր, բայց 33 նաւաստիները յաջողեցան ջուրը պարպել եւ կանգուն պահել, մինչեւ որ նաւաճիղները օգնութեան հասան :*

Միեւնոյն ատեն Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը հաղորդեց թէ անգլիական մարտանաւ մը 14 հոկտ. արձակելով հրկիզած է գերմանական չոգենաւ մը, Իսլանտայի մօտերը: Նաւաստիները գերի բռնուեցան, իսկ նաւը ժայռի մը զարնուելով երկուքի բաժնուած է : Կը կարծուի թէ այս նաւը, որ ունէր 4100 թոն տարողութիւն, Իսլանտայի նաւահանգիստը ապաստանած էր ուրիշ նաւերու հետ, պատերազմի յայտարարութենէն վերջը եւ թէ կը ծածկէր անունը:

Իտալական երկրորդ նաւին խորտակումով եօթնի կը հասնի ընկրմած չէզոք նաւերուն թիւը: Նոյն օրը անգլիական Թորփիլլատած մըն ալ ականի զարնուելով ընկրմեցաւ, իսկ Ֆրանսական Թորփիլլոնաւ մը ոչնչացուց երկու գերմանական սուզանաւեր, ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական զեկոյցը :

**** Նորվեկիոյ եղերապահ նաւերը կը հաղորդեն թէ տեսած են գերմանական ջրօդանաւեր որոնք 600 քիլոմոտ ականներ կը տեղատուէին: Ուրիշ լուրի մը համաձայն, գերմանական օդանաւեր ական կը ցանեն Ծովերուն վրայ:*

**** Իտալական Թերթ մը կը գրէ թէ Ծովային պաշարումը մահացու հարուած մը պիտի հասցնէ Գերմանիոյ: Չէզոք պետութիւնները վերապահ դիրք մը բռնած են առ այժմ: Գալով Գերմանիոյ, կը սպասէ չէզոք պետութեանց բռնելիք ընթացքին, անոր համեմատ որոշելու համար իր դիրքը:*

**** Անգլիոյ ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ պատերազմը օրական կը վեց միլիոն ոսկիի կը նստի Անգլիոյ (մօտ մէկ միլիառ Ֆրանք): «Երկու ամիս առաջ ես երեսի. ժողովին առաջարկեցի ամէնէն ծանր տուրքը որ երբեք ճնշած ըլլայ Անգլիոյ ժողովուրդին վրայ: Արդ, մեր երկրին վճռակամութեան ամէնէն հրաշալի ապացոյցը այն եղաւ որ ժողովուրդը այնքան հանդարտութեամբ եւ վճռակամութեամբ ընդունեցաւ այդ բեռը»:*

150,000 ԼԵՀԵՐ կը բանին Ֆրանսայի ածխահանքերուն մէջ: Անցեալ պատերազմին հիւսիսային չրջանները մեծ մասով Գերմանիոյ ձեռքն անցած ըլլալով, ածխահանքերը չէին կրնար բանիլ, իսկ այժմ անընդհատ կը գործեն, ինչպէս հանրապետութեան նախագահն ալ անձամբ հաստատեց, այցելութիւն մը տալով եւ խրախուսելով բանուորները :

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Փարիզի ութերորդ ահազանգը հնչեց չորեքշաբթիէն հինգշաբթի լուսնալու գիշերը, տեւելով ժամը 12.10էն մինչեւ 1.5: Նոյն օրը ահազանգը հնչած էր նաեւ հիւսիսային չրջանին մէջ, ժամը 11.35էն 12.35: Որ եւ է դէպք չպատահեցաւ: Չորեքշաբթի իրիկուն ուրիշ ահազանգ մը լսուեցաւ ժամը 19.32էն 19.47, ինչպէս կը գրէ «Փոփիւլէր»:— Օդը բացուած ըլլալով, գործունէութիւնը կ'ածի ցամաքի թէ ծովու վրայ, ինչպէս եւ օդին մէջ :

Գերմանիոյ պաշարումը պիտի սաստկանայ, ինչպէս ազդարարեց Պ. Չէմպըրլէն: Անգլիական եւ Ֆրանսական տորմիղները ամէն միջոց ձեռք առած են, խափանելու համար Գերմանիոյ թէ ներածումները եւ թէ արտածումները, ինչ որ ալ ըլլան: Կարգ մը նոր նաւեր ալ ընկրմեցան գերմանական ականներու միջոցաւ, մէկը անգլիական Թորփիլլատած մը: Իսկ Ֆրանսական մարտանաւ մը խորտակեց երկու գերմանական սուզանաւեր :

Միւնիխի մահափորձը կատարեալ հանելուկի մը հանդամանքն առած է: Գերմանական ոստիկանութիւնը յայտնապէս կ'ամբաստանէ բրիտանական Ինթելիճընսը (Ապահովութեան Տեսչութիւն), իրրեւ թէ ձերբակալած ըլլալով անոր երկու անդամները, հոլանտական սահմանին վրայ :

Անգլիոյ պատերազմական նախարարը, որ վերջերս արեւմտեան ճակատը գացած էր, երեսփ. ժողովին մէջ յայտարարեց թէ զաշնակից ուժերը կ'ածին օրէ օր: Ֆրանսայի մէջ կը դանուին աւելի քան 158,000 անգլիացի պինուորներ, իսկ մօտ մէկ միլիոն պինուորներ ալ կը մարզուին Անգլիոյ մէջ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻԻՆ ԱՄԷՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

Երկկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **159,** *Նոյեմբեր* **22,** *առաւօտ.— Ոչ մէկ կարեւոր դէպք պիչերուան ընթացքին :*

Զեկոյց թիւ **160**, *իրիկուն.— Օդանաւային գործունէութիւն երկու կողմէն, ցերեկուան ընթացքին: Երկու թշնամի սուզանաւեր, որուն մէկը երեւան հանուած էր օդանաւային ուժերու կողմէ, խորտակուեցան միեւնոյն Թորփիլլանաւին կողմէ, երեք օրուան ընթացքին :*

**** Օդը բացուած ըլլալով, Ֆրանսական եւ գերմանական հրեանները աւելի մեծ գործունէութիւն ցուցնել սկսան հարիւր մղոն ճակատին վրայ, Հանոսի եւ Մոզելի միջեւ: Ծանր թնդանօթաձգութիւն տեղի ունեցաւ Սարպրուքէնի եւ Վիսէնպուրկի չրջանին մէջ: Վերջին երկու գիշերուան պայծառ լուսինը օգնեց նաեւ պահակախումբերու գործունէութեան եւ երկու կողմերու օդանաւերը արշաւներ կատարեցին փոխադարձաբար: Տեղական Թերթերը կը գրեն թէ երեքշաբթի օր վար առնուած գերմանական երեք օդանաւերով, Գերմանիա 55 օդանաւ կորսնցուցած կ'ըլլայ արեւմտեան ճակատին վրայ: Զանազան լուրերու համաձայն, գերմանական սպայակոյտը նոր ուժեր աւելցուցած է այն 70 զօրարաժիններուն վրայ որ դիրք բռնած են Մաժինոյի գծին դիմաց: Կարգ մը աղբիւրներ կ'ըսեն թէ մօտ 100,000 երիտասարդ պինուորներ հասած են Հոլանտոյ չրջանը, իրրեւ յաւելուածական ուժ: Վերջապէս նոյն աղբիւրներուն համաձայն նոր պինուորներ մարզելով ձմրան ընթացքին, Գերմանիա պիտի կրնայ 120 զօրաբաժին կազմել մինչեւ գարուն: Բայց այս թիւը նորէն վար կը մնայ Ֆրանսական բանակին թիւէն:*

Զուիցերական Թերթերը կը գրեն թէ չարժանիւներով օժտուած բազմաթիւ լաստեր յանձնուած են Հոլանտոյ գերմանական բանակին, հատանարար անակնկալ մը սարքելու եւ գետը անցնելու համար: Այս լաստերէն իւրաքանչիւրը կրնայ փոխադրել 50 պինուոր կամ հրասայլ մը, եւ այնքան զօրաւոր է որ կրնայ դիմադրել գետին յորձանքներուն: Կը կարծուի թէ այս լաստերը պիտի գործածուին կամ դիչերը, եւ կամ ցերեկ առեն, արուեստական մշուշի մէջ, մինչ խոչոր անկարգիներ վար պիտի իջեցնեն գնդացիր արձակողներ, օգնելու համար գործողութեանց: Իսկ «Թան»ի պինուորական աշխատակիցը կ'իմանայ թէ գերմանական նոր զօրաբաժիններ տեղափոխուած են դէպի հոլանտական սահմանագլուխը եւ գերմանական ոչ մէկ զօրաբաժին եւս քաշուած է այդ ճակատէն:

**** Գերմանական օդանաւերը նոր արշաւ մը կատարեցին Անգլիոյ վրայ, թէ սպառնալով անգլիական նաւերուն եւ թէ հետազօտութիւններ կատարելով: Վեց խոչոր ռմբաձիգներ Թոան Շէթլէնտ կղզիներուն վրայ եւ ռումբեր ձգեցին: Անգլիական օդանաւերը կրակ բացին, բայց կը Թուի թէ իրենց նպատակին չհասան: Պաչտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ «անյայտ չարձակում մը կատարուեցաւ անգլիական նաւերուն վրայ եւ եա մղուեցաւ հակօդային կրակով: Թշնամին յետոյ ռումբերով չարձակեցաւ ջրօդանաւի մը վրայ որ խրխիս նետած էր եւ հրկիզեց զայն: Մարդկային կորուստ չունեցանք »:*

Այս երկրորդ չարձակումն էր որ կը կատարուէր Շէթլէնտ կղզիներուն վրայ, որոնց ներքին մասերը իրրեւ խարիսխ կը ծառայեն անգլիական մարտանաւերուն: Առաջին չարձակումը տեղի ունեցաւ նոյեմբեր 13ին եւ այդ առթիւ անգլիական զեկոյցը կ'ըսէր թէ միայն ճագար մը զարնուեցաւ: Կը կարծուի թէ գերմանական օդատորմիղը չատ կարեւոր նպատակ մը կը հետապնդէ, պարբերաբար չարձակելով այս կղզիներուն վրայ:

Միեւնոյն օր գերմանական սաւառնակ մը երեւցաւ Խսէքսի Ծովափին վրայ, հանդիպելով անգլիական մարտկոցներու կրակին: Գիւղացիները փողոց թափած էին, դիտելու համար ճակատամարտը: Գերմանական օդանաւը չատ բարձրէն կը թռչէր: Վերջապէս գերմանական ջրօդանաւ մը չարձակեցաւ անգլիական հակօդային մարտկոցի մը վրայ, առանց վնաս պատճառելու :

ԳԵՐՄԱՆԵԻՈՒՄԱՆԱԿԱՆ բանակցութիւնները կը չարունակուին առանց վերջնական ելքի մը յանդելու: Գերմանական պատասխանատուութիւնը կը ջանայ բարելաւել նախկին համաձայնութիւնը, մասնաւորապէս վճարման պայմանները, կարգ մը ապրանքներու փոխարէն մարք վճարելով, փոխանակ օտար դրամի կամ գերմանական արտադրութեանց: Բայց Ռումանացիները կ'ուզեն անփոփոխ պահել անցեալ մարտին որոշուած պայմանները, վախնալով մարքին անկումէն:

ՏԱՔ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ պիտի բաժնուին բոլոր պինուորներուն, մօտ օրէն, ինչպէս կը ծանուցանեն տեղական Թերթերը:

Ֆր. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԸ ԵՒ ՄԵՐ ՁԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

Տասը տարիէ ի վեր կապոյտ Խաչը չէ բացակայած երբեք Ֆրանսահայ դաղութի հանրային կեանքէն, միշտ պատրաստ կատարելու իր պարտականութիւնը :

Պատերազմի այս տագնապալի օրերուն երբ ամէն տեղ բոլոր կանացի ձեռքերը չարժման մէջ են, խնամելու, սփոփելու , հիւսելու կամ կարելու համար, Ֆր. Կ. Խաչը կրկնապատկած է իր ճիգերը, բան մը աւելի ընելու նախանձախնդրութեամբ:

Շրջ. Վարչութիւնը չուտով կը լրացնէ ,Ընորհիւ Տիկին Վ. Քէօլէեանի առատաձեռնութեան, իր առաջին 100 ծրարները, յանձնելու համար Ձինուորներու Օգնութեան Մարմնին, որուն անդամ է նաեւ Ֆր. Կ. Խաչը: Այդ ծրարներուն մէջ մեր զինուոր տղաքը պիտի գտնեն իրենց քոյրերու ձեռքով հիւսուած տաքուկ գուլպայ մը, ծրար մը չոքոլա, երեք կոր պանիր եւ օճառ մը:

Ակկ գատ Շրջ. Վարչութիւնը իր մասնաճիւղերու օգնութեամբ կը պատրաստէ ուրիշ չարք մը «նուէր — ծրարներ », զրկելու համար նոյնպէս զին - ուորներուն, անոնց պարունակութիւնը քիչ մը աւելի ճոխացնելով :

Սիրելի հայրենակիցներ, այս բոլորը չատ քիչ են ընդհանուր պահանջին առջեւ, մասնաւորաբար յատկիկայ տօնական օրերուն, երբ Ֆրանսացի զինուորը ուրախութիւնը պիտի ունենայ իր «կնքամօր» նուէրը ստանալու : Մեր Միութիւնը 1000 կնքամայրներ կը համրէ իր մէջ, պէտք է նոյնքան մը մարտիկներ վայելեն անոր դուրգուրանքը:

Ահա այս նախանձախնդրութեամբ Շրջ. Վարչութիւնը կոչ կ'ուղղէ բոլոր սրտցաւ հայրենակիցներու, որպէսզի սիրայօժար տրամադրեն իրենց նուէրը « ՀԱՑ ՁԻՆՈՒՈՐԻՆ ՀԱՄԱՐ», երբ յատկիկայ տասնըհինգ օրերու ընթացքին մեր ընկերուհիները դիմեն իրենց : Բոլորն ալ կրնան սրտաբուխ տալ իրենց կրցածը, նիւթ կամ դրամ, վստահ որ մեր զինուոր եղբայրները, որքան ալ հեռու իրենց տուներէն, ուրախութիւնը պիտի ունենան կաղանդը մեզի հետ տօնելու, իրենց ստացած նուէրներով :

Նուէրներ կ'ընդունուին նաեւ Շրջ. Վարչութեան հասցէով, 3, Rue Cacheux, Courbevoie (Seine).— ՇՐՋԱՆԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ՖՐ. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ

Ց. Գ.— Այս առթիւ Շրջ. Վարչութիւնը «Ցառաջ»ի տրամադրութեան տակ կը դնէ 375 ֆրանք, հինգ օրինակ (կէս դինով) «Ցառաջ» նուիրելու համար հինգ զինուորական խմբաւորումներու :

Միւնիխի մահափորձին հանելուկը

Երկկ հաղորդած էինք Գերմանիոյ գաղտնի ոստիկանութեան տեղեկաթերը, որ կ'ըսէր թէ ձերբակալուած է Միւնիխի մահափորձին հեղինակը, ումն կէօրկ Էլզէր: Նոր տեղեկութեանց համաձայն, գերմանական ոստիկանութիւնը կը ջանայ անգլիական Ինթելիճընսին վրայ ձգել դաւադրութեան պատասխանատուութիւնը, պարզ դործիք մը համարելով կէօրկ Էլզէրը: Գերմանական Թերթերը հրատարակեցին պատկերները երկու Անգլիացիներու որոնք նոյեմբեր 9ին առեւանգուած են Հոլանտական սահմանին վրայ, իբրեւ անդամները Ինթելիճընսին: (Մահափորձը տեղի ունեցաւ նոյեմբեր 8ին) : Այս Անգլիացիներէն մէկը սպանուած է Հոլանտական հողին վրայ, կէսթափոյի գործակալներուն կողմէ: Անհետացած է նաեւ Հոլանտացի կառավար մը, որ Անգլիացիներուն հետեւած էր մինչեւ սահմանագլուխ: Կը կարծուի թէ Հոլանտացին ալ սպանուած է: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այս երեքին առեւանգումը տեղի ունեցած է մահափորձէն քանի մը ժամ վերջը: Կէսթափօն երկու Անգլիացիները սահմանագլուխ բերել տալով, յաջողած է թակարդ մը լարել եւ ձեռք անցընել երկու դիակ եւ մէկ ողջ մարդ : Նոյն լուրերուն համաձայն, Հոլանտական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը պիտի ուղղէ գերմանական կառավարութեան, այս դէպքին առթիւ :

**** Գերմանական անթելը չարք մը հարցումներ ուղղեց, որոնք խմբագրուած են ոստիկանութեան վերաքեսուչին կողմէ: Ահաւասիկ այդ հարցումները, որոնք աւելի խորհրդաւոր հանգամանք մը կուտան մահափորձին.— 1. Ո՞վ կը ճանչնայ կէօրկ Էլզէրը.— 2. Որո՞ւ հետ յարաբերութիւն ունէր ան.— 3. Ո՞ւր տեսնուած էր վերջին տարիներու ընթացքին.— 4. Ո եւէ մէկը կրնա՞յ ըսել թէ կը հետաքրքրուէ՞ր մասնագիտական դիտեերով.— 5. Ո՞վ տեսած է զայն մինակ, ընկերովի, հանրակաթի եւ ինքնաչարժի մէջ, ծովու վրայ եւն. :*

**** Գերմանական Թերթերը Միւնիխի մահափորձին առթիւ յիչած էին նաեւ նախկին գործիչ մը, Օթթօ Շթրասէր, որ Զուիցերիայէն Անգլիա գնաց վերջերս եւ այժմ Հիթլէրի մահացու Թշնամին կը համարուի: Շթրասէր յայտարարութիւն մը ուղղելով Թերթերուն, կ'ըսէ Թէ չի ճանչնար Կէօրկ Էլզէրը: Իր կարծիքով, այդ մարդը նոր Վան տէր Լիւպէ մըն է եւ Թերեւս լուր անդամ չունի մահափորձէն, ինչպէս միւսը որ գլուխը վրայ տուաւ, իբրեւ հեղինակը Գերմանիոյ խորհրդարանին հրկիզման: Շթրասէր գերմանական ոստիկանութեան կը վերագրէ այս մահափորձն ալ եւ անխուսափելի կը նկատէ յեղափոխութիւն մը Գերմանիոյ մէջ: «Պատեհ ժամուն Հիթլէրը եւ իր հրոսախումբը պիտի սրբուին անդիմադրելի յորձանքով մը: Ցեղափոխութիւնը պիտի ծագի վերէն, երբ Գերմանիոյ համբերութիւնը սպառի պատերազմէն եւ ահաբեկութենէն, երբ հասկնայ Թէ յաղթութիւնը անկարելի է: Ձեմ կարծեր Թէ կը սխալիմ, եթէ ճշդեմ որ վերկութեան այդ ժամը պիտի հնչէ յառաջիկայ գարնան »:*

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ԼԵՁՈՒՈՎ լուրեր եւ դեկուցումներ պիտի հաղորդէ Լոնտոնի անթելը: Բացումը կատարուեցաւ առջի օր եւ այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ Թուրք դեսպանը, Բիւշտի Արաս, Ջերմագին չնորհակալութիւն յայտնելով անգլիական կառավարութեան եւ դոչելով.— «Կեցցէ անգլեթուրք բարեկամութիւնը »:

ԱՆԳԱՐԱՑԻՆ կը հետաքրքրեն թէ երկրաչարժի ցնցումներ զգացուեցան աբեւելեան նահանգներուն մէջ: — Գերմանական դեսպանը ունկնդրութեան ընդունուեցաւ նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւի կողմէ:

ԼԵՆԻՆԻ ՇԻՒԱՆՇԱՆԸ տրուած է Գերմանիոյ արտաքին նախարարին, Ցոն Ռիպպենթրոփի, ինչպէս կը հաղորդէ Հավաս :

ՇԷՑԻՍՓԻՐԻ զործերուն ռուսերէն լեզուով առաջին կատարեալ տպագրութիւնը լոյս պիտի տեսնէ մօտերս, Մոսկուայի մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Դաշնակիցներուն ուժը օրէ օր կ'աճի

Անգլիոյ պատերազմական նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ երեսփ. ժողովին մէջ.

— « Վերջին անգամ երբ խօսք առի այս ժողովին առջեւ, մենք Ֆրանսայի մէջ ունէինք 158,000 զինուոր: Այդ օրէն ի վեր ամէն չաբթու քանի մը հազար հոգի ալ անոնց հետեւեցան: Ցառաջիկայ գարնան մեր զօրքին թիւը պիտի աւելնայ մեծապէս: Եւ այսպէս չարունակ, մինչեւ որ մեր գառը շահինք: Մօտ մէկ միլիոն զինուորներ այժմ կը մարզուին Անգլիոյ մէջ: Մաժինոյի գիծը ոչ միայն կը կազմէ պարտք մը որ կ'իյնայ ազատ ազգերուն վրայ. որովհետեւ ան զոհողութիւնն է երկրի մը որ եղմտական ամէնէն մեծ դժուարութեանց մէջ իսկ չվարանեցաւ իր նիւթական աղբիւրներուն մէկ մեծ մասը յատկացնել այդ չինութեան: Մաժինոյի գիծը ունի երկու հարիւր մղոն երկայնութիւն, բայց Գերմանիոյ խօսքին հանդէպ տիրող անվստահութիւնը պահանջեց որ Ֆրանսայի այս պաշտպանութեան գիծը այդ սահմանէն ալ անդին անցնի: Մինչ Գերմանիա միայն երկու հարիւր մղոն սահմանագիծ ունի Դաշնակիցներու չարժակման դէմ, Ֆրանսա գերմանական չարժակում մը նախատեսած է 800 մղոնի վրայ, Հիւսիսային ծովէն մինչեւ Ալպեան լեռները: Եւ մենք հիմա միասին կը ստանձնենք այս հոգը: Այս պատերազմը ամրոցներու պատերազմ մըն է, ուր ես անձամբ հաստատուն երկու բանակներուն համաձայնութիւնը: Զօրքին բարոյական կրթովը աքանչելի է: Սպարապետը ո եւ է մէկէն աւելի լաւ գիտէ ներկայ պայքարին հանգամանքները: Իր ներկայութիւնը վստահութիւն կը ներչնչէ զօրքին եւ մենք պատրաստ ենք ամէն պատահականութեան հանդէպ: Մենք գիմանալու պատերազմ մըն է որ կը մղենք: Մինչ այս մինչ այն, մեր բանակը կ'աճի: Մենք գինք եւ ռազմանիւթ կը ղրկենք աշխարհի ուրիշ մասերուն մէջ եւ կը պատրաստուինք ամէն պատահականութեան հանդէպ: Ամէն օր որ կ'անցնի աւելի կը զօրանանք, իսկ թշնամին կը տկարանայ անտեսապէս: Ցաղթելու համար, ան պէտք է ճամբայ մը բանայ դաշնակից ամրութեանց մէջէն: Մենք կրնանք ընտրել նպատակը տիրոջ: Ոչ մէկ անհամաձայնութիւն մեր մէջեւ »:

ԱՆԳԼԵՒՖՐԱՆՔԵՒՈՒՐՔ դաշնագիրը, որ ստորագրուած էր Հոկտեմբեր 19ին, յատուկ հրամանագրով մը յայտարարուեցաւ պաշտօնաթերթին Նոյ. 22ի թիւին մէջ:

ԶՈՒԻՅԵՐԻՈՅ պատժական տեսանը գատելով հինգլերական կազմակերպութեան մը անդամները, Կնսթափոյի մէկ գործակալը գատապարտեց մէկ տարի բանտարկութեան, ուրիշ Գերմանացի մը՝ 10 ամսուան, ի բացակայութեան: Իսկ Զուիցերիացի մը գատապարտուեցաւ ութ ամիս բանտարկութեան եւ հինգ տարի քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկումի:

ՀԱԳՈՒՍՏ - ԿԱՊՈՒՍՏԻ ՏՈՄՍԵՐԸ չրջաբերութեան հանուեցան Գերմանիոյ մէջ, նուազագոյն աստիճանին իջեցնելով ժողովուրդին գնելու իրաւունքը: Այս տոմսերուն համաձայն, քաղաքացիները իրաւունք չունին հագուստ գնելու այս ձմեռ, այն պատճառաբանութեամբ թէ անցեալ տարուան զգեստները դեռ կրնան գործածուիլ: Անոնք որ վերարկու չունին, պէտք է մանաւանդ խնդրագիր մը ներկայացնեն: Միեւնոյն ատեն խիստ հսկողութեան տակ առնուած են հիւսուածեղէնի գործարանները: Կառավարութիւնը կը յուսայ օգտուիլ Լեհաստանի անտառներէն, արուեստական բուրդ ճարելու համար, յատկապէս եղանակին:

ՀԻԹԼԷՐԻ դէմ գանագան թատերախաղեր եւ գաւեչտներ պատրաստուած ըլլալով, անգլիական գրաքննութիւնը արգիլեց ներկայացումը: Հիթլէրի դերը կատարելու կոչուած դերասանին ալ հազորդուեցաւ այս արգիլքը:

ԳԱՂՏՆԻ ԶԻՆՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ խօսելով, Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիան ալ իր գաղտնիքներն ունի, ի հարկին չափազանց Գերմանիոյ հետ: 1914ին հազիւ 40 գիտնականներ կ'աշխատէին պատերազմական նախարարութեան մէջ, նոր գիւտեր հնարելու համար, այսօր այդ նպատակով պաշտօնի կոչուած են ութ հարիւր հոգի, որոնց մէջ կը գտնուին ամէն տեսակ մասնագէտներ՝ բնագիտութեան, քիմիագիտութեան եւ ճարտարագիտութեան ասպարէզներէն: Մասնաւորապէս 17 ակնառու գիտնականներ իրենց 14 օգնականներուն հետ ձգելով իրենց անձնական զբաղումները, նուիրուած են այս գործին :

ԿՈՉ ԲԱԼՈՒՅԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 20 նոյեմբեր.— Բալուի Հայր· Միութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ բոլոր Բալուցիներուն թէ Միութիւնը վաւերացուած է հաստատուելու վերջին հրամանագիրը օրէնքին եւ իր գործունէութիւնը կը չարունակէ առաջուան պէս:

Կը խնդրենք բոլոր մեր հայրենակիցներէն, Ֆրանսայի մէջ ըլլան թէ արտասահման, որ իրենց լայն աջակցութիւնը ընծայեն Միութեանս, որպէսզի օգնենք մեր չքաւոր հայրենակիցներուն:

Մանաւանդ կը խնդրենք մեր զինուոր հայրենակիցներէն որ իրենց հասցէները հազորդեն մեզի եւ տեղեկութիւններ տան իրենց կարօտութեանց մասին: Մենք ամենայն սիրով պիտի օգնենք բոլորին, համաձայն մեր կարողութեան: Թղթակցութեանց հասցէն.— U. C. P. 116, La Canebière, Marseille :

Պատերազմ եւ ինքնաբաւութիւն

Մուսոլինի, կիրակի. օր, Իտալիոյ ինքնաբաւութեան գերագոյն յանձնախումբին առջեւ խօսեցաւ երկար ճառ մը :

Այս մարմինին մաս կը կազմեն քառներկու արհեստապետութեանց նախագահները, նախարարութեանց ներկայացուցիչները, իտալական Ակադեմիային կողմէ ընտրուած դիտնականներ, զիտական պրպտումներու գերագոյն յանձնախումբին կողմէ նշանակուած մասնագէտներ, ազգ. պաշտպանութեան Մորհուրդին անդամները, երկրին ճարտարարուեստին ներկայացուցիչները: Նիստերուն կը մասնակցին նաեւ իտալական գըլխաւոր թերթերու վարիչները :

Ինքնաբաւութեան գերագոյն յանձնախումբը արհեստագիտական այն գլխաւոր մարմինն է, որ կը միացնէ, կը հակակշռէ եւ կը քաջալերէ այն բոլոր աշխատանքները, որոնք կապ ունին մտածման, արտադրութեան եւ կազմակերպչութեան հետ: Այս մարմինը ամէն տարի կը քննէ կատարուած նուաճումները եւ նոր հրահանգներ կուտայ: Այս Գեր. Մորհուրդին կապուած են գործագիր մարմինները, որոնց պաշտօնն է իրականացնել փորձնական աշխատանքները :

Մուսոլինի, ահա այս Մարմինին առջեւ պարզելէ վերջ տնտեսական նոր կացութիւնը զոր պատերազմը ստեղծեց աշխարհի մէջ ամէն կողմ, եզրակացուց թէ գոյութեան իրաւունք չունի է ֆաշական վարչաձեւ մը ինքնաբաւութեան Մորհուրդը, մասնաւորաբար այսօր, այն տեսակէտով որ կ'աշխատի իրականացնել Իտալիոյ տնտեսական անկախութիւնը:

Ֆաշական ինքնաբաւութիւնը, այնպէս ինչպէս յղացուած է Դուչէին կողմէ, միջոց մըն է գործնապէս եւ բանաւոր կերպով հրապարակ դնելու իտալական ուժին ամբողջական ճառագայթումը: Այս տեսակէտով, ինքնաբաւութիւնը կը հետապնդէ ոչ միայն տնտեսական նպատակներ (ապահովել Իտալիոյ միջազգային կեանքի հաստատութիւնը), այլ եւ քաղաքական ու զինուորական իդէալներ (ապահովել երկրին անկախութիւնը հանդէպ օտար պետութեանց): Մեկնելով այս գաղափարներէն, կարելի է հետեւցնել թէ տնտեսական գերութիւնը կ'աւարտորդ քաղաքական գերութեան եւ զինուորական տարատարագիտութեան: Ահա թէ ինչու համար Իտալիա հարկ կը տեսնէ աւելցնել իր տնտեսական արտադրութիւնը եւ ապրիլ իր միջոցներով: Այս ձեւով միայն կարելի է յաղթել դժուարութիւններուն եւ չենթարկուիլ օտար ուժերու օրէնքին :

Այս առթիւ Դուչէ դիտել տուաւ որ եթէ Իտալիա, եւրոպական պատերազմին սկիզբը, կրցաւ խուսափիլ պատերազմէն, պատճառն այն էր որ Իտալիա կը գործադրէր ինքնաբաւութեան սկզբունքը, իրրեւ տնտեսական, քաղաքական եւ զինուորական անկախութիւն: Առանց տարբերու թիւն դնելու պատերազմի չրջանի տնտեսութեան եւ խաղաղութեան չրջանի տնտեսութեան միջեւ, Իտալիա պատրաստուեցաւ եւ աշխատեցաւ ապրելու համար իր սեփական միջոցներով: Ինքնաբաւութեան կազմակերպութեան չնորհիւ Իտալիա ոչ միայն կրցաւ մնալ չեզոք, այլ եւ վայելել քաղաքական լայն ազատութիւն գործելու այնպէս ինչպէս կը թելադրեն երկրին կամքը եւ իտալական շահերը:

Առաջնորդը իր այս ճառին մէջ ցոյց տուաւ որ ներչնչուած է այն սկզբունքներէն, համաձայն ֆաշական վարդապետութեան, որոնք ժողովուրդներու, ինչպէս անհատներու պատմութիւնը կը համարին գոյութեան պայքար: Մեր մոլորակին վրայ, կեանքը յաւիտենական կռիւ մըն է եւ պատերազմը՝ մարդկային իրականութիւն: Ահա թէ ինչու պէտք է պատերազմի պատրաստուիլ, տեւական ճիգերով :

Այս ճառէն վերջ, ինքնաբաւութեան գերագոյն խորհուրդը քուէարկեց բանաձեւ մը, որ կը թելադրէ անընդհատ եւ անողոք չարունակել ինքնաբաւութեան յառաջխազացութիւնը մինչեւ յաղթանակ : Այս բանաձեւը ի նշանակեր սակայն թէ Դուչէ կ'ուզէ պետականացնել իտալական տնտեսութիւնը: Մուսոլինի օր մը յայտարարեց թէ ֆաշական պետութիւնը կը մերժէ դառնալ հրէշատիպ եւ անգործածելի, ինչպէս է Մորհրդային պետութիւնը: Գործելու ազատութիւնը գոյութիւն ունի ամէն տպարէզի, մասնաւորաբար հողագործութեան մէջ: Ֆաշական պետութեան ուզածն այն է որ երկրին բոլոր հարստութիւնները օգտագործուին բանաւոր ձեւով, օժանդակութեամբ գիտութեան եւ արհեստագիտութեան :

Տնտեսական ազատագրութեան այս նիզակակիր զրկանք պիտի պատճառէ,— սահման պիտի դնէ դիւրակեցութեան եւ զուարճութեան : Մինչեւ Իտալացին, իր զինուորական պարտաւորութիւններէն զատ, պիտի ապրի տեւական զօրաչարժի վիճակին մէջ, ուր անհատական չահին փոխարէն պիտի հետապնդուի ազգային չահը, պետական հսկողութեան տակ: Այս ձեւով երկիրը պիտի տոնայ նոր խոյանք մը :

Այս ամփոփումէն վերջ, հետաքրքրական է կարդալ Մուսոլինիի ճառին հետեւեալ հատուածները.—

« Պատերազմը, որ, զինուորական տեսակէտով (եւ չնորհիւ Իտալիոյ), չծաւալեցաւ այլուր, բովանդակ եւրոպայի մէջ, համաչխարհային պատերազմ մըն է տնտեսական տեսակէտով, քանի որ այս պատերազմը կ'ընդգրկէ, տակնուվրայ կ'ընէ, կը խանգարէ ամբողջ աշխարհի ընկերային ու տնտեսական աշխատանքները : Այս պայմաններուն մէջ Իտալիոյ ինքնաբաւութեան քաղաքականութիւնը իր արդարացումը կը գտնէ վերջնապէս, բացարձակօրէն եւ կարելի է ըսել՝ սրբերպատկանօրէն: Անհերքելի է, ինչպէս կ'ընեն ամանք, տարբերութիւն մը դնել խաղաղութեան չրջանի տնտեսութեան եւ պատերազմի չրջանի տնտեսութեան մէջ: Գոյութիւն ունի միայն պատերազմի չրջանի տնտեսութիւն մը, որովհետեւ նախ ժողովուրդներու բնականոն կեանքը պատերազմական վիճակ մըն է, դէթ Եւրոպայի մէջ, յետոյ որովհետեւ տեսանք որ, խաղաղութեան տարիներ կոչուած ժամանակներու մէջ, տեղի կ'ունենային տարբեր տեսակի պատերազմներ, որոնք ի վեր-

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՓԱՐԻԶ, 20 նոյեմբեր.— Անցնող Օգոստոսի վերջին չաթեան ընթացքին ընդհանուր զօրակոչի են թարկուած հայ զինուորները ընդհանրապէս, նոյեմբերի վերջը զինուորական եռամսեայ շրջան մը կը բոլորեն:

Այս եռամսեակը մարզանքի շրջան մը ըլլալով, թերավարժ զինուորներու կարգապահական մանր թերութիւնները միշտ ներողամտութեան կ'արժանանան :

Ուրեմն զինուորական ծառայութեան 91րդ օրէն սկսեալ, ամէն զինուոր մարզուած եւ օրէնքին ծանօթ կը համարուի, հետեւաբար ներողամտութիւնը վերջ կը գտնէ եւ խիստ պատիժներու կ'ենթարկուին կարգապահութեան տարբեր կանոնները անտեսողները:

Մեր արենակիցները մարզանքի շրջանէն իսկ օրինաւոր եւ կարգապահ զինուորներ դարձան եւ ատոր համար չերմապէս գնահատուեցան իրենց ընպաներուն կողմէ: Եւ սակայն աւելորդ չէլլար յիչեցնել թէ այսուհետեւ պարտաւոր են զգուչանալ տարբեր թերութիւններէ, որպէսզի իրենց տեւորականները միշտ անբիծ մնան:

Ուրիշ պարագայ մը եւս.— Շատեր անհոգութեամբ չեն յայտներ թէ այս ինչ արհեստը գիտեն, մինչդեռ կրնան մեծապէս օգտուիլ:

Հետեւաբար արհեստաւոր կամ արուեստագէտ, մինչեւ իսկ երաժշտագէտներ թող փութան լուր տալ իրենց տեղականներուն եւ կամ ուղղակի իրենց հարեւրապետներուն :

Իրարու մօտ ապրող հայ զինուորները միշտ կը դուրգուրան իրարու վրայ, եւ երբ կը բաժնուին, մեծ պակս կը տիրէն: Ցանձնարարելի է որ այդիսի բաժանումներու առթիւ, հայ տղաքը թղթակցին իրարու հետ, տեւական դարձնեն սէրն ու գորովը իրենց մէջ, որպէսզի նոյն եղբայրասիրութեամբ վառ պահուի այն առուշանը, որ օր մը անպայման մեզ բոլորս պիտի առաջնորդէ դէպի մայր Հայաստան:— Մ. Ճ.

ՇԱՆԹԻՑԻ.— Այստեղ կը գտնուին հինգ հայ զինուորներ, բոլորն ալ առողջ եւ հանգիստ: Մեր սպանները չատ բարեացակամութեամբ կը վարուին մեզի հետ: Շնորհակալութեամբ կը ստանանք «Ցառաջ»ը, եւ անոր չնորհիւ կը հետեւինք հայկական կեանքին: Զինուորներէն մէկը, որ զօրակոչին երկրորդ օրը մեկնած էր տունը ձգելով տկար կինը եւ երկու զաւակները, կը գտնուի դժբախտ վիճակի մէջ: Ընտանիքը զինուորական նպաստ ալ չէ ստացած :

ՄՄԲ.—Հասցէն հաղորդեցիք Զինուորներու օգնութեան մարմինին:

S. P. 216.— Լիոնի եւ Տէսնի չրջանէն հինգ հայ զինուորներ այստեղ կը գտնուին ընդհ. զօրակոչէն ի վեր, ծառայելով իրենց երկրորդ հայրենիքին: Բոլորն ալ հանգիստ են: կը խնդրենք մեզ ալ չզրկել սիրելի եւ թանկագին «Ցառաջ»էն: Մեր սպանները միշտ բարեացակամ են:— (Բոլորն ալ ստորագրած են):

ՄՄԲ.— Թերթը կը զրկուի օրը օրին:

S. P. 322.— Այստեղ երկու հայ զինուորներ կան եւ ահա երկու ամիս է որ կը ծառայեն իրենց երկրորդ հայրենիքին: Մեր մեծերը շատ գոհ են նիքին: Մեր մեծերը շատ գոհ են մեզմէ, թէեւ ընդհանրապէս անտեղեակ հայ ժողովուրդի կեանքէն: Անգամ օր մեր զրասենեակին զրգռերը հարցումներ ուղղեց եւ պատասխանեցինք թէ Թուրքիոյ մէջ առաջին անգամ հայ ժողովուրդն էր որ Ֆրանսական զրականութիւնը տարածեց: Պատճառն հետաքրքրուեցաւ հայկական տառերով եւ զրել տուաւ թուղթի մը վրայ: Երբ «Ցառաջ»ը տեսաւ տուի, զարմացաւ որ հայերէն եւ Ֆրանսերէն տառերը բոլորովին տարբեր են :

Երկու հայ զինուորներն ալ ամուսնացած են եւ ապրիլեան սերունդէն : Նախապէս չորս հոգի էին, երկուքը պլլուր փոխադրուեցան:— Ա. Զ. եւ Մ. Ճ.

ՄՈՌԻ, 17 նոյեմբեր.— Այստեղ կան 12 հայ զինուորներ, Մարսէյլի չրջանէն: Շատ ուրախացանք որ «Ցառաջ»ի խմբագրութիւնը մեզի ալ թերթ զրկել սկսած է, ինքնաբերաբար: Առաջին օրը երբ տասնապետը նկրս մտաւ «Ցառաջ»ի ծրարը ձեռքը, բոլոր տղաքը իր վրայ վազեցին: Տասնապետը զարմանալով հարցուց.— «Ի՞նչ է պատահեր, տղաք»: Այն քան կարօտցեր էինք որ մարդը ապշեցաւ: — Ց. Ա.

S. P. 5579, նոյեմբեր 18.— «Ցառաջ»ի այն թիւը որուն մէջ Ֆրանսերէն գրութիւն մը հրատարակուած էր հայ զինուորներու մասին, մեծ տպաւորութիւն գործեց: Հարիւրապետն ալ զայն կարդաց ուշադրութեամբ : Ծբանասցի սպաները եւ զինուորները բաղդատելով մեր տառերը, տեղեկութիւններ կը հարցնեն հայկական պատմութեան եւ մշակոյթի մասին: — Ա. Ա.

ՄՄԲ.— Թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար, կը յիշեցնենք թէ ամէն անգամ որ հասցէ մը ստացանք, թերթը կը զրկենք նամակագիրին հասցէով, բայց կը պատկանի բոլորին: Երբ շատուր են, կը զրկենք մէկէ աւելի օրինակներ :

ՀԱՄԱԿՐԱՆՔ «ՑԱՌԱՋ»Ի

Իսկ լէ Մուլինոյէն ընկեր Արսէն Պօյաճեան, աչխատաւոր եւ հայր 3 զաւակներու, խանդավառուելով հայ զինուորներու նամակներէն, 50 Ֆր· կը տրամադրէ, «Ցառաջ» զրկելու համար հայ զինուորներուն : Այս առթիւ կ'առաջարկէ ցանկ մը բանալ· բայց մենք աւելորդ կը նկատենք : «Ցառաջ» սիրով կը ստանձնէ թերթէն բաժին հանել հայ զինուորներուն, իրրեւ տարբեր պատասխանութիւն մը :

Le Gerant : H. STEPHAN
Imprimerie A.DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme . . Paris (13)

Զանազան յուշեր օտար դեպքերու վասին

ՊԱՀՔԱՆԵԱՆ ՆՈՐ ՄԻԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆ մը կազմելու համար փորձեր կը կատարուին, համաձայն Փէշթայէն հասած լուրերու: Իտալիա հակառակ չէ այս ծրագրին, բայց Հունգարիոյ մէջ կը վախնան որ եթէ Իտալիան անցնի այս գործին գլուխը, յարաբերութիւնները պիտի լարուին Հռոմի եւ Մոսկուայի միջեւ եւ երկու պետութենց չահերը իրարու պիտի բախին Պալքանեանի մէջ: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, հակառակ Ֆինլանտական տագնապին, Մ. Միութիւնը կը չարունակէ իր քարոզութիւնները պալքանեան երկիրներու մէջ:

ՁԵՆՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ մէջ խիստ դրաքննութիւն հաստատուած ըլլալով, օտար թղթակիցները չեն կրնար լուր հազորդել հեռաձայնով, իսկ հեռագիրները 24 ժամ կ'ուչանան: Գերմանիոյ ոստիկանութեան վերատեսուչը Փրակա զացած է:

ՊԱՏԺԱԿԱՆ անօրինութիւնները դիւրացնելու եւ քրէական յանցանքները արագօրէն գատելու համար, կառավարութիւնը կարգ մը կրճատումներ հաստատեց հարցաքննութեան ձեւակերպութեանց մէջ:

ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ամուսնութեան մասին նոր հրահանգներ հրատարակուեցան պաշտօնաթերթին նոյեմբեր 21ի թիւին մէջ, աւելի դիւրացնելու համար ձեւակերպութիւնները: Թեկնածուն ազերբայիր մը գրելով իր անմիջական հրամանատարին, արտօնութիւն կը խնդրէ: Այս առթիւ անուն-մականուն մանրամասնութիւններէն զատ, պէտք է բացատրէ թէ ինչո՛ւ չուզեր սպասել զինուորութենէ արձակման: Հրամանատարը կրնայ արտօնել կամ մերժել: Օտար աղջկան հետ ամուսնանալու հրաման կրնայ տալ միայն ազգ. պաշտպանութեան նախարարը:

ՀՈԼԱՆԴԱՑԻ ճամբով Գերմանիա մտնելու համար խիստ ձեւակերպութիւններ հաստատուեց գերմանական կառավարութիւնը: Այսուհետեւ բոլոր դիմողները պէտք է ապասեն առ նուազն հինգ օր, անցագրի վաւերացում ստանալու համար: Առաջ կարելի էր մէկ օրէն ստանալ վաւերացումը: Անցագրին գինն ալ աւելցած է:

ԱՆԳԼԻՈՑ եղմտական նախարարը ծրագիր մը ներկայացուց որուն համաձայն 15 չիլինի խնայողութեան «ազգային վկայագիր» մը պիտի հաստատուի, որպէսզի հարստահարուած եւ աղքատ կարենան մասնակցիլ պատերազմի ծախքերուն: Այս մուրհակները ունեցողները եթէ հինգ տարիէն գանձեն, պիտի ստանան 17 ուկէս չիլին, իսկ տասը տարիէն՝ 20 ուկէս չիլին: Ո եւ է անհատ չի կրնար 500 մուրհակէն աւելի ունենալ: Անոնք որ կ'ուզեն այս գումարէն աւելի ունենալ, կրնան գնել ազգ. պաշտպանութեան պարտաթուղթերը, որ կը ծախուին հինգ ոսկիանոց կտրօններով եւ տարեկան 3 ուհարիւր տոկոս կը բերեն: Նախորդ պատերազմին այս ազգային մուրհակներէն ծախած էին 273,869,000 հատ, այս անգամ կը յուսան շատ աւելի ծախել :

ԶՈՐՍ ԿԱՐՄԻՐ ՍՊԱՆԵՐ Ռումանիա մտած ըլլալով, արգելափակուեցան: ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԼՔԶԻ համար գրոյց կը չրջի թէ Լիւքսէնպուրգ ապաստանած եւ յետոյ Պելժիա զացած է: Ինչպէս կը յիշուի, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը զատապարտուած է, բանակէն խոյս տուած ըլլալով :

ՆԱՐԻՆՋ ԳՈՂՆԱԼԸ կամ հունձքին վնասելը զինուորական ըմբռնութիւն պիտի համարուի Սպանիոյ մէջ, համաձայն մասնաւոր հրամանագրի մը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Կ. ԽԱՉԸ աւելի քան 150 օժանդակ հիւանդանոցներ կազմակերպած է, որոնց չնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ տեղաւորել 20000 հիւանդներ եւ վիրաւորներ: Կազմակերպութիւնը բանակին տրամադրութեան տակ դրած է հազարաւոր հիւանդապահներ եւ հիւանդապահուհիներ: Կարմիր Խաչի օրը պիտի տօնուի այս կիրակի:

ՌՈՒՄԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ զեկաւոր օդապարիկներ պիտի չինեն այս տարուան սկիզբը: Մօտերս Պերլին պիտի հասնին ռուս ճարտարապետներ, ուսումնասիրելու համար Ցէպլինի գաղտնիքները: Երկու երկիրները կը յուսան մեծաքանակ ապրանք փոխադրել այս օդապարիկներուն միջոցաւ :

650,000 ՀՐԵԱՆԵՐ պիտի տեղաւորուին Լուպլինի չրջանին մէջ (Լեհաստան): Այս Հրեաներուն 250,000ը պիտի փոխադրուին Գերմանիայէն, 65,000ը Աւստրիայէն, 150 հազարը Չեխոսլովաքիայէն, 30 հազարը բուն Լեհաստանէն:

39 ԹՈՆ պղպեղ եւ 120 թոն թէյ բանուած ըլլալով դաշնակից մարտանաւերու կողմէ, ծախու հանուած են Մարսէյլի մէջ, ծովային հրամանատարութեան միջոցաւ :

ՄԱՐԴ ԳԼՈՒԽ 375 կրամ բրինձ պիտի բաժնուի Գերմանիոյ մէջ, դեկտեմբեր 18էն յունուար 14:

« ԲՐԻՆՁԻ ՕՐ» յայտարարուած ըլլալով Ճափոնի մէջ, նոյեմբեր 21ին պատերազմական նախարարութեան 1500 պաշտօնեաները միայն մաքսրոնի եւ հաց կերան: Բրինձը, որ կենսական ուտելիք մըն է Ճափոնի մէջ, այս տարի 3 առ հարիւր պակաս ըլլալով, սահմանափակումներ հաստատուած են :

ԱՇԽԱՐՀԻ բնակչութիւնը կը հասնի 2,143,000,000 հոգիի, համաձայն Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ հրատարակուած տեղեկագրի մը: Այս բաժանման կէսէն աւելի կը բնակի Ասիոյ մէջ: Եւրոպան ունի 400 միլիոն բնակիչ, առանց հաշուելու Ռուսաստանը, Ափրիկէն՝ 150 միլիոնէն քիչ մը աւելի, Հիւս. Ամերիկան 142 միլիոն, Կեդր. եւ Հարաւային Ամերիկան 130 միլիոն, Հարաւային Ծովու կղզիները՝ 10,500,000: Զինաստանի բնակչութիւնը կը կազմէ աճեցամեծ դանդուածը,— 450 միլիոն հոգի: Հնդկաստան ունի 360 միլիոն բնակիչ: Ցեսոյ կուգան Ռուսաստան,— 170 միլիոն, Մ. Նահանգները 130 միլիոն, Գերմանիա 79 միլիոն (մէջն ըլլալով Աւստրիան եւ գուռէթեան երկիրը): Հողմատարական Հնդկաստանի մէջ կան 68 միլիոն հոգի, Անգլիոյ մէջ՝ 48 միլիոն: Պրազիլիա եւ Իտալիա ունին 44ական միլիոն բնակիչ, Ֆրանսա՝ 42 միլիոն : Հողմատարութեան ենթակայ երկիրներու բնակչութիւնն է 20 միլիոն :

ՀԱՅՐԱԼԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Dameme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63
(ԵՐԹԵԼԻԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ՀԱՅԱՍՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Միջին եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ամերիկ եւ Եգիպտոս	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ՇԱԲԱԹ
25
ՆՈԵՄԲԵՐ
SAMEDI
25 Novembre
1939

Ամ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4205

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏՆ ԱԼ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ԶԱՐԿԻՆ ԵՕԹԸ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԻԸՐ, ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ՝ ՀԻՆԳ ՀԱՏ. ԳՈՒՄԱՐ 12

»»» · «««

Անկարգկով ական կը ձգեն Լոնտոնի մեծ գետին վրայ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Չեկոյց թիւ **161**, նոյեմբեր **23**, առաւօտ.— Գիշերը բաւական հանդարտ էր ճակատին վրայ։ Հրետանաձգութիւն զանազան կէտերու վրայ։— Նոյեմբեր 22ի գերեկը վար առինք հինգ թշնամի հետապնդիչ օդանաւեր որոնք ինկան մեր հողին վրայ։ Ասկէ զատ, գերմանական հետազօտիչ օդանաւ մը մեր հետապնդիչ օդանաւերուն կողմէ յարձակում կրելով կրակելնի վերեւ, ինկաւ պելժիական հողին վրայ։ Մենք կրնանցուցինք մէկ հետապնդիչ օդանաւ։

Չեկոյց թիւ **162**, իրիկուն.— Օդանաւային մեծ գործունէութիւն։

*** Ինչպէս կը ղրկեն տեղական թերթերը, առնուազն 12 գերմանական օդանաւեր վար առնուած են Դաշնակիցներուն կողմէ, վերջին 48 ժամուան ընթացքին։ Օդին պայծառութիւնը եւ լուսինը մեծապէս նպաստաւոր չրջան մը բացած են օդանաւային կռիւներու համար։ Ֆրանսացիները չորեքշաբթի օր վար առին վեց թշնամի օդանաւեր, որոնց հինգը ինկան Ֆրանսական հողին վրայ, իսկ վեցերորդը՝ հետապօտիչ մը, Լոթարինգեան սահմանին վրայ։ Ֆրանսական հետապնդիչ օդանաւ մըն ալ կորսուեցաւ նոյն օրը, իսկ հինգշաբթի օր գերմանական օդանաւ մը բոցավառ ինկաւ Ֆրանչ-Քոնթէի մէջ։

Անգլիական օդաւորմիղն ալ վար առած է չորս գերմանական սաւառնակներ՝ Ֆրանսայի մէջ։ Գերմանական չորսդանաւ մըն ալ խորտակուած է չորեքշաբթի գիշեր, երբ ականներ կը ձգեր Թէյմզի գետաբերանին վրայ, անկարգելներու միջոցաւ։ Ոչ-պաշտօնական լուրի մը համաձայն, Անգլիացիները ուրիշ երեք չաղթանակներ եւս տարած են։

Իրազեկներ կը հաշուեն թէ աւելի քան 60 գերմանական օդանաւեր խորտակուած են Ֆրանսացիներու կողմէ, արեւմտեան ճակատին վրայ եւ Ֆրանսայի մէջ, պատերազմին սկիզբէն ի վեր, իսկ Անգլիացիները վար առած են 25 հատ, իրենց ափերուն վրայ։ Հինգշաբթի օր, երբ ահազանդը կը հնչէր Փարիզի եւ հիւսիսային չրջաններու մէջ, Ֆրանսական օդանաւերը հետապօտութիւններ կատարեցին Գերմանիոյ ներսերը։ Անգլիոյ մէջ ալ հնչեց ահազանդը, երբ գերմանական երկու օդանաւեր ական կ'իջեցնէին։

ԿԱՏԱՂԻ ՕԴԱՄԱՐՏ ԵՒ ՅԱՆԴՈՒԳՆ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Թերթերը կը ղրկեն թէ հազարաւոր քաղաքացիներ դիտեցին անգլիական յարձակումը գերմանական չրօգնաւի մը վրայ, երբ ան կը փորձէր մագնիսական ականներ իջեցնել Թէյմզի գետաբերանին մէջ։ Ուրիշ օդանաւ մըն ալ կը մասնակցէր այս գործողութեան։ Երկու թշնամի օդանաւերը բաւական չափազանց բարձրացած էին եւ ականները կը տեսնուէին վար ձգուած ատեն։ Լուսարձակներու ցոլացումին ենթարկուելով, գերմանական չրօգնաւերէն մէկը սուզուեցաւ եւ փորձեց դնդակահարել լուսարձակին վարիչները։ Անգլիական հակաօդային մարակոցները կրակ բանալով օդանաւերէն մէկը քշեցին, իսկ միւսը վար առին։

Ինչպէս Անգլիոյ պաշտօնական զեկոյցն ալ կը հաստատէ, անկարգելներով ական ձգելու այս յանդուգն փորձը անյաջողութեամբ է պինուորական պատմութեան մէջ։ Ականատեսներու պատմութիւնները մեծ տպաւորութիւն գործեցին նաւային չրջանակներու մէջ։ Կը կարծուի թէ Գերմանացիները փորձած են երկու տեսակ ընդհանուր ականներ ձգել գետին մէջ, մէկը՝ ծխուն, որ չուրին ունի նոյն պայթուցիկուժը ունեցած ականներէն մէկը, որ կը ծխար չուրին երեսը կը մնայ, միւսը՝ աւելի փոքր, որ կը սուզուի չուրին յատակը, բայց երեսը կը մնայ, պայթեցաւ արձակուած կրակէն։ Լոնտոնի նաւային չրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ վերջին նաւային կորուստները մասամբ հետեւանք են օդանաւերու կողմէ ձգուած ականներու։ Այս ականները չատ ծանր ըլլալով, օդանաւ մը չի կրնար 3—4 հատէն աւելի տանիլ։

24 ժամուան ընկղմած շարքար տոննա ի վար

Վերջին լուրերու համաձայն, 24ի կը հասնի չարաթ օրէն ի վեր ընկղմած առեւտրական նաւերու թիւը։ Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը հաստատեց թէ ականի մը զարնուելով ընկղմած է ականահատաք նաւ մը, «Ճիւսի» թորփիլահաղածին խորտակումէն անմիջապէս վերջը։ Անցեալ երկուշաբթի օր ընկղմած էր ուրիշ ականահատաք նաւ մը, «Մէսթիք»։ Հինգշաբթի օր ծան

«Ինչո՞ւ համար կը պատերազմիմ»

Լորտերու ժողովի վերջին նիստին, անդամ մը եւս խնդրոյ առարկայ դարձաւ խաղաղութեան հարցը:

Ցանուն աշխատաւորական կուսակցութեան, լորտ Մնէլ կառավարութենէն նորէն պահանջեց ճշդել «պատերազմին նպատակները»: Այս առթիւ ակնարկեց գերմանական սպառնալիքներուն, եւ աւելցուց թէ Անգլիա պատրաստ է դիմագրաւելու ամէն վտանգ: «Եթէ պիտի գան Գերմանացիները, թող հրամմեն, պատրաստ կը սպասենք»:

Այսուհանդերձ, լորտ Մնէլ անհրաժեշտ կը համարի պատրաստ գտնուիլ նաեւ քննելու ամէն առաջարկ, որ թոյլ պիտի տայ Անգլիոյ, ինչպէս նաեւ այլ ժողովուրդներու, ապրիլ տեւական խաղաղութեան մը մէջ:

Ցետոյ խօսելով Պելժիոյ թագաւորին եւ Հոլանտայի թագուհիին հաշտութեան կոչի մասին, աշխատաւորական կուսակցութեան ներկայացուցիչը ըսաւ թէ ամբողջ ազգը պէտք է երախտապարտ ըլլայ կատարուած ձեռնարկին համար: Գէթ աշխատաւորական կուսակցութիւնը ինքզինք երախտապարտ կը զգայ: Ցուզիչ բան մը կայ այն իրողութեան մէջ, որ սպառնալիքի տակ գտնուած եւ բազպատարար տկար այս երկու ազգերը, որոնց մին անդամ մը ճանչցաւ օտար ներխուժումին սարսափն ու աւերները, կ'աշխատին պատերազմի արհաւիրքէն խնայել Եւրոպայի երեք մեծագոյն պետութիւնները:

Փոքր ազգերը միշտ ալ նպաստած են միջազգային բարօրութեան: Հարկ կը համարիմ ոգեկոչել այն օրերը, երբ Գերմանիա մեծագոյն պետութիւնն էր, բաւին խմացական արժէքով, եւ մարդկութեան հիացումին արժանացած, ոչ անուշտ ներկայ պետութեան ձեւով, այլ փոքր պետութիւններու համախմբումի ձեւին տակ:

Եթէ Պելժիոյ եւ Հոլանտայի բարի ջանքերով կարելի ըլլար պատերազմը կամ վերջ դնել պատերազմին, փոքր ազգերը անդամ մը եւս մեծ ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլային մարդկութեան(Ձայներ.— Շատ ճիշդ է, շատ ճիշդ է): Երկու վհատեցներուն անհատական առաքինութիւնները եւ բարձր հեղինակութիւնը պատճառներ էին որ լրջօրէն նկատի առնուէր առաջարկը:

Ծանօթ է մեր թագաւորին պատասխանը, որ ճշդեց այն սկզբունքները, որոնց վրայ միայն, ըստ իրեն, կարելի է հաստատել խաղաղութիւնը»:

Լորտ Մնէլ կ'աւելցնէ թէ նպատակ չունի քննադատելու ինչ որ ըսուած է: Ըստ էութեան, սկզբունքները ճիշդ են եւ անհրաժեշտ: Այդ տեսակէտներով կը պահանջէին որ Գերմանիա խաղաղութեան բերէ իր սեփական նպատակը նախ ձեւով մը վերահաստատելով Լհհերու եւ Զհներու քաղաքական անկախ կեանքը, յետոյ երաշխիք մը տալով որ խաղաղութիւնը, պատիւով կնքուած հաշտութիւնը, խաղալիկ չդառնայ փառասէր վարիչներու, երբեմն ալ հիւանդ ուղեղներու, երբեմն ալ հիւանդ ուղեղներու: Եթէ Գերմանիա ընդունէր այդ սկզբունքները, արահետ մը կը բացուէր դէպի խաղաղութիւն: Սակայն, Լորտ Մնէլ կը կարծէ թէ պէտք է փորձել աւելին:

«Մենք պէտք է կարենանք գերման ժողովուրդին տալ այն ապահովութիւնը թէ պիտի յարգուի իր հողային ամբողջականութիւնը: Թէ պատրաստ չլինան պիտի վերցուի, անմիջապէս որ կարելիութիւն ստեղծուի: Անմիջապէս որ Գերմանիա ուզէ մտնել խաղաղութեան եւ ոչ թէ պատերազմի ճամբուն մէջ, ամբողջական օժանդակութիւն ցոյց պիտի տանք իրեն որ վերաշինէ իր քայքայուած կեանքը: Կը կարծեմ որ եթէ կարելի ըլլար ասիկա ըսել գերման ժողովուրդին այժմէն եւ պայծառութեան, պատասխանը պիտի ըլլար անմիջական եւ անակնկալ:

Հիմնուելով թագաւորին պատասխանին վրայ, ոչ պաշտօնական բազմաթիւ առաջարկներ բանաձեւուեցան վերջերս: Լորտ Մնէլի կարծիքով, դուր չէին այդ առաջարկները:

Աշխատաւորական կուսակցութիւնն ալ հրատարակեց իր պաշտօնական թելագրանքները:

Բոլոր այդ այլազան առաջարկներն, որոնք կատարուեցան հաշտութեան համար, կարելի է կազմել ազդին տեսակէտը: Բայց նախ քան այդ՝ անհրաժեշտ է հաղորդել գերման ժողովուրդին, որ թունաւորուած է քարոզութիւններով, թէ ինչ զգացումներ ունինք հանդէպ իրեն, որպէսզի չչարժի առանց գիտնալու»:

Ընդծովեայ զեմերը

Հիմա որ ընդծովեայ պատերազմը սաստկացած է, մասնաւորապէս առկաններու անխնայ գործածութեամբ, անհրաժեշտ կը նկատենք չարք մը պիտելիքներ հաղորդել, կարելի եղածին չափ մատչելի լեզուով մը:—

Երեք տեսակ ընդծովեայ զէնքեր կան,— ծովասուզք, թորփիլ եւ ական:

Ընդհանրապէս արագասոյր նաւեր են, ազդանաւ (aviso) կամ թորփիլահալած, որոնք ծովասուզք կը գործածեն: Մինչ նաւը արագօրէն կը սուրայ, երբեմն զիկզակ կը դառնայ, միքրոֆոններու միջոցաւ հետապնդելով սուզանաւը, որ կորսուած է ջուրին մէջ, խելքին վրայ կանգնած՝ նաւաղները ջուրին ականջ մէջ կը նետեն սեւ գլաններ, եւ քանի մը երկվայրկեան վերջ ծովը հրաբուխի նման կը պոռթկայ, շատրուան կը չինէ: Նաւը իր այս գործողութեան լուրը անթելով կը հաղորդէ ջրօդանաւերուն, որոնք կը հանձին վկայելու համար ծովասուզքերու յաջողութեան մասին:

Այս ծովասուզքը (grenade) 150 քիլօ ծանրութեամբ պայթոց մըն է, որ ջրամէնական օրէնքներու համաձայն՝ կը պայթի որոշ խորութեան մը մէջ: Շնորհիւ այդ պայթումին, ջուրին մէջ կը ստեղծուի վիթխարի ճնշում մը, որ կը քանդէ սուզանաւերու պատեանը:

Հաստատուած է որ 10 քիլոնոց ծովասուզքով մը կրնայ վնասել սուզանաւերուն՝ երբ պայթի 2 մեթր հեռու: 50 քիլոնոց ծովասուզքով մը՝ 7 մեթր հեռու: 100 քիլոնոց ծովասուզքով մը՝ 11 մեթր հեռու: Ներկայիս կը փորձուին 300, մինչեւ իսկ 500 քիլոնոց ծովասուզքեր: Կրնաք երեւակայել այդպիսի պայթուցիկներու ստեղծած ծովային «հրաբուխը», որ տակն ու վրայ կ'ընէ ջուրի հսկայ տարածութիւն մը:

Այս ռումբերը հրաշք կը գործեն օժանդակութեամբ ձայնորս մեքենաներու (microphone), որոնք կ'արձագանգրէն ամենաստկար ձայներն անգամ, ծովուն խորութեան մէջէն:

Ընդծովեայ երկրորդ զէնքն է թորփիլը: Ահարկու զէնք մըն է այս, աւելի ճիշդ՝ գլուխ-գործոց մը ռազմական ճարտարարուեստի: Կարելի է այս զէնքը նմանցնել ինքնաշարժ ընդծովեայ մանրանկար նաւի մը, 8 մեթր 50 երկարութեամբ եւ 55 սանթիմեթր տրամագիծով, որ ունի երկու զէկ, մէկը սուղելու, միւսը ուղղութիւն տալու համար: Ունի նաեւ երկու պտուտակ: Այս իլմաձեւ վառանգաւոր զէնքը կրնայ սուրալ ժամական 80 քիլոմեթր արագութեամբ, եւ երբ հանդիպի նաւու մը՝ կը պայթի, այլապէս 20 քիլոմեթր հեռուն կ'ընկղմի կը կորսուի:

Թորփիլը կը պարունակէ 300 քիլօ պայթուցիկ նիւթ, «պատրոյդ» մը որ կրակ կուտայ բախումով, 4 մեթր երկար «սենսակ»մը ուր մթերուած կը պահուի 200 քիլօճնշուած օդ ի սպաս պատուհակները դարձնող մեքենային, քարիւղով լեռուցիկ մը, օդը տաքցնելու համար, զոր կը վառէն փամփուշտով մը՝ թորփիլը արձակուած ժամանակ, եւ երկու մասնաւոր մեքենաներ, որոնց առաջինը կը վարէ թորփիլին սուղումը՝ այնպէս մը որ որոշ խորութեան մէջ ճամբորդէ, երկրորդը ուղղութիւն կուտայ թորփիլին:

Թորփիլը կ'արձակուի օդին կամ ջուրին մէջէն:

Աքանչելի զէնք մըն է թորփիլը, որ ունի, սակայն, երկու անպատեհութիւն,— նախ շատ սուղ կ'արժէ, յետոյ ինքզինք կը մատնէ փրփուրէ ճերմակ գիծ մը գծելով ջուրին երեսը, իրեն զուգահեռ:

Ընդծովեայ երրորդ զէնքն է ականը, նոյնքան ահարկու: Պողպատեայ ծովան (flotteur) մըն է այս, զնդաձեւ, ոլ կը պարունակէ 200 քիլօ պայթուցիկ նիւթ: Պողպատեայ բայց ճապուկ պարանով մը կապուած է ձուլածոյ «զոդօչ»ի մը, որ կը հանդչէ ծովուն յատակը: Այսպէս, ուրեմն, ջուրին մէջ առկախ կը մնայ օրերով, ամիսներով, մինչեւ որ նաւ մը բախի:

Պայթումը տեղի կ'ունենայ զանազան մեքենականութեամբ: Նկարագրենք դասական ձեւը:

Ականը ունի կապարեայ եղջիւր մը, որ կը պարունակէ «ասիտ քրոմիք» ապակեայ սրուակի մը մէջ զրուած: Երբ նաւ մը բախի եղջիւրին, բախումին հետեւանքով սրուակը կը փշրուի եւ «ասիտ»ը կ'երթայ թրջել երկու էլեկթրոններ, որոնք բարդ մը (pile) կը շինեն,— այս բարդին յառաջ բերած էլեկտրական հոսանքով կրակ կ'առնէ պայթուցիկը:

Ներկայիս կը պատրաստուին 1000 քիլօնոց ականներ, օժտուած աւելի «զգայուն» եղջիւրներով, այնպէս մը որ կը պայթին երբ նաւ մը կ'անցնի չատ մօտէն:

Ական գետեղելու համար կը դործածուին արագասոյր նաւեր, յաճախ մէկ նաւ մը բաւական է, բայց թըշնամի ջուրերու մէջ գործելու համար՝ պէտք է որ լաւ զինուած ըլլայ: Իսկ ական որսալու համար անհրաժեշտ է դործել երկու նաւերով միանաբար,— այդ նաւերը իրենց միջեւ կը կապեն պարան մը, որ մկրատներ ունի: Մէկ նաւով ալ կը փորձուի: Երբ մկրատը կտրէ ականին պարանը, ականը դորտի պէս ջուրին երեսը կուգայ: Այն ատեն բաւական է նշան առնել հրացանով:

Դաշնակիցները, 1914 — 1918 պատերազմին, ցանած էին 160,000 ական, իսկ Գերմանացիները՝ միայն 50,000: Գերմանական 36 սուզանաւեր դոհ դացին այդ ականներուն, իրենց խոստովանութեամբ: Իրականին մէջ այդ թիւը կը հասնէր 44ի:

Դաշնակիցները պատերազմէն վերջ ականահատաք նաւաղներուն 5 ֆրանք կուտային որսացուած իւրաքանչիւր ականի համար:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Օրուան հոգերը

ԼԻՒՆ, 21 Նոյեմբեր.— Սիրելի «Ցառաջ», խղճահարուած ձեր վերջին յայտարարութենէն պարագ սեպեցի, քանի մը ընդհանուր տեղեկութիւններ հաղորդել մեր գաղութի մասին:

Դժբախտաբար ի վիճակի չեմ թերանձնութիւններով հաստատելու թէ որքան եբիտասարդներ մեկնեցան ճակատ: Ամէն պարագայի մէջ կարելի է հաշուել քանի մը հարիւր: Ընդհանուր մոլ բոլորն ալ գոհ են առայժմ իրենց վիճակէն եւ սիրուած իրենց մեծերէն: Ինչպէս Ֆրանսացիները, հայ ծնողներն ու պարագաներն ալ իրենց կաբելին կ'ընեն, իրենց զաւակները չզրկելու համար անհրաժեշտ պիտոյքներէ, անոնց նամակներ եւ ծրարներ ղրկելով: Միակ ցաւտիթ պարագան այն է որ հակառակ օրէնքին տրամադրութեանց, չատեր դժուարութիւն կը կրեն աշխատանքի, հպատակութեան եւ զինուորական նպաստներու մասին, միշտ օտարական համարուելով:

Մեր քաղաքը չունի հեղինակաւոր մարմին մը, ինչպէս Մարսէյլ եւ ուրիշ վայրեր: Տեսակ մը անկերպարան վիճակ: Աչխատելու ընդունակ տարրեր չեն պակսիր, բայց անոնք ալ չեն համարձակիր հանրային աշխատանքի նուիրուիլ:

Գաղութին տնտեսական վիճակը մխիթարական չէ: Աչխատողներ կ'ապրին ինչպէս որ կը հասկնան, իսկ չատեր ծանրաբեռնուած՝ ընտանիքներով, ճարահատ օգնութիւն սպասեն Աղքատախնամէն եւ կամ բարեգործականէն: Աւելորդը թուղցած է պատերազմէն ի վեր, փոխադրած վստահութիւնը պակսած եւ դրեթէ ամէն բան կանխիկի վերած ուած ըլլալով, մեր հայրենակիցներն չատեր կը ստիպուին քիչով գոհանալ: Հայ անգործներու թիւը փոփոխական է:

Ազգ. Միութեան կողմէ խորհրդակցական ժողով մը գումարուելով, որոշուեցաւ մարմին մը կազմել, օգնելու համար կարօտ ընտանիքներուն եւ մեր զինուորներուն, մասնակցութեամբ Աղքատախնամի եւՄ. Կ. Խաչի: Կ'ըմանամ թէ ձեռնարկուած է կազմելու Լիոնի եւ շրջանի զինուորներու մանրամասն ցանկը, սակայն երկու չաբաթ անցած է այդ օրէն ի վեր եւ չօչափելի արդիւնք մը չերեւար: Անչուշտ դժուարի է այս ձեռնարկը եւ կը մաղթենք որ յաջողի օր առաջ:

Լիոնի գաղութը երրորդն է, իբրեւ բազմահայ կեդրոն՝ Փարիզէն եւ Մարսէյլէն վերջ: Ուրեմն իրեն կ'իյնայ լարել բոլոր ուժերը, օբնական ելի գործունէութիւն մը ցուցնելու համար ներկայ ծանր տագնապին մէջ, որ կրնայ հետզհետէ սաստկանալ: Հառաչանքները անօգուտ են, իրական աչխատանքն է որ դարման պիտի ճաբէ մեր բազմազան ցաւերուն: Երբ ամբողջ Եւրոպան բռնկած կամ ալեկոծութեան մատնուած է, մենք ալ ըստիպուած ենք մեր կարելին փորձել, փոխանակ մեր պատեհանին մէջ քաչուելու:— Թորգոմ

ՀԱՑ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՔՕԼՓՕ (Մորպիհան), 19 Նոյ.— Այստեղ կը գտնուին 25 հայ զինուորներ, զանազան վայրերէ: Նախապէս 55 հոգի էին, երբ հաւաքուեցան մեծ ղօրանոցի մը մէջ, բայց կանոնաւոր քննութենէ մը վերջ 20 հոգի արձակուեցան, իբրեւ հիւանդ, իսկ մնացածները փոխադրուեցան Քօլփօ, կէկնականէն 150 քիլոմեթր հեռու: Մէկ ամիսէն աւելի է որ կը գտնուին այս վայրին մէջ, որ չբնակատեղի է ընդարձակ անտառներով: Օդը նպաստաւոր է: Իբրեւ պատուի միայն խնձորն է որ համբաւ չունի եւ վայրի ծառերէ աւելի խնձորենիներ կան: Իրբեւ Արեւելքցի եւ պղպեակը, մեր ազատ ժամերը կ'անցընենք խնձոր հաւաքելով, բայց հիմա տխուր ենք, որովհետեւ աչխան հովը ոչ թէ խնձոր, տերեւ անգամ չէ ձգած...

Հայ զինուորները բոլորն ալ իրար հետ համերաչխ են, եղբօր պէս: Ֆրանսացի զինուորները կը զարմանան, տեսնելով անոնց փոխադարձ գուրգուրանքը: Բոլորը մէկ զօրախումբի մէջ են եւ մէկ չարքի ու մէկ չարքի վրայ կը պատկին: Այս պարագան չատ կը յիշեցնէ որբանոցի օրերը: Բայց երբ հրացանը առնելով մարզանքի կ'երթան, պատկերը բոլորովին կը փոխուի: Եւ իրենց մտահոգութիւնը փարատելու համար գուարճալիքներ կը սարքեն: Նշանառութեան փորձերու համար չաբաթ 20 քիլոմեթր ճամբայ կը կտրեն եւ կը սկսին երգել «Լուսին չկայ», «Գող-կասի քաչեր», «Իրրեւ Արծիւ» եւն., ինչ որ զարմանք կը պատճառէ Ֆրանսացի զինուորներուն եւ սպաներուն: Անոնք ալ կը գնահատեն հայկական սպեւորիչ երգերը:

Երկու օր առաջ բոլոր հայ զինուորները պատուաստուեցան, որպէսզի հիւանդութենէ չբռնուին: Ատոր համար երկու-քուկէս օր անկողին մբտան, եւ յետոյ ոտքի ելան բոլորովին կազդուրուած: Կ'ըսուի թէ նորէն պիտի պատուաստեն, աւելի զօրաւոր: Մեր տղաքը վերջերս հրամանատարութեան դիմած էին, որպէսզի դիւրութիւններ ընծայէ, հպատակ դառնալու համար: Հրամանատարը յանձնարարեց ծննդեան վկայագիր, անուն, մականուն եւ աչխատած վայրէն վկայական մը բերել, որպէսզի պատերազմական նախարարին ղրկուի եւ կարգադրուի: Դժբախտաբար ծննդեան վկայական չունինք, ինչ որ կը դժուարացնէ գործողութիւնը: Կը խնդրենք ազգ. մարմիններէն որ միջոց մը ցուցնեն, այս վկայականը ձեռք բերելու համար: (ԽՄԲ.— Դիմել Օֆիսճե բուն):

Առաջին մէկուկէս ամսուան ընթացքին չատ կը նեղուէինք, հայկական կեանքէն զրկուած ըլլալով, բայց սիրելի «Ցառաջ»ը մեզ չուտով եկաւ զբաղեցուց մեզ, իրբեւ սիրտիանք մեր այրած սիրտերուն: Շնորհակալութիւն խմբագրութեան որ մեր մէկ խօսքը երկուք չընդունեցաւ:— Ն. Ց.

ՍՏԱՑՈՂՔ

ԱՌԱԳԱՍՏՆԵՐ (բանաստեղծութիւններ). գրեց՝ Ա. Ծառուկեան: Տպ. Հալէպ: Գին 10 ֆրանք, արտասահմանի համար կէս տոլար: Հեղինակին հասցէն.— B. P. 353, Alep (Syrie):

ԿՈՉ ԲԱԼՈՒՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 20 Նոյեմբեր.— Բալուճ Հայր. Միութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ բոլոր Բալուցիներուն թէ Միութիւնը վաւերացուած է համաձայն վերջին հրամանագիր օրէնքին եւ իր գործունէութիւնը կը շարունակէ առաջուան պէս:

Կը խնդրենք բոլոր մեր հայրենակիցներէն, Ֆրանսայի մէջ ըլլան թէ արտասահման, որ իրենց լայն աջակցութիւնը ընծայեն Միութեանս, որպէսզի օգնենք մեր չքաւոր հայրենակիցներուն:

Մանաւանդ կը խնդրենք մեր զինուոր հայրենակիցներէն որ իրենց հասցէները հաղորդեն մեզի եւ տեղեկութիւններ տան իրենց կարօտութեանց մասին: Մենք ամենայն սիրով պիտի օգնենք բոլորին, համաձայն մեր կարողութեան: Թղթակցութեանց հասցէն.— U. C. P. 116, La Canebière, Marseille:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԹ

26 Օգոստոս — 4 սեպտեմբեր

ԼԱՖՐԻՔ, Հ. Նահ.— 40
ՑԼԱՎԻԱԿ, Գրէմ.— 50
ՍԱՌՈՒԽԻԼ, Ս. Պատ.— 50
ՄԱԶԱԿԱՆ, Ղուկ.— 150
ՓԻՒՌՖԻՕ, Վարդ.— 50
ՊՈՒՐԿՈՒԱՆ, Ց. Ժամ.— 40
ՊՈԼԷՆ, Ց. Ման.— 40
ԹԱԼՈՏԻՒՈ, Ա. Ա.— 40
ԺԸՆԵՒ, Տիկ. Գ.— 40
ՓՈՆ Տ'ԷՎԻՒ, Ա. Ա.— 45
ՍԷՆ ՍԻՈ, Ց. Ի.— 40
ՍԷԼԱՆ, Դ. Մարգ.— 7 5
ՍԱԼԻՆ ՏԸ ԺԻՈՈ, Ջատ.— 75

ՓՈԽԱՆՑԷՔ ՕԳՏՈՒԻԼ

Կ'ըմանանք թէ Արեւելեան լեզուներու պետական վարժարանի արձանագրութիւնները երկարաձգուած են: Ուրեմն հայերէն լեզուի եւ գրականութեան դասանադութեանց հետեւիլ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ դեռ, ամէն օր, ժամը 2ուկէսէն 4ուկէս, իբրեւ ունկնդիր կամ կանոնաւոր ուսանող: Կանոնաւոր ուսանողները կը վճարեն տարին 100 ֆրանքի վարձք մը, բայց կ'ունենան բազմաթիւ առաւելութիւններ, ինչպէս քննութեանց մասնակցիլ եւ վկայական ստանալ, օգտուիլ վարժարանին ճոխ մատենադարանէն եւն.:

Զանազան լուրեր օտարական դէպքերու մասին

ՁԵՒԱԿԱՆ ԱԶԳ. ԿՈՄԻՏԷՆ, որ կառավարութեան դերը պիտի կատարէ Փարիզի մէջ, պատերազմի ընթացքին, յառաջիկայ շաբաթ ժողով պիտի գումարէ, քննելու համար Գերմանիոյ դէմ գործադրելի ամէնէն ազդու միջոցները: Այս առթիւ զօրաշարժի յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակուի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ, համաձայն չեխական հանրապետութեան օրէնքներուն, անկախ բանակ մը կազմելու համար, չեխ սպաներու հրամանատարութեամբ, ենթակայ դաշնակից պատերազմական խորհուրդի: Հաւանաբար հրամանատար նշանակուի Զօր. Ինկր, Սլովաքիոյ բանակին նախորդ սպարապետը: Ներկայիս 3500 չեխ զինուորներ կը գտնուին Ֆրանսայի մարզավայրերուն մէջ, մեծ մասով կամաւորներ: Ֆրանսայի 50,000 եւ Անգլիոյ 15,000 չեխ տարբ, մեծ մասով կամաւորներ: Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ բազմրներէն կարեւոր մաս մը պիտի զինուորագրուի: Բանակցութիւններ կը կատարուին Ֆրանսա փոխադրելու համար այն չեխական լեգէոնը որ կը կռուէր լհհական պատերազմին մէջ եւ որ այժմ արգելափակուած է Լհհաստանի ռուսական մասին մէջ: Փարիզի չեխական դեսպանին յայտարարութեան համաձայն, չեխական բանակը բացարձակապէս անկախ պիտի ըլլայ, եւ զինուորները իրենց երդումը պիտի կատարեն յանուն Չեխոսլովաքիոյ հանրապետութեան: Մահքերն ալ չեխական ազգ. կոմիտէն պիտի հոգայ, վարկեր տանալով Դաշնակիցներէն:

ԿԱ ՄԻԼԻՈՆ ՀՐԵԱՆԵՐ պիտի տեղաւորուին 1800 քառակուսի քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, Լհհաստանի մէջ, չրջապատուած փշաթելերով: Գէթ այսպէս կը պատմեն պելժիական թերթերը: Ինչպէս գրած էինք արդէն, 150,000 Հրեաներ պիտի փոխադրուին Լհհաստանէն, 65,000 հոգի Վիէննայէն, 30,000 Փռղնանիայէն եւ արեւելեան Փրուսիայէն, 240 հազար հոգի ալ Գերմանիայէն: Տեղւոյն Հրեաներուն արդիլուած է 300 մարքէն աւելի տանիլ իրենց հետ:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԱՐԸ

Ցառաջ Ֆլօրիա

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6e)

Մէթրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ:

Le Gerant : H. STEPHAN Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17. Rue Damesme . Paris (13)

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԻ. ՀԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

Téléphone : GOBelins 15 - 70

Chèque Postal Paris 1678 - 63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՑ	ԵՒԱՄՍԵԱՑ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանգ	75 ֆրանգ	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	285 ֆրանգ	140 ֆրանգ	
Ամերիկ եւ Եգիպտոս	215 ֆրանգ	110 ֆրանգ	

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ DIMANCHE 26 Novembre 1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4206

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒՒ ԽՕՍՔ

ԱՊԱՑՈՒՅՑԱՆԵՆՔ ԹԷ ՆԵՐԿԱՑ ԵՆՔ

երկու կոչեր՝ իրարու եռեւէ, մէկը Փարիզէն, միւսը՝ Մարսէյլէն։ Եր - կուքն ալ յատկացուած գինուորներու օգնութեան ձեռնարկին։ (Տես «Ցառաջ», ուրբաթ եւ շաբաթ)։

Ո՞ւշ մնացած են։ Ոչինչ։ «Ուշ լինի, նուշ լինի»։ Այս երկու կոչերէն ա - ռաջ, Փարիզի մէջ կազմուած էր արդէն Զինուորներու Օգնութեան Մարմին մը, որ կը գործէ երկու ամիսէ ի վեր, սպասելով պետական վաւերացման։

Ուրեմն համերաշխութեան ցանցը կ'ընդարձակուի հետզհետէ։

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան կոչը, եւ Մարսէյլի Ազգ. կեդր. վարչութեան ձեռնարկը, որով նոյնպէս Կապոյտ Խաչին կը վստահի օգնու - թեան կազմակերպութիւնը, անշուշտ գործի պիտի մղեն միւս շրջան - ներն ալ։ Որքան գիտենք, Վալանսի եւ Լիոնի մէջ եւս խորհրդակցութիւններ կատարուած են այս հարցի մասին։

Ամէն պարագայի մէջ, այլեւս անհետելի է որ եւ է վարանում կամ ձգձգում, ամէնէն համեստ դաղութին մէջ իսկ։

Երբ կառավարութիւնը ինք անհրաժեշտ համարած է «համերաշխութեան տնտուկ մը» կազմակերպել եւ խրախուսել ուրիշ ձեռնարկներ, աւելորդ պիտի ըլլար բացատրել թէ ո՛րքան աւելի ազապարելու, գործելու հարկադրուած են մեր ազգային մարմիններն ու միութիւնները։

Պատերա՛զմ է եւ մարդիկ ոչ սրտառուչ յորդորներու կը կարօտին, ոչ ալ ակադեմական մարզանքներու։

Ցիշեցէք միայն մէկ պարագայ,— երկու ամսուան ընթացքին, միայն ութ անգամ հնչեց ահազանգը։ Ամէն անգամ ալ, չատ չատերը նահատակի ճեւեր կ'առնէին, իրենց տունին մառանը լեցած կամ դիմացի պատսպարանը վազած տեսն։ Հառաչանք, ախ ու վախ ...

Արդ, ոչ թէ ութ անգամ, այլ գիշեր ցերեկ ահազանգի, ազդանշանի, մար - տակոչի տակ է որ կը ընչեն միլիոնաւոր երիտասարդներ, եւ անոնց կարգին քանի մը հազար հայ զինուորներ։

Ձեր մէջէն ո՞վ պիտի համարձակէր նոյն իսկ ազօտ գիծերով պատկերա - ցնել այս անզոհազին անձկութիւնը,— Հազարաւոր զինուորներ խրամներու մէջ, կրակին կամ ջուրին տակ, հրասայլի մը կամ թնդանօթի մը կատարը, կամ դէպի դաշ՝ 20 — 25 քիլօ ծանրութիւն չալակը, ամբողջ գիշերներ անքուն, աչքերն ուղղած դէպի երկինք, կամ դիրք բռնած ամբոցի մը լուսա - մուտին մէջ ...

Եւ այս՝ մօտ երեք ամիսէ ի վեր, ամբողջ երկրին տարածութեան վրայ, այլ մանաւանդ կրակի գիծերուն մէջ, ուր մահը կը սպասէ դարանակալ, ա - մէն ժամ։

Կրնա՞ք նախատեսել, նաեւ, թէ տակաւին քանի՞ ամիս կամ տարի կրնայ տեւել այսպէս, եթէ հրաշք մը օգնութեան չհասնի, կարճ կապելու համար սպանդը ...

Այս ահաւոր պատկերին առջեւ, ի՞նչ կ'արժէ «թիկունք»ին զոհողութիւնը, — բարոյական թէ նիւթական։ Բառն անգամ, «զոհողութիւն», ինքնին կը դառնայ հեգնութիւն։

Ցաճախ սփոփանքի մը, տաք խօսքի մը կարօտը կը քաշեն մեր զինուոր - ները։ Եւ կան կարօտներ ալ, որ հազիւ կը համարձակին զգացնել իրենց թըշ - ուառութիւնը։

Աւելի քան երբեք ժամանակն է ապացուցանելու թէ ներկայ ենք,— միշտ պատրաստ՝ կատարելու մեր համերաշխութեան, եղբայրակցութեան անխու - սափելի պարտքը։— Շ.

ԱԿԱՆԱՄԱՐՏ ԵՒ ՕԴԱՄԱՐՏ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՅԱԾԱՆԱՒ ՄԸ ՎՆԱՍՈՒԱԾ ՈՒՐԻԹ ՆԱԻԵՐ ԱԼ ԸՆԿՂՄԱԾ

Գերմանական ականները կը շարունակեն աւեր գործել անգլիական ջու - րերուն մէջ։ Ուրբաթ օր ծանրապէս վնասուեցաւ անգլիական յածանաւ մը, «Պէլֆաստ», իսկ չորս նաւեր ընկղմեցան ։

Անգլիոյ Ծովային նախարարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց այս առթիւ.— Ն. Վ. Հ. Ա. Ի. Ա. Ն. «Պէլֆաստ» յածանաւը վնասուեցաւ Թոր - վիլէ մը կամ ականէ մը, Փերթի ալ Փորթի մէջ, Մէյ կղզիին շրջակաները, Նոյեմբեր 21ին։ Մարդկային կորուստները կը հասնին 20 վիրաւորներու։ Ցա - ճախաւանաւը նաւարան փոխադրուեցաւ նորոգուելու համար եւ ճամբայ ելաւ իր սեփական ուժերով։

Ուրիշ տեղեկութեանց համաձայն, յածանաւին նաւաղներէն հինգը կը տառապին ուժգին ցնցումէն, ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալով։ Ուրիշ 15 նաւաղներ որոնք թեթեւ վէրքեր ստացած էին, կը դարմանուին նաւային հի - ւանդանոցի մը մէջ։ Ցածանաւը իր խարխոխէն մեկնած էր երեքշաբթի օր, ուրիշ քնի մը մարտանաւերու հետ եւ նաւահանգիստ վերադարձաւ արկածէն վեց ժամ վերջը։ Շինուած էր 1938ին եւ մաս կը կազմէր Ներքին Նաւատոր - մին։

Ընկղմած նաւերէն մէկն ալ անգլիական է, «Մանկալոր», որ ունէր 8000 թոն տարողութիւն եւ ականի մը զարնուեցաւ Հիւսիսային Ծովուն մէջ։ Նա - ւաստիներէն 77 հոգի ազատուեցան։ Մարդկային զոհ չկայ. միայն ութ հոգի վիրաւորուած են։ Ընկղմած է նաեւ հոլանտական չոգենաւ մը, դեպի անգլիական սուզանաւի մը կողմէ։ Նաւաստիներէն հինգ հոգի անգլիական ափերը հան - ուեցան, եօթնուկէս օր մակոյկի մը վրայ մնալէ վերջ։

*** Անգլիոյ Ծովային նախարարութեան քաղած տեղեկութեանց համա - ձայն, զերմանական չորս նաւեր ականներ ցանած են հինգ վայրերու մէջ, Անգլիոյ արեւելեան ափերուն վրայ, Նոյեմբեր 20 — 21։ Վեց օրուան մէջ ըն - կղմած են 25 նաւեր, անգլիական կամ չէզոք։ Նոյեմբեր 23ին ընկղմած ութ նաւերէն հինգը անգլիական են, երկուքը ֆրանսական, մէկը յունական։ Կոր - սուած են 30 հոգի։ Ծովային նախարարութիւնը կը հասկնայ թէ երկար առնէ է վեր կը կասկածէր որ Գերմանիա այսպիսի մեթոտի մը պիտի դիմէ, ական - ներ ցանելու համար։ Ձիշդ է որ Գերմանիա կրնայ առժամապէս վնասել չէ - զոք նաւագնացութեան, սակայն Ծովային նախարարութիւնը այժմ երեւան հանած ըլլալով զերմանական մեթոտը, պիտի կրնայ փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել արագօրէն։ Ինչպէս բացատրած էինք երէկ, նոր ականները փո - խադրուած են ջրոգնաւերու միջոցաւ, որոնք դանոնք վար կ'իջեցնեն անկար - գելներով եւ կամ իրենք ջուրը իջնելով կը տեղաւորեն։ Անկարգելները կը գոր - ծածուին անոր համար որ ականը ուժգնօրէն վար չիյնայ եւ չպայթի։ Մինչ սովորական ականները ջուրերուն մէջտեղը կը մնան, մագնիսական ականները յատակին կը փակչին եւ հոն կը մնան, մինչեւ որ նաւ մը անցնի ջուրին երե - սէն։ Այն տեղն նաւուն մետաղեայ զանգուածը ուժգնօրէն կը քաշէ ականը որ անմիջապէս կը պայթի ։

Իրաղեկներու կարծիքով, այս ականամարտին դրդիչն է Վէրներ Տիաց, նացի մտուեսագէտ մը, Հիթլէրի առեւտրական խորհրդականներէն մէկը։ Պա - տերազմը սկսած տեղն, Հիթլէր անորյանձնարարած է ծրագիրը մը պատ - րաստել, բրիտանական կղզիները պաշարելու համար, որպէսզի ամբողջովին խափանեն պարենաւորումը եւ չէզոք նաւերը հարկադրուին հեռանալ Անգլիոյ վտանգաւոր ափերէն։ Պ. Տիաց Հիթլէրի ներկայացուցած է իր ծրագիրը՝ անկարգել - ականներու մասին, բայց Առաջնորդը մեկզի դրած է զայն, լսելով նաւային հրամանատարութեան կարծիքը։ Ցետոյ տեսնելով որ սուզանաւային պատերազմը սպասուած արդիւնքը չի տար, Հիթլէր հրամայած է գործադրել ծրագիրը ։

Քոմիէնհակէն հասած լուրերու համաձայն, զերմանական նաւադործարան - ները թեթեւ սուզանաւեր կը չինեն, սաստկացնելու համար ականամարտը ։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ 200 ականներ խրած են Եորքշիրի ափերուն վրայ։ Անգլիա եւս լայն միջոցներ ձեռք առած է, պայքարելու համար Հիթ - լէրի նորագոյն ականամարտին դէմ։ Լոնտոնի մէջ այն կարծիքն ունին թէ զերմանական սպարապետութիւնը կը յուսայ այնքան ականներ ցանել բրի - տանական ջուրերուն մէջ որ հաղորդակցութիւնները բոլորովին կաթուածի։ Այս նորաձեւ ականամարտին հետ պիտի չարունակուին օդանաւային եւ սու - զանաւային յարձակումները ։

ԱՆԳԱՐԱՑԷՆ կը հեռագրեն թէ Քոմէտի Ֆրանսէզը չարք մը ներկայա -ցումներ պիտի տայ մօտերս, Թուրքիոյ մայրաքաղաքին մէջ։

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Ականամարտը եւ օդամարտը երթալով կը սաստկանան։ Անգլիոյ Ծովային նախարարութիւնն ալ կը խոստովանի թէ Գերմանացիները ականներ ցանած են օդանաւերու միջոցաւ։ Առջի օր ուրիշ նաւեր ալ ընկղմեցան, իսկ անգլիա - կան յածանաւ մը, «Պէլֆաստ», ծանր վնասներ կրեց։— Վերջին երկու օրերու ընթացքին խորտակուած թշնամի օդանաւերու թիւը կը հասնի 18ի։ Թէեւ զերմանական սպայակոյտը ուրիշ բաներ պատմած էր, բայց ֆրանսական զերմանական սպայակոյտը ուրիշ բաներ պատմած էր, բայց ֆրանսական զերմանական սպայակոյտը կարճ զեկոյցով մը հաստատեց բոլոր մանրամասնութիւն - ները, տեղով եւ թուականով ։

Տնտեսական պատերազմը պիտի սկսի երեքշաբթի օր, ինչպէս յայտարա - րեց բրիտանական կառավարութիւնը։ Փարիզի մէջ ալ Պ. Տալատիէ խորհր - դակցութիւն մը կատարեց իրաւասու նախարարներուն հետ, անմիջապէս դոր - ծի ձեռնարկելու համար։— Այլեւս բոլոր ծովերը վտանգաւոր կը համարուին, անելի մը մատնելով չէզոք պետութիւնները, մասնաւորապէս Զերմանիոյ դրացիները։ Գերմանիոյ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ղրկեց Լոնտոն, ինչպէս դրած էինք։ Միւս պետութիւններն ալ կը խորհրդակցին ։

Ռումանիոյ նոր դահլիճը կազմուեցաւ առանց մեծ դժուարութեան, ան - դամ մը եւս խանգարելով Գերմանիոյ հաշիւները։— Թրքական պատուիրա - կութիւն մը եկաւ Փարիզ, առեւտրական բանակցութիւններ կատարելու հա - մար ։

Տնտեսական պատերազմը կը սկսի Գշ. օր

Հիթլէր առջի օր խորհրդակցութեան հրաւիրած էր 140 գինուորական, նաւային, օդանաւային եւ քաղաքական վարիչներ, քննելու համար պատերազ - մի յառաջիկայ ընդհ. ծրագիրը։ Այս խորհրդակցութենէն քանի մը ժամ վեր - ջը, Պ. Տալատիէ խորհրդակցութեան հրաւիրեց սպարապետը, օդանաւային եւ ծովային հրամանատարները, ծովային նախարարը, արտաքին նախարա - րութեան ներկայացուցիչը, Պելլինի նախորդ դեսպանը եւ ուրիշ պաշտօնա - տարներ։ Ժողովի ընթացքին վարչապետը մանրամասնօրէն բացատրեց տնտե - սական պաշարման ծրագիրը, կարելի եղածին չափ խափանելու համար Գեր - մանիոյ ներածումները եւ արտածումները։ Դաշնակիցները որոշած են թոյլ մանիոյ ներածումները եւ արտածումները։ Դաշնակիցները որոշած են թոյլ չտալ որ չէզոքներու բողոքները խափանեն իրենց որոշումը։ Գերմանիոյ ներքին եւ արտաքին առեւտուրին խափանումը կենսական չիլը պիտի դառնայ Դաշ - նակիցներու տնտեսական պատերազմին։ Զինուորական յարձակման նախա - ձեռնութիւնը միշտ Գերմանիոյ ձգելով, Դաշնակիցները կը չանան ամէն բանէ առաջ Գերմանիան զրկել պատերազմի չիլէն, որուն գլխաւոր աղբիւրը ար - տաքին առեւտուրն է։ Դաշնակիցները չեն ուզեր նկատի առնել չէզոք պետու - թեանց բողոքները, այն պատճառաբանութեամբ թէ Գերմանիոյ ականամարտը մասնաւորապէս ուղղուած է Անգլիոյ դէմ, խափանելու համար անոր պարե - նաւորումը։ Կ'ըսուի թէ Հիթլէր կը խորհի համոզել չէզոք պետութիւնները որ սահմանափակեն օդանաւային տարածութեան կաչկանդումները։ Եթէ յաջողի այս ձեռնարկը, զերմանական օդանաւերը պիտի կրնան թռչիլ Պելժիոյ եւ Հո - լանտայի վրայ, առանց բռնադարելու անոնց չէզոքութիւնը ։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ երեքշաբթի օր պիտի հրատարակուի մաս - նաւոր հրամանագիր մը, դրաւելու համար Գերմանիոյ արտածումները։ Անգ - լիոյ իրաւասու շրջանակներուն մէջ կը ժխտեն այն առարկութիւնը թէ այս - պիսի գործողութիւն մը կը հակասէ 1856ի յայտարարութեան տրամադրու - թեանց ։

Հոլանտայի նաւատէրերը մերժեցին օգտուիլ անգլիական մարտանաւերու պաշտպանութենէն, իսկ Պելժիոյ նաւատէրերը որոշեցին զերմանական ապ - րանք չփոխադրել Ամերիկա ։

Թրքական պատուիրակութիւն մը Փարիզի մէջ

Փարիզ հասաւ Թուրքիոյ արտաքին նախարարութեան խորհրդականը, Նուման Մէնէմէնճիօղլու, բազմանդամ պատուիրակութեան մը հետ։ Թրքա - կան պատուիրակութիւնը կայարանին մէջ ընդունուեցաւ դեսպանին եւ Զօր. Քեազիմ Օրպէյի կողմէ։ Ցանուն կառավարութեան պատուիրակութիւնը դի - մաւորեցին Պերլինի դեսպանը եւ ուրիշ պաշտօնատարներ ։

Բանակցութիւնները պիտի սկսին անմիջապէս, համաձայն անգլեւֆրանք - եւթուրք դաշնագրին տրամադրութեանց։ Թուրքիա կ'ուզէ անխախտ պահել իր տնտեսական անկախութիւնը, մանաւանդ որ հիմա միայն երկրագործական երկիր չէ, այլեւ զարձած է ճարտարագործական։ Երկար առեն Թուրքիա կախում ունէր Գերմանիայէն, երկաթուղիներու կազմածներ ճարելու համար, բայց հիմա կ'ուզէ կապուիլ արեւմտեան պետութեանց հետ, չհաւէտ փոխա - նակութիւններով։ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Թուրքիա այժմ զինակիցներ ըլլալով, չուտով համաձայնութիւն պիտի գոյանայ ։

**** Թուրքիոյ սպայակոյտին նախագահը, Զօր. Քեազիմ Օրպէյ, որ առենէ մը ի վեր Լոնտոն կը գտնուէր եւ Փարիզ եկած է չորեքշաբթի օրէն ի վեր, տեսակցութիւններ ունեցաւ ֆրանսական սպայակոյտին անդամներուն հետ, անգլեւֆրանքեւթուրք դաշնագրին վերաբերեալ հարցերու մասին։*

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ նոր դահլիճը կազմուեցաւ նախագահութեամբ Պ. Թաթա - րէսքուի, որ պահեց արտաքին նախարարը, Քաֆէնքու։ Այս ելքն ալ պար - տութիւն մը կը համարուի Գերմանիոյ համար, որովհետեւ նոր դահլիճը մեծ փոփոխութիւն մը չի ներկայացներ ուղեգիծի տեսակէտով։ Նախկին դահլիճէն քանի մը անդամներ եւս կը մասնակցին նոր կառավարութեան։ Գերմանական պատուիրակութիւնը դեռ Պուքրէշ կը մնայ ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

18 ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԻԵՐ ԽՈՐՏԱԿՈՒԱԾ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան ։—

Զեկոյց թիւ **163**, Նոյեմբեր **24**, առաւօտ։— Ոչ մէկ նշանակելի դէպք պե - չերուան ընթացքին։ Նոյեմբեր 23ի ցերեկը ութ թշնամի հետազօտիչ օդանա - ւեր վար առնուեցան մեր հողին վրայ, չորսը բրիտանական, չորսն ալ ֆրան - սական օդանաւերու կողմէ։ Մեր հետապնդիչ օդանաւերէն մէկը չվերադար - ձաւ իր կայանը ։

Զեկոյց թիւ **164**, իրիկուն։— Զախողեցաւ թշնամի արշաւ մը Մոզէլի ա - րեւելեան կողմը։ Քանի մը ղերիներ բռնուեցան։ Տեղական հրետակռութիւն։ Օդանաւային կրճատեալ դործունէութիւն ցերեկուան ընթացքին ։

*** Տեղական թերթերու գինուորական տեսութեանց համաձայն, չորեք - շաբթի եւ հինգշաբթի օրուան կատաղի օդամարտներուն մէջ խորտակուած զերմանական օդանաւերուն թիւը կը հասնի 18ի։ Բրիտանական բոլոր օդա - նաւերը իրենց կայանները վերադարձած են, թէեւ մէկը ծանրապէս վնաս - ուած էր։ Իրրեւ հետեւանք 48 ժամուան ընթացքին պատահած չատ ծանր կո - րուստներուն, որ Գերմանիոյ արժած են աւելի քան 25 օդաչու, գնդացիր ար - ձակող եւ հետազօտիչ, զերմանական օդարշաւը զգալապէս թուլցած է այժմ։

Չորեքշաբթի օր Ֆրանսացիները վար առած են վեց թշնամի օդանաւեր, իսկ չորս հատ հինգշաբթի օր, բոլորն ալ Ֆրանսական հողի վրայ։ Աւելի զատ զերմանական օդանաւ մը խորտակուած էր պելժիական սահմանին վրայ, չո - րեքշաբթի օր։ Անգլիացիները վար առած են թշնամի ջրօդանաւ մը, երբ ա - կաններ կը ձգէր Թէյմղի գետաբերանին մէջ, իսկ եօթը հատ ալ խորտակած՝ հինգշաբթի օր։ Այս վերջիններէն վեցը ինկած են Ֆրանսական հողին վրայ, եօթներորդը՝ զերմանական դիծերուն մէջ։ Անգլ. զեկոյցը կ'ըսէ թէ գեր - մանական եօթը օդանաւերը խորտակուեցան, երբ զատ - զատ հետազօտու - թիւններ կը կատարէին 2000 ոտք բարձրութեան վրայ ։

*** Ընդհ. սպայակոյտը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց, իբրեւ պատասխան զերմանական զեկոյցին որ կ'ըսէր թէ Նոյեմբեր 22ի մեծ օդա - մարտին առեն միայն մէկ օդանաւ չէր վերադարձած իր կայանը։ Ընդհ. սպա - յակոյտին զեկոյցը կը յայտարարէ.— Նոյեմբեր 22ին վեց թշնամի օդանաւեր վար առնուեցան, հինգը մեր հողին վրայ. (կը յիշէ օդանաւե - րուն անունները, թիւերը եւ անոնց ինկած վայրերը)։— Նոյեմբեր 23ին ութ թշնամի օդանաւեր վար առնուեցան մեր հողին վրայ, անգլեւֆրան - սական օդանաւերու կողմէ։ (Այստեղ ալ կը յիշէ մանրամասնութիւնները, սակայն ցանկէն դուրս կը մնան Անգլիոյ մէջ վար առնուած երեք օդանաւերը)։

*** Օդանաւային գործունէութիւնը թուլցած ըլլալով, հրետակռութիւնը սաստկացաւ արեւմտեան ճակատին վրայ։ Դաշնակիցներու օդանաւային յար - ձակումները, որոնց կը մասնակցէին 60 ֆրանսական եւ անգլ. օդանաւեր, ա - պացոյց մը կը համարուին թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա կը տիրապետեն օդին մէջ, արեւմտեան ճակատին վրայ։ Ֆրանսայի գինուորական մասնագէտներուն կարծիքով, Գերմանիոյ թուական առաւելութիւնը հարթուած է ֆրանսական եւ անգլիական օդանաւերու գերազանց ռազմամարտութեամբ եւ չատաջիկայ զարնան Դաշնակիցները անվիճելի գերակշռութիւն պիտի ունենան օդին մէջ, ինչպէս ունին ծովուն վրայ։ Վերջին 48 ժամուան կռիւներու մէջ Գերմանիոյ օդանաւերուն կրած կորուստը կը գերազանցէ անոր կառուցման կարողութիւ - նը, քանի որ Դաշնակիցները աւելի արագօրէն վար կը ձգեն թշնամի օդանա - ւերը քան զերմանական գործարանները կրնան արտադրել։ Մասնագէտներ չատ աւելի ծանր կը դատեն մարդկային կորուստը, քանի որ առնուազն երեք ամիս պէտք է, սկանակ օդաչու մը պատրաստելու համար։

Գերմանական օդանաւային երկու արշաւները եւս կատարուեցան Անգլիոյ Շէթլէնտ կղզիներուն վրայ, ուր կը գտնուին չատ մը մարտանաւեր։ Ահա - զանգը այս առթիւ ալ հնչեց, տեւելով երկու ժամ ։

*** Տեղական թերթերուն մէջ հրատարակուած պատմութեան մը համա - ձայն, Հիթլէր հրամայած էր Հոլանտա արշաւել նոյեմբեր 12ի կիրակի օրը, առաւտեան ժամը 6ին։ Որոշուած պահէն չորս ժամ առաջ, հրամանը հաղոր - դուած էր բանակին, բայց յետոյ եռ առնուեցաւ, իբրեւ հետեւանք հրամա - նատարներու բուռն բողոքին։ Գլխաւոր առարկողն եղած է սպարապետը, որ բուռն բանավէճէ մը վերջ յայտարարած է թէ չեն կրնար պատասխանատուու - թիւն ստանձնել այդպիսի արշաւանքի մը համար։ Հիթլէր խորապէս յուզուե - լով հանդերձ, տեղի տուած է, վերջին պահուն ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ նոր դահլիճը կազմուեցաւ նախագահութեամբ Պ. Թաթա - րէսքուի, որ պահեց արտաքին նախարարը, Քաֆէնքու։ Այս ելքն ալ պար - տութիւն մը կը համարուի Գերմանիոյ համար, որովհետեւ նոր դահլիճը մեծ փոփոխութիւն մը չի ներկայացներ ուղեգիծի տեսակէտով։ Նախկին դահլիճէն քանի մը անդամներ եւս կը մասնակցին նոր կառավարութեան։ Գերմանական պատուիրակութիւնը դեռ Պուքրէշ կը մնայ ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Պուլկարական գրականութիւն

ՀԱՅՐԻԿԸ ԵԿԱԻ...

Շունը սկսաւ հաչել։

Փէնքովիչեան մայրիկը մէկ կողմ հրեց աղեկատը, ձեռքն առաւ փոքրիկ ճրագը եւ վախն ի վախ դուռը բացաւ կիսովին։

Դուրսը խաւար էր։

Դողալով կանչեց. «Մի՞վ է անո»։ Մարդ - մարդասանգ չկար։ Ուզեց փակել դուռը, բայց շունը, ի պատասխան, սկսաւ ոստոստել դուրսէն, իր տոհմիկներուն տակ վերստացնելով եգիպտացորենի տերեւներ, որոնք գետինը տարածուած էին բակին մէջ։ Եւ յանկարծ յառաջ նետուեցաւ ուրախ գոչիւններ արձակելով, նորէն ետ եկաւ եւ ի վերջոյ գլուխովը հրեց դուռը որ բացուեցաւ լայնօրէն։

Փէնքովիչեան վերցուց ճրագը, թեւը աղեղ չինեց եւ աչքերուն դէմ բռնեց՝ դիտելու համար մթութեան մէջ ստուերը մը, որ կը մօտենար վարանուելով, լոյսի չեզրին վրայէն։ Ուսերն ի վար ինուորական տատասող մը։

Ուրախ նախազգացումով մը, որ ցնցեց կուրծքը, Փէնքովիչեան նորէն կանչեց, այս անգամ քաջաբար.

— Մի՞վ է ան։

— Ես եմ, պատասխանեց խեղդուած ձայն մը։

— Փէթքօ՛...

Վազեց ընդառաջ, հովին դէմ ափովը պաշտպանելով ճրագին լեզուն։

Տղաքը, որոնք դեռ նոր սկսեր էին մրափել, արթնցած՝ բարձրացուցին իրենց գլուխը։ Մեծը հրեց իր փոքրիկ քոյրիկը, որ պառկած էր քովը։

— Միչէ, հայրիկը եկաւ։

Սենեակը ոգեւորուեցաւ։ Ամբողջ ընտանիքը ոտքի կանգնած էր, ուրախ, ու չրջապատած հայրիկը որ կը վերադառնար ռազմաճակատէն, այժմ նռնած եռոտանիի մը վրայ։ Ընկճուած ու տկար կը թուէր ան, ստուերներ կային դէմքին վրայ, տխրօրէն կը դիտէր իր զաւակները, բայց լուռ էր բոլորովին։ Աչքերուն մէջ կը փայլէին խոշոր մարգրիտներ։ Ցցուած այտոսկրին վրայ թուշերը այրած հողի եւ կաւի գոյն ունէին։ Սակայն ծածկելու համար իր յուզումը, գլուխը կը կախէր մէկ ուսին վրայ եւ ուսին քսելով կը սրբէր արցունքները։

— Ինչքան կը սպասէինք քեզի... ըսաւ Փէնքովիչեա քաղցր եւ անձկալից։ Ինչ երազներ տեսայ, Աստուած իմ։ Գիշեր մը, երազիս մէջ տեսայ բոցավառ փուռ մը։ Մարդիկ կ'ուզէին փուռը մացնել ձի մը, ողջ ողջ այրելու համար։ Ձին կը քաշէր խելօք, բայց երբ մօտեցաւ փուռին՝ սկսաւ աքացի զարնել, ու ծառացաւ եաւիւ ոտքերուն վրայ կանգնած։ Պոռացի ամբողջ ուժովս։ «Մի՛ ընէք, մի՛ ընէք մեղք է այրել ողջ անասուն մը»։ Բայց մէկը գլխս եաւ հրեց եւ ըսաւ. «Դուն մի խառնուիր մեր գործին, կորսուէ հեռացիր»։ Կարծես ձին հասկցաւ ըսածը եւ սխալուր ու փաղաքուշ հայեացք մը ուղղեց ինծի, այնքան որ արցունք եկաւ աչքերէս։ Ցետոյ ձին նորէն աքացի զարկաւ, բայց եւ այնպէս հրեցին մինչեւ փուռին բերանը։ Ձին առջեւի ոտքերը կոթնցուց փուռին։ Ցետոյ այրած միսի հոտ մը առի, ու տեսայ որ ձին ինկած է գետին,— առջեւի ոտքերը չկային։ Շուրջս նայեցայ, բոլորը անհետացած էին։ Սարսափէս արթնցայ։ Վառեցի սուրբ ճրագը, ելայ քառասուն անգամ խաչակնքեցի երեսս՝ ծունր դնելով Ս. Կոյսին առջեւ։ Ինչ Սարսափելի է լաղ էր, Փէթքօ...

Մարդը հառաչեց, նայեցաւ տղոց, յետոյ կնոջ, ծանրօրէն ցնցեց գլուխը, եւ ըսաւ ձայնով մը որ երկրին խորերէն կուգար.

— Բոլոր այդ բաները կրնան պատահիլ։

— Երազի մէջ ինչ չի պատահիր որ..., աւելցուց Փէնքովիչեա, մօտենալով բուխերիկին, որ մարած էր կիսովին։ Ես ալ ինչ հատաթօս գարձայ, յոդնած եւ անօթի եկէր ես տուն, ու ես նամեր կը խօսիմ։ Ինչո՞ւ չհանեցիր վերարկուդ։

Փէթքօ զլուխը դարձուց անդին։ Ցետոյ դառաւ պատճառ մը.

— Ցուրտ է։

Երախաները, տեսնելով որ իրենց մայրը հետացաւ գնաց կրակով ղբաղելու, օգտուեցան առիթէն եւ պատրեցին հայրիկը՝ չաղակրատելով չարունակ։ Ամէն մէկը կ'աշխատէր հասկցնել թէ որքան ուրախացած է որ վերադարձած է հայրիկը, ու մրցում կը կատարէին մէկը միւսէն առաջ սպարծենալու համար պատմութիւնով մը որու հերոս էին հանդիսացեր։ Արիսթօն, վեց տարու մանչուկ մը, սկսաւ հայրիկին պատմել թէ օր մը ինք մինակը արածելու տարեր է անասունները, բայց անասունները փախեր էին դաշտէն, ինք ալ լացեր էր ու լալով հետապնդեր զանոնք։

— Ձիչդ է, անասունները արածելու ղրկած էի Արիսթօն, ըսաւ մայրը։

— Լաւ ես ըրեր, Թող վարժուին աշխատելու։ Այսուհետեւ ասոնք են որ ձիս պիտի փոխարինեն։

— Տես, մայրիկ, հայրիկը մանեակ ունի, ըսաւ Միչէ, երեք տարու աղջկակը, ձեռքերը երկարելով հօրը կուրծքին։

— Մանեակ չէ, ըսաւ Տիմչօ, խաչ է։

— Ոչ, մանեակ է, պնդեց Միչէ։

Քրիսթօ մօտեցաւ եւ ձեռքովը չդիպչ խաչը։

— Ինչ գեղեցիկ է։ Քանի՞ կ'արժէ, հայրիկ։

Հայրը լուռ մնաց, ուսովը արցունք մը եւս սրբեց եւ տատապանքէն խեղդուած ձայնով ըսաւ.

— Պարագային համեմատ։ Երբեմն արցունք մը կ'արժէ, երբեմն երկու աչք, կամ երկու ...

Զկրցաւ աւարտել։ Անսպասելի հեծկլտուք մը սեղմեց կոկորդը։

— Փէթքօ, կուլա՞ս ...

— Ոչ, ցաւ մը յիշեցի։ Այս խաչը չատ սուղ է, զաւակներս, չատ սուղ...

Ինչ վերջ չահուած էր սեղանը։ Ընտանիքին պետը, որու սպասեր էին երկար, ահա նստեր էր սեղանին գլուխը։ Երախաները կանուխէն խմած էին իրենց ապուրը։ Բայց անշարժ աչքերով կը դիտէին տապկուած հաւկիթները, իրենց սրունքները ցածկիկ սեղանին տակ ծալած։

Հայրը սակայն չարժում մը անգամ չըրաւ, չմօտեցաւ սեղանին։

— Կերէք, դուք կերէք, ես անօթի չեմ։

Նայուածքը ապակիի պէս էր եւ պաղ։ Կուրծքը յաճախ կ'ուռէր հառաչանքով մը, երբ խաչը, զարնուելով տատասկին կոճակներուն, մետաղեայ փոքրիկ ձայն մը կը հանէր։

— Կեր, Փէթքօ, կեր, մարդ երբեմն անօթութիւնը չի զգար, բայց երբ կը սկսի ուտել, ախորժակը կը բացուի...

Երախաները վրայ թափեցան եւ սկսան ուտել որկրամոլի պէս, մատներով հացի պատառները թաթխելով պնակին մէջ։

Անոնց մայրը, ահաւոր նախազգացումի մը մատնուած, յանկարծ փոխեց դիմագիծը։ Հիւա՞նդ է արդեօք։ Ոչ։ Վախէն չէր ուզեր հարցնել։ Իրեն այնպէս կը թուէր թէ յուզ մնայուն ուիտի անհետանար այն սարսափելի անձկութիւնը, որ իր հոգին կը ճրնշէր, ու վերստին պիտի գտնէր նախկին երջանկութիւնը ինքնաբերաբար։ Ցողնած է անուշ։ Կատակ չէ, այնքան չարչարանքներէ վերջ՝ ան քալելով կտրած է երկար ճամբայ մը։ Բայց այս անգամ ուրիշ վախեր կը պաշարէին իր միտքը։ Ինչո՞ւ չի փայփայեր, չի դգուեր իր երախաները։ Գէթ փոքրիկը։

— Փէթքօ, բոլոր այս կրած չարչարանքներդ ու վիշտերդ կարծես թէ քեղ անտարբեր դարձուցեր են զաւակներդ։

— Հայրիկ, բունէ ղիս եւ ծունկէդ վրայ բարձրացուր...

Հայրը չկրցաւ դիմանալ այլեւս։ Հեծկլտուքի սարսռացնող եւ անհասկնալի ձայն մը լեցուց սենեակը։ Մարդկային ոչինչ կար այդ հեծկլտուքին մէջ։ Մարդը քիչ մնաց դժոխին իյնար տապալէր։ Կինը վազեց, փարեցաւ ուին։ Ցետոյ եւս քաշուեցաւ կամաց առ կամաց։

— Օ՜։

Հանեց տատասկը կոնակէն եւ մէկ կողմ նետեց։

— Չնե՛րդ... բազուկնե՛րդ ... ո՞ւր են թեւերդ ...

Եւ երախաները բոլորը մէկ իրենց լացը խառնեցին դժբախտ մօտ յուսահատ հեծկլտուքին։

Իսկ ընտանիքին հայրը, տատապանքէն ու ցաւէն ջլատած, փակեց աչքերը, որոնց արտասուքները կաթկթէին արցունքներէն կը կախուէին արցունքները, եւ գլուխը կախեց վար, շատ վար, թաղելով ծունկերուն մէջ։

Շունը հրեց դուռը, անմիջապէս ղպաց ընտանիքին վրայ պատած մեծ դժբախտութիւնը եւ սկսաւ ոռնալ ողբագին։

Ս. ԶԻԼԻՆԿԻՐՈՎ

ՆՄԻ։— Զիլինկիրով ծնած է 1881ին, Շաւէնի մէջ։ Աւարտած է Սոֆիայի համալսարանը (փիլիսոփայութեան եւ մանկավարժութեան դասընթացք)։ Գրական նախափորձերը ո՛ տանաւորներ։ 1914ին հրատարակեց «Գիւղացիին պօէման», որու մէջ կերգէ պուլկար գիւղացիութեան առիթները։ Ցետոյ հրատարակեց վէպ մը, «Վլատօ Պուլաթով», չափածոյ։ Այս վերջին տարիներուն տուաւ հետեւեալ վէպերը իրարու եւ տեւէ։— «Հանապազօրեայ մեր հացը», «Տատատոկ առանց ուսնոցի», «Դժոխքին տղաքը», «Առաջին գոհութիւնը»։ Ունի նաեւ պատմուածքներու հատի մը հատոր։

ՎԱՐԶԻ ԶԵՂՉ ՊԱՀԱՆՋԵՑԻՔ

Իրաւագէտ - խորհրդական ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՀԱՆԸՄԵԱՆ արձակուրդէ վերադարձած ըլլալով, ըստ առաջնոյն իր յաճախորդները կ'ընդունի ամէն առաւօտ 10 — 12 եւ երեկոները 6—8, 122, Bld. Murat (Porte de St. Cloud)։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ՍՏԵՊՂԻՆ

Գիտէք թէ ինչ անհնարին տաժանք է մեր սրբազան լեռը՝ Արարատը բարձրանալը։ Պարբոտի առաջին յաջողութենէն վերջ՝ փրոֆ. Ապիխ քանի քանի անգամ փորձած է բարձրանալ աստուածանիստ լերան կոյս կատարը։ Անթիւ արհաւիրքներէ, արկածներէ, տանջանքներէ ետքը միայն յաջողած է կանգնիլ Հայաստանի բարձրագոյն կէտին վրայ, դիտելու համար վարը փռուած աշխարհը եւ իր անսահման ունայնութիւնը։

Իր արմենական դեղեցկութեամբ անզուգական այս վեհափառ կոթողը՝ Արարատը, մեծագոյն բարձրութիւնը չէ աշխարհի։ Ուրեմն աւելի տաժանք պահանջող կատարներ կան։

Հիմալայա լեռնազօտին Էվերէսթ գագաթը՝ ամպերէն չատ վեր, անմատչելի բարձրունք մը եղած է։ Քանի դիտնականներ, քանի փորձեր են ըրած, հազիւ հասնելով լերան մէջին մասերը։ Որքան դիտական արշաւախումբեր կորսուած են վիհերուն անլոյս լաբիւրինթոսներուն մէջ։ Եւ ինչքան ոսկի վատնուած է զուր տեղը, հասնելու համար անոր անկոխ գագաթը, որուն աղամանդափայլ ձիւներուն վրայէն կ'անցնի միմիայն Աստուծոյ շունչը։

Գագաթ՝ անմերձենալի, անհալելի, անհասանելի։

Գագաթ՝ որուն չուրջը կը գօտեմարտին մրրիկն ու փոթորիկը եւ ամպեր, քամիներ ու կայծակներ կը ցոլացնեն եհովական բարկութեանց ողբանուագները։

Գագաթ՝ որ աւելի մօտ է Աղեղնակաին քան մեր աշխարհին։

Այս տիեզերական գագաթը սակայն ներկայիս, կորսնցուցած է իր հեռատեսութիւնը, իր հմայքը, իր համբաւը, իր հրաշալի եւ անհալելի հանդամանքը։

Ամերիկացի բժիշկ մը՝ Քէմպլ, մէկ հարուածով կը հասնի ու կը հասցնէ փափաքողները՝ Էվերէսթի կատարը։

Գիտական հանդէսի մը մէջ, յիշեալ բժիշկը խորին ուսումնասիրութեամբ մը կը յայտարարէ պարզօրէն եւ վճռապէս.

— Ով որ ստեպղին կ'ուտէ՝ Հիմալայայի գագաթը կը հասնի։

Ու պրծաւ։ Ստեպղինը կը խոնարհեցնէ երկնամերձ հսկան՝ Հիմալայան։

Բժիշկին ուսումնասիրութիւնը հիմնաւորուած է՝ սա տեսակէտին վրայ.— այն բոլոր գագաթասպաշտ լեռնագնացները որոնք փորձեցին բարձրանալ Էվերէսթ եւ անկեալ մահացան այդ ամէհի լերան բրգաձեւ գերեզմաններուն մէջ, պարզապէս զոհ գացած են աղիքներու մէջ գոյացող մանրէներու, որոնք կ'օգտուին՝ բարձունքներու վրայ ղգալի դարձող թթուածինի պակասէն և իրենց աւերը կը գործեն լեռնագնացներու աղիքներուն մէջ, տեղն ու տեղը մահացնելով զանոնք։

Ու ձիչդ այս պատճառով, Տօքթ. Քէմպլ կը յանձնարարէ ստեպղին ուտել անդադար, բարձունք մը վեր ելլելու ատեն, քանզի հրաշազօր ստեպղինը կը փճացնէ աղիքի մանրէները, կը թարմացնէ մեզ, կը հանեն եւ Քորսիքա։ Սակայն սահմանամերձ չրջաններու մէջ, մասնաւոր կարգուսարք մը պիտի գործադրուի երթեւեկի, հեռագրի եւ հեռաձայնի համար։

15 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐԻ տուրքին ենթակայ են նաեւ առժամեայ զօրաթողեալները (ռէֆորմէ) եւ յետաձգուած պինուորագրուները, համաձայն նոր հրամանագրի մը։ Տուրքէն ազատ կը մնան անոնք որ բոլորովին անչարմար նկատուած են պինուորական ծառայութեան։

10,000 ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ (ֆութպոլ) կը պահանջուի բանակի պինուորներուն համար։ Այս առթիւ կոչ մը ուղղուեցաւ մարզական միութեանց կողմէ։ Կը խորհուի տուրք մը գանձել բոլոր մարզական ընկերակցութեանց անդամներէն եւ այս ձմրան մրցումներու արդիւնքէն 1/4ը յատկացնել պինուորներուն։ Մեր Հ. Մ. Ը. Մ.ն ալ չի՛ կրնար քանի մը գնդակ ճարել, կամ անոնց փոխարէնը։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ լրատու մը, ժան Կոտֆուռա, որ չորս տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր 1936 յունիս 17ին։ Կարծելով թէ աւելի աժան կ'ազատի, դատապարտեալը վերաքննութեան դիմած էր, բայց այս անգամ աւելի բարձր ատեան մը բանտարկութիւնը վերածեց մահավճիռի։ Ներեցը կ'ենթադրէր թէ մահէն կ'ազատի, քանի որ լրատուութեան համար մահավճիռ չկար մինչեւ 1938 յունիս 29։

Մուսա Լերան տարագիրներուն տեղատուումը

Ինչպէս գրած էինք, Սուրիոյ մարզպանը Այնճար այցելելով, քննեց Մուսա Լերան տարագիրներուն կացութիւնը, որ ծանրացած էր առենէ մը ի վեր։ (56 մահ մէկուկէս ամսուան մէջ)։

Վերջին ընթացքէն կ'իմանանք թէ մարզպանը Դամասկոս երթալէ վերջ, երկրորդ անգամ հանդիպած է Այնճար եւ հետաքրքրուած մանաւորապէս հիւանդանոցով։

Այնճարի դաղթականներուն վիճակը զգալի բարելաւում մը ունեցած է եւ հիւանդութիւնները ալ բաղդատաբար նուազած են։ Կիներն ու երեխաները մօտակայ գիւղերը տեղաւորելու աշխատանքները կը չարունակուին։ Շինութիւններն ալ առաջ կը տարուին թափով։ Այժմ, բացի ձէպէլ Մուսացիներէ, դուրսէն բերուած գործաւորներ ալ կը բանին, որպէսզի որոշուած ժամանակին աւարտեն շինութիւնները։

Մօտաւորապէս 70 բնակարաններու պատերը բարձրացած են եւ սկսած տանիքները դոգելու աշխատանքը։ Ինչպէս նախատեսուած էր, նոյեմբերի վերջը 150—200 բնակարաններու կառուցումը աւարտած պիտի ըլլայ։

Սկսած են նաեւ հողային աշխատանքները։ Մեքենաշարժ արօրներ բերուած են, հերկելու համար բերրի եւ մշակելի հողերը։ Ֆրանսական իշխանութիւնը պիտի տրամադրէ սերմնացուն։ Հողային աշխատանքներուն հսկելու համար նշանակուած է մասնաւոր հողագէտ մը՝ Պ. Զարմայր Գրիգորեան։ Պ. Պ. Վասիլէ եւ Պուայէ յաճախ կ'այցելեն Այնճար եւ ամէն ջանք ի գործ կը դնեն շինութեան ձեռնարկները փութով առաջ տանելու համար։

*** Ինչ իւլ Այնի դաղթականներէն քանի մը Սօուտ Օլուգի Հայեր կը պատմեն թէ վերջերս չատցած են հիւանդութիւնները եւ ամէն ընտանիք գրեթէ քանի մը հիւանդ ունի։ Կը գանգատին թէ դեղ չկայ։ Նաեւ կը յայտարարեն թէ Ինչ իւլ Այնի օդն ուղղութենէն յարմարած իրենց կազմին, հետեւաբար որոշած են ուշ կանուխ հեռանալ այդ չրջանէն։

Թիֆլուսի թուղթերու ճառագումը L.—Z.

Ոստիկանութեան վերատեսչութիւնը կը ծանուցանէ.—

Փարիզ բնակող այն օտարականները որոնց մականունները կը սկսին L. եւ Z. տառերէն մէկով եւ որոնց եռամեայ կանոնական անձնագիրը կը լրանայ 1939 դեկտեմբեր 31ին, Թող հաճին ներկայանալ Quai de l'Horloge, թիւ 1, Conciergerieիի սրահին մէջ հաստատուած դրասենեակը, երկարաձգելու համար իրենց ինքնութեան թուղթին պայմանաժամը։

Որպէսզի կարելի եղածին չափ քիչ սպասեն, ենթականերէն կը խնդրուի ներկայանալ հետեւեալ թուականներուն, համաձայն իրենց մականունի առաջին տառին.—

L. Նոյեմբեր 20էն 23 (այս վերջին թուականն ալ մէջն ըլլալով).— M. Նոյ. 24էն 27.— N. եւ O. Նոյ. 28էն 30.— P. դեկտեմբեր 1էն 4.— Q. եւ R. դեկտ. 5էն 7.— S. դեկտ. 8էն 11.— T. եւ U. դեկտ. 12էն 14.— V. եւ W. դեկտ. 15էն 18.—X. Y. Z. դեկտ. 19էն 23 (բոլոր վերջին թուականները մէջն ըլլալով)։

Առնոց անձնագիրներուն պիտի կցուի թղթիկ մը, որ պիտի ցուցնէ այն թուականը ուր պիտի յանձնուի իրենց անձնագիրը, կանոնաւորելով իրենց կացութիւնը մինչեւ այդ թուականը։

*** Նախապէս հրատարակած ենք A.—K. տառերով սկսող մականուններու թուականները։

դարտեցնէ մեր չիղերը, աչխատունակ կը դարձնէ մեզ, կը զօտեպնդէ, վերջապէս կ'ընէ մեզ ճամբան չվնացող, չյոգնող, զազաթ հասնող։

Ամէն մարդ, կեանքի մէջ, կ'ելլէ բարձունքէ մը վեր։ Ինչ տաժանելի ճամբորդութիւն։ Այդ բարձունքը մերթ Էվերէսթի է, մերթ Կապիտոլիոն, մերթ Ակրոպոլ, մերթ Գողգոթա։ Բարձունքը բարձունք է։ Ուրեմն ինչ պարզ, դիւրին մէկէն բարձրանալու, — ուտել ստեպղին։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը այսուհետեւ աւելի պարզաբանելով իր նշանաբանը «բարձրացիր, բարձրացուր»ը՝ կը նայ ըսել.

— Ստեպղին կեր ու ստեպղին կերցուր։

Պէտք է խոստովանիլ եւ վկայել որ ստեպղինը — չատերէ արհամարհուած — պատուական մնունդ մըն է, կարելի է անկէ պատրաստել կերակուր, աղցան (մանրելով) ու կարելի է իբրեւ պատուղ ալ ուտել հում, հում եւ խըթըր, խըթըր։ Համակ վիթամին

Մերձաւոր Արեւելքի իշխանները իրենց չամառ ու չիմար էջերը քալեցնելու կամ բարձունքէ մը վեր հանելու համար՝ աւանակին առջեւը կը բռնէին ստեպղինը։ Սեղմ կենդանին ստեպղինին հասնելու համար, կը քալէր ու կը բարձրանար։ Երբ ստեպղինին տեսքն իսկ կը բարձրացնէ, ուր մնաց ստեպղինին ճաչակումը։

Ֆրանսայի մէջ բարկացած մէկուն կ'ըսեն.— Ստեպղին կեր։

Ու ճիշդ խորհուրդ է, քանզի ինչպէս ըսինք, ստեպղինը կը հանդարտեցնէ, կամք կ'ընծայէ։

Եւ բարեբախտաբար աժան բոյս մըն է ստեպղինը։

Ուրեմն մեզի կը մնայ առաւօրէն ստեպղին ուտել։

Հիմա, երբ պատերազմին պատճառով, գրեթէ ամբողջ մարդիկը կը բարձրանան նոր Գողգոթայէ մը վեր, չարմարադոյն առիթն է ստեպղին կծելու։

ՆՇԱՆ ՊԼՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Չաւուագան ըուեր օրուան դէպքերու մասին

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ մը կնքուեցաւ Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ, զարկ տալու համար փոխանակութեանց։ Կը հաւատան թէ Իտալիա մինչեւ յանձն առած է իր կանեփի աւելորդ մասը, 2 միլիոն ոսկի, ամբողջութեամբ ծախել, հնդկական կանեփ (ժիւթ) գնելու համար։ Ուրիշ ապրանքներ ալ պիտի փոխանակուին։ Իտալիա տարեկան 8 միլիոն թոն անգլիական հանքածուխ գնելու, մէկ մասին փոխարէն մեքենաներ ծախելով։

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ մասին եղած հարցումի մը պատասխանելով, Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան խորհրդականը յայտարարեց թէ այդ հաստատութիւնը կը պահէ իր ուժը, թէեւ չի կրնար ընդհ. ժողով դառնալ այժմ։ «Այն սկզբունքները որոնց համար կը կռուինք ճիշդ անոնք են որոնց վրայ հիմնուած է Ազգաժողովը։ Կրնանք դասեր քաղել Ազգաժողովին փորձառութիւններէն եւ ձախողանքներէն, բայց չափազանց հեռանդ մղուած չկրծանանք հաստատութիւն մը որ հիմնուեցաւ մարդկութեան յաւետ ճիգերով»։

ԻՐԱՆՏԱ 2000 թոն կարագ եւ խոզեղէն պիտի ղրկէ Անգլիոյ, այս ձմրան եղանակին։

ՊԵԼՃԻՈՑ հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ այսուհետեւ բոլոր Գերմանացիները անձնագիր պիտի ունենան։

ՍՊԱՆԻԱ պայմանագիրներ կնքեց չէզոք պետութեանց հետ, նաւթինջի փոխարէն գործուած ապրանքներ առանալու համար։ Շուէտ պիտի ղրկէ վայտի խիւս, 500,000 մետրէ նաւթինջի փոխարէն, Նորվեկիա՝ 250,000 փոքր մետրէ՝ ուրիշ արտադրութեանց փոխարէն, իսկ Հոլանտա եւ Պելճիա պիտի փոխանակեն ձկախէժ, սուրճ, չաքար եւ ուրիշ գաղթային արտադրութիւններ։ Զուիցերիա պիտի փոխանակէ իր արջառը եւ կաթնեղէն։ Բանակցութիւններ կը կատարուին նաեւ Ֆրանսայի եւ Տանըմարքայի հետ։

ՅՆՈՒՆԴԻ ԱՒԹԻՒ պատրաստութիւններ կը տեսնուին Գերմանիոյ մէջ։ Միայն խաղալիկները սահմանափակման ենթակայ չեն. ուրիշ ամէն բան չափի եւ կանոնի տակ է։ Ծնունդի ծառերը որոշ գին մը պիտի ունենան, մոմերուն տեղ ուրիշ ճրագներ չինած են բուսական արտադրութիւններէ։ Կարկանդակները պիտի պատրաստուին առանց հաւկիթի եւ կարագի. չոքոլան տոմսով պիտի բաժնուի, որպէսզի ամէն մարդ կարենայ օգտուիլ։ Խաղալիկի խանութները գործի վրայ են արդէն։ Մասնաւորապէս կը սպառին թիթեղէ եւ կապարէ չինուած զինուորներ,— Գերմանացի, Ֆրանսացի, Անգլիացի եւն.։ Զինուորներ կան ձեռնաւոտմբերով, հրացանով կամ սուինով, ինչպէս եւ «մեռած» զինուորներ, ապացուցանելու համար գերմանական քաջագործութիւնները։ Շատ կը սպառին նաեւ գերման զօրավարներուն պատկերները, Հիթլերի եւ միւս երեւելիներուն հետ։ Ժողովրդական խաղալիկ մըն է ութ մատնաչափնոց հրասայլ մը, որ կրակ կ'արձակէ չարժած ատեն։ Ամէնէն աւելի չափահասներն են որ պիտի նեղուին, որովհետեւ թաչկինակները, դուլպաները, փողկապները եւ ուրիշ հանդերձեղէնները տոմսերով կը ծախուին։ Գիրքերը, պատկերները եւ ձայնագիրները առատ են։ Պատուղները եւ կաղինները անբաւական են այս տարի։

ՍԹՈՒՏՀՈԼՄԻ գերմանական դեսպանատունը դատ բացաւ չուէտական չաբաթաթերթի մը դէմ, որ անուանարկիչ գրութիւն մը հրատարակած էր, «Դժոխային մեքենան Միւնիխի մէջ» խորագրով։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ մամուլը աւելի մեծ անկախութիւն պիտի վայելէ քանի մը չաբաթէն, համաձայն Լոնտոն հասած լուրերու։ Մչակոյթի նոր նախարարը անհրաժեշտ գտած է այս միջոցը, որպէսզի թերթերը կարենան դիմանալ, աւելի հրապուրիչ դառնալով ընթերցողներուն համար։

ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻ դուրս հանուեցան կարգ մը նահանգներ եւս,— էն, Հօթ Սաւուա, Սաւուա, Իզէր, Հոթ Ալփ, Պաս Ալփ, Ալփ Մարիթիմ, Վար

ՀԱՑԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ

Ճաչարան ՅԼՕՐԻԱ

61. Rue Monsieur le Prince. Paris (6e)

Բերթօ Օտէօն եւ Սէճ Միչէլ

Լաւագոյնս եւ եւրոպական ձեւամուած կերակուրներ։

Le Gerant : H. STEPHAN Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17. Rue Damesme . . Paris (13)

ՀԱՐԱԶԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԱՄՓԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԻ. ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63

(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ —

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐԱՄՍԵԱՑ	ԹԱՄՄՍԵԱՑ	
Ֆրանսա եւ Գաղութները	150 ֆրանք	75 ֆրանք	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իտալիա	265 ֆրանք	140 ֆրանք	
Ամբողջ երկիրները	215 ֆրանք	110 ֆրանք	

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
28
ՆՈԵՄԲԵՐ
MARDI
28 Novembre
1939

ԺԹ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4207

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ՉԷՅՄՊՐԼԷՆ ԿՐ ՊԱՐԶԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ.—

Խորտակել թշնամին, ևոր Եւրոպա մը ստեղծել

Անգլիոյ վարչապետը ճայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ պատերազմի նպատակներու մասին, ուղղուած՝ ամբողջ բրիտանական կայսրութեան: Երկուքի բաժնելով այդ նպատակները — պատերազմի եւ հաշտութեան նպատակներ — Պ. Չէյմպրլէն յայտարարեց թէ Դաշնակիցներուն առաջին մտքն է պարտութեան մատնել թշնամին,— ոչ միայն անոր զինուորական ուժերը, այլ եւ այն հոգեբանութիւնը որ մշտնջենապէս կը ձգտի տիրապետութիւն հաստատել ուրիշ ժողովուրդներու վրայ, բռնի ուժով եւ դրժելով իր խոստումը: «Պէտք է մեկզի դրուի այդ մեթոտը, որ անասնական գոհացում մը կը գտնէ հալածելով եւ չարչարելով անվնաս քաղաքացիներ եւ որ յանուն պետական շահերու կ'արգելացնէ տրուած խոստումին դրժումը, ամէն անգամ որ յարմար դատէ: Եթէ կարենանք համոզել գերման ժողովուրդը թէ այս հոգեբանութիւնն կը հրաժարի առանց արիւնահեղութեան, եւելի լաւ, բայց, ամէն պարագայի մէջ, պէտք է որ մեկզի դնէ զայն: Ահաւասիկ մեր պատերազմի նպատակը, բայց մենք պիտի չարունակենք պայքարը, մինչեւ որ այդ նպատակին հասնինք :

«Գանք հաշտութեան նպատակներուն:— Կարելի չըլլալով այժմէն որոշապէս նախատեսել զալիքը, ստիպուած ենք այդ նպատակները սահմանել եւելի ընդհանուր խօսքերով, բայց կրնանք ճշդել ընդհանուր սկզբունքները: Ուրեմն, երբ հասնինք մեր պատերազմի նպատակներուն, պիտի չկանգնինք ստեղծել նոր Եւրոպա մը: Մեր միտքէն չանցնիր քանդել հին սահմանաձողերը եւ քարէսները վերակազմել համաձայն մեր յաղթականի գաղափարներուն, այլ Եւրոպան օժտել նոր ոգիով մը, ուր անոր բազկացուցիչ ազգերը իրենց վէճերը քննեն ամենայն բարեացակամութեամբ եւ փոխադարձ հանդուրժողութեամբ: Այլեւս նախապատճառական վախ պիտի չըլլայ այդպիսի Եւրոպայի մը մէջ եւ սահմանազուխներու անհրաժեշտ համարուած վերյարդարումները պիտի քննուին դրացիներու մէջեւ, նաեւ՝ սեղանի մը չուրջը, հաւասարութեան դրօշին տակ, ի հարկին ոչ - չահակիցներու ալակցութեամբ: Այդ Եւրոպային մէջ մարդիկ պիտի ընդունին թէ տեւական խաղաղութիւն չի կրնար ըլլալ առանց առեւտրական առատ եւ տեւական փոխանակութեանց, չահակից ազգերու միջեւ: Այդ Եւրոպային մէջ ամէն ազգ ազատ պիտի ըլլայ իր վարչաձեւը ընտրելու, ցորչափ այդ կառավարութիւնը չի հետեւիր քաղաքականութեան մը որ կրնայ վնասել իր դրացիներուն: Վերջապէս, այդ Եւրոպային մէջ ազատաղինութիւնները կամաց կամաց պիտի կրճատուին, որովհետեւ անոնք սպառազինութիւնները կամաց կամաց պիտի կրճատուին, որովհետեւ անոնք սպառազինութիւնները կամաց կամաց պիտի կրճատուին, որովհետեւ անոնք եւելորդ բեռ մը կը դառնան երբ կ'անցնին այն սահմանը որ անհրաժեշտ էներքին բարեկարգութեան եւ օրինապահութեան համար: Անշուշտ այս նոր Եւրոպան քանի մը չաբթուան կամ քանի մը ամսուան գործ չէ, այլ տեւական աշխատանք մը որ պիտի տարածուի քանի մը տարիներու վրայ: Արդարեւ, կարելի չէ հաստատուն սահմաններ գծել անոր համար, որովհետեւ պայմանները միշտ կը փոխուին եւ անհրաժեշտ է պատշաճ յարդարումներ կատարել, վանելու համար որ եւ է ընդհարում: Ուրեմն անհրաժեշտ են կարգ մը օրէնքներ , վարելու համար նոր Եւրոպայի զարգացումը, զայն առաջնորդելով ուղիղ ճամբու մէջ: Չարկ չեմ դատեր ճշդել այդ օրէնքներուն էութիւնը : Անկարելի է այդ, ներկայ պարագաներուն մէջ: Միայն կ'ուզեմ իմ անձնական կարծիքս յայտնել,— թէ այսպիսի կազմակերպութիւն մը պիտի ստեղծուի եւ կը յուսամ թէ Գերմանիան ալ նոր ոգիէն ներշնչուելով, կրնայ երեւալ այն ազգերուն մէջ որ պիտի մասնակցին այդ աշխատանքներուն: Առ այժմ եւելի բան չեմ կրնար ըսել մեր հաշտութեան նպատակներու մասին: Նորէն կը յիշեցնեմ թէ նախ անհրաժեշտ է հասնիլ մեր պատերազմի նպատակներուն, — չահիլ պատերազմը: Ուրեմն ամուր կենանք, վստահ՝ մեր յարատեւութեան, անսասան՝ մեր վճռականութեան մէջ եւ յառաջ քալենք: Աստուծոյ օրհնութիւնը կը հովանաւորէ մեր զէնքերը եւ մենք տարակոյս չունինք յաղթութեան մասին »:

Ճառին սկիզբը Պ. Չէյմպրլէն դատապարտեց գերմանական նոր մեթոտները,— ականներ ցանել ալ ու ձախ, հակառակ միջազգային օրէնքներու, ամէն օր անզէն. կամ չէզոք նաւեր պայթեցնել եւ քաղաքացիներ խեղդել կամ յօշոտել: «Անոնք կը յուսան այս բարբարոսական մեթոտով խափանել մեր պարենաւորումը եւ խոնարհեցնել մեզ: Մի՛ վախնաք թէ կը յաջողին: Մենք պատրաստ ենք մասնակից մաղնիսական ականն ալ, ինչպէս ըրինք սուզանաւերը: Այս պատերազմը չի նմանիր մեր նախատեսածին: Թերեւս հարցնէք թէ ինչո՞ւ մենք եւելի ուժգնօրէն չենք յարձակիր: Ցիշեցէք որ պատերազմի արուեստը կը տրամադրէ ամենամեծ ճիգը կեդրոնացնել ամէնէն լաւ ընտրուած կէտին վրայ եւ ամէնէն յարմար պահուն: Մեր մասին խօսելով, տեղը եւ ժամը պիտի վճռուին դաշնակից հրամանատարներուն կողմէ: Մինչ այս մինչ այն, մենք բան մը չենք կորնցներ սպասելով, որովհետեւ ժամանակը մեզի համար կը բանի: Ամէն չաբթի որ կ'անցնի կը սաստկացնէ պաշարման ճնշումը Գերմանիոյ վրայ »:

Մոսկուա կը պատանայ Ֆինլանտայի

Ռուսեւ-ֆինլանտական յարաբերութիւնները նորէն ծանրացան կիրակի օր, երբ խորհրդային իշխանութիւնը հաղորդեց թէ Ֆինլանտական հրետանին յարձակած է իր սահմանապահ զինուորներուն վրայ եւ պահանջեց որ Ֆինլանտա անմիջապէս 25 քիլոմեթր ետ քաշէ իր զօրքը: Մոսկուա այս խմաստով ծանուցագիր մը ուղղեց Ֆինլանտական դեսպանին. բայց Ֆինլանտացիները կը հերքեն ռուսական պատմութիւնը: Պաշտօնական պատասխանի կը սպասուի ժամէ ժամ: Խորհրդային մամուլը այս առիթ կրակ կը տեղայ Ֆինլանտայի կառավարութեան եւ մանաւորապէս վարչապետին վրայ, ամբաստանելով թէ բանակցութիւնները խզեցին երկու անգամ: Կ'ըսուի թէ պալթեան պետութիւնները պիտի միջնորդեն, խաղաղութեամբ լուծելու համար վէճը: Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, Գերմանիա թելադրած է Ֆինլանտայի որ ընդունի Մոսկուայի պահանջները, այլապէս հետեւանքները շատ ծանր կրնան ըլլալ :

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Գերմանական ականները կը չարունակեն աւեր գործել: Վերջին 48 ժամերու ընթացքին ընկղմեցան կամ վնասուեցան չարք մը նաւեր եւս, որոնց երեքը մեծ արժէք ունին,— Սբսէբս (անգլիական, 11,000 թոն, վնասուած), դարձեալ անգլիական օժանդակ յածանաւ մը, Րավալփինտի, մօտ 17,000 թոն եւ լեհական Փիլզուտսքի չոգենաւը, 14,000 թոն, որ կը գործածուէր անգլիական կառավարութեան կողմէ: Լոնտոնի թերթերը կը հաւատան թէ մէկ միլիոնները հնարաւած են, խափանելու համար ականամարտը, իսկ տնտեսական պաշարման հրամանագիրը պիտի հրատարակուի այսօր, երեքշաբթի, հակառակ վեց չէզոք պետութեանց բողոքներուն :

Պատերազմին նպատակները պարզելով, Պ. Չէյմպրլէն որոշապէս ճշդեց զանոնք— խորտակել թշնամին— իսկ հաշտութեան նպատակներու մասին դադարեցաւ ընդհանուր սկզբունքներ յայտնելով :

Ցամաքային գործողութիւնները կրճատուած են, ձիւն - ձմեռը սաստկացած ըլլալով: Օդանաւային եւ ծովային գործողութիւնները կը չարունակուին աւելի կամ նուազ ուժգնութեամբ :

Ռուսեւ-ֆինլանտական տագնապը նորէն ծանրացաւ: Մոսկուա զանազան մեղադրանքներ ուղղելով Ֆինլանտայի դէմ, պահանջեց սահմանազուխէն 25 քիլոմեթր ետ քաշել զօրքը:

Ռումանիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը կը մնայ անփոփոխ: Մտահոգութիւնը կը չարունակուի Պեսարապիոյ մասին:

Հունգարիա եւս մտահոգութեան մատնուած է եւ կը պատրաստուի Թրանսիլվանիա արշաւել, եթէ Ռուսերը դէպի հարաւ իջնեն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՀԱՅԿԱՍ

ՁԻՒՆ ՁՄԵՌ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

Կիրակի եւ երկուշաբթի օր հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ **165**, նոյեմբեր **25**, առաւօտ.— Ոչ մէկ նշանակելի դէպք պիտի չերուան ընթացքին :

Զեկոյց թիւ **166**, իրիկուն.— Օրը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ :

Զեկոյց թիւ **167**, նոյեմբեր **26**, առաւօտ.— Պահակախումբերու գործունէութիւն դիւերուան ընթացքին, վատ չրջանին մէջ:

Զեկոյց թիւ **168**, իրիկուն.— Կրճատեալ գործունէութիւն յատկապահ զօրախումբերու եւ հրետանիներու :

*** Անգլիոյ տեղեկութեանց նախարարութիւնը կը հաղորդէ նոյեմբեր 25 թուակիր զեկոյցով մը.— Գերմանական օդատորմիղը երկու ամբաձգութիւններ կատարեց բրիտանական մարտանաւերուն դէմ, Հիւսիսային ծովուն մէջ: Շատ մը ռումբեր ձգուեցան, բայց ապարդիւն: Մարդկային կորուստ չկայ: Անգլիական «Սըսէքս» առեւտրական նաւը ականի մը զարնուելով վնասուեցաւ Մանչի մէջ, բայց կրցաւ նաւահանգիստ հասնիլ, նաւաձիգներու օգնութեամբ: (Այս նաւը չինուած է 1937ին, ունի 11,066 թոն տարողութիւն եւ ընդհանրապէս Աւստրալիա կ'երթեւեկէր :

*** Առատ ձիւն եկած եւ յուրտը սաստկացած ըլլալով, երեք մեծ բանակներ դրեթէ անչարժութեան դատապարտուած են արեւմտեան ճակատին վրայ, իրենց հզօր ամրութեանց մէջ: Երկու ամրացեալ գիծերուն միջեւ, տասը մղոն տարածութեան վրայ, ցրտահար պահակախումբեր ստիպուած են անկարելին փորձել, հաղորդակցութիւնը պահպանելու համար թշնամի յառաջապահներու հետ :

Եթէ հաւատանք զանազան աղբիւրներէ հաղորդուած տեղեկութեանց, Հիթլէր իր ցամաքային, օդանաւային եւ ծովային հրամանատարներուն հետ խորհրդակցելէ վերջ, առ այժմ մէկզի դրած է «չանթահարիչ պատերազմի» ծրագիրը, այնպէս որ, ընդհանուր յարձակողական մը պիտի չփորձէ Մաժինոյ գծին դէմ, այս ձմեռ, այլ պիտի սաստկացնէ օդանաւային եւ ընդծովեայ պատերազմը :

Ինչպէս կը բացատրեն տեղական թերթերու զինուորական աշխատակիցները, վերջին օրերս ամէնէն բանուկ ռազմաճակատը հանդիսացած է Լոռէնի արեւելեան եւ Սաարին վոժի միջեւ տարածուած չրջանը, մինչեւ վխէնպուրկ: Գերմանական հրետանին կրակ տեղաց Լոթէրի հովիտին երկայնքը , վոժի անտառապատ բլուրներու ֆրանսական դիրքերուն վրայ: Զինուորական մասնագէտները զարմանալի կը գտնեն որ Գերմանացիները այնքան ուշ հետաքրքրուեցան այդ ռազմաբեմով, որ հանդարտ է պատերազմին սկիզբէն ի վեր: Անոր մէկ մասը, Վոժի բարձրաւանդակը, ճիշդ Ալզասի դաշտերուն արեւմտեան կողմը, ճակատի ամէնէն վտանգուած դիրքերէն մէկն է, ինչպէս կը գրէ «Նիւ Եորք Հէրըլտ»: Լոռէնի մէջ, ճիշդ Մոզէլի արեւելեան կողմը, ուր գերմանական երկու պահակախումբեր սրբուեցան ուրբաթ օր, ֆրանսական թընդանօթներու կրակէն, Գերմանացիները վերսկսան նոյն գործողութիւնը չաբթի օր: Երրորդ անգամ ըլլալով գերմանական սուսուրաթիւ պահակախումբ մը փորձեց ֆրանսական գիծերէն ներս մտնել Սիէրքի մօտ, բայց ֆրանսական հետազօտիչ խումբերը կատղեցին այս խաղը եւ երբ գերմանական պահակախումբը թիակարդը մտաւ, կատաղի կրակ մը բացուեցաւ երկու կողմերէ: Գերմանացիները աճապարանքով քաշուեցան, վիրաւորներ եւ դերիներ ձգելով :

Դաշնակից օդանաւերու հետազօտութիւնները հաստատեցին թէ Գերմանացիները սկսած են ընդարձակել Զիկֆրիտի գիծը, Լիւքսէնպուրկի արեւելեան կողմը, այն եռանկիւնին մէջ որ կազմուած է Մոզէլ եւ Սար գետերէն եւ ֆրանսական սահմանագուխէն: Գերման բանուորական վաշտերը անընդհատ կը բանին, բարձր պատուարներու ետին: Միեւնոյն ատեն պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ լրացած է Մաժինոյի գծին երկարաձգումը Մէզիէռէն մինչեւ Հիւսիսային ծով, Տէօնքէրքի մէջ եւ թէ այժմ ամբողջ ռազմաճակատը իր վիճակի է դիմադրելու անակնկալ յարձակումի մը, ինչպէս գծին գլխաւոր մասը, Հունոսի դիմաց :

*** Անգլիական օդանաւերը նորէն թռան Գերմանիոյ վրայ, յաջող արդիւնքներ ձեռք ձգելով: Գերմանական օդանաւերն ալ արշաւներ կատարեցին Անգլիոյ վրայ, եւ կ'ըսեն թէ յաջողած են զարնել կարեւոր մարտանաւ մը :

Չեզոք պետութեանց բողոքը տնտեսական պաշարման դէմ

Վեց չէզոք պետութիւններ պաշտօնապէս բողոքեցին անգլիական կառավարութեան, տնտեսական պաշարումի խստացման դէմ, որով Դաշնակիցները պիտի դրաւեն Գերմանիոյ ոչ միայն ներածումները, այլեւ արտածումները: Այսպէս, ճափոնական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը յանձնեց Լոնտոնի դեսպանին միջոցաւ, դիտել տալով թէ որոշուած տնօրինութիւնը կ'անցնի միջազգային օրէնքի թոյլատրած սահմանը եւ կը խախտէ Անգլիոյ կողմէ տրուած յանձնառութիւնը: Ճափոն, Շուէյտ, Տանըմարքա եւ Իտալիա իրենց դիտողութիւնները ներկայացուցին չաբթի օր, իսկ Պելժիա եւ Հոլանտա, որոնք ամէնէն եւելի պիտի վնասուին առաջադրուած տնօրինութիւնէն, բողոքած էին եւելի առաջ: Շաբթի օր Իտալիոյ արտաքին նախարարը ունկնդրութեան ընդունեցաւ անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանները, յայտնած էր իր երկրին տեսակէտը: Անգլիոյ արտաքին նախարարը, լորտ Հալիֆաքս, բոլոր չէզոք դեսպաններուն հաւաստեց թէ կառավարութիւնը ուշադրութեամբ պիտի քննէ իրենց դիտողութիւնները եւ կարելին պիտի փորձէ, նուազեցնելու համար չէզոք պետութեանց կրելիք վնասները: Այս առթիւ կ'ըսուի թէ Անգլիա պիտի թելադրէ որ չէզոք պետութիւնները նախ Գերմանիոյ դիմեն, որովհետեւ անոր մղած ականամարտն է պատճառը, եթէ Անգլիա կը ստիպուի փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել :

Միւս կողմէ, չուէտական կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց գերմանական կառավարութեան, դանդատելով թէ ականներ տնտեսած են Շուէտի ներքին ջուրերուն հետ, 4000 մղոն տարածութեան վրայ :

Մանրագէտներու կարծիքով, Գերմանիոյ դէմ սարքուած պաշարումը, ներածումներու եւ արտածումներու խափանումը եւ ուրիշ խստութիւններ բաւական են Գերմանիան տնտեսապէս քայքայելու 18 ամիսէն: Բայց միեւնոյն ատեն կը խոստովանին թէ Գերմանիա տակաւին կրնայ առեւտուր ընել չէզոք Իտալիոյ միջոցաւ, որուն նաւերը պետական հսկողութեան տակ են եւ ոչ թէ անհատական սեփականութիւն, ինչպէս սկանտինաւեան նաւերը: Այնոնց կարծիքով, անգլիական կառավարութիւնը կը վարանի բռնել իտալական նաւերը, քանի որ առով ուղղակի գործած պիտի ըլլայ իտալական կառավարութեան դէմ: Բայց եւ այնպէս, Անգլիոյ տնտեսական պատերազմի նախարարութիւնը վերջերս կը հաստատէր թէ բրիտանական մարտանաւերը 30 իտալական նաւեր կեցուցած են, քննութեան համար:

Ամէն պարագայի մէջ, հաւանական չէ որ չէզոք պետութեանց դանդատները կարենան փոխել Դաշնակիցներու որոշումը, տնտեսական պաշարման մասին:

*** Լոնտոնի թերթերը կը դրեն թէ ծովային նախարարութեան մասնագէտները անմիջապէս միջոց մը հնարած են, էլեկտրա-մագնիսական զօրութեամբ ոչնչացնելու համար գերմանական նոր ականները: Այս առթիւ բազմաթիւ կամաւորներ արձանագրուած են, ականներ որսալու համար, ձկնորսանաւերու միջոցաւ :

Երկու մեծ նաւեր ալ ընկղմեցան Անգլիական (17,000 թոն), միւսը չեզոք (14,000 թոն)

»»» · «««

Զոհերու թիւը կը հասնի 300

Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը երկու կարեւոր նաւերու կորուստներ հաղորդեց, համագումար 31,000 թոն տարողութեամբ: Առաջինը անգլիական օժանդակ յածանաւն է, Րավալփինտի, որ ունէր 16,697 թոն տարողութիւն: Կը կարծուի թէ 300 նաւաստիներէն ողջ մնացած են միայն մէկ սպայ եւ 16 նաւաստի: Երկրորդը լեհական Փիլզուտսքի չոգենաւն է, 14,294 թոն տարողութեամբ: Այս նաւէն ալ կորսուած են 18 հոգի :

Անգլիական օժանդակ յածանաւը չինուած էր 1925ին: Պաշտօնական զեկոյցը հաղորդելով անոր խորտակումը, չի յիշեր պատճառները: Լեհական չոգենաւը ընկղմած է Հիւսիսային ծովուն մէջ, երկու պայթումներու հետեւանքով: Շոգենաւը ունէր 173 հոգի, մէջն ըլլալով անգլիացի սպայ մը եւ 14 անգլիացի նաւաստիներ: 155 հոգի փրկուեցան ազատարար մակոյկներով: Եղերական տեսարաններ պարզուեցան չոգենաւին խորտակման հետեւանքով :

Նոյն օրը եւ եւելի առաջ ընկղմեցան ուրիշ կարգ մը փոքր նաւեր ալ,— անգլիական թէ չէզոք: Գերմանացիները բռնեցին Ֆինլանտական չոգենաւ մը, երբ Շուէտ կ'երթար: Այս վերջին կորուստներէն առաջ, ընկղմած 24 նաւերու տարողութիւնը կը հաշուէին 79,892 թոն, (14ը ականներու զարնուած, 10ը թորպիլահար): Գերմանական նաւ մըն ալ ականի զարնուելով ընկղմեցաւ, դանիական ջուրերուն մէջ: Ցիսուն նաւաստիներէն ազատեցան միայն տասը հոգի, ազատարար մակոյկ չգտնելով :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԻՏԻ վերջանայ մինչեւ գարուն, համաձայն նախագահ Րուզվելթի մէկ յայտարարութեան, որ կ'արտայայտէ Մ. Նահանգներու պաշտօնական չրջանակներուն լաւատեսութիւնը: Նախագահին կարծիքով, մինչեւ գարուն կամ Դաշնակիցները պիտի յաղթեն, եւ կամ Գերմանիան ներքին յեղափոխութեան մը մատնուելով, հաշտութիւն պիտի կնքուի, մանաւանդ որ Գերմանիա չի կրնար երկար ժամանել տնտեսական տեսակէտով: Առանց ստորագնահատելու Գերմանիոյ զինուորական ուժը կամ անկարելի համարելու մեծ յարձակողական մը ծովու եւ ցամաքի վրայ թէ օդին մէջ, Ամերիկայի մասնագէտները կը կարծեն թէ այլեւս անցած է այն ժամանակը երբ այդպիսի յարձակողական մը կրնար յանկարծակիի բերել դաշնակից հրամանատարութիւնը :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ որոշեց դեկտեմբեր 15ին ազատ արձակել ութ զօրադասեր (1928—1933), որոնք դրօշի տակ առնուած էին վերջերս: Այս որոշումը արդրուած է անոր համար որ Իտալիա ետ քաշած է Ալպանիոյ սահմանապահները :

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ վաւերացման կանոնը ընդունեցաւ ամբողջ երկրին մէջ: Միայն զինուորական չրջաններու եւ սահմանամերձ նահանգներու յատուկ հեռագիրներ ղրկած ատեն, անհրաժեշտ է յայտնել ինքնութիւնը :

ՀԵՆԵԼԱՆԻ գործածողները պարտաւոր են սպիտակ ներկել իրենց հեծելանիւին եետեւը, մինչեւ դեկտեմբեր 6: Անոնք որ այս կանոնը գործադրած չեն դեկտեմբեր 7ին, պիտի հետապնդուին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

ՓԱՐԻԶԻ ՕՐԻՆԱՑ ՀԱՅՈՑ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հայկական Ցուցահանդեսը Նիս Օրեցիկ

Հայկական պետական մասնաճիւղը օրերս բացաւ իւր ցուցահանդէսը Նիս (Nice) տեղւոյն ազգագրական թանգարանի մէջ (mora - toire)։ Ցուցակը, որմէ օգտագործուած նիւթերը ի մասնաւորի ստացուած են Հայաստանի տարբեր գաւառներէն, կը պարունակէ 71 օրիորդներու անուններ, որոնք ձեռագործ գորգեր, ասեղնագործ ծրարներ, ասեղնագործ սփռոցներ, ասեղնագործ վերարկուներ, ասեղնագործ ներքնազգեստներ, ասեղնագործ ծածկոցներ, ասեղնագործ վարագոյրներ, ասեղնագործ ներքնակալներ, ասեղնագործ բարձեր, ասեղնագործ ծածկոց

ՅԱՌԱՋԻՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376 286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1676 - 63

17, Rue Damesme, PARIS (13e) (ՄԵՏՐՈՅԻ ՀԱՄԱՐ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԵԿԱՆ — ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ — ԵՒԹԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ Գաղութներ ..... 150 ֆրանք — 75 ֆրանք — 40 ֆր.
Անգլիա եւ Դաշտեր ..... 245 ֆրանք — 140 ֆրանք —
Ցորիկ եւ կիսակես ..... 215 ֆրանք — 110 ֆրանք —

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
29
ՆՈԵՄԲԵՐ
MERCREDI
29 Novembre
1939

ԺԵ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4208

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԵԾ ՆԱԻԱՄԱՐՏԸ

«ՏԷՕՅՉԼԱՆՏ» Կ'ԸՆԿՂՄԷ «ՐԱՎԱԼՓԻՆՏԻ»Ն

Երէկ հաղորդած էինք անգլիական օժանդակ - առեւտրական - յածանաւի մը, «Րավալփինտի»ի խորտակումը (16,699 Թոն)։ Անգլիոյ Ծովային Նախարարութիւնը նոր հրատարակեց այս խորտակման մանրամասնութիւնները։ Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցին համաձայն, անգլիական յածանաւը իր 300 սպաներով եւ նաւաղներով ընկղմած է գերմանական «Տէօյչլանտ» զրահաւորին կողմէ, որ ունի 10,000 Թոն տարողութիւն եւ որ կը հետապնդուի երկար առեն ի վեր։

Նաւամարտը տեղի ունեցած է Իսլանտայի հարաւային արեւելեան ափերուն վրայ եւ տեւած է 30 — 40 վայրկեան։ Ահաւասիկ պաշտօնական պատմութիւնը։—

Նոյեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջը ժամը 3.30ին, Րավալփինտի երբ կը յածէր Իսլանտայի հարաւային արեւելեան ջուրերուն մէջ, թշնամի նաւ մը նշմարեց։ Հրամանատարը հեռադիտակով հաստատեց թէ «Տէօյչլանտ»ն է եւ նաւաղները անմիջապէս հրաման ստացան պատրաստուելու։ Մինչեւ ձեռք առնուեցան թշնամի նաւը յածանաւին աջակողմը դարձնելու եւ խուսափելու համար։ Բայց ահա երկրորդ թշնամի մարտանաւ մը երեւցաւ։ «Տէօյչլանտ» մօտենալով հրամայեց կանգ առնել, եւ երբ տեսաւ որ մեր նաւը կը չարունակէ ճամբան, բացած իր չորս թնդանօթները (150 միլիմեթր), կրակ բացաւ իր 280 միլիմեթրնոց թնդանօթներով, 10,000 եարտա (քանի մը հազար մեթր) հեռուէն։ Երկրորդ համազարկ մը եւս տեղի ունեցաւ։ «Րավալփինտի» պատասխանեց իր չորս թնդանօթներով։ «Տէօյչլանտ»ի երրորդ համազարկը մարեց բոլոր լոյսերը եւ խորտակեց ելեկտրական մեքենան, իսկ չորրորդը՝ ամբողջ կամուրջը եւ անթելի սենեակը։ Այդ պահուն գերմանական երկու մարտանաւերը արագօրէն կը մօտենային եւ երկրորդն ալ կրակ բացած էր։ «Րավալփինտի» չարունակեց կրակը մինչեւ որ բոլոր թնդանօթները անդործածելի դարձան եւ նաւը բռնկեցաւ։ Երեսուն - քառասուն վայրկեանի այս անհաւասար ճակատամարտէն վերջը, ժամը 4.15 — 4.25ին թշնամին դադրեցուց կրակը եւ վար իջեցուցինք երեք մակոյկներ որոնք չտնտխուած չէին։ Այս մակոյկներէն երկուքը, որոնց մէջ աւելի քան 30 հոգի կը դտնուէին, կը կարծուի թէ բռնուած են գերմանական մարտանաւերուն կողմէ։ Տասնըմէկ հոգի որոնք միւս մակոյկին մէջ կը դտնուէին, նոյնպէս պիտի բռնուէին, հաւանօրէն, եթէ թշնամին անմիջապէս անհետացած չըլլար, տեսնելով անգլիական յածանաւի մը մօտենալը։ «Րավալփինտի» վառեցաւ մինչեւ ժամը 8 եւ յետոյ ընկղմեցաւ մնացեալ բոլոր նաւաղներով։ Անգլիական յածանաւը փորձեց հետապնդել գերմանական նաւերը, բայց անոնք յաջողեցան փախչիլ, օգտուելով անձրեւաբեր փոթորիկէ մը եւ մութէն։ Երկու թշնամի մարտանաւերուն հետապնդումը չարունակուեցաւ փոթորկալի օդի մը մէջ, թէ դիւերը եւ թէ արշալոյսի առաջին ժամերուն»։

*Ինչպէս կ'երեւայ, կորսուած են մօտ 300 սպաներ եւ նաւաղներ։ «Րավալփինտի» մաս կը կազմէր Անգլիոյ հիւսիսային ջրանի ջրուն նաւաբաժնին որ կը հետապնդէ Գերմանիոյ առեւտրական փոխադրութիւնները։ Իսկ «Տէօյչլանտ», «զրպանի զրահաւորը», առաջինն է նոյն դասակարգի երեք փոքր մարտանաւերէն եւ ծով իջաւ 1931 մայիսին, Քիլի մէջ, մարշալ Հինտէնպուրգի նախագահութեամբ։ Միւս երկու զրահաւորներն են «Ծովակալ Շէր» եւ «Կրաֆ Շփէ»։ «Տէօյչլանտ» թէեւ իրապէս զրահապատ յածանաւ մըն է, վեց խոշոր թնդանօթներով եւ վեց Թորփիլարձակ խողովակներով, բայց յածանաւի մը արագութեան կը միացնէ զրահաւորի մը ոյժը, եւ կը համարուի նմոյշ մը գերմանական հնարագիտութեան, քանի որ սահմանափակումներ հաստատուած էին Վերսայլի դաշնագրով։ Երբ ծովը կ'իջեցնէին, Տէօյչլանտ դլուխն առաւ դնաց, մինչ Հինտէնպուրգ տակաւին չէր կրցած պայթեցնել չանփանեան։ Բուն արարողութիւնը կատարուեցաւ աւելի վերջը։ Աւելոր - դապաշներ չարաչուք նչան մը կը համարէին այս պարագան։

**** Լեհական մեծ չոգենաւին՝ «Փիլղուսցքի»ի նաւապետը հերոսական մահ մը ունեցաւ, ինչպէս կը պատմեն ականատեսներ։ Նաւապետը, Սթանկեվիչ, թէեւ վիրաւորուած, ծով նետուեցաւ, ամէնէն վերջը եւ ամբողջ մէկ ժամ պայքարեցաւ, ջուրին երեսը մնալու համար։ Երկու պայթումներէն վերջը, երբ նաւը սկսած էր ընկղմիլ, նաւապետը կամուրջին վրայ մնաց մինչեւ որ բոլոր մակոյկները վար իջեցուցին եւ նաւաստիները ազատեցան։ Մինչ աւիլքներուն դէմ կը մաքառէր, երկու նաւաստիներ լողալով օդնութեան հասան եւ լաստի մը վրայ հանեցին դինքը։ Ցեցոյ թորփիլահալած մը եկաւ եւ հաւաքեց երեք զոհերը, բայց նաւապետը մեռաւ քիչ վերջը։ Կը կարծուի թէ նաւը երկու ականներու զարնուած էր։ Լեհաստանի պարծանքն էր այս նաւը եւ կրնար 770 ճամբորդ առնել։*

Թորիդարաւը կը գուժարուի վապը Նորոգելու համար դանիմին վնասը տիւնեներ

Երեսփ. Ժողովը եւ Ծերակոյտը բացառիկ նիստի հրաւիրուած են վաղը, հինգշաբթի, 30 Նոյեմբեր, երբ կը լրանայ կառավարութեան լիազօրութեանց պայմանաժամը։ Երեսփ. Ժողովը պիտի դումարուի ժամը 9.30ին։ Բացառիկ նիստի հրաւիրելով խորհրդարանը, Պ. Տալատիէ կատարած կ'ըլլայ հոկտեմբեր 23ին տուած խոստումը։

Խորհրդարանին դլխաւոր դործը պիտի ըլլայ նորոգել կառավարութեան արտակարգ լիազօրութիւնները։ Ինչպէս յայտնի է, կառավարութիւնը ութ ամիսէ ի վեր հրամանագիր օրէնքներով կը կառավարէ երկիրը։ Այս լիազօրութիւնները տրուեցան անցեալ մարտին, երբ Գերմանիա դրաւեց Չեխոսլովաքիան եւ ծանր տագնապ մը բացաւ, որ պատերազմի յանդեցաւ անցեալ սեպտեմբերին։ Խորհրդարանը պիտի քուէարկէ նաեւ պատերազմական առաջին նախահաշիւը, 79 միլիառ ֆրանք, առանց հաշուելու զինուորական ծախքերը։

Հաւանական է որ դահլիճը կարդ մը քննադատութիւններ լսէ, բայց լուրջ ընդդիմութիւն չկայ։ Բոլոր կուսակցութիւնները համաձայն են պատերազմին, բաց ի համայնավարներէն որոնք օրէնքէ դուրս հռչակուած են արդէն։ 72 համայնավար երեսփոխաններուն մեծ մասը պիտի չկրնայ երեւալ երեսփ. Ժողովին մէջ, քանի որ կամ բանտարկուած կամ փախած են։ Հաւանաբար Ժողովը պաշտօնապէս պիտի հռչակէ այն համայնավար երեսփոխանները որ չեն խզած իրենց կապերը Սթալինի կուսակցութեան հետ։ Այդ կերպով երեսփոխանները եւ Թերթերը մասնաւորապէս կը պնդեն այս կէտին վրայ։

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Գերմանիոյ պաշարման խստացումը *սկսաւ երէկ, երեքշաբթի։ Անգլիոյ Թագաւորը եւ Ֆրանսայի նախագահը անմիջապէս ստորագրեցին համապատասխան հրամանագիրները։ Ուրիշ չէզոք պետութեանց հետ, Իրանի կառավարութիւնն ալ բողոքագիր մը ուղղեց անգլիական կառավարութեան։ Դաշնակիցները խոստացած են ուշադրութեամբ քննել բոլոր դիտողութիւնները եւ կարելի եղածին չափ խնայել չէզոք պետութեանց։ Սակայն պաշարումը պիտի դործադրուի ամենայն խստութեամբ, խափանելու համար Գերմանիոյ ներածութիւնը եւ արտածումները։ Լոնտոնի սեղանաւորական մեծ օրկանին կարծումները եւ արտածումները։ Լոնտոնի սեղանաւորական մեծ օրկանին կարծիքով, Գերմանիոյ արտածումներուն մօտաւորապէս կէսը պիտի խափանուի, մինչ որ կը նշանակէ տարեկան 90 միլիոն ոսկիի դումար մը (16 միլիառ ֆր.)։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, տնտեսական պատերազմին այս երկրորդ շրջանը Գերմանիան պիտի դրկի իր նկութական աղբիւրներէն, մանաւանդ օտար դրամէն, 45 առ հարիւր համեմատութեամբ։*

Ռուսեւֆինլանտական վէճը աւելի ծանրացաւ, իրրեւ հետեւանք Մոսկուայի սպառնալից դիրքին։ Այս վերջինը պահանջած էր 25 քիլոմեթր եռ քաշել Ֆինլանտական դօրքը։ Ֆինլանտա պատասխանեց թէ կը հաւանի, եթէ խորհրդային դօրքն ալ նոյնքան եռ քաշուի։

Առաջին մեծ ցնցումը տեղի ունեցած է Իսլանտայի բացերը, գերմանական «Տէօյչլանտ» զրահաւորին եւ անգլիական «Րավալփինտի» օժանդակ յածանաւին միջեւ, ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական դեկոյցը։ Անգլիական յածանաւը ընկղմեցաւ 40 վայրկեան մարտնչելէ վերջ։

Խորհրդարանը բացառիկ նիստի հրաւիրուած է վաղը, հինգշաբթի։ Կառավարութեան լիազօրութիւններու պայմանաժամը լրացած ըլլալով, Պ. Տալատիէ նոր լիազօրութիւններ պիտի պահանջէ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ Կ'ԱՃԻՆ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական դեկոյցները հրատարակուեցան։—

Զեկոյց թիւ **169**, նոյեմբեր **27**, առաւօտ։— *Ոչ մէկ կարեւոր դէպք զիջերուան ընթացքին։*

Զեկոյց թիւ **170**, իրիկուն։— *Հետեւակազօրքի եւ հրետանիի տեղական դործողութիւն մը տեղի ունեցաւ առտուան դէմ, Մոզէլէն մէջ։ Ոչ մէկ նշանակելի դէպք ճակատի մնացեալ մասին վրայ։*

**** Տեղական թերթերը կը դրեն թէ՝ հակառակ վերջին երկու օրերու ծանր կորուստներուն, Գերմանացիները չարունակեցին պահակախումբերու դործունէութիւնը դրեթէ ամբողջ հարիւր մղոն ճակատին վրայ, Մոզէլէն Հունոս։ Կը կարծուի թէ գերմանական սպարապետութիւնը աչք առած է այս կորուստները, ստուգելու համար Ֆրանսական բանակին ճշդրիտ դասաւորումը ամենայն բանակատեղիներուն մէջ։ Գերմանական պահակախումբերուն մեծ մասին նպատակը եղած է գերիներ բռնել, բայց Ֆրանսայի պաշտպանական ցանցը այնքան լաւ կազմակերպուած է որ մէկ հատիկ Ֆրանսացի զերի չէ ինկած 10 — 12 արշաւներու ընթացքին։ Ֆրանսացիները փոխանակ իրենց առաջին դիծերը պաշտպանելու ստուարաթիւ ուժերով, զանոնք կը պահեն միայն գնդացիր արձակողներով եւ հետազօտիչներով որոնք դաշտային հեռադաչներ ունին յարեւնման զօրախումբերու եւ հրետանիղներու, երկրորդ եւ երրորդ դիծերուն մէջ, ամայի տարածութենէ մը անդին, Մաժինոյի գիծին դիմաց։ Երբ Ֆրանսացի հետազօտիչները գերմանական չրջուն պահակներ տեսնեն, կը քաշուին երկրորդ գիծին վրայ որ թակարդներ կը լարէ եւ երբ թշնամի պահակները յառաջ կը խաղան, Ֆրանսական թնդանօթները մահացու կրակ մը կը բանան։ Ցետոյ կը յարձակին ձեռնառումբերով եւ սուիններով, գերիներ ալ բռնելով։ Գերման պահակները չատ կը վախնան Ֆրանսական ձեռնառումբերէն։ Իրենք զարձեալ կը գործածեն Մեծ պատերազմին տաճն փորձուած ձեռնառումբերը — «գետնախնձոր փչրող» — որոնք կը սպաննեն կամ կը յօշոտեն միայն ուղղակի պայթումի մը մօտ գտնուած զինուորները, իսկ Ֆրանսացիները կը գործածեն անգլիական եւ ամերիկեան ռումբերուն նման ձեռնառումբեր, որոնք պայթած տեղն 80 փոքր կտորներու կը բաժնուին, չատ աւելի լայն տարածութիւն մը բռնելով։*

**** Լոնտոնի «Իվնինկ Սթանտարտ» թերթին մէջ հրատարակուած տեղեկութեան մը համաձայն, որ արտատպուած է «Մաթէն»ի մէջ, պատերազմին սկիզբէն ի վեր անգլիական նաւատորմը ունեցած է 1526 զոհ, իսկ առեւտրական նաւատորմը՝ 250 հոգի։ Ասոնց 170ը զոհ զացած են սուզանաւերու, 80ը ականներու։ Իսկ օդատորմիղը ունեցած է 370 մեռեալ կամ վիրաւոր։ Թերթը 2000էն պակաս կը հաշուէ Ֆրանսական կորուստները (դրաքննուած)։*

**** Հոլանտական նաւ մը, որ ունէր 8857 Թոն տարողութիւն, ականի մը զարնուելով ընկղմեցաւ Թէյմզ գետին բերանը։ Անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ թշնամին 12,000 Թոն տարողութեամբ նաւ կորսնցուցած է վերջին օրերս։ Իսկ Անգլիոյ կորուստները կը հասնին 25,787 Թոնի, վերջին չաբթուան ընթացքին, երբ ընկղմեցան 11 անգլիական, չորս չէզոք եւ երկու - երեք Ֆրանսական նաւեր։ Վերջին երկու օրերու ընթացքին ուրիշ քանի մը չէզոք նաւեր ալ ընկղմեցան։ Գերմանական ուղղանաւ մը ընկղմեց գերմանական «Որքոյմ» չոգենաւը որ բռնուած եւ անգլիական նաւահանգիստ մը փոխադրուած էր։*

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ հանքածուխի մթերքը նուազած ըլլալով, չատ մը գործարաններ կիսկատար կը գործածեն։

ՀՈԼԱՆԴԱ պատերազմին սկիզբէն ի վեր արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է, պաշտպանելու համար իր դեղարուեստական դանձերը։ Ռեմպրանտի անգին պատկերները Ամստէրտամ փոխադրուելով, պահուած են ամբարգել պատսպարաններու մէջ։ Միւս թանգարաններու գեղարուեստական դանձերն ալ աւելի ապահով վայրեր փոխադրուած են։

ԱՆԳԼԵՖՐԱՆՍԱԿԱՆ նոր կոմիտէ մը կազմուեցաւ, ներդաշնակելու համար երկու դաշնակիցներուն տնտեսական գործառնութիւնները, ռազմանիւթի եւ պաշարի գնումը եւն։ Կեդրոնը պիտի ըլլայ Լոնտոն, նախագահը՝ Ֆրանսացի մը։ Այս կոմիտէին կապուած են այն անգլիական եւ Ֆրանսական պատուիրակութիւնները որ Ամերիկա կը դտնուին, գնումներ կատարելու համար։

Ֆրանսա եւ Անգլիա սկսան գործադրել Գերմանիոյ պաշարման խստացումը

Անգլիոյ Թագաւորը նոյեմբեր 27ին ստորագրեց այն հրամանագիրը որով կառավարութեան արտօնութիւն կը տրուի գրաւել գերմանական արտածումները, իբրեւ փոխադարձ միջոց Գերմանիոյ բացած ականամարտին։ Հրամանագիրը մանրամասնօրէն կը յիշէ այն զգուշական միջոցները որ պէտք է ձեռք առնուին, ապահովելու համար չէզոք պետութեանց առեւտուրը։

Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ վաւերացուցած ըլլալով այս նոր պայքարը, համապատասխան հրամանագիրը երէկ իսկ հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ։ Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութեան համաձայն, գերմանական նաւահանգիստներէն կամ սահմանակից երկիրներէ ճամբայ եղած բոլոր չէզոք նաւերը պէտք է ներկայանան դաշնակիցներու քննութեան կայանները (Տէօնքէրք, Հավր, Մարսէյլ, Օրան, Տովըր, Փ. Սայիտ, Ճիպրալթար եւայլն)։ Ամէն միջոց ձեռք առնուած է, ձեւակերպութիւնները փութացնելու համար։ Այն չէզոք նաւերը որ կը մերժեն ներկայանալ, պիտի բռնուին եւ ամէնէն մօտ կայանը պիտի տարուին, քննութեան համար։ Կասկածելի բեռները կրնան վար դրուիլ, իսկ եթէ գերմանական արտածումներ են, գրաւման ենթարկուելով պիտի ծախուին։ Նոյեմբեր 28էն առաջ չէզոքներու կողմէ ծախու առնուած գերմանական ապրանքները պիտի չբռնուին, կամ եթէ բռնուին, փոխարժէքը պիտի վճարուի։

Այս անօրինութիւնները պարզելով, Ֆրանսայի պաշարման նախարարը բացատրեց թէ մինչեւ հիմա ձեռք առնուած միջոցները միակողմանի էին, եւ կը հարուածէին միայն թշնամի պետութեան ներածումները,— իրաւունք մը որ ընդունուած է բոլորին կողմէ։ « Բայց Գերմանացիները ծովային պատերազմի նոր ձեւ մը սկսան որ ապօրէն է եւ տմարդի։ Անոնք Թորփիլահար կ'ընկղմեն առեւտրական նաւեր, կը բռնաբարեն 1936ի պայմանագրին տրամադրութիւնները, եւ ականներ կը տեղաւորեն առանց տեղեկութիւն հաղորդելու, հակառակ 1907ի պայմանագրին, որ նոյնպէս ստորագրուած է Գերմանիոյ կողմէ։ Անոնք չեն զոհանար փոխադրանաւեր բռնելով, այլ զարհուրելի մահուան մը կը դատապարտեն ուղեւորներ, կիներ եւ մանուկներ, չէզոք թէ դաշնակից »։

Մոսկուա կը սպառնայ Ֆինլանտայի

Ֆինլանտայի կառավարութիւնը պատասխանելով Մ. Մոլոթեան ծանուցագրին, որ կը պահանջէր 25 քիլոմեթր եռ քաշել իր զօրքը, յայտնեց թէ պատրաստ է այդպէս ընելու, եթէ Մ. Մոլոթիւնն ալ նոյնքան հեռաւորութեամբ եռ քաշէ իր զօրքը։ Այս առթիւ Ֆինլանտա նորէն մերժելով խորհրդային կառավարութեան վերադրումները, կը յայտարարէ թէ կրակ բացողները իրենք չեն, այլ կարմիր զօրքը։ (Ռուսերը կ'ըսէին թէ եօթը թնդանօթ արձակուած է, չորս հոգի մեռցնելով եւ ինը հոգի վիրաւորելով։ Ֆինլանտացիները կը պատասխանեն թէ իրենց սահմանապահ զօրքը եօթը պայթումներ լսեց սահմանին ռուսական մասէն)։

Հակառակ այս բացատրութիւններուն, խորհրդային մամուլը եւ անթելը կը չարունակեն գրգռիչ լուրեր տարածել Ֆինլանտայի մասին։ Միւս կողմէ զրոյց կը չրջի թէ խորհրդային օդանաւերը թռիչքներ կատարած են Ֆինլանտայի վրայ, բայց այս վերջինը զգուշացած է կրակ բանալու։

Խորհրդային մամուլին հրատարակութիւններէն կը հետեւի թէ Ֆինլանտան ալ երկրորդ Լեհաստան մը պիտի դառնայ, եթէ չփոխէ իր ընթացքը։ Մոսկուայէն կը հետադրեն թէ հրապարակային ժողովներ դումարուած են բոլոր գործարաններուն մէջ, իրենց զայրոյթը յայտնելու համար Ֆինլանտայի դէմ։ Շարք մը կրակոտ ճառերէ վերջ, խորհրդային անթելը հաղորդեց բանուորներու կողմէ «քուէարկուած» բանաձեւերը, որոնք բոլորն ալ յանցաւոր կը հռչակեն Ֆինլանտան եւ կ'ապդրարարեն թէ Մ. Մոլոթիւնը պատրաստ է պաշտպանելու իր սահմանադլուխը Ֆիններու «արիւնոտ ձեռքերուն դէմ»։ Բոլոր բանաձեւերն ալ հաւանութիւն կը յայտնեն Մոլոթովի ծանուցագրին եւ կը վերջացնեն հետեւեալ բացագանչութեամբ.— « Կեցցէ՛ մեր անպարտելի կարմիր բանակը»։ Կարմիր բանակին ներկայացուցիչը ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց .

— « Կարմիր բանակին բոլոր զինուորները եւ հրամանատարները, ինչպէս եւ Մ. Մոլոթեան բոլոր ժողովուրդները կը ծափահարեն ընկեր Մոլոթովի ձեռնարկը։ Ամէն կը հետեւի թէ Ֆինլանտական կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի ընդունիլ մեր պահանջները։ Եթէ չընդունի, միայն ինք պիտի ըլլայ պատասխանատուն իր արտառոց ընթացքին հետեւանքներուն։ Եթէ խորհրդային կառավարութիւնը հրամայէ մեզ կռուիլ, մենք անողոքմտօրէն պիտի ջախջախենք Մ. Մոլոթեան բոլոր թշնամիները։ Մենք համոզուած ենք թէ Ֆինլանտացի ժողովուրդը պատերազմ չուզեր, բայց անոր վարիչները չլսելով անգլիա-Ֆրանսական ոսկիներէն, զայն կ'առաջնորդեն ճամբայ մը որ ելք չունի »։

**** Գերմանական թերթերը տեսակ մը անտարբերութիւն կը ցուցնեն այս վէճին առթիւ, բայց իրազեկներ կը հաւատան թէ պաշտօնական շրջանակները դոհ չեն կացութեան ծանրացումէն եւ կը ջանան համոզել որ Ֆինլանտա տեղի տայ։*

**** Մոլոթով ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ազդարարեց որ եթէ Ֆինլանտա չճամբէ իր ներկայ վարչապետը — « անչուշտ վճարուած երրորդ պետութեան մը կողմէ»— կարմիր բանակը կրնայ յառաջ խաղալու հրաման ստանալ, ոչնչացնելու համար զրգռիչները։*

Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ Մ. Նահանդները ազդարարութիւն մը պիտի ուղղեն Մոսկուայի, եթէ Մ. Մոլոթիւնը լրջօրէն սպառնայ Ֆինլանտայի։

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ հայատակութեան մասին եղած հարցումի մը պատասխանելով, Անգլիոյ ներքին նախարարը յայտարարեց թէ՝ հակառակ պատերազմական վիճակին, կառավարութիւնը որոշմադիր է հպատակութիւն շնորհելու խնդրարկուներուն։ Զորս հազար հոգի դիմում կատարած են պատերազմի յայտարարութենէն ի վեր, հազար հոգի ալ պատերազմէն վերջը։ Կառավարութիւնը նախապատուութիւն պիտի ընծայէ անոնց որ դիմած են պատերազմէն առաջ։ Նախարարը այս առթիւ ըսաւ թէ Անգլիա բնակող 35,000 Թշնամի օտարականներէն արդէն ձերբակալուած են միայն 348 հոգի։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Ֆրանսիայի պատմական հուշարձանների ազգային հանձնաժողովը

«Ֆիգարո» լրագրի Փարիզի թղթակիցը հետաքրքրական տեղեկություններ է հաղորդում Ֆրանսիայի պատմական հուշարձանների ազգային հանձնաժողովի մասին։ Այդ հանձնաժողովը կազմվել է 1837 թվին։ Նրա նպատակն է հոգալ Ֆրանսիայի պատմական հուշարձանների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները նշանակվում են կառավարության կողմից։ Նրանք ընտրում են իրենց նախագահին։ Հանձնաժողովի անդամների թիվը 15-ից չի կարող պակաս լինել։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են ամսական 500 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի նախագահը ստանում է 1,000 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի մի անգամ ճանապարհորդում են Ֆրանսիայի տարբեր կողմերը, ուսումնասիրելու համար պատմական հուշարձանները։ Ճանապարհորդության ծախսերը հոգում է կառավարությունը։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի զեկուցում են կատարած աշխատությունների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են նաև ճանապարհորդական ծախսերի համար 1,000 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի մի անգամ ճանապարհորդում են Ֆրանսիայի տարբեր կողմերը, ուսումնասիրելու համար պատմական հուշարձանները։ Ճանապարհորդության ծախսերը հոգում է կառավարությունը։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի զեկուցում են կատարած աշխատությունների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են նաև ճանապարհորդական ծախսերի համար 1,000 ֆրանկ։

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը կազմվել է 1837 թվին։ Նրա նպատակն է հոգալ Ֆրանսիայի պատմական հուշարձանների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները նշանակվում են կառավարության կողմից։ Նրանք ընտրում են իրենց նախագահին։ Հանձնաժողովի անդամների թիվը 15-ից չի կարող պակաս լինել։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են ամսական 500 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի նախագահը ստանում է 1,000 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի մի անգամ ճանապարհորդում են Ֆրանսիայի տարբեր կողմերը, ուսումնասիրելու համար պատմական հուշարձանները։ Ճանապարհորդության ծախսերը հոգում է կառավարությունը։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի զեկուցում են կատարած աշխատությունների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են նաև ճանապարհորդական ծախսերի համար 1,000 ֆրանկ։

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը կազմվել է 1837 թվին։ Նրա նպատակն է հոգալ Ֆրանսիայի պատմական հուշարձանների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները նշանակվում են կառավարության կողմից։ Նրանք ընտրում են իրենց նախագահին։ Հանձնաժողովի անդամների թիվը 15-ից չի կարող պակաս լինել։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են ամսական 500 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի նախագահը ստանում է 1,000 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի մի անգամ ճանապարհորդում են Ֆրանսիայի տարբեր կողմերը, ուսումնասիրելու համար պատմական հուշարձանները։ Ճանապարհորդության ծախսերը հոգում է կառավարությունը։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի զեկուցում են կատարած աշխատությունների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են նաև ճանապարհորդական ծախսերի համար 1,000 ֆրանկ։

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը կազմվել է 1837 թվին։ Նրա նպատակն է հոգալ Ֆրանսիայի պատմական հուշարձանների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները նշանակվում են կառավարության կողմից։ Նրանք ընտրում են իրենց նախագահին։ Հանձնաժողովի անդամների թիվը 15-ից չի կարող պակաս լինել։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են ամսական 500 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի նախագահը ստանում է 1,000 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի մի անգամ ճանապարհորդում են Ֆրանսիայի տարբեր կողմերը, ուսումնասիրելու համար պատմական հուշարձանները։ Ճանապարհորդության ծախսերը հոգում է կառավարությունը։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի զեկուցում են կատարած աշխատությունների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են նաև ճանապարհորդական ծախսերի համար 1,000 ֆրանկ։

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը կազմվել է 1837 թվին։ Նրա նպատակն է հոգալ Ֆրանսիայի պատմական հուշարձանների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները նշանակվում են կառավարության կողմից։ Նրանք ընտրում են իրենց նախագահին։ Հանձնաժողովի անդամների թիվը 15-ից չի կարող պակաս լինել։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են ամսական 500 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի նախագահը ստանում է 1,000 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի մի անգամ ճանապարհորդում են Ֆրանսիայի տարբեր կողմերը, ուսումնասիրելու համար պատմական հուշարձանները։ Ճանապարհորդության ծախսերը հոգում է կառավարությունը։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի զեկուցում են կատարած աշխատությունների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են նաև ճանապարհորդական ծախսերի համար 1,000 ֆրանկ։

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը կազմվել է 1837 թվին։ Նրա նպատակն է հոգալ Ֆրանսիայի պատմական հուշարձանների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները նշանակվում են կառավարության կողմից։ Նրանք ընտրում են իրենց նախագահին։ Հանձնաժողովի անդամների թիվը 15-ից չի կարող պակաս լինել։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են ամսական 500 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի նախագահը ստանում է 1,000 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի մի անգամ ճանապարհորդում են Ֆրանսիայի տարբեր կողմերը, ուսումնասիրելու համար պատմական հուշարձանները։ Ճանապարհորդության ծախսերը հոգում է կառավարությունը։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի զեկուցում են կատարած աշխատությունների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են նաև ճանապարհորդական ծախսերի համար 1,000 ֆրանկ։

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը

Ֆրանսիայի ազգային հանձնաժողովը կազմվել է 1837 թվին։ Նրա նպատակն է հոգալ Ֆրանսիայի պատմական հուշարձանների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները նշանակվում են կառավարության կողմից։ Նրանք ընտրում են իրենց նախագահին։ Հանձնաժողովի անդամների թիվը 15-ից չի կարող պակաս լինել։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են ամսական 500 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի նախագահը ստանում է 1,000 ֆրանկ։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի մի անգամ ճանապարհորդում են Ֆրանսիայի տարբեր կողմերը, ուսումնասիրելու համար պատմական հուշարձանները։ Ճանապարհորդության ծախսերը հոգում է կառավարությունը։ Հանձնաժողովի անդամները ամեն տարի զեկուցում են կատարած աշխատությունների մասին։ Հանձնաժողովի անդամները ստանում են նաև ճանապարհորդական ծախսերի համար 1,000 ֆրանկ։

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 376.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԱՄՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Dameme, PARIS (13e)

Téléphone : GOBelins 15 - 70
Chèque Postal Paris 1678 - 63

(ՔԱՐԹԵԽԻԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԹԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ Գաղութներ	150 ֆրանգ	75 ֆրանգ	40 ֆր.
Անգլիա եւ Իռլանտա	265 ֆրանգ	140 ֆրանգ	
Ամերիկեան երկրներ	215 ֆրանգ	110 ֆրանգ	

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
30
ՆՈԵՄԲԵՐ
JEUDI
30 Novembre
1939

ԺԵ ՏԱՐԻ — 15e Année No. 4209

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՉԵՂԵԱԼ ՀՈՉԱԿԵՑ

ՖԻՆԼԱՆՏԱՑԻ ՀԵՏ ԿՆՔԱԾ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Վրաւ-քաց սպառնալիքներ եւ զօրաշարժ

Ա. Միութիւնը նոյեմբեր 28ին չեղեալ հռչակեց իր ոչ - յարձակման դաշինքը Ֆինլանտայի հետ, առարկելով թէ Ֆիններըը քանիցս խախտած են անոր տրամադրութիւնները: Պատմը զործադրելի է անմիջապէս: Այս յայտարարութիւնը կը համարուի Մոսկուայի պատասխանը Ֆինլանտական կառավարութեան վերջին ծանուցագրին, որ կ'առաջարկէր 25ական քիլոմեթր ետ քաշել երկու պետութեանց սահմանամերձ զինուորները եւ խառն յանձնաժողով մը կազմել, վէճերը քննելու համար :

Խորհրդային կառավարութեան պատասխանը հաղորդեց Մոլոթով, քան վայրկեան չափ խօսակցելով Ֆինլանտական դեսպանին հետ: Պատասխանը կը բաղկանար երեք մասերէ : Առաջին մասով խորհրդային կառավարութիւնը կը պնդէր թէ Ֆինլանտական հրետանին նոյեմբեր 26ին կրակ բացած է կարմիր զօրքին դէմ, սպաննելով չորս հոգի եւ վիրաւորելով ինը հոգի: Երկրորդով կը յայտնէր թէ Ֆինլանտական կառավարութիւնը մերժած է 25 քիլոմեթր ետ քաշել իր զօրքը եւ կ'առարկէր թէ Ֆինլանտական կառավարութիւնը նոյն պահանջը դնելով խորհրդային զօրքին համար, կ'ապացուցանէ թէ կ'ուզէ իր բանակին անմիջական սպառնալիքէն տակ պահել Լէնինկրատը: «Ֆինլանտական զօրքը մեծ մասով համախմբուած է սահմանագլուխի այն կէտին վրայ որ ամէնէն մօտն է Լէնինկրատի: Խորհրդային զօրքը չի կրնար սպառնալ Ֆինլանտայի, քանի որ համախմբուած է սահմանագլուխին հարիւրաւոր քիլոմեթր անդին, մինչդեռ Ֆինլանտական զօրքին ներկայութիւնը անմիջական սպառնալիք մը կը կազմէ Լէնինկրատի կեանքին համար: Ահկէ զատ, անհեթեթ բան պիտի ըլլար սահմանագլուխէն 25 քիլոմեթր ետ քաշել խորհրդային զօրքը, որովհետեւ այդ պարագային կարմիր զինուորները պիտի գտնուէին Լէնինկրատի արուարձաններուն մէջ եւ պիտի վտանգուէր քաղաքը: Խորհրդային առաջարկները նուազագոյն առաջարկներն են: Եթէ Ֆինլանտական կառավարութիւնը մերժէ զանոնք, կը նշանակէ թէ կ'ուզէ իր զինուորներուն սպառնալիքին տակ պահել Լէնինկրատը »:

Երրորդ մասին մէջ, խորհրդային պատասխանը կը կրկնէ թէ «իր զօրքին մեծ մասը Լէնինկրատի դիմաց կեղրոնացնելով, Ֆինլանտական կառավարութիւնը թշնամական արարք մը կատարած կ'ըլլայ Ա. Միութեան հանդէպ, արարք մը որ չի համապատասխաներ երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած ոչ - յարձակման դաշինքին: Կը նշանակէ թէ Ֆինլանտական կառավարութիւնը այլեւս չուզեր յարգել դաշնագիրը: Արդ, Ա. Միութիւնը չի կրնար ընդունիլ որ դաշնագիր կողմերէն մէկը չյարգէ այս դիւանագիտական վաւերագիրը, երբ միւս կողմը հարկադրուած է յարգել: Հետեւաբար, Ա. Միութիւնը հարկադրուած է ազատ համարիլ ինքզինքը, այս օրէն իսկ, դաշնագրով կնքուած յանձնառութիւններէն, դաշնագիր մը որ ծրագրեալ եղանակով մը բանաբարուած է Ֆինլանտական կառավարութեան կողմէ» :

Միեւնոյն օրը Մոսկուայի անթելը զեկոյց մը հաղորդեց, որուն համաձայն հինգ Ֆինլանտացի զինուորներ կրակ բացած են խորհրդային ջոկատի մը դէմ: Երեք Ֆինլանտացի զինուորներ գերի բռնուած են երկու հրացաններով եւ մէկ ատրճանակով, իսկ խորհրդային զօրքը կորուստ չէ կրած: Անթելը կ'աւելցնէ թէ Ֆինլանտական հողէն ուրիշ զրդռիչ արարքներ ալ կը վերագրէ, ըսելով թէ Ֆինլանտական հողէն հինգ հրացան պարզուած է դէպի խորհրդային հողը, թէ երկու անգամ ալ Ֆինգանօթ արձակուած է, թէ խորհրդային զինուցիրներու կրակով եւ մղուեցաւ Ֆինլանտական հետեւակազօրքը, երբ կը փորձէր անցնիլ սահմանագլուխը եւայլն :

Կարմիր անթելը այս տեղեկութիւնները հաղորդելով, ազդարարեց թէ «խորհրդային ժողովուրդին համբերութիւնը սպառած է: Հէլսինկֆորսի աշխարհակալ խելագարները պէտք է հասկնան թէ կարմիր բանակը կրնայ հրամայել ման ստանալ պատասխանելու իրենց զրդռութենէն: Խորհրդային ժողովուրդը ոտքի՛ բոլշեւիկեան ամենայերմ հայրենասիրութեամբ, հանդարտօրէն կը սպասէ դէպքերու ընթացքին: Ան ամէն վստահութիւն ունի անպարտելի կարմիր բանակին վրայ եւ լիովին կը վաւերացնէ ամէն որոշում զոր կընայ տալ խորհրդային կառավարութիւնը »:

Վերջին լուրերու համաձայն, Լէնինկրատի շրջանին մէջ արձակուրդ ստացած բոլոր սպաները եւ զինուորները հրաման ստացած են վերադառնալու իրենց զօրանոցները: Բոլոր արձակուրդները ընդհատած են: Կ'ըսուի թէ 3500 խորհրդային օդանաւեր համախմբուած են Ռուսաստանի արեւմտեան մասին մէջ, մինչ Ֆինլանտացիները հազիւ 150 օդանաւ ունին :

*** Լէհաստանի դրաւման մասնակցող խորհրդային զօրքին ներկայացուցիչները ժողով գումարելով Քիէվի մէջ, հետեւեալ բանաձեւը քուէարկեցին. « Ֆինլանտացի ռազմատենչները պէտք է զիտնան թէ մենք զիտենք եւ կը սիրենք պատերազմիլ: Ֆինլանտացի վարիչները պիտի երթան պատմութեան աղբանոցին մէջ միանան ուրիշ ազգերու այն վարիչներուն որ կործանեցին իրենց երկիրները »:

Խորհրդային անթելը ժամէ ժամ սպառնալիքներ տեղալով, կ'ազդարարէ թէ «մենք պիտի կրնանք բռնաճապիկ հազցնել Հէլսինկֆորսի խելագարները »:

*** Ֆինլանտայի նախարարական խորհուրդը դիւերը ցերեկ նիստ կը գումարէ, եղբ մը գտնելու համար :

Ֆինլանտայի կառավարութիւնը եւ սպարապետը անմիջապէս հերքեցին Ա. Միութեան մեղադրանքները, բայց Մոսկուա կը չարունակէ պնդել եւ սպառնալ : Լէնինկրատի զինուորական հրամանատարը պատուիրեց իր զօրքին «ոմբակոծել եւ ջախջախել անոնք որ կրակ կը բանան, հետեւելով Ֆինլանտայի զինուորական խմբակին զրդռութենց » :

Գերմանական կառավարութիւնը ուժ կուտայ Ա. Միութեան պահանջներուն, այն պատճառաբանութեամբ թէ Ռուսաստանի պէս մեծ պետութիւն մը իրաւունք ունի կազմակերպելու իր սահմանագլուխներուն ապահովութիւնը եւ եւ թէ Ֆինլանտան զրդռողը Անգլիան է: Այս առթիւ ալ հակասական լուրեր կը չրջին : Գերմանիա թէ չհաւր կը սպասէ Ֆինլանտայի խորհրդակումէն եւ թէ կը վախնայ որ Ա. Միութիւնը մինչեւ Շուէտի սահմանները հասնելով, պիտի զրաւէ անոր երկաթի հանքերը, որոնք այնքան կենսական են իր սպառազինութեանց համար :

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ

Ֆինլանտական տագնապը երթալով կը ծանրանայ: Մոսկուա ոչ միայն խզեց այդ փոքր երկրին հետ կնքած ոչ - յարձակման դաշինքը, այլեւ կը չարունակէ չանթեր տեղալ, եւ կը սպառնայ «բռնաճապիկ հազցնել Հէլսինկ - ֆորսի խելագարականներուն»: Բացատրութեան չի կարօտիր այս սպառնալի - քը: Լէհաստանի պատմութիւնն է որ կը կրկնուի, այս անգամ կարմիր չապիկ հագած : Գերմանիան ալ ուժ կուտայ Մոսկուայի, նոր չահեր նախատեսելով :

Պատերազմի նպատակներու մասին նոր ճառ մը խօսեցաւ Անգլիոյ վար - չապետը, այս անգամ երեսփ. ժողովին մէջ: Եւ նորէն բացատրեց թէ կարելի չէ այժմէն ճշդել զանոնք: «Նախ պատերազմը չահինք, յետոյ կը խորհինք : Չենք կրնար ըսել թէ ուրքան պիտի տեւէ պատերազմը, կամ ո՛վ մեզի հետ, ո՛վ մեզի դէմ պիտի ըլլայ, երբ վերջանայ» :

Մասնակի գործողութիւնները կը չարունակուին արեւմտեան ճակատին վրայ: Ականամարտը չէ մեղմացած եւ միշտ նոր նաւեր կ'ընկղմին: Գերմանիոյ պաշարման խստացումը չետաձգուեցաւ երկուշաբթի օրուան (4 դեկ - տեմբեր), որպէսզի Դաշնակիցները կարենան ճշդել մանրամասնութիւնները, կարելի եղածին չափ խնայելու համար չէզոք պետութեանց :

Պալքանները եւ Թուրքիան կը չարունակեն զբաղեցնել քաղաքական չրջանակները եւ միջազգային մամուլը: «Փառի Սուար»ի մասնաւոր թղթակիցը, Թիւլ Սոլվէն, որ Անգարայէն Պոլիս վերադարձաւ, կը չարունակէ տեղեկութիւններ հաղորդել Սարաճօղլուի հետ ունեցած տեսակցութեանց մասին: Իր կարծիքով, եթէ անցեալ օգոստոսին Գերմանիա փոխանակ Ա. Միութեան հետ դաշնակցելու իր բանակներուն ծանրութիւնը թափած ըլլար Պալքաններու վրայ, «անչուշտ Պոլիս հասած պիտի ըլլար, Թուրքիոյ սթափումէն եւ մեր օգնութեան հասնելէն առաջ: Իր յիմարութիւնը այլապէս անօրինեց»: Թղթակիցը կը չանայ համոզել թէ Թուրքիա եւ Իտալիա նոյն չահերն ունին: Այս կիցը կը չանայ համոզել թէ Թուրքիա եւ Իտալիա նոյն չահերն ունին: Այս առթիւ կը պատմէ թէ Սարաճօղլու Մոսկուա գտնուած ատեն Մոլոթով ըսեր է.— «Նեղուցներուն դռնապանը եղէք»: Թուրքիոյ արտաքին նախարարը պատասխաներ է,— «Ներողութիւն, մենք անոր տանտէրն ենք»:

Ո՞ւրկէ ուր, թղթակիցը Հայերու անունն ալ կը յիշէ.— «Ա. այժմ Գերմանիա եւ Ռուսիա կը զոհանան խաղեր սարքելով, առաջինը կրկնելով իր առաջարկները Թուրքիոյ բրոմը ձեռք ձգելու համար, որ անհրաժեշտ է սպառազինութեան համար, երկրորդը Պուկարիոյ մէջ չոյելով սլաւական վաղեմի համերաչխութիւնը եւ շահագործելով Հայերու վիրաւոր զգայնութիւնը»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՍՈՒԻՆԱՄԱՐՏ ԵՒ ԾԽԱՐՁԱԿ ՌՈՒԻՄ

Երէկ հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցները հրատարակուեցան.—

Զեկոյց թիւ 171, Նոյեմբեր 28, առաւօտ.— Ոչ մէկ նշանակելի դէպք զիւերուան ընթացքին:

Զեկոյց թիւ 172, իրիկուն.— Ցերեկը հանդարտ անցաւ ընդհանուր ճակատին վրայ: Բանի մը տեղական հրետանգուիներ.— Գերմանական «Թրիֆէլս» (6000 Թոն) եւ Սանթա - Ֆէ (4600 Թոն) փոխադրանաւերը բռնուեցան Ծովուն բացերը, մեր մարտանաւերուն կողմէ եւ առաջնորդուեցան Ֆրանսական նաւահանգիստներ :

*** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Գերմանացիները օգտուելով ի - րենց վերջին երկու արշաւներէն, Մոզելի արեւելեան կողմը, այս անգամ ծխարձակ ռումբեր արձակեցին յարձակումէն առաջ, անտեսանելի գառնալու համար: Ֆրանսացիները պատասխանեցին բուռն կրակով մը եւ երեք վաշտեր փոխն ի փոխը կռիւ բռնուեցան թշնամի զօրքին հետ: Կռիւը վերջացաւ ծխապատ պեռնին վրայ, եւ երկու կողմերը սուինամարտի մը բռնուեցան: Երկու կողմերն ալ ծանր կորուստներ կրեցին, ինչպէս կը հաստատէ «Ն. Ե. Հէրըլտ»:

Ֆրանսացիները միշտ պատրաստ ըլլալով գերմանական բոլոր խաղերուն հանդէպ, անմիջապէս ծխապատ չրջանակէն ետ քաշեցին իրենց պահակամբերը եւ ուժգին կրակ մը բացին, յետոյ յարձակում գործեցին: Այսպէս Ֆրանսացիները խլեցին յարձակման նախաձեռնութիւնը: Մասնագէտներու կարծիքով, գերմանական ծանր յարձակման մէկ պատճառը այն է որ Գերմանացիները կը փորձեն պաշտպանել Մոզելի ռազմամակաոը, ուր աճապարանքով կը լեցուի լայն բացուածք մը՝ Զիկֆրիտի գլխաւոր գծին եւ սահմանագլուխին միջեւ: Ֆրանսացիները լիովին տեղեակ են այս ռազմավարութեան:

Ամերիկացիները «Նաւտիկ պատերազմ»ի նմանցնելով արեւմտեան ճակատին գործողութիւնները, կը կարծեն թէ գերմանական սպայակոյտը փոխած է իր ծրագիրները, որովհետեւ պիտի ստիպուին 800,000 զինուոր զոհել, ճեղքելու համար Մաժինոյի գիծը: Այդ պարագային ալ, Ֆրանսական բանակը պատրաստ է վճռական ճակատամարտներ մղելու :

Պաշարման խստացումը պիտի սկսի դեկտ. 4ին

Գերմանիոյ պաշարման խստացումը պիտի գործադրուի երկուշաբթի օրէն սկսեալ, քննելու համար կարգ մը պարագաներ: Մինչեւ հիմա պաշտօնապէս բողոքած են չորս պետութիւններ,— Պելճիա, Հոլանտա, Տանըմարքա եւ Ճապոն: Շուէտ առարկելով հանդերձ բողոքագիր չէ ղրկած, իսկ Իտալիա միայն տեղեկութիւններ պահանջած է նոր օրէնքին գործադրութեան մասին:

*** Գերմանական ականները հոլանտական ափերը կը նետուին փոթորիկին հետեւանքով կամ կը ծփան ամէն ուղղութեամբ, նոր վնասներ պատճառելով: Անգլիական չոգենաւ մը եւս ընկղմեցաւ (2483 Թոն): Լոնտոնի մասնագէտները կը հաստատեն թէ գտած են մագնիսական ականները անվնաս դարձնելու գաղտնիքը:— Գերմանական անթելը առջի օր կը հաղորդէր թէ սուզանաւ մը ոչնչացուցած է անգլիական յածանաւ մը, 10,000 Թոն տարողութեամբ: Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը անմիջապէս հերքեց այս լուրը :

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԻՋ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, վեց տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, իբրեւ դասալիք: Եթէ հաստատուի որ արտասահման փախած է, այս պատիժը պիտի կրկնապատկուի: Վճռաթիւը կը տրամադրէ դրաւել դատապարտեալին բոլոր գոյքերը :

ՊԵԼՃԻՈՑ կառավարութիւնը որոշեց տոմսեր բաժնել պարենաւորման համար, որ առ այժմ ապահովուած է, բայց կրնայ դժուարանալ յառաջիկային :

ԻՆՔՆԱՇԱՐԻ արկածները չատցած են վերջերս: Միայն վերջին չաբթուան ընթացքին 37 արկածներ պատահեցան, որոնց հինգը մահացու: Ոստիկանութիւնը ազդարարութիւն մը ուղղեց չարժաւարներուն, որպէսզի աւելի զգուշութեամբ վարուին իրենց կառքերը: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ «կարգ մը չարժաւարներ, բարեբախտաբար փոքրաթիւ, կ'օգտուին երթեւեկի նուազումէն, մրցադաշտի վերածելով փողոցները»: Այսուհետեւ աւելի խստօրէն պիտի պատժուին անոնք որ սրընթաց կը քշեն իրենց կառքերը, առանց աչ ու ձախ նայելու :

48 ՆԱՒԵՐ յատկացուած են, Լէհաստան փոխադրելու համար Լէթոնիոյ եւ Լիթուանիոյ Գերմանացիները: Մինչեւ հիմա փոխադրուած են աւելի քան 7000 հոգի :

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը հպատակութենէ զրկեց 73,000 Հրեաներ, համաձայն Կոկայի հակահրէական օրէնքին: Աւելի քան 125,000 Հրեաներ կրցած են պահել իրենց հպատակութիւնը:— Ռումանիոյ գահաժառանգը, իշխան Միհայ, Ցերակոյտին անգամ հռչակուեցաւ, չափահասութեան տարիքը թեւակոխած ըլլալով :

ԶՔՅՄՊՐԼԷՆ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՊԱՐՋԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

«Ձեզմէ գիտեր որեան պիտի տեւէ, ո՛վ մեզի հետ պիտի ըլլայ, ո՛վ մեզի դէմ»

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ ընդդիմադիրները նորէն քննադատեցին կառավարութիւնը, դիտել տալով թէ «տարտամ» են անոր հաչտութեան եթէ ոչ պատերազմի նպատակները: Մասնաւորապէս աշխատաւորական առաջնորդը իր յուսախաբութիւնը յայտնեց վարչապետին կիրակի օրուան ճառին առթիւ :

Պ. Զեմպըրլէն պատասխանելով այս քննադատութեանց, կարճ կապեց «պատերազմի նպատակները», որոնց մասին չատ խօսուած է եւ որոնք կրնան ամփոփուիլ երկու բառի մէջ,— խորտակել նացիականութիւնը: Ցետոյ անցնելով հաչտութեան նպատակներուն, յայտարարեց .

— « Շատերու կարծիքով, մեր հաչտութեան նպատակներուն չենք կրնար հասնիլ, մինչեւ որ պատերազմը վերջանայ: Մենց որ այդ նպատակները չեն կրնար սահմանուիլ միայն այս երկրին կողմէ, պէտք է ուրիշներու հետ ալ խորհրդակցիլ, մեր զաղթականութեանց ինչպէս եւ մեր դաշնակիցներուն հետ: Թերեւս պարտեալներն ալ պէտք է մասնակցին այդ խորհրդակցութեանց, մինչեւ որ կարենանք որոշել թէ ինչպէս կարելի է նոր եւ աւելի լաւ աչխարհ մը կազմակերպել: Գերմանացիները այս պատերազմը պարտադրեցին մեզի, եւ ցորչափ չէ փոխուած անոնց քաղաքականութիւնը, անկարելի է որ եւ է վստահութեամբ կամ սատարութեամբ ձեռնարկել այս ծրագիրներուն զործադրութեան: Երբ ես խօսեցայ կիրակի օր, ըսի թէ առ այժմ կարելի չէ իրականացնել մեր հաչտութեան նպատակները: Ես չըսի թէ հեռաւոր ապագայի մը խնդիր է այդ: Չեմ գիտեր: Ներկայիս չենք կրնար ըսել թէ ուրքան պիտի տեւէ պատերազմը: Ոչ ոք գիտէ թէ ի՛նչպէս պիտի զարգանայ կամ երբ պիտի վերջանայ, ո՛վ մեզի հետ, ո՛վ մեզի դէմ պիտի ըլլայ: Ոչ միայն անօգուտ, այլեւ վնասակար է այսօրուընէ ճշդել ստեղծուելիք նոր աչխարհին պայմանները: Մենք այս պատերազմին մէջ չմտանք որ եւ է վրէժխնդրական ոգիով, հետեւաբար մեր միտքէն չանցնիր վրէժխնդրական հաչտութիւն մը պարտադրել: Մենք ամէն բանէ առաջ կ'ուզենք վերջ տալ այն սպառնալիքին որուն ենթարկուած է Եւրոպան տարիներէ ի վեր: Ես կը հաւատամ թէ Եւրոպան է կացութեան բանալին եւ եթէ եւրոպական խնդիրները կարգադրուին, աչխարհի մնացեալ մասը դժուարին հարց մը պիտի չներկայացնէ : Անգամ մը որ վըստահութեան մթնոլորտ մը վերահաստատենք, չատ մը ուրիչ բաներ որոնք անկարելի կը թուէին անցեալին մէջ, եթէ ոչ դիւրին, դէթ իրագործելի պիտի դառնան : Աչխատաւորական առաջնորդը կը պահանջէ եւ կենալ աչխարհակալութենէ, բայց չի սահմաներ աչխարհակալութեան իմաստը: Զըսեր թէ ո՛ր երկիրն է որ աչխարհակալութեան քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ : Չեմ հասկնար ի՛նչ ըսել կ'ուզէ : Եթէ աչխարհակալութիւնը կը նչանակէ ցեղային զերակչռութիւն, եթէ կը նչանակէ ընկճել ուրիչ ժողովուրդներու քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւնը, եթէ կը նչանակէ ուրիչ ազգերու հարստութիւնները չհատոցծել յօգուտ աչխարհակալ ազգին, այն ատեն կը յայտարարեմ թէ այդ բաները յատկանիչը կը կազմեն ոչ թէ այս երկրին, այլ Գերմանիոյ ներկայ կառավարութեան» :

Վարչապետը այս առթիւ ակնարկելով Ազգերու Դաչնակցութեան, հաստատեց թէ այդ հիմնարկութիւնը «ձախողեցաւ իբրեւ խաղաղութեան աղբակ, բայց անգնահատելի աչխատանքներ կատարած է եւ կը չարունակէ կատարել ուրիչ ասպարէզներու մէջ.— ուսումնասիրութիւն տնտեսական եւ ընկերային, առողջապահական եւ բարոյական խնդիրներու» : Ցետոյ նորէն պատասխանելով աչխատաւորական առաջնորդին որ ըսած էր թէ պատերազմը լաւագոյն պատճառութիւնն է ընկերվարութիւն հաստատելու, Պ. Զեմպըրլէն յայտարարեց .

—«Մենք այնքան խստակրօն չենք մեր տեսակէտներուն մէջ որ երբեք չկարանինք մեր մեթոտները յարմարցնել նոր պայմաններու: Տակաւին պարզ չէ թէ ի՛նչ պայմաններու առջեւ պիտի գտնուինք, երբ վերջնայ պատերազմը: Նոր աչխարհի մը, տեսակ մը կէս զրախտի երեւակայական ծրագիրներ մէջտեղ նետուեցան վերջին պատերազմին ատեն, բայց հիասթափումը չուշացաւ: Մենք պէտք ունինք մեր բոլոր ուժերուն, քաջութեան եւ հայրենասիրութեան, հասնելու համար մեր պատերազմի նպատակներուն: Երբ մեր նպատակին հասնինք, կրնայ ըլլալ որ աւելի վառ երեւակայութեան եւ կամեցողութեան պէտք ունենանք, չահելու համար խաղաղութիւնը» :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Բ. էջ)

Ֆինլանտական ծոցին ռազմագիտական արժէքը

Ֆինլանտական հարցը, կը դրէ «Քան»ի զինուորական աշխատակիցը, սուր հանգամանք ստացաւ վերջերս, ռուսական պահանջներուն հետեւան-քով:

Մոր. Մխիթիւնը կ'աշխատի ազատ ծով իջնել, այդ եղած է արդէն Ռուսիոյ դարաւոր քաղաքականութիւնը:

Եթէ չյիշենք այն հեռաւոր ժամանակները, երբ Վիքինկները, կարե-լիացիները եւ Շուէտացիները Ֆին-լանտական ծովախորշ կ'երթային՝ առեւտուրի համար, արդէն ԺԸ. դա-րուն ընթացքին եւ ԺԹ. դարուն սկիզ-բը բախումները կ'ունենային Ռուսերը, որոնց ուժը կ'աճէր տարուէ տարի, Շուէտացիներուն հետ, որոնք տէր զարձած էին Պալթիկի արեւելեան եւ հիւսիսային ափամերձին:

Զարմանալի է սակայն դիտել որ ուռւս ծովակալութիւնը չատ ուշ հաս-կցաւ թէ ինչ մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ Պալթիկի բանալին ցա-րերու կայսրութեան համար: Արդա-րեւ, Օգէլ, Տակօ եւ Ալանտ կարելի է համարիլ Պալթիկի բանալիները: Ընդհակառակն, ցարական քաղաքա-կանութիւնը դուրս չէաւ ծովախոր-շին խորէն, մնալով Քրոնչթատի մէջ, մինչեւ 1914ի պատերազմը: Իր ծովե-զերքներուն պաշտպանութիւնն ալ այնքան անտես թողած էր որ Ղրիմի պատերազմին ժամանակ անզլեաֆը-րանսական նաւատորմը կրցաւ արշա-ւօրէն քանդել Պոմարսունտի ամրու-թիւնները եւ ամբակոծել Սվէապորկի հզօր ամրոցը, զոր կառուցած էին Շուէտացիները ժամանակին, — այդ ամրոցը, որ կը դանուի Հէլսինկիֆորսի բերանը, ներկայիս կը կոչուի Սուո-մէնլինա:

Մեծ պատերազմին, Ռուսիա նախ-ընտրեց պաշտպանողական ռազմավա-րութիւն մը ծովու վրայ: Թէեւ ունէր աքանչելի եւ նորակերտ զրահաւոր-ներ, «Գանգուտ», «Պոլտաւա», «Պետ-րոպաւլովսկ», Սեւաստապոլ, 23,400էն մինչեւ 26000 թոնս տարողութեամբ, 23էն 24,6 հանգոյց արագութեամբ, պինուած 305 մլլմմ-ոց 12 թնդա-նօթներով, թողուց որ ներման ծո-վակալութիւնը, աւելի յանդուգն եւ ձեռներէց, իր տիրապետութեան տակ առնէ Պալթեան ծովը: Բայց զէթ իր ծովեզերեայ ամրութիւններով եւ ա-կաններու զետեղումով կրցաւ արգելք հանդիսանալ որ Գերմանիա մտնէ Ֆինլանտայի ծոցէն ներս: Գերմա-նիոյ նաւային ուժերը այս ծոցէն ներս կրցան մտնել միայն ցարական կառա-վարութեան տապալումէն վերջ: 1918ին Գերմանացիները կը տիրապե-տէին Ֆինլանտական ծոցին մէջ: Իսկ Գերմանիոյ պարտութենէն ետքը, 1919ին, այնտեղ մտան Անգլիացինե-րը:

Թէ Ֆինլանտական ծոցը ռազմագի-տական ինչ մեծ արժէք կը ներկայա-ցնէ, հասկնալու համար բաւական է աչք մը պտըտցնել քարտէսին վրայ: Արդարեւ առաջին իսկ նայուածքով կը տեսնուի, որ զէպի արեւմուտք, Մաք-Լէյհոթի ամրոցներուն միջեւ՝ Ֆինլանտական կողմէն, եւ Նարկոյի հիւսիսային ծայրը՝ Էսթոնական ե-զերքներուն վրայ, հազիւ 35 քիլոմե-թր լայնք ունի այն միջոցը որ օվտա-գործելի է զինուորական տեսակէ-տով: Ասկէ զատ, Հանկուտէն մինչեւ Վիպորկի ծովախորշը, Ֆինլանտական եզերքները ծածկուած են պարէխնե-րով ու խութերով, այնպէս որ զին-ուորական գործողութեանց համար օգտագործելի միջոցը վերջ կը գտնէ 20 քիլոմէթրի վրայ, Ֆինլանտական ծովեզերքին առջեւ:

Այս աւազանը աւելի մեծ դժուա-րութիւններ կը ներկայացնէ ընդծով-եայ գործողութիւններու համար: Ֆինլանտական եզերքի ջուրերը կը հանդչին կրանիթեայ սեմի մը վրայ, իսկ էսթոնական ջուրերը՝ սիլուրեան սեմի վրայ, այնպէս որ սուզումը վր-տանգաւոր է բացի Տակոյի հիւսիսա-յին մասէն, Պալթիկի բերանը:

Այս բնական խոչընդոտներէն վերջ պէտք է ըսել նաեւ որ ծովային քար-տէսը լաւ ուսումնասիրուած չէ այս-տեղ: Ռուսական առաջին ծովագրու-թիւնը կատարուած է 1853ին: Եւ երբ վերջին տարիներուն Ֆինլանտական ծովագրութիւնը փոթձեց նոր ստու-գումներ կատարել, նշմարեց քարտի-սագրական բազմաթիւ անճշդու-թեանց կարդին չարք մը ծովալեռներ, որոնք կը կազմեն սուզանաւերու սարսափը: Միւս կողմէ, Ֆինլանտա-կան ծոցին բերանը, հարաւային ե-զերքներուն վրայ կը գտնուի եուսա-րայի երկաթի հանքը, որ իր մագնի-սական ուժով կը խանգարէ սուզա-նաւերու կողմնացոյցին ասեղը:

Կլիման եւս չափազանց աննպաստ է նաւային գործողութեանց համար: Բրոնչթատի խորշը սառ կը կապէ Նոյեմբերի սկիզբը մինչեւ Մարտ ամ-սուան վերջերը: Հետեւաբար նաւա-մարտը անկարելի: Ծովային պատ-մութիւնը կը հաստատէ նոյնպէս որ ԺԸ. դարուն առագաստանաւերը այս-տեղ կրնային պատերազմիլ միայն Մայիսէն վերջ:

Ուրիշ երեւոյթ մը եւս, ծովին ա-զային խոտութեան յանկարծական փո-փոխութիւնները եւս կը դժուարացնեն ընդծովեայ պատերազմը:

Աւելցնենք դարձեալ, որ հիւսիսա-յին զիշերները բանաստեղծականօրէն պայծառ են, այնպէս որ Մայիսի վեր-ջերէն սկսեալ մինչեւ յուլիսի երկ-րորդ կէսը անկարելի է գիշերային զաղտնի զործողութիւններ կատարել ծովային այս աւազանին վրայ, ոչ ալ նաւատորմը կրնայ զաղտնօրէն դուրս ելլել Քրոնչթատէն:

Այս պայմաններէն առաջնորդուե-լով, Ֆինլանտա չէ ուզած բաց ծովե-րու նաւատորմ մը ստեղծել ու պահել այս ծոցին մէջ: Ռուսիան ալ նաւային համեստ ուժեր պահած է այդ աւա-զանին խորը, ինչպէս 700 թոնս տա-րողութեամբ թորպիլանաւեր եւ 200 թոնս տարողութեամբ սուզանաւեր: Բայց Ռուսիա կրնայ, Սթալինի ջը-բանցքով, զէպի Սպիտակ ծով, յետոյ Բեւեռային ծով եւ անկէ Ատլանտեան իջեցնել նաւային մեծ ուժեր, օգտուե-լով ծովախաղացքէն որ մեծ չէ, բայց կը թուի թէ իր նաւային չինուածնե-ները չատ համեստ են, ջրանցքն ալ չատ զէշ խնամուած է, նոյնիսկ տեղ տեղ քանդուած:

Ֆինլանտական ծոցը մեծ յարմա-րութիւն կը ներկայացնէ սակայն օ-դանաւային գործունէութեան: Ձիշդ է թէ եզերքը գտնուող պետութիւն-ները չեն ուզած օգտուիլ այդ առա-ւելութենէն, Ռուսիան անգամ օգա-նաւակիր չունի այդտեղ, միայն Շուէտն է որ իր արդիական օդանաւ-ակիրով կը տիրապետէ Պալթիկի մէջ:

Կը թուի թէ Ռուսիա, որ քշուած է մինչեւ ուաղանին խորը, օգտուելով իր թէքնիք ու նիւթական միջոցնե-րէն, ներկայիս կ'աշխատի ամուր կէ-տեր ապահովել իր ամուն տիճամիչ-մին համար, եւ չէզոքացնել փորձելով ֆինլանտական դիրքերը՝ կը վերա-դառնայ Մեծն Պետրոսի աւանդու-թիւններուն, դէպի Պալթիկ ազատ մուտքի քաղաքականութեան:

Թղթատար աղաւնիներ

Արդի պատերազմներուն մէջ չատ կը զործածուի աղաւնին իբրեւ թըղ-թատար: Բայց նորութիւն մը չէ ա-սիկա: Պատմութեան առաջին օրէն սկսեալ աղաւնին ծառայած է իբրեւ թղթատար, այնպէս որ նամակի պա-հարան չինող առեւտրական տուները սովորութիւն ունէին ժամանակ մը տնկել աղաւնիի մը պատկերը՝ նամակ մը կտուցին:

Եթէ չյիշենք Նոյեան աղաւնին, կա-րելի չէ մոռնալ հին Պարսիկները, յետոյ Հելլէնները, որոնք աղաւնի կը թռցնէին, մասնաւորաբար այս վեր-ջիններ՝ ամէն անգամ որ կ'ատար-ձէր Ողիմպիականը, լուրը եւ յաղ-թականներուն անունները տարածե-լու համար երկրին մէջ ամէնուրեք:

Յետոյ այս թղթատարը զործած-ուեցաւ պատերազմներու ժամանակ, պաշարեալ քաղաքի մը կողմէ հաղոր-դակցութիւն ապահովելու համար թիկունքին հետ: Երբ Կիլիկիոյ հայ-կական անկախութիւնը կործանեցաւ, Հայոց մայրաքաղաքին անհուսի լու-րը աղաւնիներով էր որ թշնամին հասցուց անմիջապէս Գահիրէ, Մէմ-լուքներու պալատը:

Երկու դար առաջ Հոլանտացիները թղթատար աղաւնին բերին Եւրոպա, նախ Անգլիա: Այդ չրջանին աղաւնին կը զործածուէր իրրեւ... սակարանի յայտարար: Հարուստներն էին, զրա-մատէրները, որ աղաւնի կը դնէին,— այդ պատճառով՝ չատ սուղ,— որպէս զի աղաւնիներու միջոցով օրը օրին իմանային դրամին արժէքին ելեւէջ-ները:

Եւ որովհետեւ այս չրջանին՝ հա-ղորդակցութեան միջոցները այնքան զարգացած չէին, օրքան հիմակ, ա-զաւնին զործածուեցաւ նաեւ իրրեւ տեղեկագիր ձիարշաւի մրցումներու, մաքսային սպասարկութեանց եւ լը-բադիրներու:

1870 — 1871ին էր, որ աղաւնին զործածուեցաւ զարձեալ զինուորակ-զործողութիւններու մէջ: Երբ Փա-րիզ պաշարուած էր, Թուրք զինուո-րական իշխանութիւնը աղաւնիներով հաղորդակցութեան մէջ մտաւ մայ-րաքաղաքին հետ, եւ այսպէս հաս-տատուեցաւ նաեւ թղթատար մը պա-հարուած Փարիզի եւ Թիկունքին մի-ջեւ,— նամակները հազիւ քանի բառ կրնային պարունակել եւ սովորական դրչմաթուղթի մը ծալքը միայն ու-նէին: Ոլորուելէ վերջ, կը զետեղ-ուէին փետուրի մը ծայրէն ներս, յե-տոյ կը կապէին աղաւնիին ոտքին: Գերմանացիները սակայն արթուն կը հսկէին, այնպէս որ չորս աղաւնիէն մէկը միայն կրնար Փարիզ հասնիլ:

1914ին աղաւնիներու թղթատարը չեչնելով: Կեցցէ Ֆրանսան, կեցցէ Հայաստան :— Ց. Ց.

ՄԱՄԼՈՒՍ (Մարթ), Նոյեմբեր 21.— Սիրելի «Ցառաջ», այստեղ փոխա-դրուած հայ զինուորներ վերջերս փափաք յայտներ էին Ֆրանսական հպատակ դառնալու: Տասնրհինգ օր առաջ հրամանատարը կանչելով զա-նոնք, ըսաւ թէ անոնք որ հպատա-կութիւն չունին (Հայ, Ռուս եւն.) թող անմիջապէս խնդրագիր ներկա-յացնեն, լեցնելով չորս էջնոց թուղթ մը: Իրիկուն մը բոլորը մէկ ստորա-գրեցին եւ տարին հրամանատարին, որ նախապէս խօսած էր նախկին վար-չապետ Պ. Քայեյի հետ: Ցարգելի ծերակուտականն ալ բացատրած է թէ քանի որ այս զինուորները հաւատա-րագիր կը ծառայեն հայրենիքին, պէտք է հպատակ համարուին: Հրա-մանատարն ալ յոյս յայտնեց թէ չու-տով պիտի կարդադրուի այս խնդիրը: Կը խնդրենք հրապարակաւ մեր չնոր-հակալութիւնը յայտնել հրամանա-տարին, Capitaine Picard, որ մեծ բար-եացակամութիւն կը ցուցնէ հայ զին-ուորներուն հանդէպ:— Ց. Ք.

S. P. 124.— Ինը հայ զինուորներ, բոլորն ալ քաջառողջ, յօժարութեամբ կը կատարեն իրենց պարտականու-թիւնը այս չրջանին մէջ: Առաջին քա-նի մը օրերը քիչ մը նեղուեցան, բայց հիմա իրենց ճարպիկ չարժումները զարմանք կը պատճառեն սպաներուն, որոնք մեղի կը հարցնեն թէ նախապէս զինուորութիւն ըրած են: Շնորհա-կալութիւն «Ցառաջ»ին համար զոր կը ստանանք ամէն օր: Կարելի չէ՞ զիր-քեր կամ պարբերականներ ալ ղրկել, մենք չենք ուղեր սրճարաններու մէջ անցընել մեր ազատ ժամերը:— Մ.

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԿՐԸՆՈՊԼ, 27 Նոյեմբեր.— Ա.յստեղ կան 18 հայ զինուորներ, 25 — 28 տարեկան, Վիէնէն, Լիոնէն, Փոն տը Շէբրիւբէն, Կրընոպլէն: Բոլորն ալ սիրուած են եւ ո եւ է մէկը չի կրնար «օտարական» բառը զործածել: Կը խնդրենք մեզի ալ «Ցառաջ» ղրկել: Ֆրանսերէն կարդացողներ կան, բայց մեր մայրենի լեզուին կարօտը կը քա-չենք :— Գ. Ս.

S. P. 311, 25 Նոյեմբեր.— Սիրելի «Ցառաջ», Նոյեմբեր 5էն ի վեր ամէն օր կուգայ «Ցառաջ»ը, մեծ ուրախու-թիւն պատճառելով երկու հայ զին-ուորներու որոնք երկու ամիսէ ի վեր զրկուած էին անոր ընթերցումէն: Մեր Ֆրանսացի ընկերներն ալ կը հետա-քրքրուին եւ զանազան հարցումներ կ'ուղղեն Հայոց պատմութեան եւ զը-րականութեան մասին: Շատեր կան որ զաղափար անգամ չունին հայ ժո-ղովուրդի մասին: Երկու զինուորնե-րէն մէկը նախկին ռազմիկ է, միւսը նորագրէր, երկուքն ալ սիրով կը կա-տարեն իրենց պարտականութիւննե-րը:— Մ. Ֆ.

S. P. 6933, Նոյեմբեր 24.— Սիրելի «Ցառաջ», քանի մը հայ զինուորներ ալ այստեղ կը գտնուին,— «Քէլլը վատ ան Ֆրանս»: Գոհ ենք մեր վի-ճակէն: Շատ լաւ կը վարուին մեզի հետ: Մնունդն ալ լաւ է: Կը փափա-քին «Ցառաջ» ստանալ, տեղեակ մնա-լու համար հայկական կեանքին: (Ե-րեք ստորագրութիւն: Թերթը կը ղրր-կուի):

S. P. 90, Նոյեմբեր 25.— Սիրելի «Ցառաջ», Փարիզէն երեք հայ զին-ուորներ այս չրջանը փոխադրուեցան, զօրաչարժին հինգերորդ օրը ուրիշ վայր մը գտնուելէ վերջ: Մեր սպա-ները չատ բարեացակամ են եւ զին-ուորները իրրեւ եղբայր կը վարուին մեզի հետ: Անցեալ տարի 15 օր զին-ուորութիւն ըրած ըլլալով հոս փոխա-դրուեցան իրրեւ վարժ զինուորներ : Նոյեմբեր 17ի «Ցառաջ»ը կարդալով չատ ուրախացանք որ Պ. Ա. Ֆաուխեան դիմում կատարած է, հայ զին-ուորներու հպատակութեան համար : (երեք ստորագրութիւն):

ԱԼԱՆՍՈՆ (Օրն), 22 Նոյեմբեր .— Սիրելի «Ցառաջ», այս քաղաքը կը գտնուի Փարիզի հիւսիսային արեւ-մտեան կողմը, 250 քիլոմէթր հեռա-ւորութեամբ: Այստեղ կան 7 հայ զինուորներ, բոլորն ալ քաջառողջ եւ զինուորական կրթութիւն կը ստանան մօտ երկու ամիսէ ի վեր (զինավար-ժութիւն, ձիավարութիւն, օրօ-մրօ վարել եւայլն): Այսպէս վարժուելով կը յուսանք ծառայել մեր հիւրընկալ երկրին, իսկ եթէ ողջ վերադառնանք եւ մեր սանձուած հայրենիքը մեզի պէտք ունենայ, բոլորս ալ պատրաստ ենք ամէն զոհողութեան: Բոլորն ալ վստահ են թէ չատ չանցած Ֆրանսա-կան բանակները պիտի վերադառնան յաղթական, ազատութեան երգը հընչ-

կաղմակերպուած ապստամբութեան մը ձեւը առած էր: Սոսի ճակատա-մարտին մէջ կարեւոր դեր խաղացին 5000 աղաւնիները, որոնց 100ը միայն կրցաւ որսալ թշնամին :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

5 Սեպտ. — 19 սեպտ. 1939

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹՈՒՒՔ, Մ. Ի.— 50
ՊԱՆԵՈՒԼԻ, Գալուստ.— 120
ՄԱՆՋԻՔՈՒԻ, Մ. Թ.— 215
ՎԵՋԻՆԷ, Վ. Մ.— 75
ՄԻՈՒՆՏ, Մ. Սար.— 100
ՇԱՎԱՆՈՋ, Խ. Մ.— 55
ՎԻՎԻէ, Ա. Ա.— 75
ՍԷՆ ԹՐՈՓԷԶ, Ա. Է.— 40
ՆԻՍ, Մ. Ս.— 40
ՆԻՍ, Օր. Հ. Մ.— 40
ԼԱ ԿԱՌԷՆ, Տիկին Օ.— 40
ԼԱ ԿԱՌԷՆ, Գ. Մ.— 150
ՓԱՐԻԶ (18), Օր. Պ.— 35

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ

չրջանին մէջ «Ցառաջ» կը ծախուի, Պ. Մարտիկեանի խանութը, Ռիւ տը Լիոն թիւ 305 եւ Պ. Բ. Փելիկեանի խանութը, Ալէ Վիստ, թիւ 5 կրան Վիստ:

ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ
Իրաւագէտ - խորհրդական
21, Rue Baudin — Métro Cadet,
Tél. Tru.: 29 - 39
Կը ստանձնէ վարձակալութեան, ա-ռեւտրական, քաղաքային եւ պատ-ժական ամէն տեսակ գատեր: Դիմել ամէն օր 9էն 11 եւ 5էն 7:

ՎԱՐԶԻՒ ԶԵՂՋ ՊԱՀԱՆՋԵՑԻՔ

Իրաւագէտ - խորհրդական ԱՐՏԻՒԶ ՀԱՒՆԸՄԵԱՆ արձակուրդէ վե-րադարձած ըլլալով, ըստ առջեւոյն իր յաճախորդները կ'ընդունի ամէն առաւօտ 10 — 12 եւ երեկոները 6—8, 122, Bld. Murat (Porte de St. Cloud):

ԱՆԳԱՐԱՑԻ զէմանական դեսպանը, Ֆոն Փափէն, ուժգին բողոքագիր մը ուղղած է Թուրքերէն «Քան» թերթին դէմ, որ գրած էր թէ Ֆոն Փափէն վերջերս, ռումանական դեսպանին միջոցաւ, առաջարկած է «Զիկիքրիա»ի գիծ մը հատուցել Ռումանիոյ եւ Ռուսիոյ սահմանին վրայ, բայց ռումանական կառավարութիւնը մերժած է, նկատելով որ ան կրնայ կասկածի տակ դնել Ֆ. Ռուսիան: Այս առթիւ դիտել տրուած է թէ Թուրք թերթը կ'ուզէ երիպատակու-թիւն մը սերմանել Ռումանիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ: Պերլինի զործակալու-թիւնն ալ մեղադրած ըլլալով «Քան»ը, Թուրք թերթը երկար - բարակ կը պատմէ թէ զերմանական դեսպանատունը փորձած է կաշառել զինքը, ծանուց-ցում խոստանալով, «բայց կարելի չէ դրամով գնել Թուրք մամուլը»:

15 ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹՅՑԱՆ Լոնտոնի եւ Պըրմինկէմի մէջ: Մասնաւոր պա-հակներ դրուեցան, կամուրջներու, նաւարաններու եւ կայարաններու պաշ-պանութիւնը զօրացնելու համար: Այս դէպն ալ կը վերագրուի իրլանտացի յե-ղափոխականներու :

« ՇՐԱՆՇԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԻՍՊԻ»— այս անունով պատուանշան մը հաստատեց Հիթլէր, վարձատրելու համար անոնք որ կարեւոր ծառայու-թիւններ մատուցած են, Զիկիքրիտի գծին չինութեան համար: Առաջին վեց չքանչանները բաժնուած են արդէն:

ՆՈՐ ՆԱՄԱԿԱԴՐՈՇՄՆԵՐ պիտի չտպուին Թղթատարական ծախքերու յատկման առթիւ, որ կը սկսի դեկտեմբեր 1ին: Պիտի օգտագործուին հինները, մինչեւ որ պաշարը սպառի, որովհետեւ մեքենաները այլեւս փոխա-դրուած են եւ դեռ չեն բանիր: Հաւանական է որ լեհական նամակադրոշմներ ալ չրջաբերութեան հանուին, ինչպէս եղաւ Մեծ պատերազմին, երբ պելժիա-կան կառավարութիւնը Ֆրանսա փոխադրուած էր:

ՀԱՑԵՐՈՒ ԹԱՄԱԴՐԱՎԱՃԱՌ
Ճաշարան Ֆլօրիա
81, Rue Monsieur le Prince, Paris (Ը)
Մէքթօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ
Արեւելեան եւ եւրոպական իճամուած կերակուրներ :

Le Gerant : H. STEPHAN Imprimerie A-DER (AGOPIAN)
17. Rue Damesme .. Paris (13)

Ջանազան լուրեր օտարական դէպքերու մասին

ՌՈՒՄԵՐԳԵՐՄԱՆ յարաբերութեանց մասին խօսելով, «Փաքէ Սուար» կը պատմէ թէ Ֆոն Ռիպպէնթրոփ ամէն խաղ կը փորձէ, անոր զործօն աջակցու-թիւնը ապահովելու համար: «Այսպէս, Մոլոթովի կը խոստանայ ամէն ինչ որ իրեն չի պատկանիր,— Պոլիսը եւ Տարտանէլը, Գերմանիոյ վերապահելով Սեւանիկը: Եւ սակայն Մոլոթով ականջները փակած է, որոշումը կը ձգձգէ եւ առ այժմ կը զոհանայ Ֆինլանտան ահաբեկելով »:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ թաղաւորը ունկնդրութեան ընդունեցաւ խաղաղա-սիրական պատուիրակութիւն մը որուն զլուխը կը զտնուի կրթական նախարարը, Պոթայ: Թաղաւորը պատուակալ վարդապետ նշանակուած ըլլալով Հռոմի համալսա-րանին քնական դիտութեանց, պատուիրակութիւնը այս առթիւ յանձնեց պաշ-տօնական վկայագիրը:

ԱՆԳԼԻՈՑ սպառազինութեանց նախարարը յայտարարեց թէ պատերազմի առաջին 80 օրերու ընթացքին 183 միլիոն ոսկիի (31 միլիառ ֆրանք) սպըս-պրանք յանձնուած է, որուն չնորհիւ չատ մը այրեր եւ կիներ զործ պիտի զտնեն: «Եւ դեռ սկիզբն է այս»:

ՋՈՐՍ — ՀԻՆԳ ՋԱՒԱԿ ունեցող զինուորեալներուն արձակման խնդիրը կը քննուի պատերազմական նախարարութեան կողմէ: Եթէ մեծ թիւ մը չեն կազ-մեր ատոնք, պիտի արձակուին: Վեց զաւակի տէր հայրերը արձակուեցան Հոկտեմբեր 20ին:

ՄԱԳՆԻՍԱԿԱՆ ԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ պաշտպանողական միջոցներ ձեռնարկելու համար, աշխատանքները չատով կը տարուին Անգլիոյ մէջ եւ կը յուսացուի զործնական արդիւնքի մը յանգիլ չուտով:— Շուէտական կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց զերմանական կառավարութեան, դանդատելով թէ չուէտական ջուրերուն մէջ ալ ականներ ցանուած են: